

ČASOPIS

SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

DR. J. V. ŠIMÁK.

ROČ. X.

S 10 OBRAZY V TEXTU, 17 OBRAZOVÝMI PŘÍLOHAMI A PŘÍLOHOU
O 8 TABULKÁCH ZNAKŮ SE 14 LISTY POPISŮ.

1902.

NÁKLADEM SPOLEČNOSTI PŘÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH
V PRAZE.

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

OBSAH.

Články.

	Strana
Adámek K. V., J. U. Dr.: Úřední zákazy obyčejů a zvyků lidových . . .	9
Antl Th.: Plenění města Stříbra Švédy r. 1645	60
Bayer Jos. V.: Dražické dlaždičky. (Se 4 obr.)	78
Černý A. B.: Karlův kamenný most v Praze r. 1716. (S 1 obrazem v textu a 16 tabulkami)	15, 143
Gross H.: Z archivu Krumlovského. (Inventář hradu Helfenburku roku 1452. — Kšafa jihočeského zemana Jana, řečeného Němce z Kovářovic, z roku 1462.)	65
Haškovec Prokop M.: Stížnost Jeronyma z Maiova o nevydávání strýce	82
Jíra Jos. A.: Archaeologický nález u Želkovic. (Se 2 obrazy.)	174
Košťál Jos.: Nemoci oční v podání prostonárodním	47
Matiegka Jindř., M. U. Dr.: O nálezech mrtvol přirozeně zachovalých, též o umělému konсерvování mrtvol, zvláště v Čechách. (S 1 obr.)	73, 113
Šimák J. V., Dr.: Erbovní a šlechtické rodiny turnovské v XVI. a XVIII. století	83, 116
Paměti Vodňanských z Uračova	10, 53
Šnajdr Ludv.: Jak dělí Montelius nejstarší dobu bronzovou	1, 41
Teige Jos., Dr.: Příspěvky k dějinám Čáslavě a okolí v letech 1519—40	68
Akta k dějinám národnostního boje v Praze. (Rada městská Menšího města Pražského prohlašuje přednost jazyka českého v kostelích obecních r. 1613. — Užívání jazyka českého při úřa- dech v 18. století. — Rozhodnutí gubernialní z r. 1849 o petici v příčině českého kázání v kostele sv. Jiljí.)	92
Votrubec Vrat.: Poznámky o kostele sv. Vavřince ve Vys. Mýtě. (S 3 obrázky v textu a 1 tab.)	19

Různé zprávy.

Ze Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze: Výroční zpráva za rok 1901 str. 29.—40. — A. B. Černý: Vzpomínka na Ant. Schillera 26. — Týž: Barbarství. (Fresky v kostele sv. Vavřince v Brandýse nad Labem) 28. — Českým museím a musejným spolkům v zemích koruny České (o sběru statistiky) 27. — Vavř. J. Dušek: Zachovějte staré zvony! 27.

Literatura.

Český časopis historický 24, 110. — Časopis Matice Moravské 25. — Časopis Moravského musea zemského 25, 111. — Časopis Museálnej slovenskej spoločnosti 25, 111. — Časopis Vlast. muzejního spolku v Olomouci 25, 111. — Dílo 110. — Gross H.: Václ. Březana Regesta výsad daných městu českému Krumlovu za panství Rožmberského 110. — Izvestja Musejskega društva za Kranjsko 26. — Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums 112. — Kořínek Fr.: Hrad Lipnice 110. — Českoslovanské letopisy musejní 24. — Menčík Ferd.: Dějiny města Jičína 109. — Lud 25, 111. — Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde 112. — Sborník Museálnej slovenskej spoločnosti 25. — Sborník Musejní společnosti ve Val. Meziříčí 25. — Sládeček A.: Paměti města Dobrovlice 109. — Věstník (Poděbradský) 25, 111. — Věstník Matice Opavské 111. — Vjestník kr. hrv.-slav.-dalmat. zemaljskog arkiva 26, 111. — Zeitschrift des Mähr. Landesmuseums 26.

Opravy hrubších chyb tiskových.

Na	7. stránce	4. řádku	zdola	místo	Otickém	čti	Budském.
>	7.	>	12.	>	>	kámen	> Kámen.
>	8.	>	14.	>	>	důkaz	> úkaz.
>	8.	>	14.	>	shora	>	Křenov
> 167.	>	15.	>	zdola	>	v levo	> v pravo.

Jak dělí Montelius nejstarší dobu bronzovou.

Ludvík Šnajdr.

Slavný švédský archeolog, prof. Dr. Oskar Montelius, ředitel král. musea ve Stockholmu rozdělil již r. 1885 (když byl dříve prostudoval důkladně nejdůležitější pořadí zbraní, nástrojů, šperků a nádob), dobu bronzovou na šest period, určiv tak relativní chronologii její.*)

V novější době pokusil se dále stanoviti *absolutní* chronologii doby bronzové, a to spisem jenž vycházel po 2 roky v časopise *Archiv für Anthropologie* (XXV. a XXVI.) pod názvem: *Chronologie der ältesten Bronzezeit in Norddeutschland und Skandinavien*, obsahujícím následující hlavní oddíly: *a) úvod*; *b) doba měděných nástrojů*; *c) první perioda vlastní bronzové doby*; *d e f) odkud, jakým způsobem a kdy pronikla známost bronze k obyvatelům severní Evropy?* *g) kde vznikla kultura doby bronzové?*

Že dobu bronzovou předcházela na mnoha místech doba nástrojů shotovených z pouhé mědi aneb z mědi obsahující tak nepatrné množství jiných kovů, že dá se přítomnost jich vysvětliti složením dotýčných rud (měď z rud anglických obsahuje 0'20% cínu, španělská 0'40 i 0'50%, jiné zase arsen a antimón), k tomu poukázal již Pulzsky spisem *»Die Kupferzeit in Ungarn«* (1884) a Much spisem *»Die Kupferzeit in Europa«* (1886). Učení jich potkalo se s počátku se značným odporem, dnes jest asi všeobecně uznáváno, jen že někteří archaeologové dobu mědi počítají ještě k době kamenné, kdežto jiní — též Montelius**) — ji slučují s první periodou doby bronzové.

Lidstvo poznalo tedy z kovů nejprve měď (a zlato, v jižní Evropě též stříbro), která pozvolna přidáváním více a více cínu měnila se v bronz, obsahující v době největšího rozkvětu 10% cínu.

Mezi kraje, kde po jistou dobu užívalo se vedle nástrojů kamenných též nástrojů měděných, ale nikoli nástrojů bronzových,

*) *Materiaux pour l'histoire naturelle et primitive de l'homme* 1885.
108 stran se 6 tab.

**) Na str. 114 slučuje však dobu mědi s dobou kamene.

náleží též severní část Evropy (Jižní Švédsko, Dánsko, severní Německo, jakož i Čechy).

Z nástrojů měděných vyskytuje se tu počtem největším sekry: zejména sekry ploché téhož tvaru jako sekry kamenné, sekry s čepcem a otvorem pro násadu, sekery-mlaty s rourou pro násadu i bez roury; sekry s dvěma břity a sice buď s břity stejněho směru někdy s malíčkým otvorem, buď s břity křížem postavenými, náramky závitnicové (velmi hojně) a takové též prsteny.

Nejvýznačnější předměty z bronce chudé cíniem zhotovené jsou sekry bez tulaje (palstavy). Nejstarší z nich podobají se úplně plochým sekrykám kamenným mající čepec i břit téměř stejně široký a plochy vyduté; pozdější sekry mají břit širší a plochy vodorovné; pak staly se plochy prohloubenými; ještě později vytvořily se sklepáním se stran podél ploch nízké okraje, načež opatřeny byly plochy sekryky uprostřed nízkou hrázkou (schůdkem) při břitu téměř neb zcela polokruhovém. Jest jistě velmi pozoruhodno, že s těmito proměnami tvaru přibývá i množství cínu, tak že bronz na konci první periody doby bronzové obsahuje již 10 proc. tohoto kovu. Vedle těchto plochých sekrek vyskytuje se již v první periodě též hmotné sekry s otvorem v čepci, které napodobují též mlaty kamenné.

Jiný velmi význačný typ periody první jsou dýky a meče. Dýka nejstaršího tvaru zhotovená z jediného kusu kovu i s plochým jílcem byla nalezena v provincii Saské, jí podobá se velice dýka (měděná nebo bronzová?) vykopaná ve Stelčevsi při kostře s pochárem zvoncovitým.* Jinak dýky nejstarší doby bronzové stavají pouze z čepele s počátku malé, později větší, vždy bez řapíku a z jílce, který pomoci nýtku k čepeli se připevňoval. Nejdávnější takové dýky byly přiváženy z Italie a mají jílec proti čepeli do polokruhu vykrojený, na čepeli vyryta jest ozdoba trojúhelníková s půdící o jílec se opírající; pozdější domácí nápodobeniny dýk italských mívají výkrojek stále menší, až týž konečně docela mizí.

Dříve než dýky prodloužily se v tvar mečů, zasazovali hrot takové do topůrek se strany, čím povstala zbraň u německých archeologů „Schwertstab“ zvaná. Topûrko bylo s počátku dřevěné, později nahore i dole okované a posléz celé z bronce (taková zbraň nalezená v kraji Kovenském nachází se v museu Vilenském, v Čechách není po nich dosud stopy) obsahující velmi mnoho cínu (až 24%), kdežto kov hrotů do pouhých topůrek dřevěných zasazený bývá velmi chudý cíniem (jeden z Holštýna 1·82 proc.).

*) Později byla nalezena dýka, stelčevské úplně podobná, ale malíčká, v hrobě u Bylan spolu s pěti poháry zvoncovými. Montelius domnívá se, že dýky tyto jsou nápodobeniny pazourkových dýk, nalezených často v zemích severních, kdežto Reinecke vidí naopak v pazourkových dýkách nápodobeniny nejstarších dýk měděných jihozemských, což jest vzhledem k nálezům českým pravdě podobnější.

Dýky prodloužené v krátké meče vyskytuje se již na konci první periody doby bronzové; hroty kopí s tulaji též teprve konci periody té, v první polovici její byly v zemích severních ještě neznámy; také nože jsou tu v I. periodě velmi vzácné, ačkoli v Italii a v Uhrách z mědi a z bronce zhotoveny záhy se vyskytují.

Šperky té doby sestávaly:

- a) z prstenů závitnicových zhusta ze zlata zhotovených,
- b) hmotných náramků (kruhů nánožních?) otevřených s tenčími konci; byly nalezeny takové ze zlata, z mědi a z bronce cínu velmi chudé,
- c) z náramků v závitnici šroubové rámě obtáčejících; jednotlivé závity spojily se později a tak povstal náramek sestávající z jednoho kusu se žebry vodorovnými a to buď uzavřený, buď otevřený; u starších bývají všecka žeberka stejná, u mladších bývají obě krajní větší. V Dánsku nalezen takový zlatý. Udržely se až do II. periody doby bronzové.

d) náhrdelních kruhů měděných a bronzových stejného tvaru jako náramky (nánožní kruhy?) hmotné; konce jich bývají rozklepány a v očka svinutý; u jemnějších má zakončení podobu tlapek. Spojením většího počtu takových kruhů náhrdelních povstala ozdoba náprsní (na konci I. periody a udržela se až do periody II.), s počátku jest žeberkovaná, později ozdobená spiralami.

Kovy za nejstarší doby bronzové v severních krajinách známé byly: měď, cín, smíšenina obou a zlato, toto zejména v okolí Dobrosole.* Stříbro bylo zde velmi vzácné a v následujících periodách doby bronzové se vůbec nevyskytuje, ačkoli na jihu Evropském a v Malé Asii bylo velmi obecné. Důležitou plodinou krajů severních byl jantar, za který obyvatelé krajů těch asi hlavně vyměňovali si od jihozemců měď, bronz a zlato; v hrobech vyskytuje se zde na severu jantar hojně v III. periodě doby kamenné, ve IV. však a ve všech periodách doby bronzové jest jantar v hrobech těch velikou vzácností; očividně proto, že v tu dobu stal se velice hledaným předmětem vývozu na jih. Za kraje, odkud s počátku nejhojněji jantar se vyvážel, sluší pokládati západní pobřeží Jutska, později byly to břehy pruské.

Jindy převládala doménka, že všecky hromadné nálezy bronzových předmětů sestávají z výrobků z jihu přivezených, však úkaz, že mezi nimi nachází se velmi mnoho typů, které z jihu známy nejsou, dokazuje, že většina bronzových předmětů t. j. nordických zde na severu vyrobena byla.

Bronzové předměty I. periody byly hotoveny vesměs litím a potom částečně kladívkem a dlátkem dále zpracovány; ozdoby jsou linearní a sice hlavně čárkováný trojúhelník; čáry zakřivené a kroužky jsou vzácné, spirály vyskytují se teprve v II. periodě.

*) A na severu Čech zejména v okolí Hradce Králové.

Ref.

K ozdobování kovových předmětů bylo použito někdy pryskyřice a vyplněny jí ozdobné rýhy.

Mrtvá těla byla za doby kamene i v I. periodě doby bronce pochovávána nespálená a sice v době kamene v poloze skrčené, v době bronce v poloze natažené, někdy v kamenných komůrkách, někdy ve vydutých kmenech, obyčejně pod mohylou.

Výrobky I. periody doby bronzové na severu rozšířeny jsou po severním Německu, Dánsku a jižním Švédsku. V severních Němcích hlavně v poříčích Labe, Odry a Visly i přítoků jich, zejména v poříčí Salavy (zlato), kde tenkrát asi již dobývali sůl; v Dánsku byly nalezeny jak na poloostrově jutském tak i na ostrovech, ve Švédsku hlavně v části jižní (Skonech); o některých z těchto lze na jistotu tvrditi, že pocházejí z Anglie, o jiných, že byly přivezeny z Němců severních.

Rádké jsou nálezy v Norsku; ve Finsku nebyl učiněn dosud ani jediný, ačkoli se tu vyskytuje kamenné nástroje souhlasné se Švédskými; za to byla na ostrově Öselu nalezena bronzová sekýrka s vyvýšenými okraji a polokruhovým břitem.

Země, ve kterých t. zv. nordická kultura bronzová střed svůj měla, postrádají rud jak měděných, tak i cínových a »každý kilogram mědi, cínu i bronze, který v těchto zemích po celou dobu bronzovou spracován byl, musil být odjinud přivezen.« Cesty, po kterých přívoz ten se dál, byly dvě: v době starší podél atlantského oceánu dráhou »západní« — v době pozdější dráhou jižní (proč ne východní?) z poloostrova balkanského přes Uhry a země České k břehům moře severního a baltického.

Podél obou těchto drah vyskytuje se t. zv. zvoncovité poháry, které najisto jsou orientálního původu; podobají se totiž co do tvaru velice nádobám egyptským a maloasijským z třetího tisíciletí před Kristem. Vyhlazené a vyryté pásy na nich mají nahražovati malované pásy vodorovné, které na nádobách orientálnských, tak záhy již pomocí kruhu hrnčířského robených, se nacházejí. Zvonovité nádoby takové vyskytuje se jednak na Sicilii,* na poloostrově pyrenejském, ve Francii, na ostrovech britských, v severozápadním Německu a v Dánsku — jednak v Uhrách, v zemích Českých a v středním i severním Německu. Některé dánské a severoněmecké poháry podobají se co do tvaru i ozdobou více pohárům anglickým než pohárům českým a uherským, jiné zase podobají se velice pohárům českým.

Byl tedy sever s orientem spojen oběma cestami již před koncem doby kamenné a proto vnikala i známost kovů na sever po obou těchto drahách. Mimo to vedla však i příční jakás dráha z Němců východních do Němců západních (od Salavy k Rýnu), jak dokazuje rozšíření v Porýní zlatých závitů, které v krajích

*) Zvoncovitý pohár ze Sicilie (Villa Fratti) u Montelia obr. 236, podobal se úplně nádobě, z níž byl mi před dvacíti asi léty prodán střep v cihelně Vokovické dělníkem tvrdícím, že týž pochází z hradiste Šáreckého. Vyobr. v mých »Materialech« čl. I. tab. XIV.

jihozápadních se nevyskytuji, ač bylo Irsko v dobách před-historických jednou z krajin zlatem nejbohatších.

O tom, že mnohé z předmětů na severu nalezených přivezeny byly z krajů jižnějších, svědčí dle Montelia:

1. ploché sekyry měděné, nalezené v Dánsku a jižním Švédsku a téhož tvaru jako uherské a moravské (z Tvořiraze a od Kroměříže);

2. lopatkovité dlouhé sekyrky; takové vyskytly se na severu, v Uhrách i na Moravě (Leskoun u Krumlova);

3. sekyrky s vysokými okraji uprostřed se sbíhajícími a s břitem polokruhovým dostaly se na sever z Čech, kde byla taková nalezena u Kouta (Ryzemberka) pod Šunavou;

4. měděné sekyry s otvorem pro násadu v rouru prodlouženým v čepci vyskytují se v severovýchodním Německu a v západních krajích ruských stejně jako v Uhrách;

5. měděný sekeromlat velmi podobný sekeromlatům kamenným a velice zhusta objevující se v Rakousko-Uhersku nalezen byl ve Skonech švédských;

6. bronzové sekyry s otvorem pro násadu blíž k středu, hojné na severu, vyskytují se v Uhrách z mědě a z bronce cínem chudé;

7. dýkám nalezeným v Pomoří podobá se velmi dýka z Tyrol; nýty při nich mají hlavičky z kroužků zhotovené jako meč z Hladoměře u Blovice;

8. zbraň zvaná »Schwertstab«, nalezená v Uhrách, shoduje se s takovými ze severního Německa a z jižního Švédská;

9. prstence ze zlatého drátu jednoduchého i dvojitěho jsou hojné v krajích uhersko-sibiřských a podél celé dráhy na sever vedoucí jakož i na severu samém;

10. náramky závitnicové ze závitů nespojených jsou v zemích rakousko-uherských hojné (Velká Dobrá),

11. náramky ze závitů spojených, otevřené i uzavřené, vyskytují se jen na severovýchodě a pak v Čechách (Zvoleněves, Lovosice, Soběchleby, Veliš, Noutonice), mimo to byly nalezeny v Bosně. (Pozdější otevřené náramky toho rázu končí zaokrouhleně nebo prodlužují se konce jich docela v růžice; takové známe z Čech od Žehušic, Křtěnova, z Hemer, z Kbel a z Řepče (bez růžic).

12. hmotné kruhy, otevřené, tupých konců, obyčejně bez ozdob vyskytují se i v Uhrách i v Čechách v Soběnicích, Vtelně, Zvoleněvsi*) i na severu. Ozdobené jsou mladší než I. perioda doby bronzové, takové byly nalezeny u Běřína v Čechách;

13. Náhrdelní kruhy s konci rozklepanými, v očko zavinutými hojné v Čechách (Český Brod, Hospozín, Nezdašov, Soběchleby, Soběnice, Stelčeves, Stachov, Jičíněves, **) Blažim, na Moravě

*) Mimo to byl nalezen jeden u Štolmíře (Č. Brod) nacházející se v geolog. ústavě české univerzity a několik pohromadě v lese u Češova blíž Kopidlna (jeden v museu jičínském). Kruh češovský zajímavý je tím, že kov jeho obsahuje vedle mědi 16 proc. antimonu. Ref.

**) Náhrdelní kruh z druhého nálezu jičínevského obsahuje pouze 0·29 proc. cínu se stopami železa i olova. Ref.

a v Uhrách stejně jako na severu; vyskytuje se i v Itálii a na Kavkaze; kroucené jsou mladší I. periody doby bronzové;

14. zakřivené jehlice s ouškem na vrchu hlavice na severu i v Čechách (Únětice, Lovosice, Řívnáč, Brázdim, Brandýs, Zvoleněves, Neprobilice, pod Slanskou horou, Dřínov a Noutonice); v severním Německu byly nalezeny zlaté (Leubingen a Magdeburk);

15. jehlice s kličkou místo hlavice a ovinutým krčkem vyskytuje se na Severu i v Čechách (Plavnice — nález z konce I. periody —, Velká Dobrá, Neprobilice, Dřínov);

16. jehlice s velikou, kolmo provrtanou hlavicí, někdy kroucené byly nalezeny na severu i v Čechách (Vosov, nález z konce I. periody).

Skoro všecky tvary tuto uvedené scházejí v západní Evropě, vyskytuje se ale v Evropě jižní; byla tedy obchodní dráha východní v době bronzové pro sever důležitější, západní dráha ale v době kamenné a měděné; některé předměty braly se k severu oběma dráhami np. zvoncovité poháry, měděné sekypy s dvěma břity křížem postavenými,* hroty dýkovité zasazené do topůrek (ale ne litých) a bronzové hroty kopí s dvěma otvory v listu.

Že tyto typy nepovstaly ani v jižní Evropě, ale ještě dále na Východě, soudí Montelius z následujících úkazů:

1. že ploché sekypy nordické velmi jsou podobny řeckým i kyperským, maloasijským, syrským a egyptským sekýram;

2. že ploché sekypy s dírkou nahoru vyskytuje se i v Řecku, v Troadě i na ostrově Kypru;

3. z měděných sekýr s otvorem v čepci a rourou, podobných sekýram assyrským;

4. z měděných sekýrek o dvou břitech v téže rovině ležících, nalezených v Řecku a na Kypru;

5. z měděných sekýr o dvou břitech křížem postavených; taková byla nalezena v Hissarliku;*)

6. z měděných dýk s dlouhým řapíkem, hojných na Kypru a v Malé Asii;

7. z širokých čepelů dýk prostých i do topůrek zasazených (Schwertstab), které vyskytuje se v Řecku a v Egyptě stejně jako Evropě západní, v Itálii a Švýczech;

8. ze zlatých prstenců závitových s uzlíky, takové byly nalezeny v Uhrách a také v druhém městě trojském;

9. z náhrdelních kruhů s rozklepanými konci, které byly nalezeny v Egyptě (Kahun);

10. z jehlic s kličkou a zavinutým krčkem známých z Kypru;

11. z rytých a malovaných spiral na hliněných nádobách, které vyskytuje se v Bosně a v Uhrách na konci doby kamenné, ale na severu teprve v II. periodě doby bronzové;

*) Takové byly nalezeny u Libčan v Královéhradecku (v museu Královéhradeckém). Kov jedné z nich obsahuje 99.47 procent mědi, kov druhé 99.29 procent mědi.
Ref.

12. z některých jiných ornamentů;

13. z nádob s nožkou, nalézaných v Čechách,^{*)} v Dolních Rakousích, v Uhrách (Lengyel), v Malé Asii a v Egyptě;

14. z kamenných palcátů zvláštního, na spodní straně sploštělého tvaru;

15. z užívání některých přírodnin, které pocházejí z Rudého moře, na šperky, zejména lastur srdcové a kelnatek k hotovení náhrdelníků.^{**)}

To vše dokazuje, že velmi záhy vycházely vlivy kulturní od východního pobřeží moře středozemního a z ostrova Kypru, pomocí jichž národnové poloostrova balkanského a krajů podunajských s kovy se seznámili.

Vedle téctho vlivů lze však na severu pozorovati též vliv z Italie, který jeví se ve tvarach sekýrek. Kdežto východ (a kraje na něm závislé) po celou dobu bronzovou setrvává při prosté ploché sekýrce zhotovené dle vzoru sekýrek kamenných, vyvíjí se sekýrka v Italií, zejména střední a severní, velmi rychle přibírajíc vyvýšené okraje a větší nebo menší otvor na zadním konci; sekýrky takové vyskytují se pak záhy v jižní Francii, ve Švýcarech, v Tyrolech a ostatních zemích rakouských, zvláště ale v Čechách a v Německu. Zdá se, že sekýrkám tohoto italského rázu, ale domácí výroby, schází onen výkrojek, tak že bývají zakončeny v zadu rovně nebo vypouklým obloukem.

Jiný nástroj, který z Italie na sever se rozšířil jsou široké trojstranné dýky; čepel bývá obyčejně ozdobená velikými trojstrany z většího počtu souběžných jemných rýh a několika malými čárkovanými trojúhelníky opírajícími se o jílec obyčejně cele z bronce ulity. Jiným tvarom italským jsou dýky bez bronzového jílce a náhrdelníky sestavené z většího počtu kruhů s rozklepanými, zavinutými konci, které pocházejí z Italie severní.

Co do otázky, jakým způsobem kovy na sever se dostaly, vyslovuje se Montelius pro prosté obchodní styky a sice prodej neb výměnu kovů (mědi, zlata a bronce) s jedné, jantaru a soli s druhé strany, při čemž povstávala jistá obchodní centra charakterisovaná tím, že v nich a v jich okolí předměty cizího rázu

*) Nádoby takové vyskytly se u nás spolu s menšími nádobami ozdobenými zvláštním způsobem, který prof. Pří nazývá „zadunajským“ několikrát v Podbabě (každý druh zvláště též v Roztokách a na Levém Hradci) — pak v Dolním Slezsku mezi Kladskem (kámen v kraji Německém) a Vratislaví (Vojslavice-Woischwitz a Předkov-Brockau v kraji Vratislavském) spolu s rourkami a náramky závitnicovými z pouhé mědi. Jest velmi pozoruhodno, že střepy nádob takových jako jsou Kamenské (na nožkách) vyskytly se spolu s nástroji z kamene hlazeného (též vývrt) a s pazourkovými nožíky u Lochenic nad Labem, což svědčí o tom, že obchodní dráha k dolní Odře vedla východními Čechy a Kladskem. Vliv přímo z Moravy zasahoval za doby neolithické, jak se zdá, jen málo do horního Slezska a jeví se tu na hradišti Holasovickém na Opavě (s nádobami jako velišská), a v sídlišti Otickém u Ratiboře s keramikou jako Lochenická a Kamenská.

Ref.

**) Takové byly nalezeny v hrobě velišském a v hrobě velvarském i jinde v středních Čechách.

Ref.

zvláště hojně se vyskytují a ve kterých zdržovali se ovšem kupci a jich pomocníci pocházející z dotyčných cizích krajů.*)

Montelius ukazuje na to, že známost mědi, bronze chudé cínem a bronze normální nemohla rozšířiti se po severnějších krajích Evropy o m n o h o později než po Evropě jižní, předně z té příčiny, že nelze ani mysliti, že by jih užívající bronze chudé cínem byl vyvážel současně na sever pouhou měď, aniž později, když sám užíval bronze normální, že by dodával byl krajům severnějším bronze cínem chudé — dále z rozšíření t. zv. pohárů zvoncovitých, jímž věnuje zvláštní pozornost, po celé Evropě na na konci doby kamenné neb za doby užívání mědi — z rozšíření sekýrek a dýk tvaru italského a tvarů odtud odvozených (v Čechách byly nalezeny sekýrky takové — s vyvýšenými okraji a výkrojkem na zadním konci — v Křenově, Kyšicích, Plavniči, Soběchlebech, Soběnicích a ve Vosově). Trojhranné dýky byly v Italií velmi hojně nalezeny, menší z nich mívaly jílec dřevěný neb rohový, větší ale zcela neb částečně bronzový a dýky takové vystupují též ve Švýcarchách a v Německu již v I. periodě doby bronzové, ale nikoli s výrobky doby měděné.

Tvar i ozdoby dýk na severu se vyskytujících dokazují, že byly tu záhy napodobeny dýky italské, že tedy jsou s italskými současně. Dokazuje to zejména okolnost, že i v Italií i na severu vyvinuly se dále v meče s počátku krátké, později i velmi dlouhé; meče takové mají břity z prvu rovné, později prohnuté (čepel listovitá). Také meče mívají jílce z bronce, ale větší počet jich býval opatřen jílcem z látky méně trvanlivé, nýty k čepeli přidělaný. Mezi těmito ještě zvláštní druh s nýty hlavatými, u kterých hlavička nýtu tvoří zvláštní kroužek. Meči z blata lublaňského podobá se velmi meč z Horomyslic. Můžem tedy právem tvrditi, že i ve Skandinavii byla měď známa již ve IV. ne-li dokonce ve III. periodě doby kamenné. Ovšem že do nejsevernějších končin Evropy: do severní části poloostrova skandinavského a do Finska, které již za doby kamenné hostilo obyvatelstvo téhož rázu jak Švédsko, rozšířila se známost kovů později než do Dánska a jižního Švédská, sem pak později než do Německa severního.

(Příště dále.)

*) Takovým způsobem možno vysvětliti důkaz, že na konci doby kamenné vyskytuje se u nás nové druhy keramiky pocházející jednak z krajů jihovýchodních totiž keramika terramarová, jednak z krajů severozápadních a severních, t. j. keramika s ozdobou šňurovou a keramika t. zv. typu bernburškého, objevující se buď každá o sobě, obyčejnějši však pomíchané v malých opevněných neb k obraně dobře se hodících sídlištích (v Čechách: Řivnáč, Zámky, Kozáková skála v Šárce, Homolka u Stelčevsi, Slanská hora, Hrádek Čáslavský, hradiště kutnohorské, vrch Veliš u Jičína s keramikou terramarovou a hradiště Klamorna na Mužském u Turnova s keramikou severní; na Moravě: hradiště nad Mirovcem na Znojemsku, hradiště u Senohrab nad Oslavou a jiná, které představují takové obchodní faktorie. Potomky těchto cizích kupců a jich pomocných družin, pokud z jihu přicházeli, vidíme v černovlasé části obyvatelstva západní Moravy a jihovýchodních i středních Čech, kde tento typ poměrně dosti hojně se vyskytuje.

Úřední zákazy obyčejů a zvyků lidových.

Podává Dr. K. V. Adámek.

Důležitou otázkou pro studium lidovědné jest, kdy a z jakých příčin mizely jednotlivé zvyky a obyčeje lidové. Právě při řešení této otázky jest potřebí, aby nejen v lidovém podání samém, nýbrž i v archivních památkách a starých zápisních knihách bylo pátráno po odpovědi.

Hlavně v policejních předpisech starých a nařízeních krajských a vrchnostenských úřadů nalezá se často mnohý zajímavý doklad. Na příklad přípisem 12. července 1780 doručeným chrudimský krajský úřad oznamoval vrchnostenskému úřadu rychmburskému, že zemské gubernium důklivě zakazuje letniční jízdy králů, pálení svatojanských ohňů a jiné takovéto »nepřístojnosti«. Zákaz jízd letničních se odůvodňuje výstražným příkladem, kterak nedávno ve vsi Šipounu *) o letniční jízdě (durch so genannten Pfingstfeyertägen Königsreiten) dvanáctiletý chlapec, jenž byl za letničního krále ustrojen, se utopil a též jeho bratr, na pomoc mu jdoucí, v nebezpečí života byl.

Ohně svatojanské i jindy působily starost a zaneprázdnění úřadům, na příklad v trestních protokolech vrchnostenského úřadu rychmburského jest zapsáno r. 1843 vyšetřování, že školáci z Jeníkova u Hlinska pálili svatojanský oheň v předvečer sv. Jana Křtitele, udělavše si hromádku z roští a jalovčí, a že, když oheň zaplál, kolem něho poskakovali, až lesní mládenec lánský je zahnal.

Byly vládním nařízením z 13. února 1754 a jinými zakazovány opět a opět takové zvyky lidové, jež spojeny jsou s nebezpečím ohně, jako pálení svatojanských ohňů, lítání čarodějnic, svicení loučemi, vykuřování domů a chlévů, střelba při svadbách a křtinách. Hlavně v starých hasičských rádech se s takovými zákazy shledáváme. Ještě na sklonku XVIII. věku byly sepisovány dřevěné komínky po dědinách a usilováno, by všechny z ohnivzdorné hmoty byly přestavěny.

I z jiných oborů správy veřejné lze uvésti různá nařízení pro národopisce zajímavá.

V tištěných nařízeních krajského chrudimského úřadu čteme nařízení ze dne 26. září 1812 N. Exh. 5241 (číslo chron. 137.), jímž se zakazuje tanec vrták, jenž dle zpráv zdravotnických zemským protomedikem a c. k. guberniálním radou Mattuschkou na vyšší místa podaných jest zdraví a mravností velmi nebezpečný, i nařízeno tedy představeným obecním dle guberniálního nařízení z 1. září 1812, aby dbali, by tento tanec nebyl v hospodách již tančen, i aby hostinští zákazu tohoto nedbající byli pohnáni k zodpovědnosti. Dvorním dekretem z 16. října 1840 č. 469 a některými pozdějšími nařízeními, posléze paragrafem 522. trest-

*) Ves Šipoun jest u Prachatic, patřívala k panství libějickému.

ního zákona, zakázány hry odvážné. Takovými hrami jsou hra v kostky, barvička, strašák, jedenadvacet (velus), oka čili strašidlo, škubavka čili hra bubeníčková, caparování, hra pod hromádky čili kupčení, honzík na kuželníku, »džbánek a jelínek« i hra s penězi »hlava či orel« a j., nebo ve veřejných místnostech hraná hra »sudá nebo lichá«.

Proti lidovému léčení zakročuje již § 354. trestního zákona zákazem prodeje léčivých bylin mimo lékárny, § 377. téhož zákona zákazem dávání odvaru z makovic dětem, ale zvláště § 343. trestního zákona zákazem provozování živnosti lékařské a ranchojičské osobami neoprávněnými.

Zvláště za panování Josefa II. byla celá řada obyčejů starých zakázána a zrušena. Uvádíme zákazy vánočních darů, jež řemeslníci a kupci dávali, zákaz zvonění proti mračnům. Pelzel k tomuto zákazu r. 1783 vydanému připomíná, že prvá bouře nad Prahou, při níž se nezvonilo proti mračnům, snesla se 1. května 1784. Lid byl sice tehdy nespokojen s novotou, ale poněvadž povětrí ani později v tomto létě škod nenadělalo, pak se upokojil. Téhož roku bylo nařízeno, aby nebylo v městech při kostelích pochováváno a aby nebožtíci nebyli pochováváni v rakvích. Dne 24. ledna 1785 byl tento zákaz zrušen, poněvadž — jak Pelzel připomíná — mnoho lidí do Bavor, Slezska a Saska se stěhovalo, protože nechtěli umříti v zemi, v níž se lidé takto v pytlích pochovávali.

Jako v právu veřejném, tak i v oboru práva soukromého vyhlašovány staré obyčeje právní, až konečně zákon občanský, vyházeje z názoru, že k platnosti právního obyčeje potřebí jest zákonodárcova schválení, ustanovil v paragrafu 10. přímo, že se k právním obyčejům smí přihlížeti jen, pokud zákon se k nim odvolává, sám pak sice na zvyklosti některé se dovolává, avšak nikoliv na obyčej právní, jemuž pozdějšími zákony, na př. obchodním zákonem, přece jakási platnost přiznána jest.

Paměti Vodňanských z Uračova.

Dr. J. V. Šimák.

V Časopise Českého musea r. 1894 otiskl jsem studentskou práci svou »Vodňanští z Uračova a jich zápisky«, pojednávající o rodinách direktora českého Nathanaele Vodňanského a jeho syna Jana. Tam uveřejnil jsem i rodinné jich zápisky, jak činili si je ve svém kalendáři historickém Daniele Adama z Veleslavína. Knihu tu chová nyní pan V. Vyčítal, obchodník v Turnově.

Z téhož zdroje podávám tuto druhý oddíl zápisů Vodňanských, totiž paměti o věcech pražských i zemských.

O zápisích samých lze pověděti nemnoho. Největší část jich psal Nathanael Vodňanský; znamenal příběhy rozmanité až do srpna r. 1620. Poměrně nejhojnější jsou zápisky z r. 1591, v ostatních letech skrovnější. Vše nasvědčuje, že Nathanael činil si zápisky (krom několika předních) hned po událostech samých.

Teprve později k nim zase ledacos připojoval.

Co se týká nečetných poznámek Janových, možno za to míti, že byly napsány teprve v cizině, vždy pak po roce 1627. Ukazují k tomu rodinné zápisky (v ČCM), i ta okolnost, že Jan již nevěděl, kdy byla bitva bělohorská (píše: 1. listopadu).

O příhodách veřejných r. 1620—1637 není v knize ničeho dostaveno.

Možná, že kalendář po smrti Nathanaelově zůstával v rukou choti jeho Doroty v Praze, a teprve, když ta r. 1628 do ciziny odešla, Jan nabyl knihy od mateře.

Písmo Nathanaelovo je málo úhledno, skoro nedbalo, roztaženě, šikmě psáno, přece však dobře čitelnō. Jan psal písmeny drobnými, sličnými, postavenými kolmo.

Cena zápisů, týkajících se událostí veřejných, není tuším veliká, any uvádějí namnoze příběhy známé. Za to více váhy mají drobné příhody pražské.

Zápisky Nathanaele Vodňanského

(do srpna 1620).

1313. 30. pros. Léta 1313 slit zvon na staroměstský věži, na nějž bodiny rathouzský bijí, s tímto nápisem: Anno Dni MCCCXIII facta est campana ad honorem Sanctae et individuae Trinitatis et beatae Mariae Virginis gloriose, Patronorumque huius Ecclesiae Adalberti, Benedicti, Guntheri per providentiam fratris Bauari, abbatis Brevnoviensis. (Fol. 634.)*)

1420 25. list. (Při textu: Pan Hynek z Kunštátu porazil Němce a kteréž zjímal, zutinal jím palce a nosy etc.) ten byl spravedlivý Čech. (Fol. 587.)

1539. 1. říj. Léta 1539 narodil se na Krumlově českém pan Petr Vok z Rožemberka po smrti pana otce svého, pana Jošta z Rožemberka. (Fol. 512.)

1543 10. srp. (Při textu: Slaný vyhořel 1551) Tento oheň jiní kladou léta 1543. 10. augusti, o němž tyto verše vypravují:

Curia Slanensis Laurenti festa celebrans
ignibus a saevis fulmine abusta fuit. (Fol. 418.)

1581. (Při textu: Kniže Augustus se narodil) umřel léta 1581. 21. februarii, živ byl 54 leta, 5 měsíců, 7 dni. (Fol. 410.)

1585. 17. kv. (Při textu: M. Vác. Zelotin umřel) Pochován na Novém městě v kostele svatého Vojtěcha v Podskalí. (Fol. 267.)

1589. 23. čna. (Poselstvo polské v Praze) Titul toho kardinala (Radziwiła) byl takový: Georgius miseratione divina tituli S. Sixti S. Romanae Ecclesiae Presbyter, Cardinalis Radiuil, nuncupatus perpetuus administrator episcopatus Vilnensis, dux de Olica et Nisnitz. S. R. Imperii Princeps.

Titul vejvody Krakovského:

Illustris ac magnificus Dominus Nicolaus Fireti de Dembrawitza, palatinus Cracoviensis Nouae ciuitatis Covrzin et Casimiriensis capitaneus ac ad sac. caesa. maiestatem serenissimamque domum austriacam Sigismundi III. Regis Poloniae Orator. (Fol. 347.)

*) Patrně byl na věži stm. zvon, přenesený tam z Břevnova.

1590. 4. čce. Léta páně MDXC umřel smrtí pobožných lidí slovutný muž Cipryan Vavák Stříbrský, měšťán Starého Města Pražského i senator, ve 12 hodin ráno a pochován u svatého Kříže v kostele v kůru.

Vivit cum Christo JESV in aeternum. (Fol. 367.)

1591. 31. led. Léta 1591. toho dne umřel M. Tomáš Mitis z Limus, pochován u sv. Havla v Starém Městě Pražském. (Fol. 56.)

15. květ., den panny Žofie po poledni mezi 4. a 5. hodinou na půl orloji umřel urozený a statečný rytíř pan Burjan Trčka z Lipy na Světlý nad Sázavou, JMsti císařský radda a podkomoří království Českého v Praze na Malé straně v domě svém, maje věku svého přes 60 let, z kteréhož domu svého 27. dne Maii s velikou a znamenitou pompoň k pořbu [sic] jsa provozen, nejprve do kostela k sv. Mikuláši na Malé straně donešen, nad nímž kázání činil kněz Martin Starý, a odtud na vůz vložen a na Světlou nad Sázavou k pochování těla jeho vezen, očekávaje blahoslavené naděje z mrtvých vstání se vsemi volenými božími. (F. 263.)

17. čna. Léta 1591 toho dne sa zdráv náhlou smrtí umřel na úterý ve tři hodiny na noc p. Jan Chlívenský z Ryzenska, pisař při kanceláři české J. M. Císařské a třetí den potom pocitě pochován v kostele Matky Boží před Tajnem v Starém Městě Pražském. (Fol. 332.)

20. čna. Léta páně 1591 ve čtvrtk, oktáv Božího těla, XX Junii Kateřina stará Jednorožcova, jsoucí stáří v létech LXXX, v hodin 24. umřela a 22. dne téhož měsíce pochována u sv. Benedikta, na jejímžto pochování mezi jiným množstvím lidu byl i P. P. S. M. P. J. H. z F. (pan purkmistr Starého Města Pražského Jan Holyan z Frankenstejna)*) toho času, a tak jdoucímu za marami přitočil se k němu jakýsi klouček a vytáhl mu z kapsy aksamitový pytlíček, v němž byla M. P. S. M. P. (menší pečeť Starého Města Pražského)*) a zastavil tu věc ve XII gr. českých, ale však zase jest nalezena. Kterejžto pán znovu se narodil. Casus insolitus. Podobný témuž příklad se nachází léta 1386 u Hájka folio 354. (Fol. 339.)

8. čce. Léta 1591 císař Rudolf II. jakožto král český ráčil vůbec mandat, jehož datum bylo na hrad Pražském, 8. Julii stilo novo, rozepsati, v němž všem obyvatelům a poddaným království českého, tolikéž i z jiných zemí k němu přináležejících, pod zbavením statku i jiných nemilostí přikazovati ráčil, aby se žádnej v službě krygsmanské ven z země české cizím pánum nezamluoval, leč by prve takový věc na JMC to vznesl a se vomlivena učinil, komu by k ruce v službu se poddati chtěl. (Fol. 372.)

15. čce. Léta 1591 toho dne, okolo 3 hodin na půl orloji stalo se pozdvížení lidu obecního v městě Chomutově na kollej Jesuitarum (kteří nedávno před tím založili své učení a nákladné stavení stavěti počali, tím oumylem, aby věrné křestany v jich náboženství utiskali a je k své sekte novotné přivedli) a tu jich nemálo pobili až do smrti, jiným ruce a nohy a hnáty spřeráželi a jiní, chtice svá hrada zachovati, utekli. Příčinu takového pozdvížení býti praví, že jsou oni inquisiti mezi nimi drželi a jedné paní, kterejžto umřela, zvoniti ani ji tu při kostele pochovati nedali. Cernit Deus omnia vindex. (Fol. 387.)

15. čce. Léta páně 1591 vokolo 16. hodin vo poledni udeřil hrom do kolleje Rečkovic v tu stranu k věži staroměstské, na svisle krovu cihelného a polovici cihel dolův srazil, tři krokve roztřískal, ale nezapálil. (Fol. 387.)

18. čce. Léta páně 1591 stala se neslejchaná věc v Novém Městě Pražském, ten čtvrtek po Rozeslání 12 apostolův Páně, 18. Julii, že nějaké Jakob Paul Knap z města Pirn, nedaleko od Drážďan, žádal nocleh v domě Tomáše Koníka jinak u Mašků na dláždění, kterejžto když mu dopřáno bylo, v noci před pátem hodinou vstal a tloukl na komoru, kde hospodář se dvěma svýma dcerama ležel, žádaje, aby vstal a vodevřel mu domovní dveře, že chce ven z domu vyjít a když hospodář domu vstal, votvíraje komoru, v tom po tmě uhodí ho teletničí sekerou v hlavu, až se pomotá, vskočí do komory, maje provaz vlášennej a nůž velikej a sekeru, chtěje jej zabiti a pobera mu peníze pryč utéci, toť s pomocí boží Tomáš Koník se jeho zmocní a sváže mu ruce

*) dole vyplýváno.

a ku právu jej dal, kterýž sa útrpným právem tázán, ke všemu se jest přiznal, pročež v sobotu 20 Julii jest kleštěmi trhán a naposledy do kola vpletén. (Fol. 391.)

18. čce Léta 1591 umřel Jakobus Handl, vznešený musicus, pochován u sv. Jana v kostele konec mostu v Starém Městě Pražském. (Fol. 391.)

24. čce. Léta páneč 1591 toho dne, jenž jest byl vigilia předcházející svatého Jakuba, umřela paní Anna, pozůstala vdova po dobré paměti panu Václavovi Nedvídovi, měšťéninu Starého Města Pražského, žena stará, pochovaná v hrobě manžela svého. (Fol. 400.)

7. srp. umřel v domě svém, kdež bydlel v Andělský zahradě, p. Vilém starší Malovec z Malovic, někdy místopisar království Českého, potom i colmistr. Pochován jest v kostele svatého Jindřicha v Novém Městě Pražském. (Fol. 420.)

16. září umřel Jan Čejek, jinak Libocký z Libé hory, řemesla ševcovského, měšťénin Starého Města Pražského, jsa stáří věku svého v devadesáti letech, pochován v Betlému v kostele. (Fol. 486.)

19. září, toho dne po samý 16. hodině zakládali grunty a roury aneb kašny na rynku St. M. P. (Fol. 491.)

25. září, toho dne umřel v Drážďanech Christianus, kniže a kurfirst saský v Drážďanech, Augusta kurfirsta saského syn, pochován v Freiberce, živ byl a panoval po otcí svém od léta 1586 21. Martii až do léta 1591, 25. Sept. Jacturam ostendet dies. (Fol. 500.)

29. září na den sv. Michala archangela umřel Simeon Kamaryth z Rovin v hodin 18., měšťénin a senator N. M. P. pochován v kostele sv. Jindřicha. (Fol. 508.)

21. list. toho dne hodiny při kostele svatého Kříže v St. M. P., souce nově postaveny, biti počaly. (Fol. 583.)

23. pros. toho dne z poručení císaře Rudolfa II. vytažen zvon veliký na starou věž při kostele svatého Vítka na hradě Pražském, kterýž před tím na dřevěnou věži při kostele Všech Svatých zůstával, a to mezi hodinou dvacátou. Váží dvě stě třiceti a jeden centrnýřův a srdce při něm váží půl desáta centnýře. (Fol. 625.)

1592. 31. květ. vokolo 17 hodin usnul v Pánu Krystu Václav Fabricius jinak Srnovec z Varvažova, měšťénin a prokurátor vznešený. (F. 296.)

31. srp. mezi XI. a XII. hodinou na půl orloje umřel vysoko urozený pán pan Vilém z Rožemberka v domě svém na hradě pražském, tovaryš zlatého beránka a nejvyšší purghrabě pražský, vlastní bratr pana Petra Voka z Rožemberka; narodil se léta páneč 1537, 30. dne měsice března, a tak živ byl let 57 pět měsícův a jeden den. (Fol. 459.)

16. září ráno umřel Petr z Lindy, probošt kostela hradu pražského. (Fol. 486.)

20. říj. ženil se Jakub Kozel z Peclinovce, pojímaje za manželku Dorotu, dceru Matouše Blovkého, měšťénina St. M. P. (Fol. 542.)

21. říj. umřel Jan Polius Šotnovský z Závořic. Pochován u sv. Štěpána Velikého v N. M. P. (Fol. 543.)

26. říj. toho dne od velikého vání větru upadl štit, na němž hodiny aneb compast [sic] sluneční na kostelu svatého Vítka na hradu Pražském proti poledni, léta 1562 vymalovány byly, okolo devíti hodin ráno na půl orloji.

A téhož dne slavně pochován pan Vilém z Rožemberka, nešen od sv. Jiří z hradu Pražského až k s. Tomáši na Malou Stranu a odtud na zejtí v úterý vezen na Krumlov. Byli vedeni tři koně v černém aksamitu zašití a čtvrtý sukňem, čtyři pěkní praporce, svěc žlutých, červených a zelených bylo do pěti set; kterejž před tím umřel téhož léta 3 Septembr. (sic) (Fol. 548.)

21. list. Václav Krocín z Drahobejle, tehdáž primas St. M. P. dal o své ujmě bez povolení pávnů radních na stavění pod kaplou rathouzskou (kdež v nově založiti poručil místo pro ponocný) mouřenína vytěsaného z kamene tím spůsobem k sloupu kamennému, jako by jest k praněři přivázán byl, držicího v levé ruce štit s erbem jeho, kterýžto erb jest dlouho netrval, než do 30. dne téhož Novembra měsice, tak že s velikým posměchem svým musil

jej dátí zase nočním časem zamazati a na místo jeho spůsob pavézy okrouhlé sformovati. (Fol. 582.)

12. pros. Zdeněk Berka z Dubé a z Lipého, tehdáž probošt litoměřický za arcibiskupa pražského volen a vyhlášen toho dne. Po smrti Martina Mořelnického, arcibiskupa, stolice arcibiskupská prázdná byla od léta 1590 až do léta 1592. (Fol. 611.)

13. pros. pochován v kostele u Božího Těla v N. M. P. Marek z Lidiova, JMC rada při appellacích za dvacetí sedm let pořád, umřel před tím 11. dne prasince v domě svém naproti Pisaný lázni. (F. 613.)

1593. 30. květ. umřel v domě svém v St. M. P. v osadě sv. Jiljí ležícím Jan Sladký z Peclinovce, písar při berni na hradě Pražském od léta páně 1552 až do smrti. Pochován v kostele sv. Jilji. (Fol. 296.)

26. čna. přiběhl kurýr z Vídne s tou novinou, že pan hrabě z Serenu a p. Melichar z Rederu, pan z Egenberka, 24. dne toho měsíce, přítahše v počtu do šesti tisíc lidu od oblézení zámku Siseku v charvatské zemi Turky odehnali a jichž do šestnácti tisíc něco mečem a něco v vodě a řece Sau řečené stopili, lid křesťanský od oblézení vysvobodili, munici a velikých kusů střelby polní do 7, i jiných věcí, též 200 koní hlavních odňali, z kteréhožto vítězství jsouce radostni křesťané, slavné Te Deum laudamus na hradě Pražském. v kostele sv. Víta v přítomnosti JMC. a arciknězete Arnošta i jiných znamenitých legatův a pánu, na polních 24 trub, vlaské bubny, varhany, cantorii císařskou den svatých apoštolův Petra a Pavla drželi, z čehož Pánu Bohu buď věčná na věky vzdávána. (Fol. 351.)

13. list. umřel Jan Zeyda z Hornsegku, měšťánin St. M. P. člověk upřímný, pochován u sv. Michala v témž městě. (Fol. 573.)

14. list. umřel Matěj Lech, mydlář, v osadě sv. Kříže Velikého v St. M. P. usedlý, pochován při témž kostele. (Fol. 576.)

1594. 21. ún. umřel na Nydrlandě v městě Brüsle Arnošt, arcikněz rakouské a gubernátor Philippa II. krále hispanského, vyplnív nezoupalna let věku svého 42, neb se narodil 1553, 15. Aug. (Fol. 101.)

15. dub. Jiří z Lobkovic, někdy hofmistr království českého na poručení JMC do vězení na zámek Ličkov jedním dnem jízdy dovezen. Provázeli ho Pražané na 36 koních a 36 střelců pěších, nad nimž správčím byl od pánu komoratorův nařízen Petr Hostakovský z Arklébic. (Fol. 211.)

5. kv. (Jan Zákostelský z Bilejovaj umřel v Praze leta 1594, 5. dne maje v noci po IV. hodině. Živ byl 40 let. (Fol. 62.)

29. září na den sv. Michala archangela město Ráb v Uhřích podán Synan baši (kterejž od císaře tureckého s velikým lidem pro dobytí jeho vyslaný bvl) od Ferdinanda hraběte z Hardeku.

1595. 15. čna. Ferdinand z Hardeku, polní maršálek od JMC. leta 94 nad lidem pod Vostřehomem volený, toho dne v Vídni od soudu polního na smrt odsouzený k meči, stát a pravá ruka dlátem mu uřata. Příčina jeho smrti byla, že jest Ráb pevnost Turkům vzdal a nenáležitě a zrádcovsky se choval. (Fol. 327.)

28. čce. v noci dobyl se Eliáš Polák, žid, (kterejž na soudu zemském slavném větším za falešníka k hranici odsouzen byl) z Daliborky, sa před tím zmučen, utekl s ním jeden katův pacholek, kterej mu z vězení pomohl. (Fol. 407.)

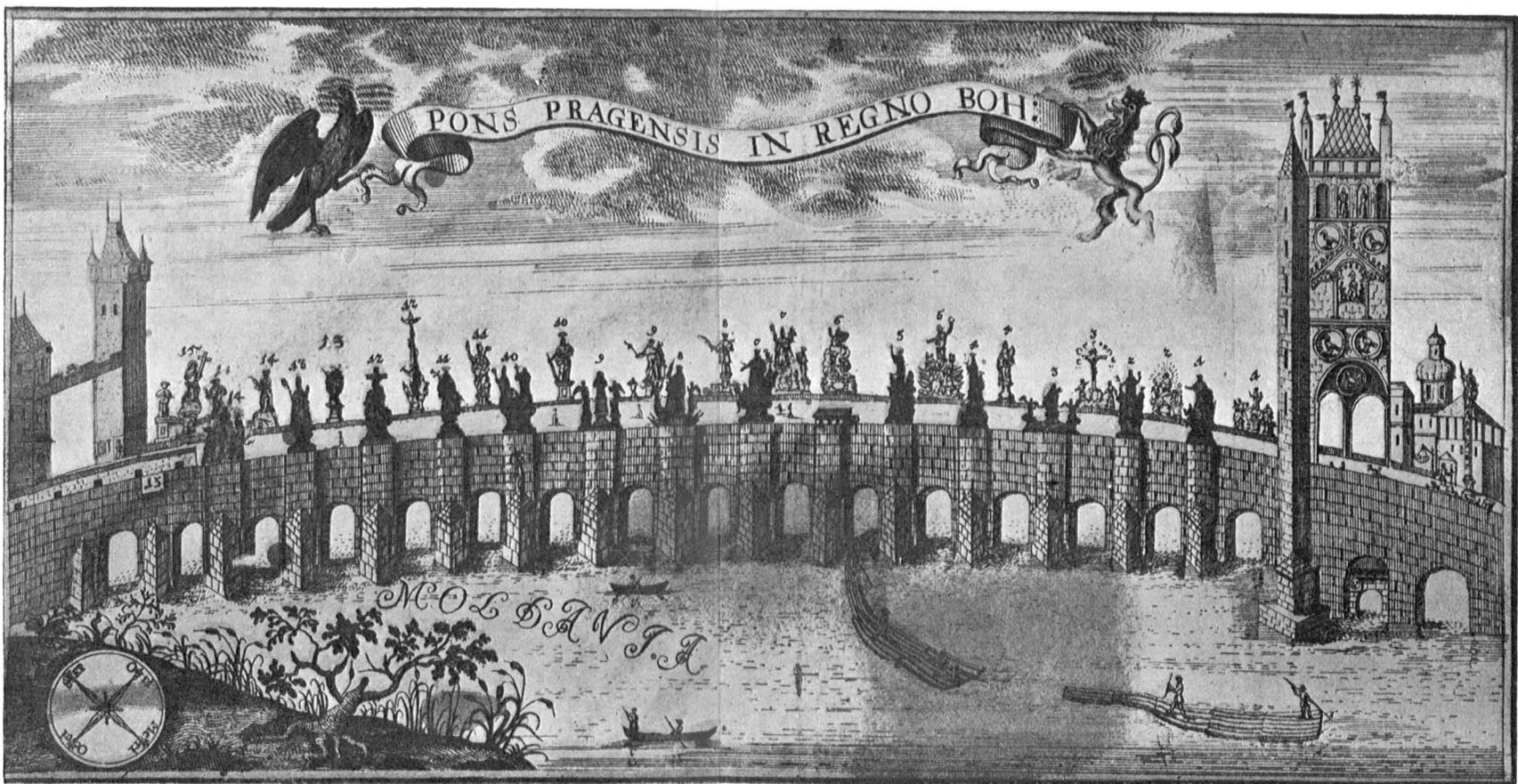
4. srp. umřel v Praze na N. M. Vít Oftalmius z Oskořína, primas N. M. P. Pochován u sv. Martina na Krchově. (Fol. 416.)

2. září. Ostřehom zámek a města dvé v Uhřích dobyta od lidu cisaře Rudolfa II. Zůstával pod mocí tureckou 52 léta. (Fol. 464.)

1596. 28. led. umřel v Indii occidentalní Františkus Drako na ouplavici, když se po druhý vypravil se 27 navemi a 2300 soldaty k vybojování některých Indianských ostrovův v léta Páně 1595 20. Aug. (Fol. 51.)

4. ún. v neděli po Hromnici Zigmund Batory, kníže Sedmihradské přijel slavně do Měst Pražských naschávě k Rudolfovi II. císaři Římskému. (Fol. 65.)

17. kv. na den sv. Žoffie přišli do prahy nějací Engelandeři, kteří rozličné hry aneb komedie na dovolení pánu staroměstských, v domě řečeném

Tab. I. Karlův kamenný most v Praze r. 1716.

Podle souvěcké rytiny fotografoval Frant. Dvořák.

od starodávna »u vozův« vedle »stříbrné růže« provozovali, kdež se množství lidu scházívalo na divadlo. V tom nenadále pobořila se pavlač na níž množství lidu dívajícího se bylo shromáždilo a mnoho lidu ta zřícenina potloukla, zranila; od takového pádu dva dobří lidé do smrti stlučeni. (Fol. 265.)

1597. 25. ún. po sv. Matěji umřel Jiřík starší z Sudetu, medicinae doktor a professor v akademii pražské před tím. Pochován v Bethléémě v St. M. P.

5. září zmordováno od zběří pražské z Ballounův, kteří s 8 praporci táhli do Uher proti Turku, osmnácté osob a jedna žena jejich těhotná, protože některé z jejich officirův outok učinili na vartu novoměstskou, na Koškém trhu pro obhájení města nařízenou; zabity při tom z lidu obecného čtyry osoby a mezi nimi Pavel Pachovský a pět jiných zraněno. Těla jejich mrtvá na devatenáctérých marác nešena ku pohřbení k svatému Jakubu. (Fol. 468.)

1598. 12 bř. připadla veliká voda u Prahy skrze město židovské valem se hnala branou k sv. Duchu, tak že by kolo mlejnské mohlo se hnati. Takové povodně veliké nepamatuje paměť lidská ode sta let, jakých jest škod lidem na stavení, dříví i jinak zdělala, týmiž se vypraviti nemůže. (Fol. 142.)

13. září umřel v klášteře Escorial řečeňém sedm mil od Madridu v Hispanii ležícím Philippus II. král hispanský, živ byl 71 let a 4 měsíce. Před smrtí svou, dávaje instrukci synu svému Filippovi III. vyznal, že za životy svého prohrál přes 5564 miliony dukátův, jakž o tom kronika Nydrlandská Emanuelis de Meteren, na léto 1578. fol. 143. psaná ukazuje. (Fol. 481.)

1599. 18. říj. umřel v domě svém urozený, vysoce osvícený a dalece rozhlášený muž, autor tohoto kalendáře, M. Daniel Adam z Veleslavína, živ byl 53 léta, nebo se narodil léta 1546 30. Aug. (F. 539.) (Příště dále.)

Karlův kamenný most v Praze r. 1716.

A. B. Černý.

Karlův most, památka uměleckým významem známá všemu vzdělanému světu, nám pak nad jiné milá i pohnutou minulostí svou, jako vše jiné doznał mnohé změny. Věky přehnaly se přes tuto památku naši; dravá voda i běs války několikrát a těžce dotekl se jí. Různými příhodami byl změněn ráz mostu — i chceme pověděti, kterak jeví se obraz jeho téměř před dvěma sty léty, začátkem XVIII. století.

Knihtiskař Jáchym Jan Kamenický v Praze vydal r. 1716 knížku nevelkou, ale obsažnou i zajímavou s titulem: »Eigentlicher Entwurf und Vorbildung der vortrefflichen, kostbahren und weltberühmten Prager Brucken sambt deren darauff postirten Statuen, wie sie heutiges Tages das Ansehen hat.« (278 stran, 4 listy věnování a předml., 31 mědirytina.)

Z titulu i obsahu knihy jest zřejma nejen veliká láska auktorova k mostu, jejž čítá ku divům světa, ale i vzácná píle, se kterouž pracoval na díle svém. Našemu pojednání byly za podklad obrázky soch a sousoší ze spisu prve jmenovaného; porovnáváme-li je se skutečností shledáváme mnohé rozdíly. Měli jsme i na zřeteli, že jedině v díle Kamenického jeví se Karlův most s veškerou výzdobou uměleckou ještě jako neporušený celek, jehož tvářnost

později různými příčinami se změnila. Veškera naše vyobrazení jsou vzata z knihy Kamenického. O Karlově mostě bylo psáno již s dostatek; ale popisy jsou z valné většiny v dílech jednak již vzácných, jednak nedostupných širším vrstvám, i předesíláme stručné dějiny mostu přičinující i zprávy o umělcích, jichž pracemi nabyl znamenité ceny. — Umělecká beseda v Praze pojala úmysl jistě chvalitebný, chystajíc se vydati za čas o Karlově mostě dílo obšírné, jakého zaslhuje vzácná památka; upozorňujeme, že z této příčiny jest nás článek vědomě neúplný.

* * *

Za starých dob bývaly u nás mosty jen dřevěné; takovými byly v dávné minulosti sepjaty i oba pražské břehy. První most postavil¹⁾ prý Mnata r. 795, nový most, větší, zbudoval prý Oldřich r. 1008. První o mostě zmiňuje se Kosmas²⁾ pravě, že o povodních dosahovala voda až k podlaze, ale r. 1118 byla u výši 10 loket nad mostem. Judita, manželka Vladislava II., ve třech letech mezi r. 1153—1167 postavila³⁾ most nový, kamenný, kterýž vzbuzoval nemalý obdiv; z kamene byly jen pilíře a několik oblouků při obou březích, neboť doba tří let nikterak nedostačovala na provedení stavby cele z kamene. Královna však sotva měla na věci účast; je-li jí přece stavba připisována, dálo se tak z úcty k panujícímu rodu, i proto, že král Vladislav tehdy meškal na vojně ve Vlašch. R. 1272 pobořil⁴⁾ se most uprostřed, aniž známo příčiny; snad povodní. Za veliké povodně v noci 3. února 1342 byl most ledovými krami pobořen zle tak,⁵⁾ že zbyla sotva čtvrtina, ač i ta silně poškozená. Most Juditin nestál tam, kde nynější; vycházel u vrat malostranské věže mostecké a končil u bývalého špitálu křižovnického (nyní kláštera), kde ještě lze spatřiti zbytek oblouku mostního, na němž stojí západní risalit kláštera, prý zbytek staré mostecké věže.

Slavné paměti Karel IV. přihlédaje k stálé nedostatečnosti a špatnému stavu mostu rozhodl se postaviti v místě nynějším most nový, důkladný, všecek z kvádrů; sám pak 9. července 1357 o $\frac{3}{4}$ na 6 h. večer⁶⁾ položil k němu za veliké slávy základní kámen na straně staroměstské. Při obou březích vztýčil věže mohutné a ozdobné tak, aby — jak praví starší zprávy — nebylo jim rovných v světě křesťanském. Stavbu mostu i věží svěřil Karel mistru Petru Parléři, kterýž dbal⁷⁾ nejen užitku, ale i krásy mostu.

¹⁾ Hammerschmid, Prodromus gloriae prag. (r. 1773) 590.

²⁾ Tomek, Dějepis m. Prahy I. 28.

³⁾ Tamže; Hammerschmid udává jen r. 1171.

⁴⁾ Tomek, I. 258.

⁵⁾ Tamže, 580.

⁶⁾ Pr. Lupáč z Hlavačova, Rerum boh. ephemeris (r. 1584).

⁷⁾ Chytíl, Petr Parlér a mistři gmündští, 18.

Povodní r. 1367 byl na několika místech protržen⁸⁾ zatímní most dřevěný (Juditin), na novém pak sbořen jeden pilíř.

Stavba trvala za dlouhá léta; jest známo, že Parlér řídil ji též r. 1386, ale ještě r. 1406 bylo jednáno o některých platech na dílo, jež té doby bylo již způsobilo k dopravě; také mýto bylo již vybíráno⁹⁾ v domku při straně staroměstské.

Nová pohroma stihla¹⁰⁾ most 21. července 1432 v noci z pondělí na úterek, kdy, byv v některých obloucích ucpán povodní strženými chalupami, dřívím, senem a obilím, roztrhl se na tři kusy.

Obnova, ač jen nejnutnější, připadla Starému městu; větší oprava, byť zatímní, stala se za krále Jiřího, a teprve za krále Vladislava byla provedena oprava řádná. K opravám, jež potrvaly 12 let, bylo přikročeno snad r. 1491; poslední oblouk byl¹¹⁾ dostavěn r. 1502 a všecka práce ukončena 22. června 1503. Daniel Adam z Veleslavína uvádí¹²⁾ podle Hákka: »Léta 1503 ve čtvrtek před sv. Janem okolo hodiny 16. most Pražský, kamenný, přes Vltavu, aneb poslední jeho sklep, dostaven a dokonán. Císař Karel IV. založil jej a začal stavěti léta 1358. Tak se na něm stavělo 145 let.«

Ale D. Adam z Veleslavína praví, že podle jiné zprávy byl¹³⁾ most dostavěn 27. srpna 1502 v 19. hodinu. Podle výkladu Emle-rova¹⁴⁾ lze věc vysvětliti si tak, že r. 1502 byl doklenut poslední oblouk, všecka stavba pak dokonána r. 1503. Není lze domnívat se, že by stavba mostu vskutku trvala po 145 let; most byl od svého založení až do úplného dokončení několikrát poškozen, opravy pak vlekly se po řadu let. Jest pravdě podobno, že r. 1503 byl most spraven a úplně hotov. —

Karel IV. nedočkal se dokončení díla, jež si velmi oblíbil. Dne 11. prosince 1378 bral se jeho pohřeb průvodem z královského hradu Menším městem přes most na Nové město a Vyšehrad a po čtyřech dnech, kdy byla mrtvola vystavována v kostelích pražských, uložen 15. prosince 1378 do hrobky královské. Průvod bral se asi po novém mostě, jehož pilíře byly sice již hotovy, ne však klenby, jež zatím byly nahrazeny dřevěnými mostnicemi.

Na opravy a udržování prvního dřevěného mostu bylo určeno clo¹⁵⁾ na mostě, dané z osmi vsí a jakási daň z vinných šenků v Praze a v okolí. Král Václav I. svěřil¹⁶⁾ tyto důchody špitálu křížovníků, jimž jako nejbližším sousedům bylo povinností pečovati o opravy a udržování mostu. Po povodni r. 1342 za vlády Jana Lucembur-

⁸⁾ Tomek, II. 57.

⁹⁾ Tamže, 132.

¹⁰⁾ Scriptores rerum boh. III. 85.

¹¹⁾ Tamže, 85.

¹²⁾ Kalendář historický (1590) 342.

¹³⁾ Totéž datum uvádějí i Scriptores III. 261.

¹⁴⁾ Památky archaeol. VIII. 209.

¹⁵⁾ Tomek, I. 29.

¹⁶⁾ Tamže, 458.

burského nařídil¹⁷⁾) markrabě Karel, aby křižovníci svým nákladem opravovali most dotud, dokud by nebyl k potřebě. Byl zbudován zatímní most dřevěný a r. 1348 bylo¹⁸⁾ nařízeno vybírat na něm mýto k užitku mostu kamenného. Byla zřízena i zvláštní pokladnice, od níž měli křižovníci klíč jeden, staroměstští občané dva. Ač křižovníkům bylo vyhrazeno¹⁹⁾ u věcech mostu platné slovo, přece hlavní řízení bylo v rukou měšťanů, kteří vykonávali je svým úředníkem (mistrem mostu). Po smrti Václava IV. zmocnila se²⁰⁾ obec špitálu a tím i důchodů mostních; pak byl zřízen i zvláštní úřad mostecký, sestávající z jednoho nebo dvou konšelův a jednoho obecního (staršího), po r. 1448 pak ze dvou konšelův a dvou obecních, kteří měli k ruce písáře. Král Jiří ve sporu Nového města se Starým městem r. 1450 přisoudil les²¹⁾ za Hlubočepy Staroměstským k užitku mostu. Důchod cla mostního stvrzil²²⁾ Jiří 22. ledna 1459 těmito slovy: »Ustavičně myslíme, kterakým obdarováním nejasnější město Pražské pocili bychme, přišlo jest v mysl naší, aby bráním cla u mostu potěšeno bylo, v jehožto pěkném a znamenitém díle raduje se, aby také požitek měšec naplnil.«

První zmínka o členech úřadu mosteckého naskytá se r. 1433; tehdy sestával z Vaňka od pěti korun, Otmara a Matěje Drdáka. Na stavbu mostu byly konány i sbírky po všem království. Mnohými a pěknými dary přispívali i občané pražští, z nichž sluší zmíniti se hlavně o Šimonu od bílého lva,²³⁾ který r. 1433 dům svůj »u vola« na ovocném trhu (nyní na rynečku č. 142) se vším, co k němu přísluší, přikázal na dílo mostu pražského; ale úředníci dům r. 1434 zase prodali.²⁴⁾ Janek, syn Ješka Pehma, k témuž cíli odkázal 15 kop gr. č., a t. d.

Výše cla mosteckého známa není; ale z účtů úředníků mosteckých²⁵⁾ za r. 1433—1467 jest zřejmo, že všecek příjem byl 11.709 kop 50 gr. (ročně průměrem 491 kop 34 gr.). Na konci r. 1467 zbývalo 84 kop 12 gr.

Povodní r. 1496 byl²⁶⁾ stržen jeden pilíř a oblouk u božích muk.

Za oblézení Prahy Švédy r. 1648 uzavřel²⁷⁾ jesuita Jiří Plachý 26. července rychle bránu mosteckou na Starém městě a se studenty obsadil ostrov Střelecký (tehdy Nové Benátky), čímž zamezil nepříteli, útočícímu z Menšího města, přístup do Starého města.

(Příště dále.)

¹⁷⁾ Tamže, II. 131.

¹⁸⁾ Tamže, II. 132.

¹⁹⁾ Tamže, II. 354.

²⁰⁾ Tamže, VIII. 290.

²¹⁾ Tamže, 234.

²²⁾ Winter, Kult. obraz II. 465.

²³⁾ Tamže, 478.

²⁴⁾ Tomek, VIII. 291.

²⁵⁾ Tamže, 342—343.

²⁶⁾ Scriptores III. 251.

²⁷⁾ Ekert, Posv. místa, I. 274.

Poznámky o kostele sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě.

Vratislav Votruba.

Letos postoupil »Soupis památek historických a uměleckých v království českém«, který vydává Česká Akademie císaře Fr. Jos., k XVI. svazku: »Politický okres vysokomýtský.« Napsal Zdeněk Wirth. Celých 35 stránek a 2 zvláštní přílohy věnovány jsou tu děkanáckému chrámu sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě. Při telegrafické takřka stručnosti slova možno si představiti, jak podrobný popis vzácné té památky stavitelské podán. Nevynecháno snad ničeho, co bylo autorovi dostupno. Přes to přičinujeme následující poznámky, aby jimi památka kostela před nynější jeho opravou tím více byla osvětlena.

I. Poznámky k textu Soupisu.

Kostel sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě není jednotnou stavbou. Nejen vnějšek jeho, ale i ozdobavnitra svědčí o tom, že kněžiště s přiléhající k němu sakristií a šnekem vyšlo z rukou jednoho stavitele, lodi pak s přiléhající předsíní severní a kaple sv. Jana Křtitele měly stavitele jiného. O západním průčelí kostela nastalo teprvě jasno, kdy přišla na ně řada při nynější opravě. Bylo tak zpustlé, že musilo být úplně zbouráno. A tu odkryta zajímavá vlastnost: zeď mezi věžemi na každou z nich jinak se připojovala. Ze současně bylo na severní věži a mezi věží budováno, ukazovaly kromě souvislého spojení opukového t. zv. šmorce, které jsouce částí nárožních pískovců, se zdí mezi věží se vázaly. Za to do jižní věže vybrány byly prohlubiny, kamž nové zdivo průčelí mělo zasahovati. Z tohoto nestejněho spojení poznáno, že jižní věž jest starší, a jak další objevy potvrdily, že jest zbytkem prvotního kostela, budovaného na rozhraní 13. a 14. věku.

Tento prvotní kostel zničen byl požárem r. 1461. takže nynější podoba kostela vznikla koncem 15. a v první polovici 16. století. Nejpozději budováno na severní věži na nejvyšším patře, jehož ostění oken úplně se shodovalo s ostěním oken prvního patra na blízké zvonici, která v letech 1582—1585 musila být postavena, jelikož severní věž, sotva byvší měděným krovem již renaissančním opatřena, počala se od kostela odkloňovati. Před nynější opravou bylo toto naklonění měřeno a obnášelo od podstřešní římsy 122 cm. Aby se předešlo pohromě z toho hrozící, sneseny byly zvony a umístěny v nové zvonici, kromě toho však opřena věž na severozápadním rohu mohutným šestibokým pilířem.

Že tento opérák byl se zvonici nejen v souvislosti příčinné, ale i časové, potvrdilo se r. 1894, kdy byl odbouráván. Jeho jádro opukové bylo obloženo na povrchu kvádry, které na straně do pilíře otočené byly profilovány. Skladbou jednotlivých těch profilů vznikl gotický pilíř, který odděloval kdysi lodi. Na straně pa-

trně do hlavní lodi namířené měl za příporu polouválec o průměru 44 cm. Jak polouválec končil, zjištěno nalezenou v opéráku konsolou, která týž polouválec měla u spodu. Blíže konsoly uložen byl však i baldachýn, z čehož bylo zřejmo, že nalezené tu pilíře měly do hlavní lodi výklenky pro sochy svatých, jakž i nynější kostel jeví. Ba srovnáním starých těch pilířů lodních s nynějšími seznámo, že profilování jich jest sobě podobno, jenž u starších jest jednodušší.

Konsola z opéráku má však shodnou družku v konsole, která jest ve zvonici zasazena, kde kromě toho zazděny jsou i konsoly pocházející patrně z polygónu kněžíště.

O těchto zbytcích gotické plastiky možno bezpečně souditi, že náležely prvotnímu kostelu, jenž r. 1461 byl požárem zničen.

Jiným nalezištěm gotické plastiky byla přízdívka, která před opravou kryla západní průčelí a r. 1890 i s průčelím byla snášena. Jak se této přízdívky kostelu dostalo, o tom poučuje historie města. Veliký požár r. 1774 neušetřil ani kostela. Lid, důvěruje v bezpečnost kostela, nahromadil v něm vynesený ze svých přibytků nábytek, jenž pak byl hojnou stravou dravému živilu a tak ke většimu zničení kostela jenom přispěl. Oprýskaly zdobné pískovce uvnitř, pádem krovu se severní věže proražena klenba v západním díle, jenž proto nejhůře vyšel z pohromy a také nejhůře byl spraven — přiložením přízdívky. Pod ní zachováno bylo až na naši dobu průčelní gotické okno, levé ostění portálu s přistavenou k němu arkádou předsíně, jakož i portálek na kruchtu. V samé přízdívce ve svrchních vrstvách nalezeny přehojné kameny z portálového oblouku a předsíně západní, pohromadě s oněmi zbytky tympanonu a konsol, jež v tomto Časopise, roč. VI. str. 172, byly nakresleny.

I tuto plastiku gotickou přičítá autor Soupisu prvotnímu kostelu; zajisté, že má pro to důvody a bylo by žádoucno, aby je v některém listě uvedl. Při tom však bude nutno vysvětliti, jak mohly se tyto zbytky plastiky octnouti ve společnosti kamenů, které sám autor k r. 1500 klade a tak druhému kostelu přičítá. S naší strany znova radíme k důkladnému vyšetření toho, jak zpracovány jsou lupeny, jež vinou se kolem mask portálových konsol a jak vtesány jsou podobné lupeny na konsolách v kapli sv. Jana Křt., kde i v paždí nalézá se maska, kterou třeba srovnati s maskami portálovými a hlavami tympanonu, zdaž totéž dláto na nich nepracovalo.

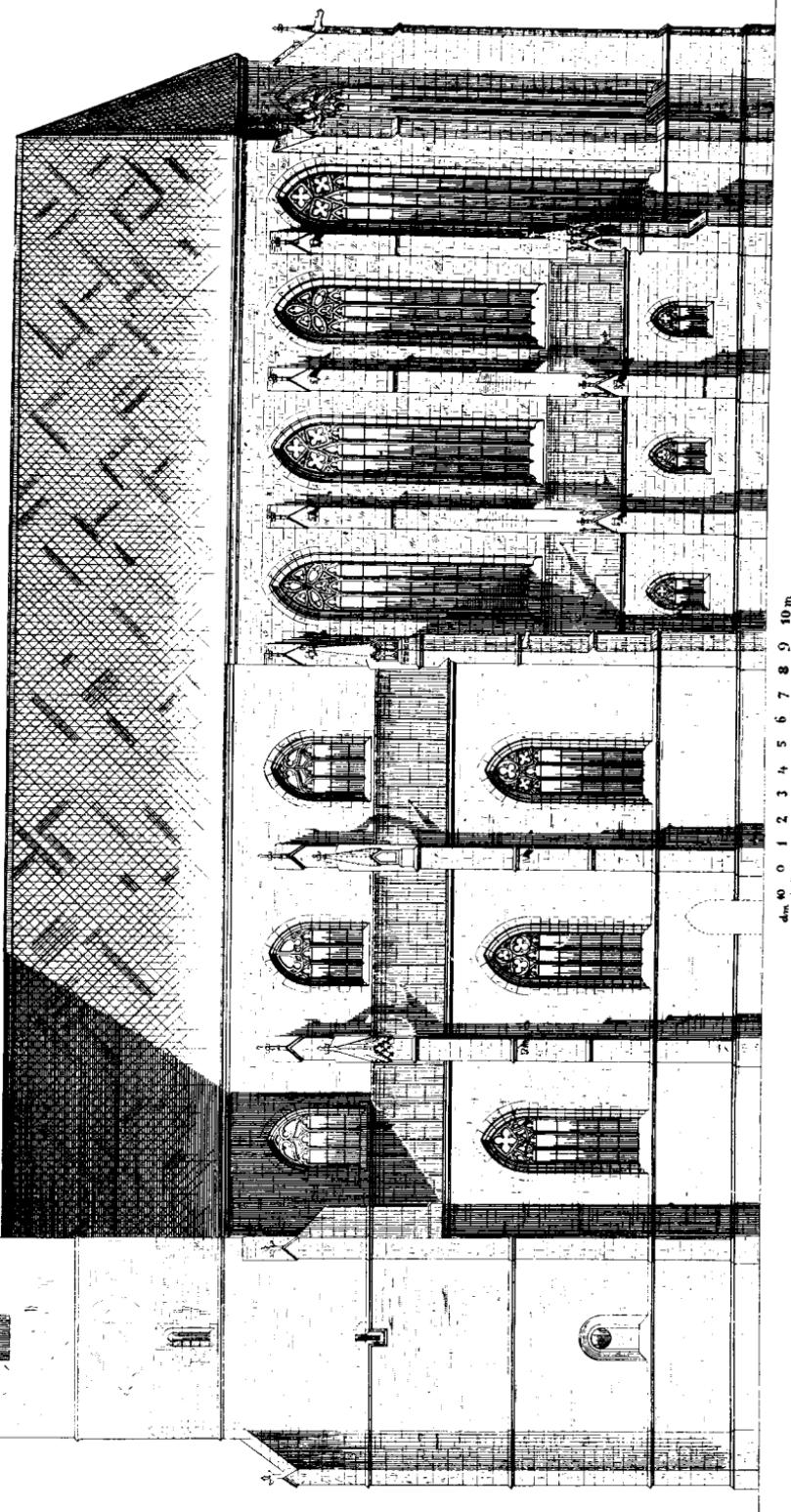
To jest také jediné, v čem pisatel těchto řádků s autorem Soupisu nemůže souhlasiti; jinak uznává veškeru jeho snahu, aby historie stavby kostela sv. Vavřince byla vyjasněna.

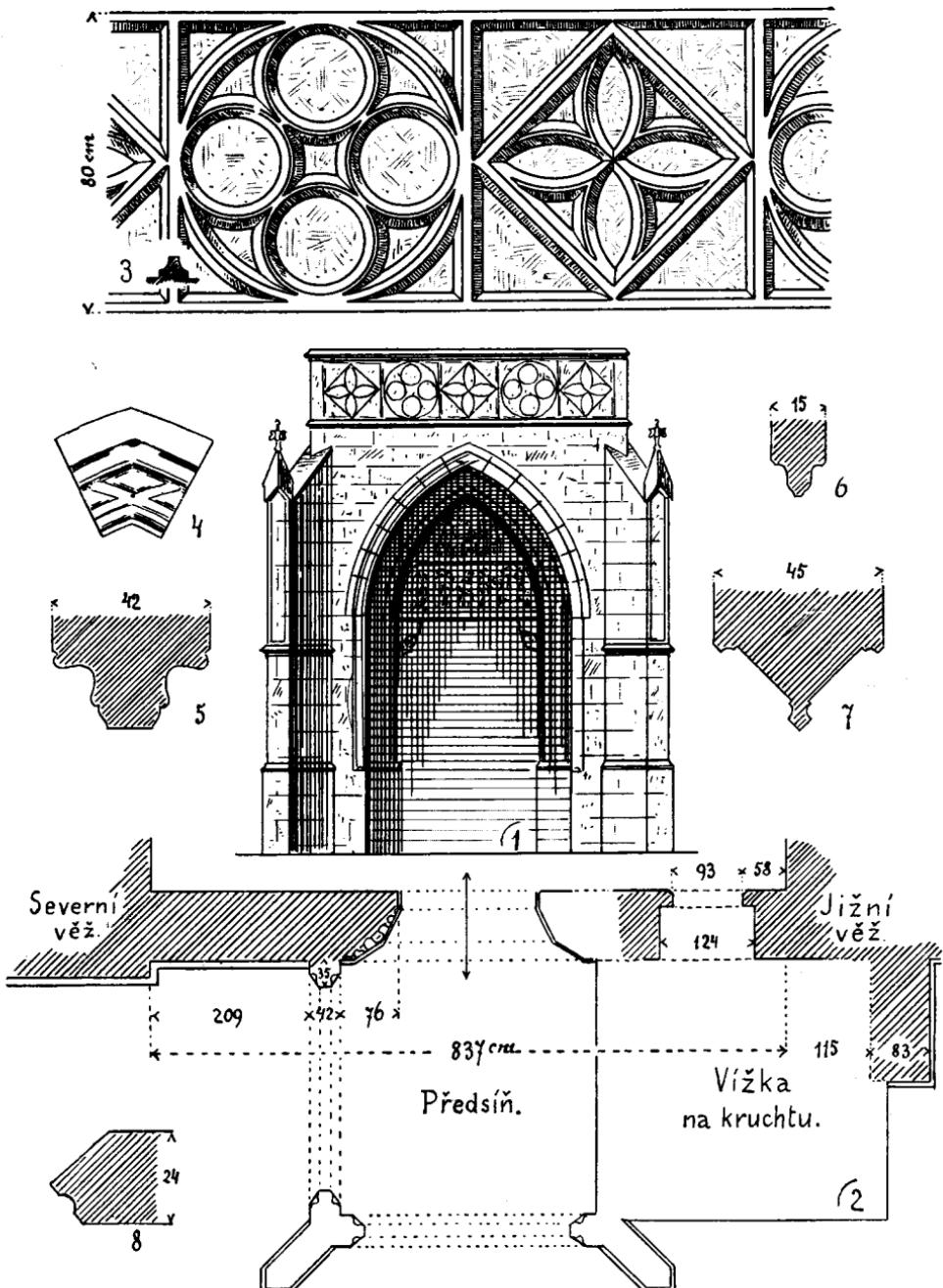
2. Poznámky k obrazům Soupisu.

Jako text možno nazvat skoro veskrze správným, tak právě jeho správnost připomene leckterou nesprávnost výkresu. Není vinou pisatelovou, že jeho výkres jižní strany kostelní nedostal se

Tab. VI. obr. 1. Jižní strana kostela sv. Vavřince ve Vys. Mýtě.

Kreslil Vratislav Votrubec.

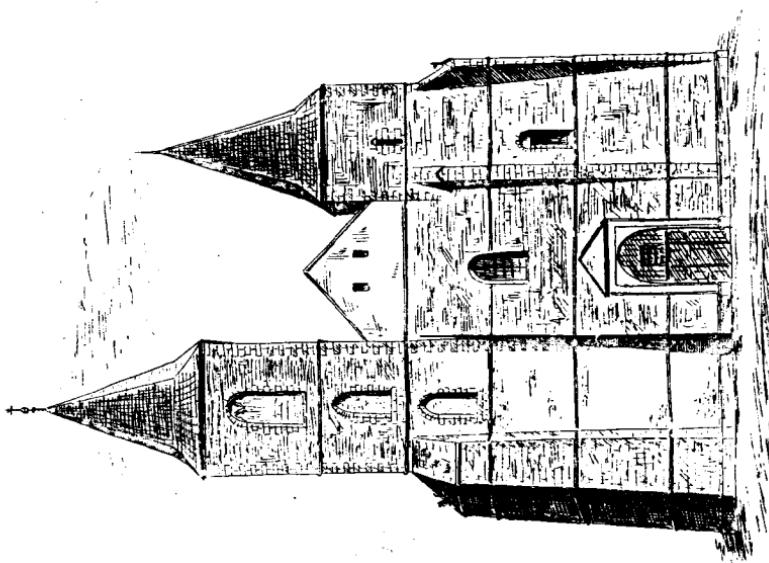
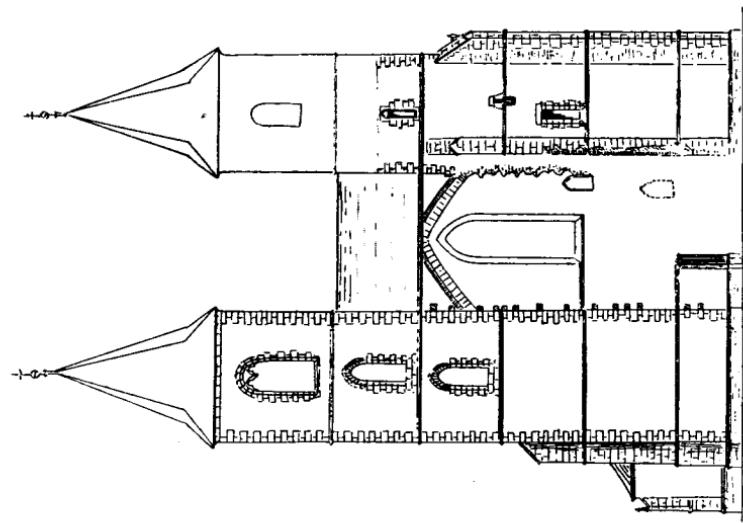

Tab. VI. obr. 2. Kostel sv. Vavřince ve Vys. Mýtě.

Rekonstrukce předsíně u západního portálu (1) na základě půdorysu (2) a objevených zbytků, jako: balustrády (3), záklenku (4) a profilu (5) arkády, žebra (6), opěráku (7), římsy (8) a zachovalé při kostele severní předsíně.

Kreslil Vrat. Votrubec.

Kostel sv. Vavřince ve Vys. Mytí.
Obr. 1. Západní průčelí. Severní příčelní s pilířem přiděným v 16. stol.,
střed a jižní věž podepřeny přízdivkou po ohni r. 1774.
Obr. 2. Objevy na záp. průčeli r. 1890–94. Jižní věž co bylo provádělo kostela,
zbudovaného kolem r. 1300, mezi věží a věž severní budovat kolem r. 1500.

autorovi Soupisu do rukou. Nyní po opravě kostela těžko snáší se material pro bývalý jeho vzhled. Proto umístěn jest v tomto časopise výkres této jižní strany (tab. VI. obr. 1.) z doby před opravou. Jen mansardová střecha nahrázena jednoduchou sedlovou. Přizdívka s jižní věže a jižní lodi jest odstraněna. Bývalé umístění jižního portálu jest vytečkováno. Nejdůležitější oprava však spočívá ve vzhledu sakristie. Autor Soupisu sice dobře popisuje opéráky její, ale výkres špatně tento výklad doprovází, poněvadž nad ústupkem zakreslena jest ještě římsa, jaká jen na opéráku nárožním pod vižkou se nalézá. Pak štíty, kterými opéráky končily, byly štítlejší a u spodu svém měly chrliče. Opéráky kněžiště jsou v Soupisu nad chrliči zakončeny jako římsou; tu zcela bezpečně mohly být zakončeny štíty, poněvadž podle přisekání jich na šikmě daly se přesně sestrojiti. Na přiloženém výkresu jsou tyto štíty zakončeny křížovou kytkou, což dle štítů sakristie jest pro jich zakončení nejpřirozenější.

Co se týče kružeb v oknech kněžiště, povstalo v Soupisu malé nedopatření tím, že od severní strany počínajíc střídají se dvoje kružby i na polygónu a souvisle s tím i na jižní straně, ač sám vložený obraz, totiž pohled do kněžiště s hlavním oltářem, opravuje aspoň pohled na kostel z východní strany.

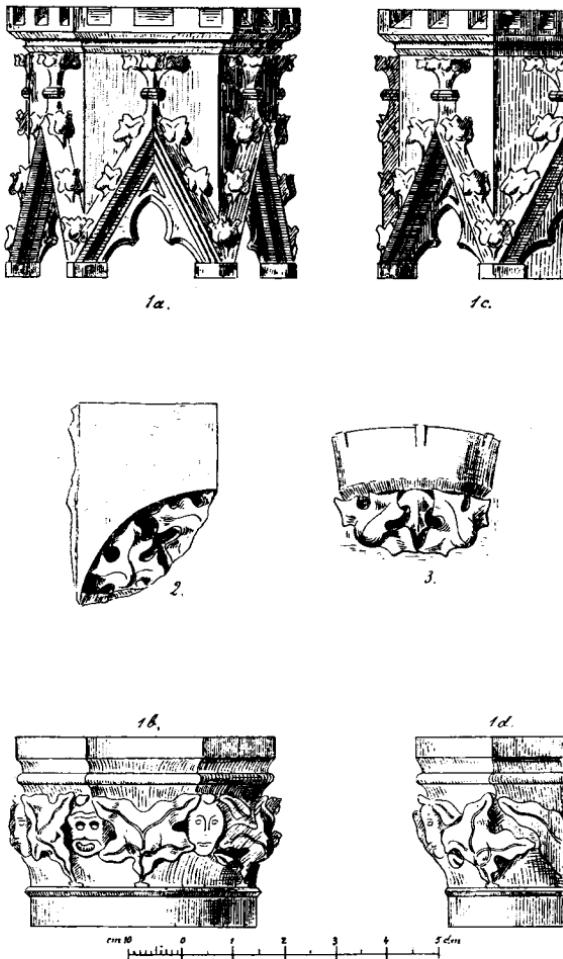
Jinak jsou výkresy pečlivě provedeny. K úplnému dojmu kostela měl však být přidán podélný aspoň řez, ač dlužno přiznat, že není tak nutný jako pohledy na vnějšek, poněvadž vnitřek doznal opravou nejméně změn.

3. Poznámky k našim obrázkům.

Poněvadž v Soupisu kromě půdorysu není žádného obrázku, jenž by znázorňoval západní průčelí, jest tomuto průčelí zde věnován dvojí pohled. Na prvním naznačen (obr. 1.) nad čtvrtou římsou štit a jižní věž jeví se nižší, jak naznačeno v knize: Denkbuch über die Anwesenheit Ihrer k. k. Majestäten Franz des Ersten u. Caroline Auguste in Böhmen im J. 1833. Prag 1836.

Před nynější opravou však nebylo již štítu, takže mezivěží bylo zakončeno pouze čtvrtou římsou (obr. 2.), od které pak se počínala šikmá střecha, aby se připojila k mansardové střše nad hlavní lodí, jak ukazuje obrázek druhý. Na tomto obrázku zakreslené nálezy dlužno srovnati s tou částí půdorysu, která se nalézá při rekonstrukci západní předsíně. Tam při severní věži nakreslen půdorys průčelí v přízemí, kdežto při jižní věži veden jest půdorys ve výši druhé římsy, aby možno bylo naznačiti portálek, který vedl na kruchtu ze schodové vížky. Tato vížka byla bezpečně přistavěna k opéráku jižní věže, jehož čelo jevilo se až do naší doby z části cihlami vyspravené. Co v půdorysu jest nevyčárkováno, nebylo vlastně nalezeno, ač při vztyčování lešení pro opravu přisko se na základy předsíně, které však nebyly zevrubně obádány.

Rekonstrukce předsíně plyne samozřejmě z nálezů, jež (tab. VI. obr. 2.) shodují se se zachovalou severní předsíní a v číslech 3. až 8. dle původních kamenů jsou kresleny.

Obr. 3. Kostel sv. Vavřince ve Vys. Mýtě.

1. a, b, c, d: Baldachýn a konsola z předu a se strany, nalezené v opěráku severní věže. — 2. Konsola portálu, nalezená v přízdiče záp. průčeli. — 3. Konsola pod klenbovými žebry v kapli sv. Jana Křtitele.

Kreslil Vrat. Votrubec.

Výkresem baldachýnu a konsol má být znázorněna jich přibuznost: zdaž totiž luppeny konsoly portálové bližší jsou luppenům pod klenbovými žebry v kapli sv. Jana Křtitele, či luppenům výklenkové konsoly.

Na konec budiž pisateli dovoleno, aby se vrátil ke svému článku: »Kostel sv. Vavřince ve Vysokém Mýtě«, jež r. 1892 uveřejnil ve výroční zprávě gymnasia vysokomýtského. Tam na samém začátku jest motto:

Znět první předpis restaurační všady stejně: Na staré stavbě nahradí pouze to novým, co jest zkaženo, ale vždy jen ve formě staré té části. Všechny přídatky a nové výmysly jsou zakázány. (Vyňato z Mádlovy knihy: Z Prahy a z Čech.)

To bylo kredo pisatelovo a proto nemohl napsati a také ne-napsal slov, která na konci předmluvy vychvalují nedávno zesnulého c. k. konservátora, Fr. Schmoranze. Pisatel vážil si jeho jako člověka velice, ale litoval kostela vysokomýtského, že se mu dostalo takového oprávce, jenž historičnosti stavby nešetřil a vlastní výtvory kladl nad starobylý stav prvotní.

Literatura.

Český časopis historický. Vyd. Jar. Goll a Josef Pekař. Praha, 1902. Roč. VIII., č. 1. a 2 : Jos. Růžička: Spor o český hlas před volbou císaře Karla VII. v l. 1740—1742. — Max Dvořák: Poslední renaissance. — M. VI. Jastrebov: Br. Jana Blahoslava spis O původu Jednoty bratrské a řádu v ní. — Jarosl. Bidlo: Studia byzantologická a Karla Krumbachera »Geschichte der byzant. Literatur«. — A. L. Krejčík: O zakládaci listině kapitoly Litoměřické. — G. Friedrich: Ještě o zakl. listině kapitoly Litoměřické. — Fr. Táborský: Počátky novočeské poesie za vlivu klassicismu. — Jos. Truhlář: Paběrky z rukopisů Klementinských. — Jar. Čelakovský: Naučení p. Albrechta Rendla z Oušavy synům dané. — Jos. Kalousek: Zpráva o pamětech Frant. Vaváka Milčického — Referáty. Časopisy. Zprávy.

Českoslovanské letopisy musejní. Redaktor a vydavatel Václ. VI. Jeníček. Čáslav, 1902. Roč. I., čís. 1.—4.: J. V. Želizko; Rudolf Virchow. (S podob.) — Fr. Kretz: O starobylosti slovácké keramiky. (S 1 obr.) — Kl. Čermák: Ústavy pro výměnu při musejích. — V. V. Jeníček: České archivy. — J. L. Červinka: Pěstování praehistor. archaeologie na Moravě. — J. Kopáč: Nebezpečí národopisu. — Fr. Dobiáš: Ze života moravských Kopačiářů. — L. Domečka: Frant. Tischer, archivář jindřichohradecký. (S podob.) — F. V. Peřinka: Slovo o organisi městských archivů. — Jednak v textu, jednak ve zvláštní rubrice jsou otištěny zprávy o 17 museích, z nichž čtyřy provázeny obrázky. — Po »Věstníku českoslov. musejí a spolků musejních«, založeném Kl. Čermákem, nastupují »Českoslov. letopisy musejní«, redakcí a nákladem Václ. VI. Jeníčka. Redaktor v pracovním svém programu ze-vrubně vykládá, že chce časopis věnovati hlavně musejím a všemu, co jich se dotýká; širší kruhy chce obeznamovati s činností musejních spolků a tak kypřiti půdu pro naši práci. Dosavadním odborným listům »Letopisy« konkurovat nechťejí. Úmysl jistě dobrý i chvalitebná snaha o vážnou věc. »Letopisy« mají podle vytknutého programu podávati přehledy činnosti musejních spolků, tedy věcné výroční zprávy. Obrněn zkušeností, nabytou při sběru statistického materiálu o museích a spolcích musejních, důvodně pochybuji, že »Letopisům« podaří se uskutečnit tužbu tak, jak by si přály. Odkazují v té příčině ke zprávě v tomto čísle (str. 27). Některých korporací nikdo nevyburcuje ze spánku spravedlivých či z klidu olympického; někde zase pořádání naprostě zbytečných slavností zabraňuje práci vážné. Byl bych velmi

potěšen, kdyby má pochybnost byla v brzku zvrácena. — Obsah posavadních čísel »Letopisů« nasvědčuje důslednému dodržování programu; jak články, tak i ostatní zprávy jdou za vytknutým cílem. »Letopisy« vycházejí měsíčně mimo srpen; předplácí se na celý rok 6 K Vydávání tohoto listu na vlastní pěst považuji za dosti odvážno i nemohu než doporučiti museím a spolkům musejným, kterýmž »Letopisy« jsou věnovány, aby je nejen odebíraly, ale i — předplácely.

Věstník. Rozhledy histor., topogr., statist., národop. a školské po Poděbradsku a sousedních okresech. Red. Jan Hellich a Frant. Hrnčíř. Nymburk, 1902. Roč. V. č. 1.—7. — Dr. Jos. Linhart: Rod rytířů Linhartů z Neyenperku. — Stifter A.: Bošín, Sovenice a Mečíř. — Čečetka F. J.: Kulturní obrazy ze středního Polabí. — Hellich Jan: Mýln Kravařský na Labi. — Týž: Paměti vsi Všeclap. — Týž: Dvůr Havlovský v Křečhoři. — Týž: Pekaři a starodávný trest kože v Poděbradech. — Sál F. L.: Z lidového léčení na Polabí. — Svoboda G. V.: Obnovení ouřadu purkmistrovského či sázení konšelů na rathouse kolínském v r. 1612 a 1613. — Hojsák J.: Petice kostelní. — Brzák Fr.: Majetek měšťana z konce XVII. stol. — Drobnosti. — Feuilleton. — Zprávy školské a jiné.

Casopis Moravského musea zemského. Red. Frant. J. Rypáček a Dr. Frant. Šujan. Roč. II. Brno 1902. Číslo 1.: In Lad. Červinka: Tři nálezy mincí ze XII. stol. na západní Moravě. — Jan Knies: Lumík a rozšíření jeho za doby diluviální na Moravě. — Frant. Lipka: Zámecké brány v okolí města Boskovice. — Dr. Vil. Schram: Naše budova musejní. — Dr. J. V. Novák: Česká bibliografie J. A. Komenského. — L. Janáček: Některé lašské tance. — Zprávy. Literatura.

Casopis Matice moravské. Red. Frant. Kameniček. Brno. Roč. XXVI. Seš. 1.—3.: Fr. Bartoš a C Mašíček: Liščí (Obrázky lidopisné). — Vincenc Prasek: »Augustin doktor« a Olomoučané. — Boh. Navrátil: Glossy k dějinám moravského tisku. — Frant. Snopek: Lechnerovy dodatky k moravskému diplomatiáři. — F. A. Slavík: Hnutí v lidu poddaném na Moravě r. 1680 a opatření proti němu. — Th. Antl: Příspěvky k genealogii pánů z Žerotína. — J. U. Dr. K. V. Adámek: Ze selských bouří. — Adolf Kubeš: Manové býv. benediktinského kláštera Třebického. — Umělecké a vědecké zprávy. Literatura.

Casopis Vlast. spolku musejního v Olomouci. Olomouc. Roč. XIX., č. 1.: In. Lad. Červinka: Kostrový hrob u Slavkova a gallské starožitnosti na Moravě. (S 1 tab.). — Dr. M. Remeš: Propast hranická. — J. V. Želízko: Diluviální člověk u Krapiny v Chorvatsku. — Různé zprávy.

Sborník Musejní společnosti ve Val. Meziříčí. Roč. V.: Č. Kramoliš: Privilegia městečka Rožnova r. 1681 a 1751. — F. J. Černocký: Cech kožešnický v Meziříčí nad Bečvou. — Frant. Prostějovský: Křiváčkářství; Bělení mušelinu. — Pomník zdobovaný vojínům, pohřbeným v nádraží meziříčského r. 1805 a 1806. — J. Kuba: Seznam tratí soudního okresu Val. Meziříčí. — Příspěvek k článkům o »Původě a jméně Valachů«. — Vzpomínka na Fr. Pluskala Moravičanského. — Směs.

Casopis Museálnej slovenskej spoločnosti. Red. A. Sokolík. Turč. sv. Martin. Roč. V., čís. 1.—3.: J. Kováčik: Dzedzinky vo Spiši. — týž: Uhlar kupil svojho vlastného kona. — J. Párička: Poklad Jánošíkov. — M. Búlyovský: Príslavia, porekadlá a úslovia z Turca a z Liptova. — Št. Krajčovič: L'udové zvyky a obyčaje. — Emil Koleny: Mená slovenských rodin. — J. B. Lovinobaňa. — S.: Museum v Stokholme. — týž: Posmešky. — Ludm. Markovičová: Hry našich detí. — A. Klímo: Poverty z Jamníka. — Kožár: Rybarstvo na Slovensku. — Boh. Klímo: Paberky zo Zvolena. — Rozličnosti.

Sborník Museálnej slovenskej spoločnosti. Red. A. Sokolík. Turč. sv. Martin. Roč VII., sv. 1.: L. A. Reuss: Rozvdenie etyma HVA. — týž: Miestne báje a skazky. — Jul. Botto: Z gemerského Hrona. — Alex. Kardoss: Príspievky k mestopisu Slovenska. — Drah. Kardossová-L Markovičová: Naše deti. — Dr. J. Petrikovich: Sto rokov z dejov uhorského umělectva 1800—1900. — J. Párička: Zvyky a obyčaje v Košťanov.

Lud. Organ Towarzystwa ludoznauczego we Lwowie. Red. Dr. Ant. Kalina. Lvov, 1902. Roč. VIII., seš. 1.—2.: W. Windakiewiczowa: Ballady

Mickiewicza wśród ludu — B. Gustawicz: Lis mikita w bajce i wierzeniu ludowem wschodnich Azyatów. — Jan Witort Zamówienie od sądu. — L. Mlynek: Zabawy sierskich pasterzy przed 20 laty. — Dr. Z. Jaworski: Pasterstwo w Tatrach polskich — T. Mleczko: Świat zmarłych. — M. Kettlicz: Lecznictwo ludowe — S. Udziela: Bajki i opowiadania ludu krakowskiego — týž: Czy jest prawda na świecie. — L. Magierowski: Kilka wierzeń ludowych. — týž: Bajki z okolicy Jaćmierza. — Dr. Z. D. Golińska: Badania nad alkoholizmem w zachodniej Galicji. — Dr. A. Kalina: Jan Baudoin de Courtenay: Wskazówki dla zapisujących materyaly gwarowe na obrzarze językowym polskim. — Wł. Jankowski: Pierwiastek ludowy w poezji F. D. Kniaźnina. — F. Kołowski: O ludności mieszkającej po prawym brzegu Wisły w ziemi krakowskiej. — Fr. Bujak: Przyczynek do kwestii »Lachów« i »Górali«. — A. Siewiński: Legenda o zamczku w Belzie. — J. Schnaider: Wśród mar. — St. Zalewski: Bajki i opowiadanie z okolicy Krzeszowic. — Rozmanitosti Posudky a zprávy.

Vjestnik kr. hrv.-slav.-dalmat. zemaljskog arkiva. Red. Dr. Ivan pl. Bojničić Kninski. Záhřeb, 1902. Roč. IV. č. 1. a 2. — Dr. L. Jelić, Hrvatský ústav sv. Jeronyma v Rímě. — Týž: Acta Hieronymiana, quibus periodus antiquior (1446—1497) historiae societatis et hospitii d. Hieronymi de Urbe illustratur. — Dr. Ch. Šegvić: Příspěvek k dějinám padělův v Dalmacii: Padělaná zakládací listina Castella Cambio u Splitu. — E. Laszowski: Příspěvek k dějinám výročních trhů v Hrvatsku a Slavonii. — Dr. Št. Srkulj: O historickém kongressu 1900. — Dr. M. Werner: Glossy ku dvěma hrv. listinám. Dr. J. Kršnávki: Doslov k studiu o historii Salonitanské. — Dr. J. Bojničić: Listinné zprávy k dějinám o pronásledování čarodějníc v Hrvatsku. — Vj. Klaić: K dějinám biskupů záhřebských v letech 1433 až 1466. — Různé zprávy. — Literatura.

Izvestja Musejskega društva za Kranjsko. Red. Anton Koblar. Roč. XI, Lublaň, 1901 — Dr. Fr. Kos: Zgodovinske črtice o kranjski deželi. — Týž: Prvi nastop Slovencev v zgodovini. — V. Steska: Dolničarjeva ljubljanska kronika od l. 1660 do l. 1718 — Radics: »Kraynska kroneka« p. Marka Pohlina. — J. Barlè: Kirurgična šola v Ljubljani. — Týž: Nekoliko podatkov za zgodovino belokranjskih župnij. — Týž: Ljubljanska škofija na tridentinskem zboru. — Týž: Še nekaj podatkov o prepiru med križniki v Beli Krajini in kapitolom zagrebském. — Menší zprávy. — Literatura.

Zeitschrift des Mährischen Landesmuseums. Red. A. Rzechak, C. Schirmeisen a J. Matzura. Brno, 1902. Sv. I., seš. 1. a 2.: Z obsahu vyjímáme: A. Rzechak: Pozoruhodná votivní nádoba. — H. Welzl: Brno koncem středověku — A. Franz: Moravské truhlice cechovní. — Týž: Domácí oltářík.

Různé zprávy.

Vzpomínka na Ant. Schillera. Před členskou schůzí dne 17. července 1893 očekával mne v zákoutí předsíně bývalé spolkové místnosti naši na Staroměstském rynku (č. 33. n.) starší pán vlivných černých očí; představil se jako typograf Antonín Schiller a skorem ostýchavě projevil přání, že rád stal by se členem. Znal jsem Schillera již déle, ne osobně, ale podle jeho činnosti; proto s netajenou radostí přijal jsem jej za člena spoléhaje, že působnost svou přenesi i do Společnosti. Nebyl jsem zklamán. Schiller narodil se v Praze 13. července 1845. Otec jeho, Václav, byl hôtelierem a pražským měšťanem. V letech sedesátých vstoupil Ant. Schiller do učení v knihtiskárně Kat. Jeřábkové, kde tehdy byl tištěn Krásuv, Čas, později, Národní listy. Na vnímavého učeně nezůstaly tyto časopisy bez značného účinku. Brzy oddal se pracem literárním a se zvláštní zálibou věnoval se dějinám českého knihtisku a jeho vývoje. Schiller byl pracovníkem pilným; práce jeho jest tím záslužnější, že jí věnoval všeck vzácný čas, neboť jako sazeč novinářský byl přečasto zaměstnán dlouho do noci. Činnost Schillera byla značna. Na památné zemské jub. výstavě 1891 pracoval mnoho v oddělení knihtiskařském, kde vykládal i obecnству. Při gremialní škole knihtiskařské byl odborným

učitelem a velkou příli věnoval tu hlavně českému odbornému názvosloví. Láska k historii vznitila v Schillerovi touhu po bádání, jehož výsledkem byly hojné a zajímavé články v časopisech »Veleslavínu« a »Typografii«, v niž řídil a snad sám vyplňoval »Historickou hlídku«. Tato záliba v minulosti i způsobila, že Schiller stal se nakladatelem — svých vlastních prací. Měl na zřeteli, že obsah přednášky brzy v paměti vybledne i vydal r. 1883 – 1885 svým nákladem 3 svazečky »Vycházk po Praze a okolí«. (Zboží ovenecké a jeho dějiny. Stromovka. Zámek Troja. — Letohrádek Ferdinanda I. s obrazárnou. Zahradu královská. — Opatství břevnovské.) V těchto knížkách (po 5 – 6 kr!) podal stručné historie jmenovaných míst. Jest mnoho spolků, jimž na vycházkách vykládal nebo přednášel. Ve Společnosti byl náhradníkem spolkovým od r. 1895 až do smrti. Několikrát také ve schůzích přednášel. Přislíbil pokračovat, ale slibu dostati již nemohl. Zlá choroba dlouho jej sužovala a konečně 9. října 1901 jí podlehl. Za veliké účasti byl pochřben dne 11. října 1901. Chtěl jsem vložiti sem i podobiznu zvěčnělého, ale nebylo lze. Některé překážky nedovolovaly, abych ještě do minulého ročníku zařadil svou vzpomínku. Jsem ale přesvědčen, že i bez podobizny zůstane vlídný a ochotný Schiller v milé a trvalé paměti všech, kdož jej znali.

A. B. Černý.

Českým museím a musejným spolkům v zemích koruny České! Sjezd českých archaeologů a spolků musejních na Horách Kutnáho r. 1898 pověřil podepsanou Společnost, aby sebrala veškeren material, potřebný ku zpracování podrobné statistiky musejní.

Plnice svůj úkol v zvali jsme třemi oběžníky, pak několika zpravami ve svém Časopise i v denních listech česká musea a spolky musejní, aby nám zaslaly všecku potřebnou látku za čas od svého vzniku až do konce r. 1900

Mnohé korporace vyhověly naší žádosti — některé ani neodpovědely.

Statistika má býti podkladem akce v příčině zákonné ochrany památek i podnětem žádoucí pevné organizace. Jest s podivem, že mnohé z musejních korporací *nedbalí věci důležité a neposíaly žádaného materiálu*.

Déle s věcí odkládati není lze; oznamujeme, že bylo již přikročeno ku zpracování získaného materiálu a že veškerá statistika bude uveřejněna v našem »Časopise« 1903. Museí a českých spolků musejnich v zemích koruny České znova žádáme ve vlastním jich zájmu, aby potřebný material zaslaly nejdéle do konce srpna t. r. podepsanému jednateli (v Praze I, na Perštýně, 6. n.). Korporace, které tak učinily již dříve, pošletež dodatečně své zprávy za r. 1900; těch pak, jež vůbec neodpovědely, žádáme, aby poslaly *aspoň stanovy i řády své* (třeba v opisech) a *výroční zprávy*. Statistika bude obšírná i vyjde pak též jako kniha samostatně; důležitost věci vyžaduje úplnost co největší.

Vyskytuji se některé návrhy na sjezd. Upozorňujeme k tomu, že podle usnesení sjezdu kutnohorského r. 1898 náleží svolati nový sjezd podepsané Společnosti s kutnohorským »Vocelem«, »Vcelou čáslavskou« a »Vlast. muzejním spolkem v Olomouci«.

Prohlašujeme, že nevidí se nám ani prospěšným ani žádoucím svolati sjezd dříve, dokud nebou provedeny úkoly, uložené sjezdem kutnohorským. Společnost přátel starožitnosti českých v Praze, dne 5. července 1902. Starosta: *Jan Herain*. Jednatel: *A. B. Černý*.

Zachovějte staré zvony. Na svých cestách po Čechách, kdykolii jsem přišel do místa, kde byl kostel (někdy jen kaple), navštěvoval jsem věž a tam prohlížel zvony a činil si záznamy. Při tom nalezl jsem zvláště ze starší doby pocházející zvony, díla v pravdě mistrovského. Tato umělá práce mizí koncem XVII. stol., ale přece ještě v XVIII. stol. ulit byl nejeneden zvon umělecké ceny. Za to století XIX. takovou střízlivostí se vyznačuje, že někdy kromě ledajakého nápisu není ani ornamentum ani reliefových obrázků v díle. Ovšem by na tom mnoho nesešlo, kdyby tyto neumělecké kusy byly dílem zcela novým, to jest z nové zvonoviny ulitým a pro nové místo určeným. Bohužel stává se velmi často, že starý zvon gotický nebo renaissancní v dlouhých službách kostelních sestará a praskne. V takovém případě farář a patron — někdy za pomoci osadníků — dají zvon přeliti a mají velikou radost a za čest si pokládají, že opatřili kostelu nový zvon. Ani jim

při tom nenapadlo — a při neznalosti věci a upřímně dobré vůli — napadnouti nemohlo, že neobohatili, nýbrž ochudili kostel o vzácnou památku dob minulých a nahradili ji umělecky bezcenným třeba prakticky výborným dílem. Mohl bych ze svých záznamů uvést řadu příkladů, leč kdo trochu jen přihlídl k věci, sám bude ten který znáti. Na farách nebo ve spisech máme zachovány pouze nápisy a popisy takových zvonů, ale to všecko nestačí, ba nestačily by ani fotografie a obrazy takových děl. Neboť skutečný hmotný předmět umělecký nemůže nahraditi pouhá kresba a kdyby byla sebe dokonalejší. Nejlépe bylo by ovšem takový puklý a praktické služby neschopný zvon odevzdati museu. Ale to by bylo příliš obtížné a také příliš drahé, zejména pro kostely chudé a osady nezámožné. Jiná možnost byla by učiniti odlitek do sádry a darovati tento odlitek do příslušné sbírky uměleckých památek. Ale ani tento způsob nebyl by dobrý a trvalý. Po mém zdání byla tu jediná dobrá pomoc. Když pukne zvon nebo jinak jest prakticky nepotřebný a má být přelit, budí všemi prostředky působením k tomu, aby byl přelit přesně v té podobě a formě, v jaké zhotoven byl původně. Jen tím, když ne original, alespoň věrná kopie zachová se chrámu a neochudí se o uměleckou památku. Tím se ani práce nezdraží ani náklad nezveličí, poněvadž při nynější technické pokročilosti bez obtíží a nesnází lze zjednat i dokonalý odlitek originalu. Ani umění zvonařskému nestane se tím ujma. Své umění soudobé může vždy prováděti na nových zvonech a k nim užívati výzdoby, která odpovídá našemu umění. Jeť bez toho velmi vzácná příležitost dostati k přelití starobylý zvon a tudiž nemá to význam pro pokrok nebo zdržení jeho ve zvonařství. Naopak i zvonař bude potěšen z věrné kopie umělecké starobylé památky daleko spíše, nežli z holé novoty své dílny. — V minulé valné hromadě »Společnosti přátel starožitnosti českých« učinil na můj popud p. M. návrh — neměl jsem času podati jej písemně — nikterak mému úmyslu vyhovující (z příčin neporozumění), aby zachovány byly nápisy starých zvonů I mají být vyzývány zvonařny, aby oznámily »Společnosti«, kdykoli by dostaly k přelití starý zvon, aby mohl být s něho nápis opsán a snad popis a fotografie jeho pořízena. Z toho, co jsem výše vyložil, viděti, že jest potřeba kopie z vonu, nikoli nějakého obrazu. Bylo by velmi na čase, aby si této věci všimli všichni povolaní činitelé, duchovní, správci patronatů, zemský výbor, obce i pp. konzervatoři, jimž nad jiné patří dozor nad uměleckými památkami a kteří radou a domluvou mnoho dobrého by tu mohli zjednat. Máme již vzácných zvonů opravdu málo, zničily nám je bouře a ne-pokoje, požáry a války, jakož i nerozvážnost a »praktičnost« potomků, kterým stačí hlas zvonů bez ohledu na formu. Předkové naši ctili Boha i formou a právem: nejvyššímu Pánu sluší obětovati předměty ušlechtilé a krásné, aby k ušlechtilému a krásnému povznášely ducha lidského. Žel Bohu, že v novějších dobách staly se naše kostely a chrámy skladišti takového nechutnenstva a tolika bezcenného haraburdí, že se svírá srdce nevolí při pohledu na to. A s tím v jedno splývá i nevážnost k starým, krásné formy a výtečného hlasu zvonům. Kéž by hlas můj nebyl hlasem volajícího na poušti!

Vavř. Jos. Dušek.

Barbarství. S tímto titulem otiskly Národní listy v čísle 174. ze dne 26. června 1902 následující zprávu: »Z jara navštívil jsem Starou Boleslav a Brandýs n. L., abych viděl prastaré malby, jež se tu odkryly v letech posledních a jež jsou vysokocennými památkami naší kultury před tisíci lety. Kdežtoto v Boleslaví nacházíme malby z konce románské periody, je kostelík brandýský jednou z počátečních budov gotických, a on i malby v něm odkryté spadají původem do XIII. století. Jsou to věci starší maleb nejen karlštejnských a kutnohorských, ale i zvíkovských, stojí na roveň s legendou svatojírskou v Jindřichově Hradci a s malbami, jež se odkryly nedávno za mé přítomnosti v Hosině v Budějovicích. Jsou to výtvary, jež stojí na plné umělecké výši své doby, jsou drahocenným dokladem rozvoje umění evropského vůbec — a pro nás Čechy musí miti cenu tedy obzvláště. Bohužel roztomilý, skvostně položený kostelík poskytuje obraz svrchované bídy a dojmy, jež si odtud odnášíme, jsou nejsmíšenější, jak jen možno. Kostelík propůjčen »Sokolu« od obce za cvičební síň, a do stěn natlučeno hřebů

a háků, aby tu mohly viset obleky, lampy, emblemy s hesly osvětovými a poprsími našich apoštolů jako Jungmanna, Havlička a j. Nedovedu si představiti hroznější parodie hesla »osvětou k svobodě«, nežli vidím-li, že se k vůli němu musilo rozbít staré fresko, aby hák držel. A sádrové tváře Tyršů a Fügnerů zdají se miti trpký úsměv, jakoby chtěly říci: »Ne, tak jsme si to nepředstavovali!« — neboť musila k vůli upevnění poprsí být potlučena drahocenná malba. Hned na místě jsem upozornil funkcionáře, jenž nám klíče zapůjčil, na pravý stav věci, s prosbou, aby se na dálce co nejšetrněji zacházelo se vzácnými památkami, dopsal jsem zvláště starostovi jednoty v podobném smyslu, a konečně jsem dopsal obci brandýsské v tom smyslu, že má svrchovaně palčivou povinnost postarat se o zachování památného kostelíka. Ústní moje intervence přijata byla v celku nevlídně, a dopisy moje zůstaly až podnes bez jakékoliv ozvěny. Protože ale předmět je zájmu všeobecného, obracím těmito rádky oči veřejnosti naši na nebezpečí, jež hrozí tu našemu kulturnímu pokladu. Nechci vyvolati rozčilení, ale chci proložití kůru lhostejnosti vůči věcem tak drahocenným. Založení jednoty, jež by si obrala za cíl chránit to, co se nám zde zachovalo, mělo by být cílem obce brandýsské i »Sokola«. Je jistou, že by našla akce taková hojně podpory i v širší naší veřejnosti, u České akademie, ba i u říšských příslušných institucí. V Poděbradech, 25. června 1902. Ludvík Kuba. — Poznamenáváme, že tu jde o zrušený kostel sv. Vavřince; podrobnější zprávy, provázené obrazy, jsou v Soupisu památek histor. a uměl. v králov. Českém, dílu XV. str. 135—139. Smutné faktum; jest litovati nejen obce, že takovouto devastaci mlčky schvaluje, ale i Sokola, že beze všeho citu a porozumění pro umění dává odstrašující příklad, kterak idej Tyršovy pěstovány být nemají. Prapodivná činnost vzdělavací. Učiníme všemožné kroky, abychom zabránili další spoustě.

Cerny.

Ze Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze.

Třináctá řádná valná schůze výroční byla konána dne 12. dubna 1902. Starosta, Jan Herain, uvítav přítomné, omluvil nepřítomnost pp. red. Frant. Dvořáka, c. k. berního inspektora Č. Kušty a c. k. vrch. komisaře st. drah Václ. ryt. Píseckého z Kranichfeldu; zmínil se i o příčině, proč účast není větší. Vina spočívá v tom, že hlavně »Nár. listy« zpráv našich, vždy v čas dodaných, buď vůbec neotiskují či zbytečně je zkracují. Po návrhu p. učitele C. Merhouta nebylo ze zápisníku o minulé valné schůzi čteno výročních zpráv za r. 1900, jež jednak byly tehdy schváleny, jednak otištěny v »Časopise« roč. IX. Pak byly předneseny výroční zprávy za r. 1901 (jednatelova, pokladníkova, správce sbírek a knihovníkova), jež byly schváleny jednomyslně. Památka zesnulých členů uctěna povstáním. Přikročeno k volbám členů výboru, náhradníků a dozorců spolkových.

Byli zvoleni: starostou Jan Herain, stavitel, c. k. konservator a člen sboru ob. starších kr. hl. m. Prahy; starostovým náměstkem Václav Brož, městský radní a majitel realit; pokladníkem Eduard Buška, účetní Zemské banky králov. Českého; prvým jednatelem Ant. Boh. Černý, druhým PhC. Pavel Papáček, učitel při měšť. škole v Nuslích; správcem sbírek Josef Ant. Jíra, c. k. účetní praktikant; knihovníkem Ant. Masák, učitel ve Vysočanech;

zapisovatelem JUC. Frant. Zuman, c. k. fin. koncipista; přísedícím výboru Frant. Ruth, c. k. professor. Za náhradníky zvoleni: architekt Richard Klenka z Vlastimilů, c. k. professor při uměl. prům. škole, architekt Rud. Kříženecký, docent při české technice, Karel C. Neumann, inženýr chemik a Václ. ryt. Písecký z Kranichfeldu, c. k. vrchní stav. komisař st. drah. Dozorci spolkovými byli zvoleni: Frant. Dvořák,^{*)} redaktor »Fotograf. obzoru«, Augustin Malec, úředník firmy V. J. Rott, a Čeněk Kušta, c. k. berní inspektor.

Pan C. Merhout, přihlásiv se o slovo po zprávě jednatelské, pravil, že pilně a s radostí sledoval úsilovnou práci správního výboru na zachování staré Prahy i navrhl, aby správnímu výboru byla projevena úplná důvěra. Shromázdění přijalo tento projev hlučným potleskem. Starosta poděkoval za projevenou důvěru i vyslovil potěšení nad tím, že členstvo jest v této věci s výborem úplně za jedno. Poukázav k velké práci, kterouž ve věcech staré Prahy vykonal jednatel, podal i některá podrobnější vysvětlení jak o úpravě okolí Prašné brány, tak i o vedení dráhy elektrické přes Karlův most. Předmětem dalšího jednání bylo přání některých p. t. členů, aby »Časopis« byl vydáván pravidelněji. Jednatel uvedl některé určité případy a sdělil se shromázděním, že průtah není zaviněn ani redakcí, ani výborem; věc zaviňuje ku př. někdy liknavost auktorova při opravování, jindy zase neočekávané a dlouhé pátrání při článcích časových. Výbor jest si plně vědom, že pravidelné vydávání jest pro Společnost s prospěchem i usiluje, aby стала se náprava. Bylo hovořeno i o zvýšení členského příspěvku; starosta prohlašuje, že se zřetelem ku rostoucímu nákladu na »Časopis« sám přimlouval by se za zvýšení, ale většina výboru jest mínění opačného majíc na mysli, že jedině nízký příspěvek umožňuje proniknutí našich snah do vrstev nejširších.

Jednatel poukázal k tomu, že nyní poštovné každého čísla »Časopisu« jest dvojnásobné i že vydání stále vzrůstají; přijat jeho návrh, aby členové činní, platící pouze 2 K, připláceli na tato zvýšená vydání 50 h. Pan C. Merhout upozornil k tomu, že při přelévání starých zvonů často zmizejí buď pěkné plastické ozdoby, či důležité legendy i žádal za vhodnou nápravu. Starosta poznamenává, že tato věc jest i v instrukcích konservátorův, ale těch málo kdo zná a bývá jich zapomínáno právě tak, jako jiných nařízení. Vhodným bylo by poptávat se u zvonařů v Praze a v Plzni, mají li snad nějaké přelévání zvonu na práci a působiti pak na objednatele. Jednatel poukázal k některým nedostatkům stanov, navrhnuv změnu. Jsou to tyto:

V § 1. budíž v úředním titulu Společnosti, již dosti dlouhém, škrtnuto »v Praze«; věc jest samozřejmá a v § 2. jest Praha vytčena jako spolkové sídliště. Budíž § 3. rozšířen doplňkem, že Společnost má pěstovati styky i s odbornými spolky za hranicnými. Jde hlavně o získání cenných publikací cizích výměnou.

V § 6a) **budě** škrtnut počet navržených členů čestných; může přihoditi se, že bylo by nutno zvoliti najednou více členů čestných. Zcela budě vypuštěn § 19., jednající o stálé devítičlenné komisi za účelem vydávání zpráv a spisů. Věc jest zbytečna i těžkopádná, neboť výbor opatří si vždy podle potřeby součinnost odborníkův. Správní rok Společnosti končí 31. prosincem; pak teprve lze přikročiti ku zpracování podrobných a spolehlivých zpráv výročních za minulý rok, jež vyžadují z míry času; proto budiž § 12. opraven tak, že řádná valná schůze koná se vždy nejdéle do konce prvního čtvrtletí roku nejbližšího, nikoliv na konci roku správního.

Valná schůze, schválivši tyto návrhy, udělila správnímu výboru plnou moc, aby, uzná-li toho potřebu, provedl změnu stanov mezi rokem.

Po té byly projednány různé dotazy, týkající se hlavně spolkových schůzí, »Časopisu« a j. v.

Starosta, poděkovav shromážděným členům za účast, prohlásil schůzi za skončenu.

* * *

Jednatelova zpráva o činnosti Společnosti v r. 1901. Pracovní program vymezený Společnosti stanovami, jest sice obšírný a vábný, ale neproveditelný z větší části dotud, dokud by Společnost nevládla potřebným velkým jméním. Zatím nezbývá, než omezovati se na věci, jež provéti lze. Z těch bylo loni nejnaléhavějším pro nás **zachování staré Prahy**.

Rozhodnutí městské rady, aby přes Karlův most byla zřízena elektrická dráha s vrchním vedením, vyvolalo rozruch mezi všemi přáteli staré Prahy a způsobilo, že Společnost podnikala veškery kroky na záchrany památného Karlova mostu před hrozící pohromou. Rovažujíce věc za velmi důležitou zmiňujeme se o ní šíře. Užší, o prázdninách úřadující výbor sešel se na rychlo dne 18. července 1901 a přijal v této příčině veškery návrhy jednatelovy, pověřiv jej i provedením. Jménení Společnosti odebrali se jednatel a správce sbírek dne 21. července 1901 k úřadujícímu prvnímu náměstku starosty měst pražských, panu JUDru. Vojt. Fričovi, a žádali ho, aby z týchž důvodů, jež hájil jako městský radní v sední měst rady dne 14. listopadu 1899, ani teď nepřipustil zřízení elektrické dráhy s vrchním vedením v ulici Seminářské, Karlově a přes Karlův most. Pan náměstek prohlásil, že vrchního vedení přes Karlův most nepřipustí proto, aby obecenstvo bylo uspokojeno, ale uličkou Seminářskou a Karlovou že elektrická dráha pojede. Pan náměstek zabocil pak i na zachování starobylého rázu a památek pražských. Rozmluva, velmi důrazná s obou stran, trvala téměř hodinu. Oba zástupcové Společnosti neváhali pak ihned učiniti o všem jednání zápis do protokolu a **ručí za jeho správnost**. Správní výbor ve schůzi dne 21. října vyslechl s úžasem zprávu svých zástupcův a vyhradil si uveřejnění zmíněného zápisu v **příhodné době**.

Proti zřízení elektrické dráhy s vrchním vedením ve jmenovaných místech podala Společnost jednatellem zpracovaný protest na sbor obecních starších kr. hl. m. Prahy (viz »Časopis« IX. 102.) a vyzvala korporace, jež v téže věci nás podporovaly r. 1899, aby znova opřely se provedení návrhu. Po-kládajíc Karlův most nejen za památku pražskou, ale i za majetek všeho národa vyzvala Společnost 97 městských zastupitelstev v království Českém

*) Pan Fr. Dvořák byl dozorcem již r. 1901; omylem byl v »Časopisu« IX. str. 55. místo něho uveden p. architekt Ed. Sochor.

a 46 musejních spolků v Čechách i na Moravě, aby taktéž ozvaly se proti zkáze Karlova mostu vedením vrchním. Jednatel jako zástupce Společnosti súčastnil se v téže příčině porady klubu »Za starou Prahu« dne 7. a 14. října, kdy byl přijat jeho návrh, aby na záchrana Karlova mostu bylo obyvatelstvo všeho království upozorněno »zaslánem«, i aby toto provolání bylo dodáno redakcím listů pražských i venkovských. Provolání bylo schváleno, opatřeno souhlasem 11 korporací a rozesláno 70 redakcím (viz »Časopis« IX. 148.)

Protestem ze dne 11. pros. 1901 na sbor obecních starých (viz »Časopis« IX. 149.) ohradila se Společnost proti zámýšlené úpravě okolí Prašné brány, jež tak, jak bylo navrhováno, bylo by na úkor veškerým požadavkům aesthetickým.

S klubem »Za starou Prahu« a Spolkem ku povznesení návštěvy cizincův připojila se Společnost k žádosti Jednoty umělců výtvarných na městskou radu, aby zřízená sousosí na Karlově mostě byla restaurována a v brzku znova postavena, aby opravy soch mosteckých byly vždy svěřovány jen skutečným umělcům, i aby obec k tomuto cíli každého roku vložila náležitý obnos do rozpočtu.

Městské museum Pražské bylo upozorněno, aby pečovalo o získání znamenitého bas reliefu z kaple sv. Lazara (vyobrazen v »Časopise« VIII. tab. 11.), který z příčin nevysvětlitelných nalézá se v rukou soukromých.

Po návrhu správce sbírek byl podán dne 14. prosince 1901 okresnímu výboru na Smíchově jednatelem zpracovaný a náležitě zdůvodněný pamětní spis za zřízení okresního muzea. Správní výbor čině tento krok měl na mysli, že okres vykazuje nejen nejjazírovější a dosud náležitě neprozkoumaná naleziště z doby praehistoricke, ale že chová i hojně památek z oboru lidového, jež včasným sběrem byly by zachráněny před zkázou a ztrátou.

Samostatnou, obšírnou žádost svoji za umístění Národopisného muzea českoslovanského v zahradě Kinských podala Společnost radě kr. hl. m. Prahy 12. července, městské radě na Smíchově 14. července r. 1901; rada kr. hl. m. Prahy oznámila pak přípisem č. 190.858 ze dne 4. listopadu 1901, že žádosti bylo vyhověno.

Styk s českými spolky a musei v Čechách i na Moravě byl dosti živý.

Oběžníkem č. 365. ze dne 12. července vyzvala Společnost česká musea a spolky musejní, aby jako Druhé zprávy Společnosti (r. 1899) tak nyní zase »Časopis« použily na podání věcných zpráv o své činnosti za rok 1900. Správní výbor učinil tak z přesvědčení, že snahy técto korporací jdou za cílem důležitým, namnozeno pochopeným; měl i na paměti, že o činnosti korporací mimopražských širší veřejnost nedozví se téměř ničeho, neboť výroční zprávy jejich zřídka proniknou za úzký okruh působnosti. Správní výbor nabídl k tomu »Časopis« bezplatně a lituje, že této ochoty bylo použito měrou jen nepatrnnou, totiž ze 45 pouze 15 korporacemi.

Nezapomínaje úkolů, přidělených Společnosti sjezdem kutnohorským r. 1898, rozeslal správní výbor o vánocích 1901 (26. pros.) 59 českým muzeím a spolkům musejním nový oběžník o věcech statistických žádaje, aby korporace, zodpověděvší dotazníky ze dne 10. července a 8. listopadu 1899 doplnily je do konce XIX. století, korporace pak, které vůbec neodpověděly, aby podaly zprávu za čas od svého vzniku až do konce XIX. stol. Lhůta položena do 31. března 1902. Při tomto oběžníku byly české musejní spolky a musea znova vyzvány ku podání zpráv o své činnosti v r. 1900 v »Časopise«. Některé z musejních spolků dožadovaly se všelikých rad u Společnosti; bylo vždy ochoťně vyhověno.

Poměr, vzešlý z aféry o české plakátování mezi obcí Pražskou a panem architektem Ed. Sochorem, přiměl správní výbor k tomu, že odvolal obnovené již jmenování p. architekta Sochora zástupcem Společnosti v městské komisi souběžně, oznámil dne 9. prosince zástupcem Společnosti p. architekta Rich. Klenku. V denních listech pak vyskytla se zpráva, jako by městská rada zvolení pana architekta Sochora zástupcem našim neschválila. Litujeme této zprávy tím spíše, poněvadž městská rada své rozhodnutí se Společností

nesdělila a poněvadž zmíněná zpráva z neznámého pramene — jež jeví se tendenční — octla se v časopisech po 10. prosinci 1901, kdy správní výbor úředním podáním změnu městské radě sám oznámil

S tělocv. jednotou »Sokolem« v Rakovníku bylo pokračováno v jednání o zachování zřícenin památného hradu Krakovce; věc dosud není ukončena.

Při sjezdu českých předozptytcův a lékařův ve dnech 25.—29. května byl zástupcem Společnosti (v sekci VII.) správce sbírek MJC Jos. A. Jíra. Ke slavnostem zasazení pamětní desky Škroupovy ve Vosicích (14. července) a k odhalení pomníku Viktorina Kornela ze Všehrd v Chrudimi (27. října) byly poslány telegramy.

Při slavnosti odhalení pomníku K. J. Erbena v Miletíně (28. července) zastupoval Společnost první jednatel se správcem sbírek. Slovutnému členu svému, panu škol. radovi a spisovateli Aloisu Jiráskovi při padesátých narozeninách (23. srpna) projevila Společnost tegraficky své blahopřání; dávněji spolupracovníku a členu svému, p. prof. Josefu Košťálovi také při padesátých narozeninách (7. listopadu) blahořála listem.

Za sokolských slavností r. 1901 dostalo se Společnosti pozvání od městské rady pařížské k soirée na Žofíně dne 1. července; jménem Společnosti súčastnili se starosta s náměstkem, jednatel, správce sbírek a p. architekt Sochor. Účastníkům bylo potěšením seznámiti se nejen s předsedou municipalní rady pařížské, p. Lud. Daussetem, ale i s hlavními zástupci staré Paříže, pp. architektem Karlem Normandem a Gallim. Při přátelecké schůzce, pořádané k poctě těchto hostů 2. července klubem „Za starou Prahu“, zastupoval Společnost starostův náměstek s jednatelem, odevzdavše pp. Normandovi a Gallimu v upomínce některé publikace Společnosti ve vuksných vazbách.

Při slavnosti, konané 24. října na paměť 300letého úmrtí Tychoona Braha položil starostův náměstek jménem Společnosti na náhrobek v Týnském chrámu skvostný věnec vavřínový se stuhami a nápisem.

Výbor konal 7. řádných schůzí; mimo to téměř dvakrát týdně scházeli se někteří jeho členové a projednávali mnohé věci, jež pak v řádných schůzích vesměs byly schváleny. Členských schůzí bylo konáno pouze 6; přednášeli v nich: 13. března p. učitel Cyril Merhout »O některých uměleckých památkách na Jílovsku«; 24. starosta pan Jan Herain »Ulice a domovní znamení ve staré Praze«; 16. listopadu p. prof. Josef Soukup »O malbách z konce XV. stol., objevených v hradní kapli v Žirovniči«; 29. listopadu pan PhC. Pavel Papáček »Jak u kronikářů a dějepisců českých vyuvíjely se názory o nejstarším obyvatelstvu Čech«; 14. a 21. prosince p. prof. Frant. Ruth »Procházky starou Prahou«.

Stanovy žádají, aby členské schůze byly konány aspoň dvakrát do měsíce; ale mnozí z pánu členů přes daný slib přednášky neuskutečnili a správnímu výboru nevidělo se prospěšným svolávat schůze bez přednášek.

Vycházky a výlety poučné byly čtyry; 2. června na Žebrák a Točník, 7. července ku sv. Janu pod skalou a 8. září do Roudnice; 29. září byla pak vycházka na novostavbu dómu sv. Vítta, kterouž z příčin bezpečnostních bylo omezit jen na úzký kruh pozvaných. Všude byl nám průvodcem a vykladačem starosta; rádi vzpomínáme ochoty, kterouž při výletě na Žebrák a Točník osvědčil nám člen, p. učitel Bayer. Za výklad a přístup do bohatých sbírek knižecích na Roudnici jsme upřímně povděčení bibliothekáři p. Maxi Dvořákovi, srdečně za všechnu péči děkujeme jednateli Musea podřipského p. učiteli Frant. Kučerovi, vdpp. proboštu Rosickému a kvardianu P. Podlahovi. Pan architekt Kamil Hilbert zaslouží si vděku našeho za výklad o postupu stavby dómu sv. Vítta.

Vzrůstem Společnosti zvětšuje se i řada jejich zesnulých. Minulý rok připravil nás hlavně o tři členy, oddané a osvědčené: c. k. okr. komisaře Vincence Bíbu, c. k. místodržitelského staveb. radu Adolfa Pecenku a Ant. Schillera.

Bylo právě o minulé valné schůzi, 27. března 1901, kdy posel doručil do našeho shromáždění balík cenných knih, jež po výslovém přání svého zesnulého syna odevzdal p. prof. Vinc. Bíba.

Komisař Vinc. Bíba, ač byl členem teprve od r. 1895, seznal snahy a cíl nás stále projevoval živou účast se Společností a chtěl být činně súčasníkem. Však tužby jeho skřížilo přeložení do Vídne, po dlouhém utrpení pak smrt. Byl členem komisie, revidující p. Královu »Heraldiku«, kterouž kdysi zamýšlela Společnost vydati, i sbíral material ku vlastnímu dílu o heraldice. Pohřbu jeho (15. března) súčastnili se za Společnost starosta s náměstkem, jednatelkem a zapisovatelem, položivše na rakev věnec se stuhami a nápisem. — Stavební rada Ad. Pečenka byl naším členem od založení Společnosti, od r. 1891 pak spolkovým dozorcem. Přispěl článci i ilustracemi do Druhé zprávy (1890) i do Rozprav. Dříve horlivě súčastňoval se našich schůzí, později — jinak byv zaměstnán, hlavně stavbou kostela blahoslavené Anežky — býval hostem vzácným. Pohřbu súčastnil se starosta s oběma jednateli; na rakev byl položen věnec se stuhami. — V Antonínu Schillerovi, typografu a učiteli při odborné škole, ztratila Společnost vzorného člena a upřímného přítelka. Ač povoláním byl upotáknut často ku práci noční, přece stále pracoval na příspěvcích k dějinám kulturním, hlavně o českých knihách, pořádal přednášky a vykládal při vycházkách po Praze i okolí; od r. 1895 byl náhradníkem. Trapná choroba za dlouhý čas bránila mu navštěvovati schůže. Na poslední cestě 11. října vyprovodili jej starosta s jednatelkem a zapisovatelem, položivše na rakev taktéž vavřínový věnec se stuhami. — Odkládajíce delší vzpomínku do »Časopisu« 1902, upřímně želíme ztrátu člena ochotného i oddaného. — V roce zemřeli i tito pp. členové: J. Brauner, c. k. recipient fin. stráže v Brandýse nad Labem; Jos. V. Bubák, vrchní měst. inženýr v Praze; P. Tomáš Byček, děkan v Strakonicích; Jos. Čížek, c. k. dvorský sluhu v. v. na Žižkově; Emil Janatka, úředník strojíren v Blansku; Otakar Kohout, učitel v Horách Ratibořských; Ant. Leger, farář v Jesenici; Rud. Nádeník, velkoobchodník v Praze; Jan Nejedlý, vrch. kontrolor dráhy v Železném Brodě; Frant. Sommer, c. k. official tab. režie v Jihlavě; Jan Šimon, učitel ve výs. na Malé Skále, Karel Šimon, c. k. soudní adjunkt v Milevsku a Jan Trenkwald, průmyslník v Praze.

Loni byla nejen spolková knihovna rozhojněna dary četnými a cennými, ale i Společnost obdržela větší zásobu dvou publikací Spolek architektův a inženýrův v králov. Českém daroval 200 výtisků »Katalogu výstavy architektury a inženýrství«, obsahujícího poučné články Ed. Fialy, Jana Heraina a Dra. K. Chytily. Společnost platila pouze za brožování i dává členům — pokud stačí zásoba — výtisk za náhradu skutečných výloh vyplaceně za 40 h. Pan JU. et PhDr. Jos. Teige, adjunkt měst. archivu, daroval 113 výtisků Jana Táborského z Klokočské Hory »Zprávy o orloji staroměstském«, kterouž vydal jako zvláštní, pozmeněný otisk z »Časopisu« IX. Oběma dárčům buděž za to díky srdečné. Člen, p. učitel Cyril Merhout, vydal na svůj náklad monografii »Hrad Okoř«; spis jest důkladně zpracovanou přednáškou, kterouž p. spisovatel učinil při našem výletu na Okoř dne 5 srpna 1901. Správní výbor přispěl na vydání knížky podporou 50 K.

Sluší zmíniti se i o výsledku, se kterým potkaly se naše publikace. Dílo »Staroměstský rynk« mělo koncem r. 1901 úhrnem 405 odběratelův, z nichž pět zemřelo. Počinaje sešitem 5. bude ve vydávání pokračováno rychleji, neboť látna, jejiž shledávání a zpracování dříve bylo velmi svízelné, jest z většiny připravena. Lze též očekávat, že značnější odbyt díla nastane při dokončení dílu I. proto, poněvadž mnozí přátele literatury děl sešitových nekupují. Loni vydala Společnost svým nákladem přesnou a zdařilou světlotiskovou reprodukcii stížného listu českých pánu proti upálení M. Jana Husi ze dne 2. září 1415. Cena byla velmi mírně stanovena pro nečleny na K 3 60, pro členy na K 2'60 s vyplacenou zásilkou poštovní. Do konce roku bylo prodáno úhrnem 278 výtisků; z těch připadá na členy 63, na nečleny 25, na příslušníky vyznání evangelického 54, na jednoty sokolské 91,

na knihkupce 39 (!), na musejní spolky české 6 (!!) exemplářů. Zvláštního otisku monografie »Kaple sv. Lazara« bylo prodáno 102 výtisky, téměř jen péčí starostovou. Ač cena se zřením ku hojným obrázkům jest velmi nízká (60 h), přece počet prodaných výtisků zřejmě nasvědčuje, že nadšení pro staré památky pražské není provázeno ani nepatrnou obětí.

Dokladem planého horování, provázeného často hlučným souhlasem, jest i výsledek, se kterým potkaly se naše žádosti za příspěvek.

Bыло posláno 95 žádostí městský radám v Čechách a 35 žádostí českým průmyslovým podnikům. Na to obdržela Společnost darem od slav. obce král. věn. města Vysokého Mýta 30 K, od sl. obecního úřadu v Jaroměři 10 K, správní rada akc. roln. cukrovaru ve Vinoři pak přihlásila 8 členů. Společnost má ovšem i nemnoho, ale osvědčených příznivců, kteří i bez zvláštních žádostí pamatuji jejich snah; jsou to: sl. Občanská záložna v Karlíně s 50 K, Malostranská záložna v Praze se 30 K, Spolkový podřipský cukrovar v Roudnici s 20 K, pak okresní zastupitelstva: v Novém Městě nad Metují se 20 K, v Blovicech, v Něm. Brodě, v Jilemnici, v Hradci Králové, na Vysokém Mýtě, v Pardubicích, v Rokycanech a v Roudnici s 10 K ročně.

Finanční stav Společnosti stále není takový, aby dovoloval práci větší, soustavnou. Dostačí poukázati jen k »Časopisu« roč. IX., jenž při obsahu i objemu svém a nákladních obrazech vyžadoval nákladu značného tak, že při členských příspěvcích z převážné většiny po 2 K nikterak nebylo by lze pokračovati tímto způsobem. To bylo umožněno hlavně zemskou podporou 1000 K, kterouž Společnost také loni obdržela. Jeho Jasnost Jiří kníže z Lobkowicz, nejvyšší maršálek království Českého, ráčí přijmouti nejuctivější dík z neutuchající přízeň, kterouž žádost naší vždy provázi. Vydání stále vzrůstají, aniž jest poměrné náhrady. Ale vydaje byly by ještě větší, kdyby měrou dosti značnou nepřispívali někteří členové prací a obětavosti svou. Ne z obvyklé slušnosti, ale z přesvědčení jest povinností vzdáti srdečný dík jak redaktoru »Časopisu« panu Dru J. V. Šimákovi za nezíštné řízení listu a mnohým pp. auktorům za věnovaný honorář, tak i spolupracovníkům našim pp. redaktoru Františku Dvořákoví, JUC Frant Zumánovi i architektu Jos. Sakařovi za vydatnou pomoc ve věcech illustračních. Sluší poukázati k tomu, že p. red. Dvořák i loni vydatně rozhojnil illustrační náš archiv fotografiemi jak pro »Časopis« tak i pro »Rynk«, úctuje pouze spotřebovaný material. Všeliké kresby i opravy illustrační ochotně pořídil pan JUC Zumána, namalovav bezplatně i pěkný diplom pro Museum králov. města Nymburka jako člena zakládajícího. Za pečlivé a přesné texty ve znakové příloze naleží upřímný dík knihovníkovi panu Ant. Masákovi. Jednatel nás pro Zvoleněves a okolí pan Václav Schmidt, adjunkt cukrovaru, s obvyklou přesností nejen vybíral a odváděl členské příspěvky, ale za obětavou součinností účetního p. Jana Sokola pečoval jak o rozprádej reprodukce stížného listu, o získání odberatelů na »Rynk«, tak i o získání nových členů. Vyslovujeme srdečné díky oběma těmto přátelům Společnosti a upřímně děkujeme všebec všem, kdož byli pamětlivi našich snah a podporovali Společnost ať morálně či hmotně. Na konci r. 1901 měla Společnost úhrnem 1755 členů; z těch bylo činných 1567, přispívajících 173, příznivců 15.

Ve výroční zprávě není lze rozhovořiti se o všech věcech vůbec; jsou mnohé rázu zcela bezvýznamného. Ale o vykonané práci snad dostatečně svědčí počet odeslaných dopisů, který dosáhl čísla 623. Listků agitačních, žádostí za podporu, obězníkův a vůbec věcí hromadně posílaných, do tohoto počtu není pojato.

Jest patrno, že Společnost roste i že roste její vážnost. Proto, neodávajíce se vidinám, chceme doufati, že tato práce není marna a za čas dojde náležitého porozumění.

V Praze, 31. prosince 1901.

Jednatel: A. B. Černý.

POKLADNÍ

Příjmy:

V PRAZE, dne 31. prosince 1901.

Eduard Bufka,
t. č. pokladník.

ZPRÁVA

žitnosti českých v Praze

1901.

Vydání:

	Účet díla »Staro- městský rynek«		Účet Společ- nosti		Úhrn	
	K	h	K	h	K	h
Za tisk a papír »Časopisu« a »Staroměstského rynku« knihtiskárny Aloisa Wiesnera . . .	764	66	2772	87	3537	53
Též knihtiskárna za tiskopisy			266	27	266	27
Za reprodukce obrazů »Unii« a za fotografie	731	81	1546	52	2278	33
Za kreslení znaků			178	—	178	—
Paušál administrační			480	—	480	—
Honoráře za články v »Časopise«			244	35	244	35
Známky novinářské, různé poštovné a výlohy expediční pro »Časopis«			418	84	418	84
Nájem z užívané místnosti v »Merkuru«			120	—	120	—
Nájem ze skříní, umístěných zvláště			40	—	40	—
Novoročné, dary, cestovné a různé potřeby administrační			141	48	141	48
Za psaní lístků a dopisů agitačních, různé opisy, doručené za poukázky, potřeby kancléřské a j.			360	68	360	68
Za koupené knihy a jich vazby			231	90	231	90
Záloha, vrácená p. architektu Janu Zeyerovi			50	—	50	—
Podpora p. C. Merhoutovi na vydání spisu »Hrad Okoř«			50	—	50	—
Různá vydání (odlitky kachlů, pečeť, delegování ku sjezdu a t. d.)	3	78	57	—	60	78
Tiskopisy poštovní spořitelny			60	—	60	—

Jmění Společnosti:

Nevyplacený, ale knihovně zajištěný odkaz Frant. Sklenáře v Krabčicích			400	—	400	—
Vklad poštovní spořitelny			100	—	100	—
Zůstatek na rok 1902	362	20	1182	77	1544	97
	1862	45	8700	68	10563	13

Dozorci spolkoví:

Frant. Dvořák.

Aug. Malec.

Zpráva správce sbírek Společnosti za rok 1901. Předešlá valná schůze konaná 27. března 1901, vyslechnuvší zprávu o nálezech v Želkovicích, usnesla se, aby ve věci bylo pátráno dále. Na písemný dotaz došla odpověď, že vršek, na němž byly mohyly, jest již snesen; nálezy odtud koupil p. řed. Felcman pro Muzeum krále Českého. Zpráva, již o věci podal v „Památkách archaeologických“ díle XIX., str. 167—174, závažně odchyluje se od loňské naší zprávy i od referátu, který jsem podal p. prof. Dru L. Pičovi, a působí dojmem bud' vědomého potušení pravdy či nasvědčuje naprosté neznalosti. Kritiku zmíněné zprávy, již bude uvedena na míru náležitou, uveřejníme v Časopise 1902.

Pan K. Pancner, cestář ve Střešovicích, žádal Společnost za ohledání své sbírky předmětů praehistoricích z hradíště šáreckého u Liboce. Bylo mu vyhověno v prvé polovici února 1901. Sbírka obsahovala hlavně střepy, některé nástroje kamenné, kolik zlomků z kamene i kosti, úlomky pazourkové, několik nožíků a dvě bezvýznamné nádobky. Podmínek, za kterých p. Pancner svoji sbírku nabízel Společnosti, nebylo lze přijmouti, i upuštěno od dalšího jednání.

Clen, p. Miroslav Tuček, upozornil Společnost v květnu na praehistoricke nálezy při stavbě nové silnice vedle cihelný přemyšleňské. Náleziště bylo ohledáno dne 9. května; v průseku silnice byly pozorovány zbytky dvou mělkých jam kulturních z mladší doby bronzové, něco střepů v těchto jamách nalezených dělníci pohodili. Poněkud dále při kraji silnice byl nalezen komín snad nějaké podzemní chodby, vydlabané pouze ve žluté hlině. Chodba byla zcela nepřístupná a vyčistiti ji se nedoporučovalo. Zástupce p. stavitele byl vybídnut k bežlivému setření dalších nálezů i požádán, aby podal Společnosti zprávu, kdyby při dalším odkopávání bylo uhozeno na nějaké jámy. Při tom byla prohlédnuta i cihelna, kde kolkolem bylo pozorovati pěkné průřezy kulturních jam. Viděli jsme i několik předmětů bronzových, jichž prodej byl nám odepřen. Bylo s námi sděleno, že pod ztrátou místa jest dělníkům nařízeno odváděti vše jen p. řediteli Felcmanovi, který dojíždí do cihelny asi dvakrát do roka. Kopání zajímavých těch hrobů a jam děje se úplně beze všeho dozoru. Střepy nalezené v jamách jsou zahazovány, neboť p. řed. Felcman jich vůbec nesbírá a odváděny nikomu být nesmí.....

Při nálezu kostry musí být podle nařízení nejprve pátráno po milodarech. Naskytou-li se, musí být vše zahrabáno a panu řediteli Felcmanovi podána zpráva; přijede a kostru vykope. Nenalezne-li se u ní ničeho, má být beze všeho vykopána. Přítomní venkováné hovořili i o kopání p. ředitelově ve zdejší cihelně, kde na př. v objevené kulturní jámě bylo uhozeno na mrtvolu lidskou a psí v témže hrobě. Lidskou kostru pan ředitel Felcman vykopal; druhé se ani nedotekl a teprve po jeho odchodu vykopal prý ji cihlář. Z pohozeného, ale panem řed. Felcmanem prohlédnutého materiálu, byl sbírkám Společnosti získán skoro celý hrneček typu knovízského, půl hrnečku jiného z doby přechodní z kamenné do bronzové, dvě psí hlavy, hliněné závaží a něco zdobených střepů z doby kamenné. Jest věru litovati naleziště, zajímavého tak, že kdysi byl sem vyslán malíř z Berlína na okreslení tvarů jam kulturních.

Dne 14. června 1901 oznámil mi bubenečský c. k. nadstrážník, že téhož dne bylo v Královské oboře u remisy elektr. dráh nalezeno několik kostí. Odebral jsem se ihned na místo, kde mi byly ukázány dvě skrčené kostry bez milodarů (pěkně řečeno: podle předpisu) jež odkryl některý z průvodčích elektr. dráhy. Hlava kostry třetí, neodkryté, vyčinávala ze země. Bylo se mnou sděleno, že bylo již nalezeno několik kostí s nádobkami, jež prý jsou uloženy v kanceláři; nemohl jsem jich prohlédnouti, neboť nikdo z pp. ředitníků nebyl přítomen. Dále bylo mi oznámeno, že o nálezu bylo neprodleně zpraveno zemské i městské museum a že zítra (15. června 1901) přijde někdo kostry vyzvednouti. Ještě téhož dne vyzval mne jednatel Společnosti, p. Černý, abych druhého dne o 1 h. s poledne dostavil se do Král. obory a podle potřeby poradil členu, p. Jos. Adamci, který tam pořídí fotografii nálezu. Dostavil jsem se v čas, ale kostry byly již odklizeny. Zvěděl jsem, že dopoledne dostavil se na místo ředitel Městského musea, pan c. k. konservátor Bř. Jelínek, a nějaký pan professor ze zemského musea.

Odešel jsem domnívaje se, že věci jsou dobře opatřeny. Zatím však obdržel jednatel p. Černý pro správní výbor Společnosti dopis pána Adamcův, kde trpce jest si stěžováno do ledabylosti a nevědomosti, kterouž při tomto výzkumu projevil nikoliv professor, ale musejní sluha Landa, i vysloven podiv, že zemské museum neuznalo za vhodné vyšetřiti nález odborníkem.

V přičině dočasných sbírek Společnosti sluší poznámenati, že v r. 1901 bylo — pokud dovolila nepřihodná místnost — pokračováno v inventování i zapsáno 214 předmětů, připravených po většině ku výměně s Národop. museem českoslov. Někteří z p. p. členů pamatovali na rozhojnění sbírek svými dary. Pan Boh. Dědek, kníž. architekt na Hluboké, daroval 2 české, 4 německé a 1 latinskou knihu, jedny psané německé modlitby s českými přípisy, 4 náboženské tiskopisy a 12 obrázků různých svatých. Mimo to daroval: Řád cechu řeznického v Kard. Rečici, vydaný Jos. Kar. hr. Grötzem 26. VIII. 1719 (pergamen s pečetí v kapsli bez víčka), potvrzení artikulí téhož cechu Janem hr. z Kufštejna ze dne 21. XII. 1726 (pergamen s pečetí) a výuční list vydaný M. Finglovi v Linci hřebenárem Müllerem 8. IX. 1797. Pan Boh. Šafařík na Smíchově daroval 2 plány, 2 fotografie, 1 lithografi, 5 ocelorytiny, 3 mapy a 1 spis; mimo to i tyto archiviale: Rozsudek zem. soudu nad Janem Klíkarem městu Jičínu 5. XII. 1731, rozsudek téhož soudu nad Vojt. Šatrou a K. Procházkou městu Lochenicím 11. VII. 1752, a přípisy zemského soudu městu Jičínu ze dne 4. IV. 1713, 29. I. 1714 a 12. XI. 1716. Starosta, pan c. k. konservator Jan Herain, daroval Jana Krišt. Müllera •Tabula generalis marchionatus Moraviae in sex circulos divisae,• vydanou v 8 listech u Jana Kř. Homanna v Norimberce. Dopisem č. 375 dne 16. VII. 1901 byla nabídnuta darem Vlast. mus. spolku v Olomouci, ale odpovědi nedošlo. Jednatel, pan A. B. Černý, daroval 15 otisků různých pečetí (mezi nimi duplikáty), hlavně městské a cechovní pečeti z Nového Knina.

Všem P. T. dárcům vzdávám upřímné díky a prosím jich, aby i na dálé byli pamětlivi Společnosti. Srdečně děkuji i pp. členům, kteří upozorňovali k různým výzkumům; žel, že ani snahám jejich, ani našim nepodařilo se přivodit výsledek takový, jakého vyžaduje věc vážná.

V Praze, 31. prosince 1901.

Správce sbírek: Jos. A. Jíra.

Zpráva o knihovně Společnosti za rok 1901. Rok 1901 byl rokem hojnosti, ale i rokem tísň. Hojnost jeho záležela v neobyčejné úrodě, která rozmožila knihovnu jak počtem svazků, tak i veľikou cenou obsahu. Stalo se tak jednak darem, jednak výměnou; obě jest zároveň lichotivým uznáním činnosti spolkové.

Po návrhu podepsaného, provedeném jednatelem p. A. B. Černým, daroval velesl. zemský výbor království Českého knihovně spolkové veškerá na skladě jsoucí díly (VII. až XVIII.) »Archivu českého« a všech dosud vydaných 10 svazků »Sněmu českých.« O veliké ceně obou těchto monumentálních děl není třeba se šířiti i sluší vzdáti velesl. zemskému výboru král. Českého i na tomto místě dík nejuctivější. Neméně cenným obohacením knihovny jest výměna publikací se slavnou Královskou českou společností náuk. Za naše publikace odveděčila se sl. Král česká společnost náuk III. a IV. dílem Emllerových »Regest« a Tomkovými »Základy starého místopisu pražského«; mimo to věnovala i svůj »Věstník třídy fil.-histor.-jazykozpytné« z r. 1895—1900, Kalouskova »Děje Krále č. společnosti náuk«, Jos. Emlera »Deset urbářů českých«, Truhlářův »Manuálník M. V. Korandy«, Höflerovu »Des Bartholomaeus von Sct. Aegidius Chronik von Prag«, Památník na oslavu 100. narozenin Frant. Palackého a Zd. Nejedlého »Prameny k synodám strany Pražské a Táborské v l. 1441 - 1444«. Celkem darovala sl. Král. č. společnost náuk 9 spisů o 16 svazcích; také ji dlužno vysloviti díky nejvřelejší.

S díkem sluší vzpomenouti i slavné České Akademie cís. Frant. Jos. pro vědy, slovesnost a umění, kteráž laskavě svolila ku výměně publikací třídy I. za publikace Společnosti. Ale spisy nebyly nám dosud poukázány i stane se o nich časem zmínka. Ku výměně publikací přistoupilo také

slavné Zemské museum Františkovo v Brně zaslavši Společnosti své
»Annales« 1895—1898.

Jako dříve tak i loni darovaly Společnosti své publikace tyto slavné korporace: Akademia umiejętności w Krakowě (Zbiór wiadomości do antropologii krajowej, Materyaly antropologiczno-archaeologiczne a Sprawozdania komisyj do badania historyi sztuki w Polsce), archivní komise v Kaluze w Rusku Izvěstija kalužskoj učenoj archivnoj komisii, Berliner Gesellschaft für Anthropologie, Ethnologie und Urgeschichte (»Nachrichten«).

Z dárcův ostatních nejvíce knihovnu obdařili: Jednatel, p. A. B. Černý, 13 spisy obsahu z většiny historického; zvěčnělý člen, c. k. okr. komisař při ministerstvu vnitra, p. Vinc. Bíba, odkázal ze své knihovny cenná díla heraldická Piękosińskego »Heraldiku polską«, Ströhlu »Heraldischer Atlas«, Gritznerův »Handbuch der herald. Terminologie« a »Heraldiku« Vojt. ryt. Krále z Dobré Vody; pan Franěk Páris, adv. solicitator v Praze, daroval 5 ročníků »Časopisu Musea krále Českého«.

Dále pamatovali na knihovnu svými dary P. T. pp. a korporace: M Abštorský, kniž. revírník v. v. v Rezně (1 spis), J. U. Dr. K. V. Adámek v Hlinsku (1), král. česká hosp. akademie v Táboře (1), Th. Antl, adjunkt knižecího archivu v Třeboni (1), Václav Brož, měst. radní (3), Jan Hejna, c. k. soudní vykonavatel v. v. v Č. Budějovicích (3), M. U. C. Jos. A. Jíra (2), Flor. Koudelka, c. k. okr. zvěrolékař ve Výškově (1), Josef Mejtský na Žižkově (1), Dr. Václav Melichar (2), C. Merhout, učitel v Kunraticích (1), Zemské museum pro Bukovinu v Černovicích (1), Prům. museum pro sev. vých. Čechy v Hradci Králové (1), Městské museum v Táboře (1), prof. Dr. Lubor Niederle (1), rada kr. hl. m. Prahy (1), ředitelství české reálky v Hodoníně (1), Sbor Musea krále Českého (1), tělocv. jednota »Sokol« v Teplicích (1), Národopisná společnost českoslov. (1), Spolek architektů a inženýrů pro král. České (2), Frant. Štědrý, farář v Slavětíně (1), Dr. Jos. Teige, adjunkt městského archivu v Praze (3), Leop. Wisinger, účetní cukrovaru v Libáni (1), J. V. Želizko, assistent c. k. říšského geol. ústavu ve Vídni (3).

Všem těmto příznivcům Společnosti vzdáváme srdečný dík.

Nově zasílají své publikace Společnosti výměnou sl. Král. česká společnost náuk v Praze a Zemské museum v Brně.

Z dřívějších dob dochází výměnou: Alétheia, Časopis Matice moravské, Časopis Vlast. muz. spolku v Olomouci, Časopis i Sborník Museálnej slov. spoločnosti v Turč. sv. Martině, Český časopis historický, Glasnik zemského musea pro Bosnou a Hercegovinu, Lud. Method, Slanský obzor, Památky archaeologicke. Starohrvatska prosjweta, Sborník České společnosti zeměvědné, Sborník Musejní společnosti ve Val. Meziříčí, Wiadomości numizmatyczno-archaeologiczne, Věstník (red. Hrnčíř v Nymburce), Věstník českoslov. museí a spolků musejných, Věstník Matice opavské, Věstník Národop. musea českoslov., Věstník Hrvatskoga arkeol. družtva v Záhřebě, Věstník krále hrv.-slav.-dalm. zemaljskog arkiva v Záhřebě a Schlesiens Vorzeit in Wort und Bild.

Koupí byla knihovna rozhojená o vzácný I. díl Erbenových »Regest«, »Památky archaeologické« díl I., II. 1., V. 1., a duplikát dílu III. Z podpory Společnosti získány 2 výtisky p. Merhoutovy monografie »Hradu Okoře«, z nakladatelství R. Storcha v Karlíně pak »Heraldika« Vojt. ryt. Krále z Dobré Vody. Koupeny i další svazky »Soubisu památek uměleckých v král. Českém« a Čermákových »Minci kr. Českého za panování rodu habsburského«. Proti 557 spisům o 822 svazcích z r. 1900 čítá knihovna teď 633 spisů o 941 svazku; členům bylo půjčeno 20 svazků.

Potěšitelným však obohacením knihovny nastala tíseň shora uvedená, totiž naprostý nedostatek místa. Výbor, uváživ tento nemilý stav, rozhodl se opatřiti pro knihovnu, archiv a sbírky místnost novou, aby bohatství knihovny mohlo být P. T. členy náležitě využitkováno.

V Praze, 31. prosince 1901.

Knihovník: Ant. Masák.

Jak dělí Montelius nejstarší dobu bronzovou.

Ludvík Šnajdr.

(Dokončení.)

Chronologie absolutní.

Nástroje z mědi nesmíšené vyskytují se na východě v Indii ale jich stáří není nicím jiným doloženo; za to lze datovati hojné nálezy nejstarších kovových předmětů v Babylonii a tyto jsou vždy měděné a nikdy bronzové. Nástroje takové byly nalezeny de Sarzem v Tello (Tel-loh) z doby starší než r. 4000 př. Kr.; jiné náleziště jest Tel-Sifr (měděný pahorek) část to zřícenin starého města Larsy. Měděné (i bronzové) předměty byly nalezeny u starých měst Uru a Erechu; v městě Kalah (Nimrudu) založeném asi r. 1300 př. Kr. jsou již zbraně jen bronzové a sice z bronze obsahující mnoho (až 12·3 i 18·4%) cínu. Bronzy nalezené v Persii, v Turkestaně, v Armenii a na Kavkaze pocházejí z nejposlednější doby bronzové. Ze Sýrie známy jsou nálezy mědi i bronze, zejména nález měděné sekýrky v Betlemě a v nejspodnějších vrstvách zřícenin Tel-el-Hesy (starého Lachiše?) zbraně měděné z doby ještě předžidovské, ve vrstvách vyšších (israelských) ale předměty bronzové. Do Egypta dostala se známost kovů bezpochyby z Asie a byla zde měď známa již v V. tisíciletí před Kristem.

Egyptané dobývali rudy měděné (malachit) již za doby třetí dynastie na půdě asijské na poloostrově Sinajském (byly tam nalezeny památníky králů Džezera — III. dynastie —, Snefru a Chufy, kteří zde s domorodci válčili) a dále až do doby Ramsa III. V Egyptě samém byla nalezena měděná sekýra 5 metrů a měděný nůž více než 7 metrů (24 stop) hluboko v náplavě nilském. Nejnověji bylo dokázáno, že již na počátku I. dynastie měď v Egyptě známa byla, jsouc ovšem vedle zbraní a nástrojů kamenných ještě velikou vzácností (měděná sekýrka z Negady) a tato první dynastie klade se nyní do pátého tisíciletí před Kr. (Snefru, první král IV. dynastie, žil okolo r. 4000 př. Kr.).

V pyramidě Chufově byl nalezen nástroj obsahující 99·52% mědi; v dolech Sinajských byly taktéž nalezeny nástroje měděné a ještě nálezy z doby VI. až XI. dynastie obsahují předměty

z mědi zhotovené (železo krále Pepy I.); u Kahunu*) pocházejícího z druhé poloviny XII. dynastie vyskytl se vedle nástrojů kamenných již bronz (se 2·16% cínu) a vláda této dynastie (jména králů Usertesen II., Usertesen III. a Amenemhat III. jsou zde nejhojnější) skončila dle odhadů historiků před rokem 2500 před Kr. Analysované bronzy z doby XVIII. dynastie nalezené u Gu-robu obsahují 6·67% a 7·29% cínu.

Železo vyskytuje se v Egyptě teprv za nové říše, jak dokazují malby v hrobě Ramsa III. —

Na ostrově Kypru vyskytuje se spolu s nástroji měděnými malé černé hrnky s tečkovaným ornamentem, jaké v Egyptě v osadách cizinců z doby XII. dynastie hojně se nacházejí; jinak bylo tu nalezeno v hrobě z doby mědi babylonské pečetidlo z doby krále Sargona I. (asi 3800 př. Kr.). Pozoruhodné jsou hojně na Kypru jehlice s kličkou a ovinutým krčkem, jaké i v Čechách (u Plavnice a jinde) nalezeny byly.

Z Malé Asie jsou nejlépe známy zříceniny na Hissarliku sestávající z devíti vrstev dohromady 16 metrů vysokých. Dva a půl metrů mocnou vrstvu nejspodnější tvoří zříceniny malé osady s hmotnými nástroji kamennými, vrtanými i nevrtanými, nástroji menšími z pazourku a obsidianu a několika noži a jehlicemi z mědi (jedna jehlice byla stříbrná); hliněné nádoby jsou opatřeny zhusta úšky kolmo provrtanými a mívají při okrajích dlouhé vývalky provrtané vodorovným směrem.**) Na zříceninách první osady spočívá vrstva navázky 0·5 až 3·0 metry mocná, na které byla založena osada druhá. Osada ta, ačkoliv byla větší než osada první má předce pouze 350 metrů v objemu zaujmajíc plochu 8000 □ m,*** přes to byla opatřena hradbou s branami a věžmi na kamenné podezdívce 4 metry široké. Vlastní hradba 3·5—4 metrů široká byla vystavěna z nepálených cihel.

Všecky nástroje »města« druhého jsou zhotoveny z kamene a z bronce, zejména sekypy s dvěma břity křížem podstavenými.†) Bylo tu nalezeno i hojně šperků ze zlata a stříbra, mezi nimi pak závity zlaté, jaké ve východních Čechách zhusta se vyskytuje. Náčiní hliněné liší se naprostě od onoho osady první podobajíc se velmi kyperskému, ale po malování není ještě ani stopy. Analysované bronzy odtud obsahují 0·45% až 9·04% cínu.

Hissarlická osada první pochází z počátku třetího tisíciletí před Kr., osada druhá z jeho konce; Troji Homerově odpovídá teprv osada šestá, která byla první akropolí města pod ní se prostírajícího.

*) U Kahunu našel Flinders Petrie kruh s rozklepanými zavinutými konci jako jsou Soběnické, Jičíňevské a j. v Čechách, jakož i jehlice s kličkou a ovinutým krčkem. Kruh ten pochází z doby XII. neb XIII. dynastie.

**) Takové vývalky (tunelová ucha) jsou u nás hojná na Řivnáči, Kozákově skále a jiných hradištích toho rázu, ale nebývají umístěná na okraji nádoby.

***) Jest tedy vlastní hradiště Šárecké t. zv. Kozáková skála čtyřikrát větší než druhé »město« trojské.

†) Téhož tvaru jako měděné sekypy Královéhradecké.

První vystoupení mědi a bronce v Evropě.

Počátkem svou byly ostrovy egejské a pobřeží Řecka určeny příjmutí ze všech evropských krajů první kulturu kovovou. Nálezy měděného nástroje jest sice z ostrovů znám pouze jeden, ale nálezy nástrojů bronzových, starších než jest kultura mykenská, jsou hojně. Jeden z nejdůležitějších jest onen z okolí starého Phaista na Kretě, kde při kostrách byly nalezeny bronzové zbraně a řezané kameny spadající do doby XII. dynastie egyptské. Znali tedy obyvatelé ostrova Krety při nejmenším již okolo středu III. tisíciletí před Kr. měď.

Době mnohem pozdější přísluší nejstarší nálezy na hradě Mykenském. Zde byly již veškeré zbraně a nástroje zhotoveny z bronce, jen hrůtky šípů a nožíky byly ještě z pazourku a z obsidiana. Dlouhé meče, hrotý kopí s tulají, později též fibule t. zv. peschierské jsou pro Mykeny charakteristické. Hojné styky Řecka a ostrovů s Egyptem usnadnily zjistit absolutní chronologii této periody a tak bylo poznáno, že jest mladší doba kultury mykenské současná s 18. dynastií egyptskou neb 15. stoletím př. Kr.

Z poloostrova Balkanského známe z doby, o kterou nám jde, pouze osadu Butmirskou u Sarajeva, neolitickou sice, ale dle charakteru nádob současnou s praemykenskou kulturou egejských ostrovů.

V Uhrách jest nejjednodušší na jihovýchodě malá osada Lengyelská vysokým valem ohrazená. V příslušných hrobech kostrových (s kostrami skrčenými) byly nalezeny zbraně kamenné, perly vyřezané z lastur rudomořské tridakny (gigas), jiné zhotovené z kelnatek taktéž rudomořských a z mědi, jinak bylo tu z mědi nalezeno jen několik kroužků; skoro každá kostra měla při sobě mísu na vysoké noze t. zv. hřibovitou.* Hroby tyto jsou na jisto starší než uherské sekry a dýky z mědi zhotovené. Některé z hřibovitých nádob jsou pomalovány polokruhy a spirálami. Malované spirály počínají se vyskytovat na ostrovech egejských v první polovici III. tisíciletí př. Kr., nemohou tedy uherské být starší. Skutečný nástroj z mědi (sekeromlat) byl nalezen v Uhrách severních u Lučky (župa Užská) v hrobě kostrovém, jiné, jednotlivé, na mnoha místech.

*) Taková hřibovitá nádoba, lengyelským velmi podobná ač nepomalovaná, byla nalezena na pohřebišti kostrovém u Kamena (kraj Němcí v Slezsku) spolu s mísami na nízkých nožkách jako jsou Podbabské a Roztocká, váčkovitou nádobkou s ornamentikou butmirskou a měděnými náramky a rourkami závitnicovými (Schles. Vorzeit VII, str. 540). Střepy mís takových, kameninským úplně podobných co do tvaru i co do techniky, nalezl jsem v předhistorické osadě na severním konci vsi Lochenic s nástroji z kamene hlazeného i z pazourku zhotovenými. Dříve již byla nalezena u Kamena plochá měděná sekýrka, která úplně podobá se měděné sekýrce vyorané na poli rolníka Suchánka v Rosnicích u Hradce Králové (Duška, Nálezy předhistorické, tab. III., obr. 12).

V bezprostředním sousedství Uher byly nalezeny předměty z mědi zhotovené u Stollhofu v Dol. Rakousch (Lange Wand a sice dvě sekyrky, 8 dvojspiral, 2 náramky závitnicové, několik takových též rourek a dva kotouče ze zlata tepané). Neméně důležitý jsou jezerní osady hornorakouské nalezené v jezeře Lunním (Mondsee) a Atterském. Většina vylovených předmětů byla ovšem z kamene zhotovená, ale některé mezi nimi (sekyrky a dýky) byly měděné; také slévací se zbytky mědi byla tu nalezena a množství dřevěných násad k sekýram; nádobí hliněné podobá se trojskému z osady nejstarší (vývalky vodorovně vrtané, pupíky provrtané dvakrát v směru kolmém) a protože tato osada trojská spadá do první polovice III. tisíciletí, nemůže být osada Lunního jezera mladší jeho středu aneb aspoň druhé polovice. S nálezy z jezera Lunního shodují se nálezy z jezera Atterského*) a nálezy z blata Lublaňského. —

Při dráze západní bylo lze zvláště na ostrově Sicilii očekávat silné vlivy z Orientu a vskutku byly učiněny Orsim v provincii Syrakuské zajímavé nálezy z pozdní doby kamenné a z doby mědi; zejména osada Stentinellská poskytla vedle kamenných nástrojů a zbraní hojnou střepů (nemalovaných ještě) ozdobených rytými ornamenty z rovných a lomených rýh často s bílou vyplní, podobných oném z východoevropských zemí a ze zřícenin prvního města trojského. Také zde vyskytuje se ony dlouhé provrtané vývalky (tunelová ucha) a některé střepy pocházejí z pohárů podobných zvoncovitému poháru Villafrattskému. Kov neobsahovaly sice nálezy Sicilské, ale na ostrově Sardinii, kam kultura východní nemohla proniknouti dříve než na Sicilii, byla s poháry takovými nalezena měď a poháry tyto pocházejí ze středu III. tisíciletí, nejsou-li ještě starší. Nejstarší bronzové předměty na Sicilii vyskytují se již s nádobami malovanými shodujícími se s trojskými z druhého města, spadá tedy nejstarší doba bronzová na Sicilii do druhé polovice III. tisíciletí před Kristem. —

V Italii samé zejména střední a severní známy jsou četné nálezy i celá pohřebiště z doby mědi (Remedello blíž Brescie s více než 300 hrobou většinou skrčených kostí). Měděné sekyry u Remedella nalezené nápodobují zevrub sekyry kamenné; zvoncovité poháry z hrobů v Ca di Marco (bez mědi) jsou současné se sicilskými; ve dvou hrobech u Santa Cristina nalezeny též zvoncovité poháry (mladších tvarů?) s plachou sekyrkou měděnou. Kamenný sekyromlatum z doby mědi podobá se velice sekyromlat z Dřínova a jiné v zemském museu pražském a takové vyskytly se i v Slezsku a Švédsku.

*) Jeden střep z jezera Atterského má podél ústí ozdobu románskému vlysu podobnou, která na nádobách s Řivnáčem, s Kozákovy skály, s Hrádku Čáslavského, s hradiště Kutnohorského i s vrchu Veliše se hojně vyskytuje. Zvláště pěkný kus nádoby takové (skoro polovici) nalezl jsem v předhistor. osadě vedle mlýna Vavřína u Řeporyj v probírcé železnici.

Na poloostrově pyrenejském vyskytly se poháry zvoncovité podobné sicilským s předměty měděnými, byla tedy i zde měď známá již v první polovici III. tisíciletí.

Nejpozději uprostřed tohoto tisíciletí vyskytuje se měď ve Francii a ve Švýcарech se zvoncovitými poháry — v Anglii a Skotsku poněkud později, poháry jsou zde štíhlejší a též asi mladší jihoevropských. V hrobech dotyčných byly nalezeny ochranné destičky pro zápeští jako je Stelčevesská.*)

V příčině jižního Německa a Čech a vyslovuje se M. doslově takto: »V jižním Německu a v Čechách, kde, jak známo obchodní styky jednak s Italií jednak s Uhrami již záhy tak živé byly, nemohly měď i bronz vystoupiti o mnoho později než v těchto obou zemích. Jsem proto přesvědčen, že obyvatelům jižního Německa a Čech již okolo roku 2500 před Kristem měď a okolo r. 2000 př. Kr. i bronz známy byly.«

K obyvatelům severního Německa a Skandinavie došala se měď i bronz ovšem později než do Evropy střední a západní, ale ne o tak mnoho, jak se dosud soudilo. S poháry zvoncovitými nebylo tam dosud nalezeno kovu, ale vykopané tam měděné sekyry (v jižním Švédsku a v Dánsku) uherského rázu dokazují, že i zde byla měď v druhé polovici III. tisíciletí známá a v důsledcích toho i bronz již v prvních stoletích II. tisíciletí.

O vzniku kultury bronzové.

Měď byla lidem známá již několik tisíciletí před Kristem: v Egyptě již v V. tisíciletí, v orientě ještě dříve, musila tedy měď nalezena být v jihozápadní Asii v okruhu pravěkých národů babylonských. Zde jsou prastaré doly měděné v Assyrii, v Armenii, na Kavkaze, na poloostrově Sinajském i na ostrově Kypru. Po dlouhý čas užívali lidé pouhé mědi bez přísady cínu. Tvrditi lze ji případou červeného kysličníka měďnatého, případou arsenu, antimonu neb cínu. Veškerých způsobů těch bylo používáno, až konečně kovolitci zůstali při cínu. Většina rud měděnatých neobsahuje žádný cín, v některých nachází se tak malá část, že již měď obsahující více než 0,5% cínu nutno považovati za zúmyslnou smíšeninu, ovšem může tak být i při množství menším. Cínu přidávalo se z počátku málo, později více a více, až stala se dávka asi 10% obvyklou. Tímto postupem vysvětluje se záhadný jinak úkaz, že lidstvo užívalo smíšeniny dvou kovů dříve než kovu prostého, železa.

Také cín nejprve používaný musil být původu východního ale nebyl to cín indický, neb doly tamnější leží ve východní polovici Indie a ještě ve 3. století po Kr. dováželi cín do Indie

*) Také obě destičky Bylanské z Čech, destička Turovická, destička Hrubčická a dest. Hodějická na Moravě byly nalezeny v hrobech s poháry zvoncovitými.

z Alexandrie. Za dob Strabonových dobývali cín v Drangianě na západní hranici dnešního Afghánistánu a také jinde v Persii jsou dosud bohaté doly cínové.

Z orientu dostala se známost mědi dvěma cestami do Evropy. Z Egypta a Kypru na Sicilii, do Italie střední, na ostrovy baleárské a do Španěl spolu se zvláštním tvarem hrobek — v Řecku hrobky toho rázu (kupolovité) vyskytuje se teprv v II. tisíciletí — provázena jsouc plochými, kamennými náramky (v Italii a Francii) z flintu a z jadeitu, perlami z tyrkisu (na poloostrově pyrenejském a ve Francii) a kresbami na stěnách skalních (v Italii, Francii, na britských ostrovech i na severu).

To byla cesta západní; druhou cestu, po které měď a později bronz přes poloostrovy balkanský a italský a Evropou střední až do Skandinávie pronikla nazývá M. cestou východní (str. 208, dříve cestou jižní).

Jižní a střední Evropa byly cizími obchodníky záhy vyhledávány pro své bohatství kovy: mědi, cínu i zlatem. V měděných dolech Mitterberských v Rakousích pracovalo se již na konci doby kamenné, zlato dobývali na poloostrově balkanském, v Uhrách a Srbsku, odkud dováženo bylo do Dánska a do Gallie, cín asi jen v Británii,* stříbro pouze na jihu. Obchodní plodinou severu byl jantar, hlavní činitel, proč kultura kovová tak záhy na sever se dostala; ba zdá se, že za tou příčinou vliv jihu sahal sem již v době čistě kamenné. Střední Evropa mohla poskytovati cizině svou čistou sůl a opravdu jest krajina dobrosolská (Halle) v Sasích velmi bohatá nálezy z mědi, zlata i bronze.

Třetí ještě dráha obchodní vedla k severu od pobřeží Černého moře k východním krajům pobaltickým, jak dolmeny jiho-ruské dokazují. —

Konečný výsledek studií Monteliových jest takový, že pro mladší dobu kamennou a nejstarší dobu bronze v Skandinávii a v Severní Německu lze postaviti následující schema:

Mladší doba kamene: perioda 1. žádné komory (hrobky) kamenné — žádný kov;
 perioda 2. dolmeny i hroby bez kamenných stěn — žádný kov;
 perioda 3. hrobky s chodbami a hroby bez kam. stěn — první objevení se mědi;
 perioda 4. skřínky kamenné a hroby bez kam. stěn — měď.

*) Byl-li cínovec (»krupky«) na českém úpatí středoevropského hvozdu ryžován již v dobách předhistorických, jak se Ohnefalsch-Richtrovi zdá, nelze na tu dobu zjistit; pozoruhodno jest ovšem, že jen 4 kilometry od města Krupky nalezeny byly u Modian a Srbic osady neolithické s keramikou volutovou. Za to ostatní náleziště cínu na na saské i na české straně hvozdu svými německými jmény ukazují, že povstala teprve ve středověku.

Nejstarší doba bronze; periody I. odděl. starší: bronz cínem chudá, žádné meče a žádné hroty s tulají.

periody I. odděl. mladší: bronz cínem bohatá, krátké meče, na konci periody delší meče a hroty s tulají.

Měď vyskytuje se v jižnějších pokrajích severních zemí okolo nebo brzy po roce 2500 před Kristem, bronz cínem chudá okolo nebo krátce po roce 2000 př. Kr.

Nemoci oční v podání prostonárodním.

Sebral Jos. Košťál.

•Oko — do duše okno, « praví lid. Nemocno-li oko, člověk celý je churav, proto se hledí opatřiti, aby oko zůstalo zdrávo. Z prostředků mnohých, jež sem směřují, jsou dosti hojně pověrečné; některých si všimneme:

Z jara, když první květinky se objeví, trhá je lid a potírá si oči, aby ho nikdy nebolely, neb aby si zbystřil slabý zrak. Zvláště podsnežník, fialka, petrklič, chudobka, koukol, chrpa atd. jsou to, kterými se oči tříkráte potírají, aby zůstaly stále čistý a zdrávy. Při tom se říká:

»Kvítečko (jméno) kvítečko,
aby mne nebolelo očičko!«

Kdo spatří ponejprv »Panny Marie slzičky«, potírá si jimi oči a říká:

»Panny Marie slzičky (srdíčko)
aby mě nebolely očičky (očičko)!*)

Kdo si potírá slzičkami Panny Marie oči, toho nikdy neboli.**) Kdo sebere do slunce východu z cizích polí rosu a natírá si jí oči, nebudou ho nikdy boleti. — Když se pálí o sv. Janu Křtiteli ohně, dělá si mládež věnce z černobýlu. Kdo těmi věnci na oheň hledí, nebo si je na hlavu vloží, toho po celý rok oči neboli atd. — Když někomu padne něco do oka, pomáhá si takto: Zdvihne hoření klapku oční, naplije tříkráte a řekne:

*) Slzičky Panny Marie chrání sice oči před nemocí, ale nemají se trhati, že prý přinášejí slzy.

**) Květy 1846, str. 514.

»Z oka — do potoka!
Prosím tě, Panno Maria,
vyžeň mně to z oka!«

Neb ať naplivne tříkráte na zem a řekne

»Pfi, z očka,
do potočka!«

a smet' prý z oka vypadne.

Kdo uhlídá z jara prvního motýla červeného, toho prý budou oči boleti.

Na sv. Lucii v Krkonoších hospodyně nerady »vochlují« z obavy, aby jich oči nebolely. Kdo přece vochluje, uráží prý sv. Lucii, které se nemá také říkat: »Lucka, pucka!«

Aby se zrak čistý zachoval, radí Hájkův herbář tyto prostředky: Štáva ze šťovíku, okolo očí natíraná, činí zrak jasný. — Míza z kůry vrbové sebraná, dokud ještě vrba kvete, a do očí vpuštěná, čistí je. — Vomanový kořen jest dobrý, zvláště pro zrak. Štáva z listí a květu vřesového, vpuštěná do očí po kapičce, pomáhá mdlému zraku. — Někteří nosí na hrdle kořen slezu polního, majíce za to, že zraku posiluje. Kdo by semena koprověho po stole často požíval, bude mít zrak ostrý. Skořice s ambrožkovým práškem ve víně pita činí jasný zrak. Zeli vařené a jedené prospívá těm, kteří mdlý zrak mají a třesou se. — Kdo si maže hadím sádlem oči v koutcích, bude prý mít vždy jasný zrak. (Polička.)

Koho oči rozbolí, hledí prostředky rozmanitými bolest umírniti; ne každému týž prostředek prospívá; musí »trefiti na náтуru«, jak lid říká. — Uvedu některé nejobyčejnější: Má-li kdo bolavé oči, radí se mu, aby si je ráno před mytím natíral rosou s okem zapocených, zbavi se bolesti. — Dobře dělá i voda, nachytaná v březnu do láhvičky. (N. Bydžov.)

Voda z »Vojtěšky«, studánky, u které sv. Vojtěch spal, je dobrá pro oči; léčí každou nemoc oční. — Koho bolí oči, má jít na sv. Trojici do kostela při dešti, a vody, co kape se střechy kostelní, nachytati. Tou pak natírej si oči, nebudou tě více boleti. — Neprší-li v ten den, jdi před východem slunce na louku a setři devětkrát rosu, potři si tříkrát oči a říkej: »S Bohem Otcem, s Bohem Synem a s Duchem sv. Amen.« Pak tě oči boleti přestanou. (N. Bydžov.)

Koho bolí oči, má provléknouti skrze oči myší hedvábnou niť a pak ji nositi na krku; tak se zbaví těžké nemoci.* — Z květin tyto se uvádějí: Sluneční rosa (květina) tak zvaná, že jest na ní kapka rosy i při největším parnu; potře-li se jí bolavé oko, ozdraví.

*) Č. Mus. 1854, str. 536.

Na bolavé oči dobře působí jaterník: Kdo nalezne první květinku tu z jara, utrhni ji rukou v bílý šátek zavinutou, potři si jí oči a říkej:

»Dobrý, dobrý jaterníčku,
pomoz mému očičku,
mažu je tebou obě,
by ozdravěly v kratší době.«

Kdo špatně vidí, vytři si oči prvním kvítkem, jež z jara spatříš a zrak se napraví.*⁾ Když se na louce první kvítek z jara rozvíje, potírají jím třikrát oči a při tom říkají:

»Květe, květe, kvítečko!
Učiň, by nebolelo očičko!«

Pak se bolavé oči v krátké uzdraví. (N. Bydžov.)

Místy radí na bolavé oči přikládati petržel, aby »vytáhla horkosť«, nebo si třti oči mladými kopřivami, zvláště na noc. (Chlumec.)

Někde natírají bolavé oči roupníkem, který však musí mít na sobě ještě rosu, pak ho třeba v sobotu trhati; neboť prý by všechny roupníky zahynuly, kdyby se trhaly jiného dne. (Smidary.)

Na bolavé oči přikládají popel ze spálených svěcených kočiček, pak se zahojí. (Jičín.) — Koho bolí oči, potírej si je štávou z čerstvého jitrocele jarního. — Kdo má bolavé oči, radí mu, aby seškrábal s bezu vrchní kúru a to »zelené« přiložil na oči. — Bolesti oční mírní proser či psí lebeda. (Jičín) Štáva z mladého jehličí zahání bolest oční. — Prach z květiny »ambrožky« přimíchaný do šnupavého tabáku sílí prý zemdený zrak. — Někde vezmou měsíček (květ) a potírají jím třikrát oči se slovy: »Očko, pičko, — tebe bolí a mne neboli.« Pak prý přestanou oči boleti. — Kdo má krvavé oči, radí mu, aby bodl mladé holoubě pod křídlem a pustil si krev do očí, že se mu zhojí. — Jsou-li oči oteklé, vymývej je polejem a peluňkou; nebo vař mech se střechy v octě a tím vyplachuj. (Polička.)

Ječné zrno: Komu se udělá ječné zrno na oku, bude jich mít v životě 66. — Kdo se dívá druhému na ječné zrno, udělá se mu také.

Prostředky, jichž se užívá nejobyčejněji proti ječnému zrnu, jsou: Vytři si bolavé oko rohem peřiny, při čemž myslí na Boha, ječné zrno ztratí se (N. Bydžov.) Kdo má ječné zrno, jde do kučhyň a hodí 3 ječná zrna přes hlavu (po zpátku) do ohně, zbaví se ho. — Nebo: Nechť vezme 9 zrn ječných, hází je za sebe po jednom do ohně a po každém hodu, ať utíká tak rychle od ohně, aby neslyšel praskotu hořícího zrna. Udělá-li tak po devětkráte, ztratí se mu ječné zrno. (Pardubice.) — Někde radí tomu, komu se udělalo ječné zrno, aby je potřel třikráte ječným zrnkem, že se mu ztratí. Kdo má ječné zrno, vezme snubní prsten, přejede jím třikráte ječné zrno a modlí se »Otčenáš«; výrůstek se ztratí; dle

jiné **verses** děláčí každý zlatý prsten, jen když se jím ječné zrno třikrát potře. Udeľá-li se někomu ječné zrno na pravém oku, obváže si malík levé ruky černou nití a naopak, doufaje, že se mu ječné ztratí. Někde hledí si pomocí od ječného zrna tím, že požádají bábu, aby jim naplila třikrát do oka, při čemž říkají: »Dělá se mně ječný zrno!« Na to bába odpoví: »Svinsky — . . . , ne ječny zrno.« To se opakuje potřikrát, a ječné zrno se prý ztratí. — Ječné zrno prý zmizí, zeptá-li se někdo člověka, který má ječné zrno: »Co to máš?« Ten odpoví: »Ječné zrno!« Tazatel však řekne: »Psi lejno!« Což se třikrát opakuje. — Nebo: Když se někomu udělá ječné zrno a někdo mu řekne: »Ty máš ječné zrno!« má říci nemocný: »Ječné lejno!« (Kostelní Lhota.) Místy užívají rozpečené cibule proti ječnému zrnu atd.

Vlčí (někde slepičí) mhu prý dostane, kdo jedl slepici a sáhne si neumytýma rukama do očí. (Nedělišt.) Prostředky proti nemoci této jsou mnohé; některých si všimneme: Kdo má slepičí mhu, dívá se do hrnce, v němž se vaří játra; čím upřeněji se dívá, tím jistěji pozbude prý slepičí mhy. Když se játra uvařila, má je dáti psu sežratí. (Smidary.) Kdo má slepičí mhu, tomu radí, aby si došel ke třem řezníkům pro kousek jater; nesmí za ně však ani platit, ani prosit, ani děkovati. Ta játra si uvař a odvarem oči umývej, ztratíš nemoc. (N. Bydžov.) — Proti slepičí mze hleď sedmkrát denně až do třetí proměny měsíce do ohnívé peci skrze modrou zástěru a vystříhej se, aby ti nic zlatého nebo stříbrného na oči nepřisko. — Slepici mhu ztratí také, kdo se dívá skrze modrou zástěru na ovce; nebo kdo jde v modré zástěře proti ovcím, když je ovčák vyhání z ovčince. — Kdo trpí »noční mhou«, kterou nemoc prý každý dostane, kdo se dívá do slunce zapadajícího nebo do měsíce v úplňku, hleď skrze sejto na ovce, když ovčák vyhání je ráno a zbavíš se neduhu všechno.* Kdo má v očích vlčí mlhu, má jítí mezi černý dobytek a říkat: »Ksu, hu! mám v očích vlčí mhu!« a hned ji ztratí. (Na Moravě)**) Také radí tomu, kdo má vlčí mhu, aby podržel vřelou jaternici před očima, že se zbabí neduhu.

Šilhání a blikavost: Hájek uvádí v Herbáři prostředek proti blikavému zraku: Kdo by nosil při sobě kořen lesního štovíka na schod měsíce kopaný, nikdy nebude mítí zraku blikavého.

Komu oči mrákotou pocházejí: Vezmi jahody červené, dej do sklenice, kterou zadělej do bochníka chleba, když se »válí« a dej upéci. Pak vyndej sklenici, najdeš v ní z těch jahod vodu; tu si pouštěj po bavlnce do očí; tím se ti zrak velmi posilní.

Mrákotu očí zahání kadidlo přimíchané do vodičky na oči; šlává ze »svinského« ořecha, smíchaná s medem a na oči přikládaná, shání povlaky s očí a činí zrak ostřejší.

*) Č. Mus. 1854, str. 536.

**) Kulda: Mor. nár. pohád., II., 333.

Bělmo: Od bělma se pomáhá takto: Nastříhá se 5 kousků bílého plátna do tří rohů; omočí se v potoční vodě a pak se plátynkem jedním po druhém bělmo »zahání« od nosu do koutka, při čemž se říká modlitba k sv. Otilce. Potom se »plesknou« plátyntka na zed, kde se nechodi. (Na Moravě.)*) V Herbáři se uvádí prostředek proti bělmu: Pižmo s vodou vlašského kopru rozdělané a do očí zapuštěné, stírá bělmo a povlaky na očích. — Kdo má bělmo v očích, vymýje je odvarem ze zeměžluči. Kdo má »cink« na oku, ať vejde do stavení, kde leží umírlé dítě — nekřtěnátko a rubáškem jeho si vytře oči. S které strany vytírá, s té se počne cink ztrácati. Ale nesmí zapomenouti, že přicházeje i odcházejí nesmí promluvit, ani koho pozdravit, ani na otázky odpovídati.**)

Slepota: Komu prskne kolčava do očí, oslepne. Kdo mnoho solí, také prý pozbude zraku. (N. Bydžov.) Konečně, kdo hodí do mraveniště živou žábu, oslepne prý za trest, že zvířata mořil (Ji čínsko) atd. Kdo si odrhne klapky oční, právě když hodiny bijí, tomu tak ostanou. (N. Bydžov.).

Živé vlasy: Fouká-li se někomu do obličeje, narostou mu v očích »živé vlasy«. — Ty se zažehnávají takto: Udělá se z 29 klasů jarního žita štětička, která se vypere ve vlažné vodě. Pak se přidá k oku nemocnému a zaříkávač jmeneje osobu dotyčnou jménem říka: »N N ty máš živé vlasy v očích. Já je tam nenechám, já je ven vyříkám! Pojďte, vlasy, na tyto klasu, já vás tam nenechám, já vás ven vyříkám!« To se opakuje třikrát a po třetí se doloží: »Zažeň vás Bůh Otec, Bůh Syn i Bůh Duch sv. Amen.« — Oko se potře rozehřátým voskem, na který se živé vlasy z oka zachytí. Totéž se opakuje při druhém oku a to štětičkou znova vypranou.***) Někde zažehnávajíce živé vlasy vezmou 9 klasův a položí přes sebe na misku s vodou Nemocný nachýlí se nad misku a zažehnáváč řekne: »A vy, živé vlasy, jděte na ty klasy, Josefovci (křestní jméno osoby) kosti nelamte, maso nežerte, žily netrhejte! K tomu mně dopomáhej Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch sv. Amen.« (N. Bydžov.)

Živý vlas vyhání zažehnáváčka z oka takto: Vezme trochu potoční vody na misku a ohřeje ji. — Je-li živý vlas v ráně nebo pouze v jednom oku, přinese zaříkávač 9 klasů, jež má uschovány; je-li však živý vlas v obou očích, přinese 18 klasův a opálí je, aby osiny zmizely. Nemocný nahne se potom nad misku a zaříkáváčka říká: »Ve jménu Otce i Syna i Ducha sv.« a dělá mu svou pravici 3 krížce na temeně. — Po té vezme 2 klasy tak, aby byly stejnoměrnými, klade přes ně třetí. V této úpravě drží je levou rukou na chorém místě, na př. na oku, a šplýchajíc druhou rukou vodu na oko tak, aby tekla přes klasy zase do misky, šeptá toto zaříkávadlo: »A vy, živé vlasy, vy jste počátek od Boha všemohoucího! A vy, živé vlasy, jděte na ty klasy, Františkovi (křestní

*) Bartoš: Lid a národ. I. 134.

**) Č. Mus. 1855, str. 329.

***) Č. Mus. 1855, str. 329.

jméno) kostí nelamte, masa nežerte, krve nepijte a žil netrhejte! K tomu mně dopomáhej Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch sv.⁺, a dělá na temeně kříž, který se však již nemusí dělat. Zaříkávačka odloží řečené klasy, vezme nové 3 klasy předešlým způsobem a dělá totéž jako dříve.

Konečně dojde i na poslední klasy, s nimiž se děje totéž jako v obou předchozích případech. Je-li též druhé oko choré, provede se na něm týž výkon s jinými 9 klasy. Po lekování prohlíží zaříkávačka každý jednotlivý klas v okně proti slunci a tvrdí, že bývá na nich viděti živé vlasy, chloupky, jež jsou postaveny na klasu.

Kdo měl živý vlas v oku, cítil tam rezání a píchaní. Neměl-li vlas v oku, pálico ho jen, a to pochází prý z krve. — Upotřebené klasy se spálí, a voda se vylije tam, kudy se nechodi. Churavý se musí dostavit po tři kterékolii dni a to, když měsíc jde dolů a slunce zapadá.*) — Kdo má neštovice v očích, radí mu, aby namočil bezovou houbu v teplé vodě a přiložil ji na oči, až půjde spat. (Polička.) Také jiný prostředek se uvádí: Kdo má neštovice v očích, dívej se skrze cedník na slunce.**) Zažehnávání neštovic v očích děje se takto: Nemocný jde k studánce, poklekne a říká:

• Ve jménu Otce, Syna a Ducha svatého!
Dej Bůh dobrýtro, vodo Jordánko!
Jseš-li neštovice v mých očích zlá,
běž do zlého;
jseš-li z větru, — běž do větru;
jseš-li z krve, běž do krve;
jseš li z leknutí, běž do leknutí;
jseš-li z nátky, běž do nátky;
jseš-li ze všeho, běž do všeho!«

• K tomu mně dopomáhej Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch sv. Amen. — Pak si naber vody a myj si oči. (St. Bydžov.) — Jiný způsob zažehnávání neštovic (na bulvě oční): Počátek se učiní jmenováním tří božských osob a při tom se kříže značí ve vzduchu před očima trpícího. Zaříkávač počínaje lekovati, dá prostřední, nasliněný prst pravé ruky nad choré oko. Při lekování posune prst na pravou stranu oka, pod oko, na levou stranu a na konec přijde prstem na původní místo nad oko. Slova zní: »Pán Bůh počal, Panna Maria počala, já také počinám. Ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Svatý Job leží v hrobě, má devět neštovic v sobě. Nebylo jich devět, bylo jich osm, nebylo jich osm atd., nebyla jedna, nebyla žádná. Nerostí znamení jako nerostlo kamení atd. Všemohoucí Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch sv.⁺ — Od téže osoby jest toto zaříkávadlo: »Šla Panynka Maria po zelené louce, potkala ji dobrá neštovice. Kam kráčíš ty, neštovice? Já kráčím tomuto

*) Květy VII., str. 346—347. J. Smola: Lekovadla či zaříkávadla.

**) Č. Mus. 1854, str. 536.

Janovi (jméno křestní) do jeho očka bodat a píchat. Ty, neštovice, vrať se, jdi na hory, do trní a tomuto Janovi neškodě. Všemohoucí a milosrdný Bůh Otec atd. *)

Třetí způsob: Dělá se kříž se jmenováním tří božských osob. Pak se říká: Leží sv. Barbora v hrobě, má devět neštovic v sobě; žádná jí neuškodila, aby také této osobě neuškodila. Od devíti k osmi, od osmi k sedmi atd., od jedné k žádné. K tomu mně dopomáhej Bůh Otec atd.

Čtvrtý způsob — obyčejný ve Slapech. Zaříkávač plivne si třikrát na tři prsty pravé ruky (na palec, ukazováček a prostřední prst), udělá jimi zaříkávanci 3 kříže na čele, pak pomalu jimi přetře chorobné oko a říká po třikráte: »Černá, bílá neštovice, odstoupni od této zřítelnice, jako odstouplo slunce od měsíce a měsíc od slunce. Jdi tam na hory, na lesy, na skály, tam máš tři studnice; v jedné se umývej, v druhé napájej a v třetí přebývej, ne s mou mocí, ale s božskou pomocí. K tomu mně dopomáhej Bůh Otec atd.« Potom opět plivne na 3 prsty a potře oko na přič směrem vodorovným. **) Potom třikrát Otče náš a třikrát Zdrávas. Je-li zánět příliš veliký, přilož na to suchou švestku. Všecko dělej nejradije ráno a na večer, za dne nic. ***) Zažehnávání neštovic v oku, jež se říká nad studni: »Dej Pán Bůh dobré jítro (neb večer) studánko má! Jseš-li neštovice v oku zlá? Jseš-li z větrů, jdi do větrů, jseš-li z ouřky, jdi do ouřky, jseš-li z vody, jdi do vody. (Chroustov.)

K. J. Erben uvádí toto zaříkávání na dobrou neštovici: »Svatá panna Barbora měla devět neštovic, svatá panna Barbora měla osm neštovic atd., svatá panna Barbora měla jednu neštovici; svatá panna Barbora neměla žádné neštovice!« Drž při tom palce obou rukou křížem na tom místě, dechni při tom třikrát křížem na tu neštovici a říkej třikrát: »Svatý, svatý, Pán Bůh zástupů!«

Paměti Vodňanských z Uračova.

Dr. J. V. Šimák.

(Dokončení.)

1608. (f. 290. při textu. Byla veliká zima). Podobně ukrutná zima byla léta 1608. a trvala od vánoc léta 1607. za pět měsícův. Lidé mřeli na cestách i hovada, vody přemrzaly místy až do dna. Sněhové byli náramně velici.

7. čna umřel v Domažlicích Havel Lounský, vznesený řečník. (F. 311.)

1609. 17. břez. v outerej po neděli Reminiscere umřel kněz Petr Hubka, farář Matky Boží v Tejně, v hodin 20. (F. 155.)

2. dub. ve čtvrtek po neděli postní Laetare dokonal život svůj v Pánu mezi 13. a 14. hodinou před poledнем, slovutný P. Ludvík Šlejsíř od tří

*) Květy VII. 340: J. Smola: Lékovadla a zaříkávadla.

**) Tamže.

***) Erben: Písň a říkadla 1864, str. 510—511.

moždířů, primator St. M. P., a pochován v neděli následující 4 Aprilis (sic) v kostele sv. Benedikta v St. M. P., maje věku svého 62 let. Byl v radě za senatora v St. M. P. 25 let pořád. (F. 186.)

12. čce v neděli JMC. Rudolf II. ráčil pánum stavům, pod obojí spůsobou těla a krev pána Krysta přijímajicim, majestát na provozování svobodně náboženství, též postoupení konsistoře a akademie pražské, skrže nejvyššího p. purkrabího pražského, pana Adama z Šternberka na Bechyni a Libochovicích, odvýsti. Posláni pro něj od p. direktorův

pp. Karel z Vartemberka, pp. Václav Vilím z Roupova, p. Bernhart starší Hodějovský, p. Mikuláš Beřkovský, Nathanael Vodňanský z Uračova, M. Valentín Kochan z Prachové. (F. 381.)

12. říj. Mustafa Kyhai, čauš a legat císaře tureckého slavně do měst Pražských přijel; vyslaný [sic] proti němu od JMC. až na pomezí moravské pp. Adam mladší z Valdštejna, nejvyšší sudí království českého, pp. Leonart Colon z Felsu, pp. Vilím starší z Lobkovic na Tejně Horšovském. Zústával v Praze na Malé Straně v domě p. Ladislava z Lobkovic do 6. dne decembries a toho dne, jenž byl den památní sv. Mikuláše, ve 200 koní jízdně až na hranice moravské doprovzen. (F. 531.)

1610. 24. břez. umřel M. Jan Kocín z Kocínetu, muž učený a pobožný, měšťán a přední písar Menšího Města Pražského, maje let věku svého 67; pochován v kostele sv. Mikuláše téhož města. (F. 167.)

24. dub., 25. a 26. dubna, přijeli do měst Pražských k císaři Rudolfovi, [od] arciknížete Matiáše Rakouského, tehdáž čechance království Českého, bratra císaře Rudolfa, kurfirst Mohutský, kurfirst Kolínský, kurfirst Saský, Christian Druhý, arcikníže rakouské Maximilian, bratr císaře Rudolfa, arcikníže Ferdinand z Grácu, strejc císaře Rudolfa, vyslaný arciknížete Albrechta z Nydrlandu, bratra císaře Rudolfa, kníže brunšvický a lan[t]krabě z Hessů. (F. 226.)

1611. 14. ún. v ponděli, jenž byl pondělí masopustní, v noci na outerek v svítání vpadl lid Passovský do Prahy na Malou Stranu a ji opanovali, a potom 11 Martii z měst Pražských vytáhli, nemoha [sic] nic svěsti. (F. 86.)

24. kv. v ponděli svatodušní Matiáš I. arcikníže rakouské, král uherský na hradu Pražském v kostele sv. Vítá na království České korunován. Pán Bůh rač Jeho Msti Královský dáti dar Ducha svatého k dobrému a pokojnému regimentu. (F. 282.)

27. čce v středu po sv. Jakubu svěcen první gruntfeští kámen v kostele sv. Kříže v St. M. od D. Matyasa Hoye, v přítomnosti velikého množství počtu stavu panského, rytířského i městského, kterýž toho dne při založení kostela německého ve jménu svatého Salvátora do gruntu byl vložen. Ten kostel staven byl 3 léta a 2 měsíce.

Kdy první služba boží v něm byla začala, vide fol. 518. (vlastně 519, r. 1614. 5. říj.). (Fol. 405.)

31. čce mniši zbiti a některí klášterové zloupeni. (F. 410)

6. list. umřel na Třeboni pan Petr Vok Ursin z Rožemberka, poslední vlastař slavného domu Rožmberského, vyplniv let věku svého 72, tři měsíce a čtyři dny; pohřben v klášteře Vyšebrodském, 30. Januarii léta 1612. (F. 563.)

1612. 20. led mezi 6 a 7. hodinou ráno umřel na hradě Pražském císař Rudolf II. uherský a český král, v letech věku svého 59 a 6 měsíců, nebo se narodil léta 1552, 18. Julii. Tělo jeho mrtvé leželo v kapli Všech Svatých do 30. Sept., kteréž 10. Oct. nočního času mezi 11. a 12. hodinou do kostela sv. Vítá na hradě Pražském bez průvodu císaře Matiáše, bratra jeho, císařové Anny vneseno a hned do hrobu královského spuštěno. (F. 36.)

20. září (Rudolf za krále vyhlášen). Umřel léta 1612. 20. Januarii, pochován nočního času na hradě Pražském 1. Octobris. Napěchován nebyl, ani císař Matiáš ani císařová; mizerný pohřeb tak velikého potentáta. (F. 492.)

1613. 7. pros. umřel v domě svém v St. M. P. v osadě sv. Havla na Tarmarce ležícím, po druhé hodině na noc vysoce učený muž Adam Zaluzanský z Zalužan, v lékařství doctor, pochován v kaple betlémské. (F. 505.)

1614. 16. čna páni stavové pod obojí, z víry tělo a krev Krista Pána přijímající, se pány defensory volili za administratora konsistoře dolejší v kollegi veliké císaře Karla Čtvrtého kněze Zikmunda Crinita Stříbrského, na

místo kněze Eliáše Šuda z Semanína, kterýž jsa farářem v Tejně, 29. Maii z tohoto světa skrze smrt sešel, a ten jest již druhý administrator podle majestátu císaře Rudolfa II.

1614. 5. říj. v neděli Páně, jenž byla 19. po památce blahoslavené Trojice svaté, po vyštavení kostela německého, jenž jest založen a posvěcen ve jménu sv. Salvatora, první služba boží kázáním slova l'áně, zpěvy pobožnými a posluhováním velebnými svatostmi jest vykonána od doktora Helwiga Gardia, správce německého (F. 519.)

26. říj. v neděli po sv. Kryšpínu umřela Kateřina Sixtova z Milešovky, manželka p. Sixta, měvší let věku svého 77, neb se narodila léta 1537. Byla matkou osmi dcer a tří synův a bába vnukův a pravnukův obojího pohlaví, kteréž svýma očima spatřila, 52. Byla vdovou 31 let a 7 neděl.

Kněz Matiáš Cyrus, senior, čině kázání pohřební nad tělem mrtvým, toho doložili, že paní máteř její, paní Regina Mrázová spatřila a dočkala všech synův, dcer, vnukův a pravnukač obojího pohlaví 128 osob.

Té podobná byla Juliana hrabinka, rozená z Štolberku, manželka první knížete Viléma z Oranie a hraběte z Nassau, gubernátora zemí Hollandu a Selandu, kteráž se všech dítěk svých splzených obojího pohlaví, totiž synův, dcer, vnukův, vnučat na živě očima svýma spatřila 123 duší a potom v letech věku svého 80 v Pánu život svůj dokonala.

Třetí matrona byla tím požehnáním obdařena v městě Štětíne, jménem Markéta, manželka Petra Egestadia, kterážto byvší s manželem svým 48 let splodila s ním dítěk 12 obojího pohlaví, od těch dočkala vnučat 78, prabábou byla 41 dušem. A tak očima svýma viděla z sebe dítěk a vnučat svých splzených 131 osob obojího pohlaví, vyplnívši věku svého let 87 v stavu vdovském umřela. (F. 451.)

1615. 23. říj. Mustaf. Kyhai, čauš, majě sobě za tovaryše od císaře turckého v legaci přidáného Caspara Gratzana, křestana rozeného, kupce možného, v Konstantinopoli usedlého, přijel po druhé k císaři Matiašovi. Byl ložumentem v domě »u Měsíců«, jakin »u Kaple«, v rynku St. M. P. Odjel 26 decembries téhož léta. (F. 531.)

1616. 10. led. v neděli po Třech králech Anna, císaře Matyáše manželka a dcera arciknížete Ferdinanda Tyrolského, na království české korunována. (Fol. 20.)

11. břez. Václav Vchynský v pátek, jenž byl den po neděli postní Oculi, na slavném soudu zemském v přítomnosti velikého počtu panstva, rytířstva, z měst Pražských i jiných královských, odsouzen za věčného vězně, aby na zámku Kladském do smrti u vězení zůstával a žádnou přímluvou z něho prost propuštěn nebyl. Příčina jeho odsouzení najde se v sném generalním, léta 1615 na hradě Pražském držaném, a vyměření toto najdeš v zadu v této knize z desk zemských slovo od slova, folio... (nevypsáno, zápisu toho ve knize není). (Fol. 140.)

1617. 13. led. připlaveno po řece Vltavě ku Praze mnoho dříví suchého i dubového a na něm soří v prosticích císařský nemálo, z příčiny té, že od měsíce prasynce nad Prahou i u Prahy po dvakrát led sešel a toho dne z Podskalí nemálo vorův do měst Pražských dříví skrze jezy spuštěno.

29. čna. Ferdinand II. na hradě pražském toho dne ne z jednomyslného všech tří stavův na sném obecním snešení (nežli skrze praktiky), 7 dne téhož měsíce držaném, od Jana Lohele, arcibiskupa pražského na království České korunován. (Repente occidit, quod breui ad summum potentiae crescit. Protož pro své tyranství od p. stavův zavřen a království zbaven).

SaCra In LV Ce Petri PaVLI te CzeChIo sCeptro
ferDInaDe ornat: Regls honore beat.

(Nešťastný to bylo volení, nebo přední původové toho fedrunku nad vlastí zradivše, ven z zemí ujeli, arcibiskup z své residencí utekl, Jesuiti, přední původové té praktiky z království na věčné časy vypovědini, klášterníkům, prelatům i jiným řeholám obojího pohlaví statky duchovní pobrány a p. stavům dědičně rozprodány). (F. 538.)¹⁾

¹⁾ Co v závorkách, připsáno mimo text později.

6. srp. v neděli, jenž byla XI. po svaté Trojici zabit v kostele Všech svatých na hradě Pražském při mši conte Ludovico de Justi Veronese, od syna legata krále hišpanského. Podobná šarvátka v kostele sv. Jakuba se stala léta 1605. při processí od Spinali a de Auria, Vlachův. (F. 41.)

11. srp. umřel v domě svém v Praze Adam Linhart z Nauenperku na Vlkavě a Struhách, prokurátor při vyšších soudcích, rodem z Plaňas, vyplnív let věku svého 51 $\frac{1}{2}$. Pochován u sv. Benedikta. (F. 426.)

20. list. obec města Oustí na Labi, zbourívše se, zabila Jana Šerera, primasa svého. (F. 582.)

11. pros. Jan Lohel, arcibiskup pražský, vypravíc z kláštera Oseckého do 200 lidu robotního, dal rozbořiti kostel straně evangelické v městě Hrobu vystavený, v němž se od 1 $\frac{1}{2}$ léta slovo boží kázalo, a s zemí srovnati, trvalo to boření za tři dny. Pročež léta 1618 25. Maii jako jiný zradce z království českého ujel. (F. 609.)

22. ún. Mandalena, Samuele Kolína z Elbinku žena, státa na staroměstském rybním rynku, mezi 18 a 19. hodinou. Tělo její pohřbeno na krchově u sv. Benedikta. Proto státa, že stála o bezhrdli manžela svého neforemného, kteréhož zradu otráviti chtěla. Byla znamenitá k...va. (F. 103.)

1618. 16. břez. mezi 21. a 22. hodinou umřel důstojný a velebný kněz, Mathias Cyrus, kazatel kaply Betlémské a první senior konsistoře pražské dolejší, vyplnív let věku svého 52; pochován v kostele pod klenutou kruchtou. (Fol. 282.)

33. květ. Vilím Slavata z Chlumu a z Košumberka, J. M. C. radda, komorník, nejvyšší sudi zemský a president komory české, Jaroslav Smečanský z Martinic, maršálek dvoru krále českého a purkrabě karlstejnský, M. Filip Fabricius z Rosnfeldu, sekretář, od pánu stavův pod obojí přijimajících z kanceláře české dvorské na hradě Pražském z okna do příkopů smetání. (Fol. 153.)

20. čce Melichar Klösl, biskup vídeňský, potom kardinál církve římské v Vídni na purgku, v přítomnosti krále Ferdinanda, arciknížete Maximiliana Rakouského, legata krále hišpanského, od legata papežského z kardinálského svěcení habitu a zase černým habitem odín, za vězně celého domu Rakouského usouzen a odtud do vězení skrže průvod jízdy 100 koní z města vyvezen. Celádka jeho všecka do arrestu vzata. (F. 396.)

5. list. umřel v Vídni Maximilian III., arcikníže rakouské, syn císaře Maximiliana II. a bratr Rudolfa II. a Matiáše I. císaře římského. (F. 560.)

21. list. Plzeň město byvše od p. stavův pod obojí 9 těchodnův obleženo skrže Ernesta hrabě z Mansfeldu šturmem dobyto.

Pilsna ego, quae fueram, non sum, Mannsfeldius heros
exuvias nostraræ virginitatis habet,
non quia sit mecum tacitis scortatus in umbris
sed quia vis in luce virginitate privat, (F. 583.)

1619. 26. srp. na sjezdu obecném za direkcí na hradě Pražském, Fridrich V. pfalzkrabě a kurfiršt svaté říše vicarius za krále Českého volen, po vyhnání Jesuitské sekty roku prvního. (F. 453.)

31. říj. Frydrych, kurfiršt, pfalzkrabě při Rejnu, volený král český, s královou svou slavně přijel na hrad Pražský. (F. 554.)

4. list. Frydrych I., pfalzkrabě a kurfirst Hejdiberský na království české v kostele svatého Vítá na hradě pražském od kněze Jiříka Dicasta, administrátora a Jana Cyrilla, seniora konsistoře pražské, slavně korunován, při čemž byly zpívány žámy český 20. a 23. (f. 559.)

7. list. Alžběta, krále Fridricha I. českého manželka a dcera Jakuba, krále englického, skotského a irlandského, od kněze Jiříka Dicasta, administrátora a kněze Jana Cyrilla, seniora konsistoře pražské na hradě pražském v kostele svatého Vítá za královnu českou korunována, čtvrtého dne po svém pánu. (F. 563.)

1620. 12. led. jenž byla 1 neděle po Třech králech a po vypovědění z království českého sekty Jesuitské léta druhého, z rozkázání p. defensorův náboženství pod obojí a na dovolení krále Frydrycha, držána služba boží

od Jednoty Bratrské v kostele svatého Salvatora, někdy týmž Jesuitům náležejícího, kterouž vykonával kázáním slova božího dvojíctihodný kněz, Jan Cyrilus, senior konsistore pražské. (F. 22.)

25. led. král Frydrych prvního roku svého království skrže nevyšší ouředníky zemské, jakožto komisaře své obnovovati dal raddy v St. a N. M. P. (F. 45.)

1. ún. v sobotu před hromnicemi dům panský zapálením prachův v městě Jitčíně roztrhán. (F. 59.)

8. břez. umřel Joachym z Těchenic, prokurátor při soudech vyšších na hradě Pražském. Pochován v kostele svatého Havla v St. M. P. (F. 134.)

25. dub. po čtvrtý hodině s poledne na hradě pražském v kostele sv. Vítá v přítomnosti Jeho Msti. Krále Fridricha českého, všech tří stavů téhož království, konfederací mezi královstvím českým, markrabstvím moravským, knížetstvím slezským, markrabstvím obojích Lužic, též stavy obojího arciknížetství rakouského s jedně a slavným královstvím uherškým a knížetem Bethlenem Gaborem sedmihradským s strany druhé, utvrzena, zavřena a upočetěna, vůbec jest vyhlášena a přečtena, ano také přísahami z obojí strany vyslaných zemí, s slavným triumfem rozličné muziky a zpěvy radostnými, s díku činěním Pánu Bohu, též pouštěním veliké i menší střely jest potvrzena a zavřena. (F. 229.)

28. dub. na hradě Pražském při sněmu generálním stavů králo(vství) českého a zemí k němu připojených, Jiří Frydrych, nejstarší syn, krále Frydrycha I za čekance království českého přijat a vyhlášen. (F. 233.)

1. srp. po 20. hodině povětří uhodilo na věž staroměstského rathouzu v svisle z té strany proti Človíčkovům, ale díka Bohu bez škody. Uhodilo tehdy také na Františku do domu rychtářova u sv. Jindřicha pod kolíkem, na němž (!) děťátko spalo, bez ourazu, a ves Hostouň za Kněževsi vypálil. (Fol. 412.)

Zápisky Jana Vodňanského.

1620. 8. list v pondělí, den sv. Martina (!) rytíře stala se nešťastná porážka armády stavů pod obojí království českého od armády a lidu císaře Ferdinanda II. rakouského, a to na Bílé Hoře před Prahou, od toho dne Čechové ztratili své staré svobody a v dědičné chlapství domu Rakouského jsou uvedeni. (F. 569.)

1621. 21. čna. novo stilo za panování císaře Ferdinanda II. vykonána žalostivá a přezarmoucená exekucí na rynku St. M. P. před rathouzem pod vokny velikého mazhauzu, kde se rybněj trh držívá, na obzvláštním theatrum z prken k tomu přistrojených, nad některými předními, vzácnými, pobožnými a bohu věrnými i vlasti, pány rytíři a měšťany království českého, náboženství evangelitského, z nichž někteří mečem stínání a někteří zvěšení. Taková exekucí byla toho dne ráno začata před sluncem východu (!) a bylo dáno znamení vystřelením z kusu velikého na hradě pražském. Před tím pak, nežli dotčená exekucí se začala, ukázala se na obloze nebeské pěkná duha, kterouž množství osob, jako i ti condemnirovaní spatřili a sobě to za jistou milost boží k nim ukázanou pokládali. Dotčená exekucí trvala od rána až do poledne, již vykonal Jan Sládek, kat pražský sám a užíval k tomu třech mečů. Tyto nižepsané osoby byly execvirovány.

Z stavu panského:

Pan Jáchym Ondřej hrabě Šlik, sňat, ruka uťata.

Pan Václav Budovec, sňat.

Pan Krištof Harant, sňat.

Z stavu rytířského:

Pan Kašpar Kaplíř, sňat.

P. Prokop Dvořecký, sňat.

P. Fridrich z Bílé, sňat.

P. Oldřich (!) Otta, sňat.

P. Vilím Konecchlumský, sňat.

P. Bohuslav z Michalovic, sňat, ruka uťata.

P. Diviš Černín, ten byl katolík, sňat, ruka uťata.

} hlavy i ruce
na městské
věži.

Z stavu městského:

Valentin Kochan, sřat.

Tobiáš Šteffek, sřat.

Krištof Khober, sřat.

Jan Šultys od Hory, primas, sřat, hlava tam poslána.

Maximilian Hoštálek, z Žatce, sřat, hlava tam poslána.

Jan Jessenius, Medicinae doktor a rektor academie pražské. Nejprv kus jazyka uřezán, potom sřat, naposledy čtvrcen a čtvrtce za městem rozvěšeny.

Jiří Haunšíd, agent, sřat, hlava i ruka na věži mostské.

Leandr Rippl, jurista, sřat, hlava na věži a ruka u šatlavy na zdi.

Václav Maštěrovský z Jizbice, sřat.

Ondřej Kocour, sřat.

Michal Wittman, sřat.

Šimon Vokáč, sřat.

Zvěšení:

Jan Kutnaur z Sonnenštejna

a Simon Sušický na trámu z rathouzu z vokna pověšeni.

Nathanael Vodňanský z Uračova, otec můj milej.

Na justici na rynku vymrskání a vypovědání:

Josef Kubin, jinak Gragsa, z N. M. řečník.

Václav Božecký, ouřadu purkmistrského služebník.

Jan Švehla, řečník.

Mikuláš Diviš, purkmistrský služebník, k justici za jazyk přibit.

Martin Fruwein, prokurátor hořejší, vyskočivší z Bílé věže do příkopu na hradě Pražském hlavu srazil, byl čtvrcen, čtvrti za městy pražskými na rozhraní vystrčeny, hlava a ruka na justici novoměstský

Jan Teodor od Sixtů na teatrum přiveden a darováno mu hrdlo.

Všech bylo štato 23 osob. (F. 339.)

1631. 23. list. v neděli 23. po sv. Trojici s věže mostu u St. M. P. hlavy mučedníků českých, kteří byli 1621. 21. Junii pro svobody království českého a náboženství evangelitského ohavně na theatrum v rynku St. M. P. z světa sprovozeni a stínáni, jichž bylo 11, totiž hlava pp. Václava Budovce, p. Kašpara Kaplíře, p. Jindřicha Otty, p. Bohuslava z Michalovic, p. Konecchlumského, p. Fridricha z Bílé, p. Prokopa Dvořeckého z stavu městského p. Valentina Kochana, p. Tobiáše Šteffka, p. Krištofa Khobera, p. Leandra Rypla, s velikou pompu a vzáctným průvodem 58 kněží napřed po páru jdoucích a pozadu množství vzácných z panstva, rytířstva, bylo při tom lidu na tisíce, kteří s velikým pláčem ty pobožné a sv. hlavy do kostela Matky Boží před Tejnem provázeli; kázání pohrobní bylo držáno od kněze Samuele Martinia z Dražova, někdejšího správce u sv. Haštala a sv. Kříže v Starém Městě Pražském, trvalo až do samého večera.

1637. 15. ún. umřel ve Vídni mezi 8. a 9. hodinou německou před poludнем Ferdinand 2. císař římský, arcikníže rakouský.

1638. 23. říj. byla slavná svatba držena v městě Drážďanech Jana Jiřího knížete Saského syna nejstaršího Jana Jiřího, kurfiršta saského s kněžnou a pannou Mandalenou Sibyllou, dcerou Christiana, markrabí Brandenburkského z Kolmbachu, v Norrraju držána 4 dni pořád.

28. říj. Augustus, kníže saský, syn kurfiršta saského Jana Jiřího, jsouce od kapitoly biskupství magdeburského za arcibiskupa jejich, v letu 1628 (?) volen, uveden do Hallu, a dosedl na regiment a to leta 1638. Prvnější administrátor, Christian markrabí Brandenburkský, poněvadž přestoupil a catolytským byl, od kapitoly jest zavržen. (F. 551.)

1639. 23. zář. 3. říj. Kurfirst saský, Jan Jiří, s svými 4ma syny, dorostlými Janem Jiřím, Augustem, Christianem a Maudrycem, jel do Litoměřic pro shledání se s císařem Ferdinandem III. a byl vzáctně přivítán. Přijel zase právě v týmdni do Drážďan. (F. 516.)

Zápisky pozdějších vlastníků knihy.

1634. 14. čna. Jilemnice až na jedno Nro 164 celá také vyhořela. To jest vytaženo z listu památního v městské truhlici u ouřadu téhož městečka. (F. 324. Řehoř Petrů.)

1667. 25. aprilis in festo S. Marci, noctu ad diem Martis percussit fulmen in turriculam ecclesiae parochialis Neoboleslaviensis sub titulo B. V. Mariae Assumptae et inde exortum grande incendium, miseratione autem singulari Dei non nisi prefata turricula in cineres redacta est, et 29 eiusdem mensis solemnis divinorum pro gratiarum actione celebrata. (F. 229. scrispsit?)

1723. 30. čna, totíž v středu přijel do Prahy císař Karel VI. král nás nej-milejší a od brány Žitné skrze města Pražská držel slavný vjezd v nákladném císařském voze, který červeným aksamitem potažený a zcela zlatem vytíkávaný byl, naproti králi seděla též císařovna Alžběta, dcera knížete Braunschweig-Wolfenbüttel, v druhém voze za tímto jely dvě mladé arcikněžny Carolinské. (F. 360. —?)

1725. 26. pros. usnul v pánu velebný a dvojíctihodný P. P. Jan Beckovský, rytířského, svatokřížovnického řádu s červenou hvězdou, špitálu sv. Františka v Praze blíz mostu kněz a doktor písma, jehož mnoho kněh jest v české řeči vydáno, mezi kterými jest také Poselkyně neb kronika česká. (F. 630. Poznamenal Rehoř Petrů.)

i764. 27. září usnul v Pánu otec můj jmílý Ján Petrů z Jilemnice, po-chován při kostele Božího Těla bliž kosťnice, majíc let věku svého 45. Tam slavného z mrtvých vzkříšení očekává. Requie Scantim pacem Amen (!) (F. 503. Ř. Petrů.)

1778. 6. čce přitáhl pruský král do Čech, k Náchodu. (F. 371. Ř. Petrů?)

1788. 14. čna v sobotu před sv. Vitem vyhořelo město Jilemnice ohněm domácím, 115 domů krom stodol, kostel sv. Vavřince a fara, v zámku ná-kladný pivovar s mnoha pokoji, kostel starožitný sv Alžběty, dům panský v kterém deputirovaný feldčar přebýval, špejchar, dvůr i s stodolami, panská vinopal a maštale. též 300 sáhů dříví k palivu. Oheň vyšel u Jana Naymona voskáře v n. 167ým; jakým spůsobem se vzňalo, divně se o tom přemlouvalo, někteří tomu chtějí, že jeho paní smažila na půdě struhy. Povidá se, zdě-laných škod v městečku na 1 milion. (F. 324. Ř. Petrů.)

20. čna vyhořela městys Železnice, 70 domů krom stodol (Fol. 337. Ř. Petrů.)

6. září dvanáctý tejden po ohni v Jilemnici začali táhnouti krov na kostel sv. Vavřince. (F. 469. Ig. Petrů?)

14. říj. hodinu tfetí po poledni zasazovali kříž na věž kostela sv. Vavřince v Jilemnici, u přítomnosti mnoho se dívajícího lidu. Mistr, který zasazoval, byl z Jičína, Josef Jůza. (F. 553. Ig. Petrů.)

1789. 8. říj. polní maršálek baron Laudon dobyl (pro 2 dny šturmují řecký (!rácký?) Bělehrad v Servii na kapitulaci. Kořist, kterou tam naši do-stali, jest tato: zásoby k potravě na mnoho let, munici a magacín, též drobnou zbroj všecknu, 375 kusů aneb děl, peněz na zlatě okolo 5 milionů, na stříbře rublů 5krát sto tisíc, jeden vynáší naší mince 1 fl. 44 kr., lidu od turecké strany přišlo k zahubení přes 4 tisíce, od naší okolo 4 set, tureckého lidu na svobodu puštěného 7 tisíc, krom obyvatelův; na poděkování Pánu Bohu bylo po všech c. k. zemích držáno slavné Tedeum laudamus všudež s hlučnou střelbou a muzikou. Chceš li o tom více vědět čti noviny za rok 1789, mě-síce října. (F. 523. Ig. Petrů.)

25. říj. bylo v Jilemnici držáno slavné Tedeum laudamus s hlučnou střelbou a muzikou, na poděkování P. Bohu za vybojování řeckého (!) Běle-hradu v Servii, skrze polního maršálka, Gedeona Laudona. (F. 588. Ig. Petrů.)

1790. 21. čna usnul v Pánu slovutný muž pan Rehoř Petrů, soused jilemnický, věku svého maje 42 léta, kdežto očekává slavného z mrtvých vstání (F. 338. Ig. Petrů?)

1792. 8. srp. korunován byl na království české František, syn Leopolda 2hého, roku svého mající 24 léta.

Plenění města Stříbra Švédy r. 1645.

Sděluje Theodor Antl.

Poznamenání, co jest při nešťastném vpádu lidu Švédského do města Stříbra 22. Febr. anno 1645 pánům sousedům odňato a k zkáze přivedeno, což jeden každý k svému dobrému svědomí přijal, jakž následuje:

I. čtvrt.

	zl.
Janovi Zemekovi vypito polouvozí piva 14 zl. }	30-
Item za máslo, sádlo a šactvo bílé 16 zl. }	30-
Danielovi Františkovi od šactva za	12-
Anně Lipčanský mejdla a svíček za 24 zl. }	39:30
Item šactva vinutého za 15 zl. 30 kr. }	30:31
Danielovi Lipčanskýmu od šactva a chodících šatů	30:31
Viktorinovi Miršovi od uzeného masa, sádla, soli za	9:25
p. Forterovi bílých šatů za 6 zl.	
za slepice 10 >	
za kamený žbány . . 2 > 15 kr. }	66:15
za pantofle a soli . . 3 >	
za vepře 15 >	
za kšíry, sedlo a oves 30 > }	
p. Vítovi Figlšerovi při nejmenším ode všech nábytkův, piva, vína za	95:-
Urbanovi Jelínkovi jak od mejdla, svíček, sádla, másla, šatův vinutých a jiných věcí za	129:-
Janovi Hauzmonovi s Annou Bečvářovic od šatův bílých a jiných věcí za	70:-
Janovi Fugarovi od chodících šatů, bílého povlečení a šactva za . . .	80:-
p. Stolcoví chodících šatů, povlečení a jiného šactva, piva při nej- menším za všechno	200:-
Anjeloví Zelenkovi od chodících šatů, ložních povlečení, cínu, sekýr, motyk, pilek za	100:-
Danielovi Strakonickému šaty chodící, ložní šaty, povláčení, koně a jiných věcí za	113:-
Václavovi Brázdrovi bílých šatů a koží při nejmenším za	10:-
Janovi Lipčanskýmu bílých šatů za	4:-
Bartovi Ciklároví od plátna, páleného a soli za	40:43
p. Janovi Františkovi od šatův chodících a vinutých i jiných	70:-
Mikulášovi Marejnovi od šatův chodících a vinutých za	30:-
Jakubovi Břečkovi piva za 42 zl. }	134:30
šatův chodících a povlečení 92 zl. 30 kr. }	
apatykatí při nejmenším za	8:-
Janovi Pacovi omastu (!) a povlečení za	15:-
Šimonovi bílých šatů za	3:-

2. čtvrt.

Janovi Novýmu pekáři s Alexandrem synem jeho od povlečení a jin- ších věcí za	21—
Adamovi Estereicherovi od povlečení, masa huzeného (!) šáctva a omasty	20.—
Dobiášovi Myslíkovi od bílých šatů a povlečení a chodících šatů, másla, sádla, soli	74.—
Janovi Tajvlovi od povlečení, másla, sádla a chodících šatů, sejra za	40.—
Krištofovi Houškovi na povlečení a chodících šatech, huzeným (!) mase, omastě, ložních šatech, stříbrných věcech za	100—

	zl.
Jobstovi Hanemonovi od povlečení	10·48
Jiříkovi Zajíčkovi 8 sedel po 3 zl. = 24 zl. {	40·—
bílých šatů za 16 >	40·—
Pavlovi Payrlovci od bílých šatů a povlečení za 21 zl. 42 kr. {	32·36
máslo > 1 > 48 >	32·36
koření, ovsa a slepic > 9 > 6 >	32·36
Danielovi Stříškovi od chodících šatů, povlečení a jinšího šactva, omastu, ovsa, uzeného masa a půl vozu	100·—
Pavlovi Saydlovci od bílých šatů za	12·—
Jakubovi Sauterovi za	10·—
Mikulášovi Biršnicerovi od bílých šatů za 20 zl. 24 kr. {	34·12
za kůže 6 > —	34·12
uzeného masa a omasty za 7 > 48 >	34·12
Šimonovi Stříškovi od bílých šatů za	15·—
Štěpanovi Aratirovci od chodících šatů a povlečení za	60·—
Václavovi Krůlovci od bílých šatů a omasty za	12·34
Andresovi Šerce od bílých šatů a jiných věcí za	35·—
Barboře Nejedlý od omasty, šatův ložních, chodících, vinutých při nej- menším za	80·—
Janovi Joanidesovi chodících šatů za 33 zl. {	63·—
ovsa za 6 >	63·—
máslo, sásla, sejry, slepice, uze- ného masa a bílých šatů za 11 >	63·—
piva za 13 >	63·—
drobných věcí za 3 >	63·—
Dorotě Rupertové při nejmenším vzato za	4·—
Dorotě Tofflové ovsa 2 strychy 1 zl. za hřeby a podkovy 1 > 30 kr. {	3·15
bílou cíchu za — > 45 >	3·15
Martinovi Kopejtkovi od povlečení a jiného šactva za	15·—
p. Vodňanskýmu piva za 21 zl. {	246·08
2 vedra páleného 64 pinet 34 > 8 kr.	246·08
na 4 koně kšíry kočovský, úzdy, nádobí koňský, chomouty, sedla, jochy a jiné nádobí za 96 >	246·08
ovsa, povlečení, omasty, sejra, ka- pouny, slepice, indiány, uzeného masa za 71 >	246·08
6 stříbrných lžic po 2½ lotu 12 >	246·08
cínu 2 centnýre 12 >	246·08
Janovi Milerovi při nejmenším za	40·—
Jiříkovi Driblerovi při nejmenším za	60·—
Janovi Svobodovi od bílých šatů a jiného šatstva	10·15
Laurencovi Hauzmonovi od obuví a jiného šatstva	31·—
Martinovi Lantkomrovi od chodících šatů a povlečení	90·—
Janovi Teknerovi 1 prostic soli, 6 lib. tabáku, pfajf (!), 40 lib. sejra, sásla, máslo, slepic, koření za	19·06
p. Štáhlavskýmu piva za 31 zl. 30 kr. {	88·30
máslo, sásla, huzeného masa za 12 >	88·30
cínu a mosazu 9 >	88·30
povlečení 15 >	88·30
ovsa 21 str. 11 >	88·30
čeledi chodící šaty 7 >	88·30
peněz hotových 3 >	88·30
Anně Strakonický s zetem od stříbra, chodících šatů a povlečení za	137·—
p. Jiřímu Kurciusovi za koně, omastu, ložní šaty, povlečení a jiného šatstva za	100·—
Sládkovi 2 šaty za	25·—

	zl.
p. Danielovi Miršovi při nejmenším	90-
p. Pavlíkovi za	30-

3. čtvrt.

Anně Hruškový bílejch šatů za	5-
Štěpanovi Khailovi od chodících, ložních šatů, povlečení a jinšího šatstva za	100-
Jozefovi Felbrstokovi od bílých šatů a jinší škody	15-
Ambrožovi Kuchaři při nejmenším za	37-
p. Zikmundovi Stodskýmu koně	30 zl.
sádla a šactva	19 > 20 kr.
koňský nádobí, cín, měděné nádoby	15 >
slepic, kachen, ovsa	8 >
Eliášovi Figlšerovi piva za	21 zl.
šactva, jehnát, slepic, masa huzenýho a indiána, též na zámcích škody	16 > 30 kr.
zlatníkovi na stříbře a zlatě	74 zl.
za nádoby a povlečení	12 >
Benigně Tejsarový bílých šatů za	13-
Matějovi železníkovi	15-
Tomášovi Hájkovi od bílých šatů a omasty	20-
Tomáši Kevrovi za 100 podkov po	9 kr.
a 1200 hřebů	8 zl.
hotových peněz a nádobí	6 >
bílejch šatů za	6 >
másla, sádla	3 >
jiných škod drobnejch	7 >
Mandaleně Vačkářce chodících šatů	29 zl.
bílejch šatů	17 >
krámských věcí, koření, sejr, soli, másla, sádla, pálenýho, tabáku, píp hotových	46 >
Michalovi železníkovi za 3 koně, povlečení	120-
Václavovi Stuchlíkovi koně s nádobím	40 zl.
půl druhého vozu okovaného	40 >
od šatů ložních, chodících a vinutých	30 >
cínového nádobí	30 >
od obilí rozličného a za omastu	25 >
Albrechtovi Hlinkovi za chodící šaty, povlečení,	
ubrusy, ručníky	27 zl.
koží vydělaných	8 > 30 kr.
Jiříkovi Lenkovi od chodících šatů, ložních povlečení a jinšího šatstva při nejmenším	70-
Janovi Bradovi od chodících, ložních šatů, povlečení, při nejmenším, co zakopáno měl	66-
Janovi Koproví podkov a hřebíků za 20 zl.	35-
jiného šatstva	15 >
Janovi Kopáčkovi co mu pobrali, a to k svému dobrému svědomí více nežli	150-
Abrahamovi Ernestovi bílých šatů za	6-
Michalovi Lintnerovi 2 koně a jiného nábytků	50-
Danyelovo Opplovi za všelijaké krámské věci, mezulan, fidrot (!), plátno, koření a chodící šaty při nejmenším za	340:09
JMti C. rychtáři hřibě, vůz, piva a šactva, masa uzeného, omasty při nejmenším za	100-
Tobiáši Martini od všelijakých věci za	64:35
Hauzarový od všelijakého šactva, co v kostele měla za	150-

zl.

Bernartovi koželuhovi koží vzato za	8 zl.	19·30
bílých šatů, ovsy, másla za	11 > 30 kr.	
Kundrátovi Finkovi na hotových penězích, bílejch šatů, povlečení za .	98·—	
Jiříkovi Vlkovi od bílých šatův a povlečení a jinšího šactva, též chodících šatů za	45·—	
Burianovi Kvítkovi chodicích šatů, povlečení, ovsy a jinši včci za .	19·—	
Maršové za	7·—	
Šebestiánovi truhláři za	12·—	
Janovi Keržnerovi koně za	25 zl.	35·—
bílých vinutých šatů za	10 >	

4. čtvrt.

Janovi Heřmanskýmu na svršcích a nábytku, též i jiných victualií za	50·—
Bartolomějovi Holubáři dva koně	30 zl.
tři sudy piva	21 >
chodících šatů, povlečení, omasty a masa	40 >
Dobiášovi Dubovi hotových peněz 3 pokladnice koželoužské	9·—
masa huzeného za	4·—
Pavlovi Pelikánovi povlečení a chodících šatů, též škody na zámcích	9 10
Janovi Benáckýmu od povlečení a chodících satů	29 zl. 10 kr.
od řemesla uzdářského	16 > — >
másly, sejra, ovsy, škod	11 > 30 >
hotových peněz	2 > — ,
Tobiáši Holubáři od povlečení a chodících šatů za	59·30
Vítovi Holubáři másly, sádra, uzeného masa za	10·—
Danielovi Cankloví od všelikého šactva za	15·—
Janovi Khazovi bílých šatů a povlečení za	10 zl.
chodící šaty	11 > ,
Janovi Kačírkovi povlečení a chodící šaty za 17 zl.	
obuvi a co k řemeslu náleží	8 >
maso uzený, másly, sádra, ovsy	5 > 30 kr.
jircháři telecích, kozlových a skopových koží vydeřaných 70, za ně	60 zl.
chodící šaty, povlečení za	30 >
nasoleného masa soudek	2 > 30 kr.
½ prostice soli	2 > 15 >
slepice a kamna	2 > — >
másly 80 žejdlíků	8 > — >
Mathoušovi Vejvodovi povlečení a chodících šatů za 18 zl.	
pálenýho, vína a másly	5 >
obuvi za	7 >
krámských včci za	15 >
z devíti kusů šatů sypky	8 >
Janovi Stříbrskýmu od všelikého šatstva za	12·—
Jírovi Kloffatovi za	4·21
Janovi Krútovi od chodících šatů, povlečení a omasty a slepic za .	32·40
Janovi Raychlerovi uzeného masa a bílých šatů	5·—
Janovi Drchovi ode všelikého šactva za	20·—
Janovi Sukovanskýmu od chodících a bílých šatů	20·—
Danielovi Sukovanskýmu chodících šatů za 14 zl. 30 kr.	
bílejch šatů a povlečení	20 > > ,
mejdla, koření za	1 > 30 >
Adamovi Kolnovi masa uzeného, klobás, másly, sádra	15·—
Janovi Bořichovi se synem jeho od všelijakých včci pobráno od lidu nepřátelského za	8·—

	zl.
Jakubovi Králencovi ložních šatů a povlečení za 20 zl. uzeného masa, másla a sádla za 10 > } ovsa 8 str a 17 slepic 9 > }	39—
Danielovi Křížovi postav sukna a od šatstva za 30—	
Ondřejovi Strakovi 7 kusů povlečení, čepici novou, 5 slepic, po dvou veprích masa, po 2 pecech chleba a 2 str. ovsa; za to počtěno 20—	
Andresovi Holubovi za všeliké šactvo 15—	
Mathoušovi Šulerovi, jakž oustně oznámil k svému svědomí 12—	
Albrechtovi Strakovi v jedné summě 21—	

Nový město.

Václavovi Prajmonovi od všelijakých věcí za	3—
Janovi Korandovi od povlečení, ovsa a jiných drobných věcí za	10—
Ezechielovi Zemkovi cícha a prostěradla za	3—
Martinovi Kutilovi za všechny věci	3—
Václavovi Jelínkovi od povlečení a chodících šatů, též sádla při nej- menším za	46—
Linhartovi Krymovi od bílých šatů nejméně za	5—
Janovi Pekovi od rozličných věcí za	5—
Mathoušovi Prunerovi od bílých šatů a jiných věcí	18·30
Janovi Zychovi od bílých šatů při nejmenším za	5·48
Janovi Koubovi všelijakých věcí za	7—
kloboučníku, klobouků a povlečení za	10—
Adamovi Estereicherovi všelijakých věcí za	5—
Mathoušovi Krauzovi všelijakých věcí za	6—
Voršile Lexový všelijakých krámských věcí	208·20
Adamovi Najkmonovi všelijakých věcí za	5—
Janovi Rejzymu 2 koně se vším nádobím za	58·30
Anně Čapkový od bílých šatů, sádla a jinšího šatstva	10—
Mikulášovi hrnčíři od bílých šatů a omasty	6—
Janu Tykhertovi od všelijakých věcí při nejmenším	8—
Havlovi sedláři od chodících šatů, povlečení, dila, stříbra a zlatý prsten při nejmenším za	50—
Janovi Skřemínskovi od bílých šatů a jiných věcí	7—
Martinovi Maškovi potkov 22, hřebíků 2 tisíce a od bielejch šatů při nejmenším za	9·30
Janovi Honzšiltovi od chodících a bílých šatů za	10—

Obecních věcí pobráno.

koně 2 za	60 zl.
na 4 koně kočovský nádobí	60 >
pokrytýho vozu kočího	100 >
kočárek	30 >
nový fasuňk	25 >
uzeného masa nejmíň 5 cent.	30 >
másbla 2 lib. žejdlíků	12 >
ložních šatů a povlečení	40 >
piva bílého z obecního pivovaru 15 sudů po 7 zl.	105—

Učini vši summy 6883 40

Bylo tedy vypleněno v první čtvrti 22 osedlých, v druhé 32 osedlých,
v třetí též 32, ve čtvrté 27 a na Novém městě 23, tedy celkem 136 osedlých.

Z archivu Krumlovského

Hynek Gross.

Inventář hradu Helfenburku r. 1452.

V knížecím archivě panství Krumlovského je uloženo několik purkrabských služebních smluv o opatrování hradu Helfenburku u Bavorova, v nichž určeny jsou požitky a povinnosti purkrabí. Jsou to smlouvy mezi pány Jindřichem a Janem z Rožmberka a purkrabím Václavem Vláskem z Miloňovic ze dne 20. dubna r. 1452, mezi Janem z Rožmberka a Vláskem z r. 1462 23./IV., mezi týmž pánum a Adamem z Drahonic z r. 1467, 23. dubna, mezi Petrem z Rožmberka a Albrechtem Eitnhartarem z Flinšpachu ze dne 9 května 1505 a mezi Petrem z Rožmberka a Ladislavem Želízkem (Železký) z Tourového z 16. dubna 1515. Odměna roční za službu purkrabskou se mění.

Nejzajímavější je smlouva nejstarší, poněvadž v ní jest vypsán celý inventář hradu. Věci ty povinen jest purkrabí v též počtu zase po vypršení času úřadu postoupiti. Záleží z potřeb branných, z náradí hospodářského, potravin i nábytku. Můžeme si z toho představiti domácnost purkrabskou a poznáváme i pomocníky v úřadě (ve smluvách ze 16. st. připomíná se vedle písáře i lovčí) a čeleď hradskou. Tyto podrobnosti a soubor celkový nás poutají. Proto uveřejňujeme listinu tu, nynějším pravopisem ji upravivše. Je doplňkem článku Aug. Sedláčka o Helfenburce, v jeho známých Hradech a zámcích, v dílu VII. (Písecko), str. 84—103 l. 1890 otištěného. (R. 1870 napsal archivář Třeboňský Theodor Wagner obšírnou, 177 listů v kvartu čítající, rukopisnou práci: Schloss und Herrschaft Helfenburg, jejíž čistopis nachází se v knížecím ústředním archivě v Č. Krumlově.)

Známo buď všem, že, když urození páni, páni pan Jindřich a pan Jan z Rosenberka, páni moji milostiví, mně Václavovi Vláskovi z Miloněvic hrad svuoj Helfmburk k drženie poručili jsú, tuť jest Jich m̄t se mnú takovuto smluvu učinila: Najprv, abych já nadepsaný Václav sám čtvrtý branný byl, potom že mám šestnácte holomkóv střelcových branných hodných mieti, a tém holomkóm já nadepsaný Václav mám potřebu i za služby dávati. Také mám písáři páne potřebu dáti, kuchaře jednoho mám mieti, pekaře jednoho, klíčníka jednoho, kravaře jednoho, svíňáka jednoho, dievku jednu, vozataje dva, vrátná dva. A na ty jistú čeleď má mi Jich m̄t vydávati do roka sto a šedesáte kop grošov hotových peněz, tři sta a dvanaácte čebróv žita, čtyři sta čebróv ovsa a tři sta kúr. A řeku v Strunkovicích,* kteráž prve za pokoje od purkrabí k hradu držána byla, tu také držeti mám.

A já již psaný Václav v tyto podepsané věci jsem sě uvázel, kteréžto věci, když bych hradu postoupiti měl, také též zasě postúpiti mám:

*) Dle smlouvy z r. 1505 purkrabí: »mieti všecky robotiře, žence, dvoor poplužní se všemi dědinami a lúkami a potok u Svinětic a u Budyně a lesuov má uživati ku palivu«.

Najprve na mučednici dvě houfnice železné a tarasnice železná, jedna v ložech, houfnice měděná jedna, tarasnice dvě měděné v ložech, kolovrat jeden, dvě pištěle měděnie velcí a tři pištěly menší měděné, osmnácte píšťal železných, a jedna vzata jest u Bavorově od Vodňanských a jedna píšťalka malá v loži. Ty jsú na domu jako světnička. Item v světničce padésat kop šípov v láhvici nenasazených, v druhé láhvici pětmezdcetma kop šípov nenasazených, jede[n]mezdcetma kop šípov na dub nenasazených, perených, devět kop šípov na smrkových i na dub nenasazených, perených, devět kop šípov nenasazených na dub a neperených, patnácte kop střelišť v svazcích, jeden súdec prachu zabetněný s obou stranu a v malém súdku na tři prsty prachu, výsévkov prachových hrnček neplný, dva hrnce salnitru plný, neplný jeden a jeden hrnec sýry tloučené, třímezdcetma kotúčov nití, pláty staré i s kusy, ořech železný, dva pytlíky prachová prázdná, deset kúsov kluk (?) to vše v té světničce jest.

Item v pivnici šest keltů, dva škopky, pět čebrów pivních, zlých i dobrých, dvoje necky pod sudy, jedno síto, jedna nálevka,

item v kuchyni jeden rošt dobrý železný, třie rožni, dva kotlíky, jeden strúzek, dva stříze, jedny necky, jedna skřině, ješto potřeby chovají, jedna kád' vodná, druhá po vína, a jedemezdcetma hrncov malých i velkých, devatenácte mis, jeden kosíef nedobrý, jeden štok;

item v pivováře jedna kád' miesná, čtyři kádi menšie, dvě kádi mlatné, zlé, jedna pánev, k té dno nové musí udělati;

item v pekárně dvě dieže, jeden pytlovar, jedna kád' bezedenivá, ješto otruby sypí, kámen stúpový bez vrcholku;

v cisterně dva okovy, jeden řetěz, u velicí jistbě tři stoly, jeden stolček, dva šenktiše, v paní světnici dva stoly, u krajčího v světničce jeden stolec;

item po hradě rozličné věci: jeden vuoz, v tom jsú tři kola okovaná a čtvrté bosé, zlé, dva řetězy, jeden dluhý, druhý krátký, ty u vozu mají, jeden sud vodný, dva zámky u mostu dolejšeho, dva zámky u mostu hořejšíeho, jeden zámek u lavičky, jeden zámek u železných vrat, jeden zámek u fortney u parkánu, jeden zámek u fortney pod velikú jistbú, jeden zámek u železných vrat nahoře, jeden zámek u pivnice staré, jeden zámek u velké věže, jeden povraz u rumpálu jako drva táhnú, jeden provraz velký vetchý, jeden povraz velký nový, jeden povraz sskřipci, dvě láhvice olejové, dvě vanicé, jedna prostice soli, puol čebra krup, puol čebra krupice, to v spižiernách jest, jeden drajlink mladého piva, jeden sud piva mladého na staré vařené, jeden buoch slanin.

K zachování těchto věci nadepsaných napřed psaní páni moji milostiví a já již psaný Václav pečeti naše k svědčení přitiskli jsme k tomuto listu.

P[s]ján na Helfmburce, ten čtvrtek před svatým Jiřím, leta od narozenie syna Božieho, tisícieho, čtyřstého, padesátého druhého.

Orig. na papíře.

První dvě pečeti jsou zachovalé, třetí porušena.

(II^a 8 B 38.)

Na rubu stojí psáno; Vlášek, Helfenburg, starý.

Ad historiam Domini Henrici describendum. 1452.

Kšeft jihočeského zemana Jana, řečeného Němce z Kovářovic z r. 1462.

Z jednotlivých odkazů této závěti, učiněné dne 16. června, můžeme nahlédnouti do zemanské domácnosti a jejího inventáře. Zejména vypočítávají se kusy zbroje. Zemanských rodin na malých sídlech, živících se hospodářstvím polním bylo okolo Čes. Krumlova v 15. stol. více než ve stol. 16. a následujících. Bývaly

mezi sebou příbuzny a měly mnohé vztahy ku měšťanům v Krumlově. Často takoví zemané vstupovali do služeb rožmerských. V křaftech prokazovali skutky dobročinné a pamatovali na záduší svého okolí.

Pro zajímavost podobných drobností uveřejňujeme poslední pořízení toto, upravené moderním pravopisem beze změny však staré řeči.

Ve jméno Božie Amen. Já Jan, řečený Němec z Kovářovic*) vyznávám tiemu listem všem, kdož jej uzřie, neb čtuc uslyše, že z dopuštěnie Boha všemohúcieho nemocen jsa na těle, ale zdráv jsa na smysly a na rozumu, učinil sem a činím své poslednie rozkázanie a křast neměnitelně.

Najprv odkazuj kopu platu ročního na službu roční, aby vigilji a mše za duši mů a předkuov mých byly zpívány na každý rok. Jakož plat držím v Újezdě**) od svých milostivých pánuov z Rozemberka, a jestli že by ten plat vyplatili, tehdy buď dáno z těch peněz patnáctce kop na kopu platu dědičného, aby kúpili, a ta služba, aby sě vždy dála na věky za mů duši a předkuov mých.

Item, jakož jmám ode páně milosti list na pět kop platu ročního v Újezdě a mně list svědčí, ten list dal sem a dávám svůj dobrý vuolí Vilémovi, faráři v Velešíně a Janovi bratru jeho, písáři úřadu Velešinského, neb oni prve dvě kopě platu ročního na tom listu mají a držie.

Item do Újezda k kostelu dvě kopě kostelníkuom na opravu toho kostela.

Item panně Elišce, Svatomířově dceři dvě kopě grošov.

Také odkazuj Barboře, dievčici u Šitkuov jednu kopu g.

Item Kubovie Duchovně dva zlatá uherská a to všecko, co u ně mám.

Item Markretě, dceři její růcho ložně všecko.

Item postav sukna šerého ať poručníci kúpie za dvě kopě nebo, jakž mohú, a mezi chudé lidi rozdacie.

Item Jindřichovi Svatomírovu odkazuj pancíř, item panu Buškovi z Kanic jeden samostřiel novější, item Slepicovi druhý samostřiel, item Dietkovi kabát červený, nohavice vázané, lepšie, item šubu liščí Martinovi, bratru Petříkovu za rathauzem, item truhlu a pláštěk modrý Barce, dievčici u Petříka za rathouzem, item Janovi, vrátnemu u přednieho mostu hradskeho šubu vlčí, item opásanie, tůl, klyky a lebku Váchovi fišmajstrovu, item koník kněži Vilémovi, faráři Velešinskému, item ptačie sieti Jírovi sokolčiemu, jakož on jest je má, item oštěp a tkanici Petříkovi za rathouzem.

Item ostatnie penieze, což mimo toto rozkázanie zuostane, porúčiem Vilémovi faráři a Janovi, písáři v Velešíně, ať mše za mů duši a předkuov mých zaprosie.

Item Katruši, sestřenici svej odkazuj dvě kopě g., item Káči u Petříka za rathouzem dvě prostě radle nové.

Item poručníky činim mocně toho všeho, což nahoře psáno jest, poctivého kněze Viléma faráře a Jana bratra jeho v Velešíně. Při kterémžto rozkázání a křasta byli sú slovutní panoše Bušek z Kanic, Jan z Třeboh myslíc, písář úřadu Velešinského, Petr Svatomír Milíkovic, Petřík za rathouzem, Kohot a Johannes Blahút.

*) Kovářovice něm. Schmieding na býv. panství Krumlovském, Palackého Popis král. Čes. str. 326.

**) Újezd Kamenný na býv. panství Krumlovském, asi míli od Čes. Budějovic.

Tomu všemu na potvrzení já svrchupsaný Jan z Kovařovic pečeť svůj sem k tomuto listu přitiskl a pro lepší jistotu prosil sem slovutných panoší dříve psaných Buška z Kanic, Petra Svatomíra z Milíkovic, Petra z Štipoklasy Johanna, že sú své pečeti na svědomie k tomuto listu přitiskli, jenž jest dán a psán leta od narození syna Božieho tisícieho, čtyrstého, šedesáteho druhého, tu středu po svatém Vítu.

Originál této listiny na papíře psaný nachází se v kníž. archivě krumlovském. Přtištěno 5 pečetí, z nichž 1., 3., 5. jsou neporušeny a 2. a 4. částečně po krajích odloupnutý.

(I 3 P 16 b)

Příspěvky k dějinám Čáslavě a okolí v letech 1519-1540.

Dr. Jos. Teige.

Ježto archivalie městské bohužel až na malé zbytky nepřízní minulých dob jsou zničeny, budou asi vítány následující zprávy z register komorního soudu chovaných v archivu musea krále Českého:

Čáslav. 1523. Johanka z Radonic poh. Jiříka Kašpárka z Nebovid, Matěje soukenika, Jana Vnučka, Pavla Černého a Duchka Březinu, měšťany z Č, proti paní Kateřině, Anně a Dorotě sestrám z Vestce k svědomí. (1 C 22). 1523. Táž poh. též Ondřeje Bakaláře měšť. z Č. proti témže sestrám (C 22). 1523. Táž poh. též Jana Kozku a Holého Jiskru, snad měšťany Č., proti týmž (C 22). 1523. Anna ze Svojkova obsílá obec města Č., aby položili před úřadem naším majestát krále Václava slavné paměti, v latině, kterýžto majestátu vztahuje se též na Čáslavské, aby jedenkaždý z nich obyvatelův mohl všelikajký statek svůj, kterýž má, dáti, odkázati a zapsati kšaftem, tak jakž za rád a za právo města jich se drží, jakož pak týž majestát a JMtí královské k témuž městu obdarování to v sobě šíře všecko zavírá, kteréhož inmajestátu k některé své spravedlnosti potřebuje táž Anna (C 25). 1524. Paní Kateřina, Dorota a Anna z Vesce poh. Jiříka Kašpara z Nebovid, Matěje soukenníka, Jana Vnučka, Pavla Černého a Duchka Březinu, měšťany z Č., aby položili před úřadem naším tu kvitanci, kterouž mají od Johanky z Radonic a na Krchlebích za dvůr Druhanský, kdež je kvituje za 600 kop gr. č., že též kvitance potřebuje proti též Johance (D 14). 1524. Anna Slavíkovcová ze Svojkova poh. obec, aby postavili před úřadem soudu komorního spolu sousedy a obyvatele své, zejména tyto: Martina Mulačka, Jana Tlučvrata, Michala řezníka, Martina Fortnického, Vondráčka Holečka, Mikuláše Nabozníka Vítka z Předměstí, Michálka šenkýře od Tintéry, Jiříka šenkýře z ratajčické hospody, Jana Pěkného, Martinka šenkýře od Mikuláše, který má Duchkovou, Martina Želetavského šenkýře, který jest u Jana Michalova, Tomáše ze Žampachu, Martina Holého Jiskru, Marše kováře, Pavla sladovníka toho, který jest na Ekhartově místě, Michala Zeleného, Vítu Novákovu, Michala pstruhače, Jana Bělého, Jana Holého, Jíru jako má Kumpánku a Jiříka Jirsu, Zárybnického syna, proti též obci k svědomí (E 2). 1524. Táž pohání Jana Sobola z Vojkovic a na Horách Kutnách, Bernarta Karlíka z Nežetic a na Tvoršovicích, Hanuše Snota z Amstettu a Jana z Nebovid a v Čáslavi proti též obci (E 3). 1525. Mikuláš ml. z Dobřenic obsílá obec, aby položili kšaft někdy Žofky z Vonšova, kterýž jest před úřadem jich učinila a knihami téhož města Č. zapsala, že téhož kšaftu potřebuje proti Anně Slavíkovcové ze Svojkova (G 4). 1526. Jan Bernart z Hostic poh. Ondřeje Starého písáre, měšť. města Čáslavi proti Mikulášovi z Práchňan (G 11). 1527. Michal Karýk kupec z Prahy poh. Matúše Smiška měšť. v Č. a Jiříka Gaychovera, kupce na Horách Kutnách proti Haustrojovi (H 15). 1528. Václav Hoštíký z Hoštice

obsilá obec, aby postavili Jana Hložka a Jana, kterýž jest na Prchlicově místě vedle Hložka, Adama, kterýž jest vedle Peška, Bartoně Baška a Kubcova syna, kterýž jest vedle Mikuláše Semky, spolusousedy a obyvatele své k svědomí (kvatern 2 F str. E 13). 1532. Adam Štitný ze Štitného poh. Mikuláše Píseckého měšť. v Č. proti Štěpánovi kramáři měšť. odtudž. (ib. str. 20). 1530. Jiřík z Krušce obsilá Burjana Šlibovského z Skřivani a Jana Kluckého z Libodržic proti Martinovi krejčimu z Č. (ib. H 7). 1524. Anna Slavíkovcová ze Svojkova pohání obec, viniti ji chce z pychu a pro ten pych z 10 kop gr., protože jest jsou rozkázali pychem svým plot zbořiti u hradby na potoku Drobovickém na gruntech jejich Anniných (kvatern 3 F str. C 4) 1532. Adam Štitný ze Štitného obsilá Štěpána kramáře měšť. m. Časlavě pro 100 kop gr. pokuty pro nošení ručnice (H 1).

Okolí Časlavě. *Rybnič Krejnarský.* Roku 1519 pohnala obec čáslavská Jindřicha Špetli z Prudic před soud, aby položil před úřadem komorním ceduli řezanou, pečetěnou z jednání a postavení svého o rybník jich nový na potoce Kraynarce. (1. F. β str. A 10.) Cedule ta obsahovala závazek, že má Špetle na svůj groš a náklad ten rybník zastavit a splavem ubezpečiti, aby žádné nebezpečenství z toho nebylo, jak vychází ze zápisu k r. 1524. Obec pohání Jindřicha Špetli z Prudic, viniti ho chtí z toho, že jest tomu sjednání neboližto smlouvě, kteréž jest s touž obcí o zástavu a zdělání rybníka nového staženého na Kraynarce měl dosti učiniti, neučinil, a to v tom, že jest měl na svůj groš a náklad ten rybník zastavit a splavem ubezpečiti tak, aby on Jindřich a tudíž i obec týmž rybníkem bezpeční byli. (C 14).

Avšak Špetle zdráhal se stále tak učiniti, a podivným způsobem píše ještě r. 1531 purkrabí pražský obci, »že nějaký rybník dosti veliký a na nebezpečné plaché vodě jste udělali a také mnohým jiným škoda znamenitá se státi mohla, a že by o týž rybník s panem Jindřichem Špetli o nějaké dílo splavu v různici býti měli (tamtéž str. E 19). Spor skončil asi teprve, když rybník r. 1548 s Tupadly byl spojen. — *Druhanice.* Paní Kateřina, Dorota a Anna z Vesce pohnali r. 1524 Kaňka Kašpárka z Nebovid a některé měšťany čáslavské, aby položili kvitanci, kterou mají od Johanky z Radonic a na Krchlebích za dvůr Druhanský, kdež je kvituje ze 600 kop gr. č. (1. F. β str. D. 14). — R. 1533 žalovala obec Č. Václava Žehušického z Nestajova, že na gruntech jich zabil Jana Nádvorníka, čeledinu, i Jana Hyhu (?) z Druhanic (ib. 912). — *Drobovice.* R. 1527 jmenuje se Lukeš, Jira Zadní a Jan Vondrův syn z Dr. (1 F. β str. H 16). — R. 1540 viní Pavel Zárybnický Bernarta Žeh. z Nestajova, že jemu obili pšenici, žito a ječmen na láně jeho řečeném »drobovský« jest požití neb posíci dal a to obili pobral (10 F str. H 10). — *Tupadla.* V držení jich byl — neb aspoň dle nich se píše do r. 1524—1529 Václav Hoštický z Hoštic (1 E β D 24, H 16; FF 1518—29 str. C 11; a 5 F druhého oddělení A 1). Současně k r. 1528 píše se seděním zde Žofka z Tulehova (2 F. E 17.). r. 1529 Jan Kašpárek z Nebovid (2 F. 16); na to Jan Chotouchovský z Nebovid, který tvrz Tupadla s dvorem poplužním, s poplužím, podacím kostelním v Tchořovách a v Třeboniňě dvůr kmetci s platem, na kterém sedí Kuba Holub s dědinami atd. jak to sám byl koupil, prodal Petrovi a Prokopovi bratřím Lukaveckým z Lukavce. Předem však odpodal jinému dědinu Žitenickou »toho mimo trh a smlouvou učiniti nemaje« (6 F str. M. 2). Z lidí Tupadlských jmenují se: r. 1527: Pavel rychtář, Martin Duškův syn, Vacek, Vaněk Zahradník, kteří náleželi Janu Studeneckému z Pašiněvsi (1 F. β str. H 16). R. 1528. Markéta Votrubcová téhož Studeneckého (2 F str. E 13.), r. 1529 Jíra Pohonice čeledín (2 F str. F 16), r. 1529 Pavel rychtář, Vacek jinak Václav, Marek Šmech, Martin Duškův syn, lidé Václava a Bernarta bratrů Žehušických z Nestajova (2 F str. 91). — *Žaky.* Bernart Žehušický z Nestajova a na Tupadlích obesil r. 1542 opatrného Řihu Borovského, města Č. z toho, kdež drží ves řečenou Žaky od kláštera Sedleckého. K ní praví se týž Bernart od J. M. Královské dáním k výplatě té vši právo a spravedlnost mítí (2 F str. B 8). Dvě léta na to psal purkrabí pražský: Slovutnému Řehořovi Borovskému, měšťanu Č. a příteli milému. Slovutný příteli milý. Věz, že jest na mne urozený a stačený pan Bernart Ž. z N. vznese, kterak by ty, maje s ním smlouvou a potom

učiniv dobrovolné podvolení se strany vsi Žak, a když jest jeden i druhý J. M. K. rozkaz o to vyšel, přitom že jsi se tak nezachoval a té vsi Žak jemu Bernartovi posavad, maje postoupiti, nepostoupil. (12 F str. J. 12). — *Vrды.* V kvaternu FF starším relací 1546—90 str. 179 čteme k r. 1570 list na obec Opatrní přátelé mili. Stěžuje sobě do Vás Kateřina z Podivic i na místě syrotků svých, podavší J. M. C. přiležící supplikaci, že byste podle jistých nejedných poručení J. M. C. též Kateřiny z Podivic v trh nějakého dvora někdy nebožtíka Jiříka rychtáře ve vsi Vrdech, jakožto přítelkyně krevní nejbližší vpustiti a do něho uvésti odporovali. — *Zehuby.* R. 1544 obeslal Kuneš Bohdanecký z Hodkova a na Žlebích na místě Jana jinak Hanuše, člověka svého ze vsi Zehub Václava Tuněchodského z Poběžovic a na Hlostačově. Ze jest týž Jan z města Čáslavi domu šel a on Václav T. postihší jeho na silnici svobodné koněm porazil a jej zranil, ba i zamordovali chtěl (12 F str. R 12). — *Potěhy.* Václav Hošticky z Hoštic žádal r. 1528 na Kunšově Bohdaneckém z H., aby postavil lidi své, zejména: Jana rychtáře, Jana jinak Ješka Kautského, Matějku Hanykéře z Potěch a Jíru kováře, kterýž jest na gruntech jeho v Potěhách, že jich potřebuje ku svědomí (2 F str. E 11), podobně r. 1529, aby k tomu přidržel rychtáře, konšely i všecku obec vsi Potěch, aby položili ten list, kterýž jest jim Jan Špetle z Prudic udělal, na obec tu, kteráž leží proti Tupadlům od děravé skály až k Dubímu, kterouž obec tž lidé potěžší koupili jsou od téhož pana Jana Špetle za 5 kop gr. č. (2 F str. F 16). Vojtěch z Pernštejna pak piše téhož roku vladyce Václavovi Hoštickému: Oznamuji ti, že jest nž mne vnesl urozený a statečný rytíř Kuneš Bohdanecký z Hodkova a na Žlebích skrze supplikaci svou, kterak by ty lidem a poddaným jeho ze vsi jménem Potěhy na gruntech a obci jeho k též vsi příslušející oves 15 strychů a některý více nepořádně zajal, příšedší na grunty téhož Kunše, s napjatou kuší směřujíce z ní k ovčáku týchž lidí a poddaných jeho, a potom že jsi týž dobytek zajav na grunty ty, kteréž pravíš, že jsou tvé, ten dobytek že jsi hnál odtud až do příbytku svého. A potom že jsi týž dobytek na rukojmě na postavení pod 100 kop gr. č. propadení dal. Dáno na hradě pražském ve středu po sv. Vavřinci (5 F druhé oddělení str. A 1.). —

Ze Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze.

Zpráva pokladní za čas od 1. ledna do 30. června 1902. Uveřejňujeme vždy jen výkaz nově přistouplých P. T. členů i darů peněžitých. Stvrzovati neb uveřejňovati zaplacení příspěvků P. T. členů dříve přistouplých není lze z nedostatku místa. Příspěvky došlé později i dary uveřejníme příště.

Ku příznivcům Společnosti z členů činných přistoupil p. architekt Rich. Klenka, professor při c. k. uměl. prům. škole v Praze, s 10 K ročně.

Přispívajícími členy se 4 K ročně stali se pp.: cís. rada Rich. Jahn, továrník v Praze (1901 a 1902) a Ed. Klement, vrch. účetní Ústř. roln. záložny v Olomouci.

Za členy činné se 2 K ročně přistoupili P. T. pánoné a korporace: Beseda v Srchu (za 1901); Beseda v Třibylících; Čtenářská beseda v Hyskově, za 1901 a 1902; Čten. beseda v Říčanech; Čten. beseda ve Struhách; Čtenářská beseda v Trnově, 2 K na 1902, za publikace K 3 50; Čtenářská beseda v Turnově; Čten. hosp. beseda v Štěpánově; Česká řemeslnická beseda v Duchcově; Hospodářská beseda v Bestvině, 2 K za 1901; Hospodářsko-občanská beseda ve Svobodných Dvorech; Měšťanská beseda v Domažlicích; Obč. beseda v Bernardicích za 1901; Občanská beseda v Bolevci; Občanská beseda v Něm. Brodě; Obč. beseda v Horním Jelení za 1901; Občanská beseda v Nuslích; Řemeslnicko-živnostenská beseda

v Kostelci nad Čern. lesy; Ferd. ryt. Böhm z Bavenberku, knížecí hosp. rada v Uhřiněvsi, za 1901 a 1902 po 2 K; Borovička Fr. v Horní Šárce, za 1901; Březina Arn., učitel v Brodku; Čtenářská jednota »Budivoje« v Brandýse nad Labem; Císař Boh. obchodník, za 1901 a 1902; Cmunt F. knížecí obchodvedoucí na Orlíku; J. U. Dr. Čermák Václav, professor při c. k. báňské akademii v Příbrami; Lidová čítárna králov. města Plzně; veřejná čítárna Palackého v Hradci Králové; vzdělavací dělnická společnost »Důvěra« v Nových Benátkách; Fišer Josef, zlatník na Smíchově; C. k. gymnasium v Hradci Jindř. K 240 na 1902; Hák Jan, ředitel záložny, za 1901; Havelka Karel, účetní cukrovaru ve Svojšicích, za 1901 a 1902; Heger Jarosl. za 1901 a 1902; Hein-Šmídberský Ot., učitel v Pardubicích; slč. Hendrychová na Kr. Vinohradech, za 1901; Heřman Gust., učitel v Holicích; Heřman Jan, akad. malíř; Horák Oldřich za 1901; Hudl Jos., městský radní, 4 K za 1901, 2 K na 1902; Chmelík Jos., učitel při měst. škole v Pardubicích; Choceňský Fr., inženýr bušt. dráhy; Ibl Alois, úředník Měst. spořitelný, za 1901; Ibl Kašp., farář v Oužicích; Jireček Václ., účetní akc. sladovny v Chrudimi, za r. 1901; Čten. ochotn. beseda »Jizeran« v Benešově u Semil; Jorda Ondř., majitel firmy J. Rangheri & Co., za 1901 a 1902; Kaiser J. za 1901; Kneidl Frant., ředitel měst. škol v Karlíně, za 1901 a 1902; Kuboš K., ředitel cukrovaru; Kubín Antonín, pokladník kr. č. zem. nalezince, za 1901; M. U. Dr. Kurz Václ. na Kr. Vinohradech, za 1901; Liebich Jan, knihkupec v Pardubicích; Línek Jos. za 1901 a 1902; Löschner Bedřich v Dejvicích; Lukavský Boh. na Král. Vinohradech; zpěv. spolek »Lužničan« v Bechyni; Macoun L., sladovník v Dřevenicích; Machulka Vikt., úředník ob plynáren, za 1901; Masák August, měšťan v Blatné, za 1901; Materna Václav, učitel, za 1901; Mejdřícký Jar. K., krejčí; Místní museum v Pelhřimově; Nedvěd Jos., c. k. místodrž. stav rada; M. U. Dr. Němeček Jos., zubní lékař; pi Nováková Brigitá, za 1901 a 1902; Pelikán Václ., c. k. fin. komisař; obč. beseda »Pokrok« v Dubí, na 1901; Potůček Ferd., podnikatel staveb v Pardubicích; Prokeš Jan, učitel; Čten. hosp. beseda »Rieger« v Malči; Rippler Cel., ředitel »Prahy« v Plzni; Rohr Jan, c. k. professor na Smíchově; Rosůlek Frant., učitel v Pardubicích; Sedláček Adolf, úředník továrny na Smíchově; Schöberl Frant., kontrolor zem. ústavu v Dobřanech; Skoch Josef; Čtenářský spolek »Slovan« v Kruhu; tělocv. jednota »Sokol« ve Vysočanech; Čtenářsko-hosp. spolek v Bechlině; Literární spolek Čechů v Horách Kašperských; Čtenářsko-hosp. spolek v Kostomlatach; Čten. ochotn. spolek v Luštěnických; Krajský muzejní spolek na Mělnici za 1900 K 2-, za publikace K 350; Zpěvácký a literární spolek v Stodůlkách; Suchánek Václ., vrchní mag. inženýr, za 1901; Svoboda Stan., c. k. účetní fin. assistent, za 1901; Svoboda Vlad., c. k. okr. soudce v Bělé u Bezděze, za r. 1901 a 1902 po 2 K; Šebek Ant.; J. U. Dr. Šimon Jan, c. k. berní inspektor, za 1901; Šnejdar Ed., úředník zem. stat. kanceláře, za 1901 a 1902; Štaffer Karel, akad. malíř, za 1901 a 1902; Štěpánek Vinc., majitel domu v Pardubicích; Trsek Vil., akad. malíř, za 1901; vzděl. ochotnická jednota »Tyl« v Bezděkově; P. Vacek Václ., kapitulář v Teplé, za 1902 a 1903; Vávra Antonín, člen Nár. divadla, za 1901 a 1902; Vinskyš Ed., stavitel, za 1901; Vintera Václ., farář v Běrunicích, za 1901; Vlček Aug., akad. malíř, za 1901; Vocetka K., mistr tesařský, 6 K za 1901; Woprschalek Arnold, c. k. četn. závodčí na Peruci; Wozaball Jan, revisor buštěhradské dráhy; Záruba Václav; Žák Jan, ředitel ústř. kanceláře v Březnici.

Zpráva za čas od 1. července do 8. října 1902.

Za členy přispívající se 4 K ročně přistoupili P. T. pp.: M. U. Dr. Brejcha Jos., obv. lékař ve Veltrusích; Polívka Osv., c. k. stav. rada; Štech Rud., architekt a stavitel v Plzni; Trapp K., c. k. živnost. inspektor v Hradci Králové (4 K za 1902, za publikace 4 K).

Cinnými členy stali se P. T. pp.: Baar Jindřich, farář v Klobukách; Baroch Jan, official praesidia rady městské; Beneš Václav, c. k. major v Jaroslavi (2 K za 1901, 2 K 50 h na 1902); Čtenářská beseda v Novém

Kníně; Burian Frant., učitel v Hyskově; Občanská čítárna v Rovensku; Čten. spolek »Děvín« na Zlíchově; Hirsch Frant., c. k. professor v Plzni; Hyhlík Frant., kniž. nadlesní v Č. Kamenici; Jarkovský Jos. v Břežanech; Kohout Frant., na Král. Vinohradech; Krenner Alois, účetní spořitelny v Poličce; Malý František, hostinský v Kolíně; Michal František, hôtelier; Mikolanda J., učitel ve Spál. Poříčí; J. U. C. Papoušek Cyril, státkář a okresní starosta ve Všelisích; J. U. Dr. Prunar Karel, adv. koncipient v Libochovicích; Roháč Q., soukromník v Lounech (2 K za 1901, 2 K 50 h na 1902); Růžička Jan, říšs. tab. režie ve Winnikách; Sproseč Karel, c. k. tech. kontrolor v Dobrovici (2 K za 1901, 2 K 50 h na 1902); Šiška Josef, učitel v Hoř. Heřmanicích; Šrajer Jindřich, řezbář ve Vel. Bytěši; Till Alois, c. k. professor v Poličce; M. U. Dr Vaněk Karel, obv. a nádr. lékař v Kard. Řečici; záložna v Počátkách (za 1901 a 1902).

K účelům Společnosti jednak darovali, jednak (s příplatkem 2 K) přestoupili ku členům přispívajícím P. T. pp.: Andres Gust., pokladník cukrov. ve Mšeném, 2 K; Bartoněk Vojt., akad. malíř, 2 K; Čtenářská beseda v Pacově, 2 K; M. U. Dr. Bisek v Sázavě, 2 K; Borovský Jan, c. k. notář ve Voticích, 2 K; Bucifal Josef, správce pom. úřadu Zemské banky, 2 K; Fiala Oskar, akad. malíř, 2 K; Grus Vít, pokladník v Pardubicích, 2 K; Holejšovský ze Slavětína Václav, 2 K; Hošek Jaroslav, revident měst. účtárny, 3 K; Kočí Jos., knížecí důchodní kontrolor v Roudnici, 2 K 50 h; Košák Frant., katecheta v Plzni, 2 K; J. U. Dr. Kreiml Gust., c. k. notář v Libochovicích, 2 K 50 h; Kubišta Ant., magistr. dozorce, 2 K; J. U. Dr. Lederer 2 K 50 h; Novotný M., účetní spořitelny v Postoloprtech, 2 K; Ott Ot., kr. zem. vrch. inženýr, 2 K; Petřich Frant., techn. revident v. v. v Třebenicích, 2 K; rada městská ve Dvoře Králové n. L., 2 K; rada králov. města Slaného 10 K; Ratoliška Lad., chemik cukrovaru ve Vinoři, 1 K; Ráž J. N., hraběcí správce v Slavětině, 1 K; prof. Ruth František, 2 K; Šesták J. V., ředitel cukrov. v Brodku, 4 K; Špaček Václav, knížecí hl. pokladník, 2 K; prof. Štěpánek Josef v Karlíně, 2 K; P. Wagner Ad., farář v Úhonicích, 2 K.

Oznamujeme, že, kde není udáno jiného bydliště u výkazu P. T. členů, rozumíme vždy členy v Praze; u P. T. členů, kde není jinak oznámeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek K 2:50 za běžný rok. Členské příspěvky i dary peněžité buděž posílány podepsánému pokladníkovi.

V Praze, dne 8. října 1902.

A. B. Černý, jednatel.

Ed. Buška, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, Slezská tř. 38.

O nálezech mrtvol přirozeně zachovalých, též o umělém konservování mrtvol, zvláště v Čechách.

Přednesl ve členské schůzi Společnosti př. st. č. dne 18. dubna 1902.
Dr. J. Matiegka.

I. — R. 1782 podal Josef Mayer, učitel přírodopisu na c. k. generálním semináři, rodilý Pražan a starší bratr snad známějšího Jana Mayera, doktora lékařství a královského dvorního rady, v V. svazku prací »Soukromé Učené Společnosti v Praze« své »Poznámky o nezletilosti lidských těl u příležitosti různých příkladů v Čechách objevených.«

V práci té vzpomíná Josef Mayer nejprve pověry starých pohanů, že jest znamením blahovůle neb naopak hněvu božího, když mrtvola nepodlehá přirozenému rozkladu, a podává pak ze starší i novější literatury příklady zachování mrtvol po delší neb kratší dobu a za různých poměrů. Podle Homéra bylo prý krvavé tělo Hektorovo, ačkoliv delší dobu nepohřbeno, od bohů úplně zachováno a podle A. Curtia byla mrtvola Alexandra Velkého po 7 dnech na teplém místě přechovávána.

Jako nejstarší známý příklad trvalého zachování mrtvoly uvádí se podle Pausania mrtvola messénského vojína, jenž při dobytí Eliy byl raněn ukryl se na půdě chrámu Héry a zde zahynul. Mrtvola byla teprve po letech při obnovování chrámu nalezena a jsouc zaschlá, ukazovala prý ještě rány, které vojín v boji utrpěl.

Dále cituje J. Mayer Ammiana Marcellina a Aristotela a uvádí pozoruhodné příklady zachování jednotlivých částí mrtvol podle Plinia, Suetonia a Hildana. Dle prvního vzdoroval prý palec pravé nohy krále Pyrrha ne pouze zetlení, ale i žaru hranice a sloužil později osobám, které ochuravěly snětí slezinnou, za lék. Suetonius pak vypravuje o zachování srdce Cæsara Germanica a Hildan o zachování mozku osoby před 50 lety zemřelé.

Dále nacházíme v práci Mayerově zaznamenány zprávy a práce, které o tomto předmětu uveřejnili Cardan, Marcell Donat, Schottus, Kornmann, Raynaudus, P. Zachias, Medikus a zvláště připomenuta místa, kde se mrtvoly pravidelně přirozeným spůsobem zachovávají jako na jistém ostrově poblíže Irsku, v Bagarii u Palerma, v Toulouse, v Bremách, v Berlíně (Röbelova krypta) v Zvěříně.

O františkánské kryptě v Toulouse činí *J. Mayer* následující zajímavou poznámku: »Zde vysýchají těla během 7 let, aniž ztratí svůj tvar, takže mohou potom na volném vzduchu a také na každém jiném místě dlouhou dobu zachována býti. Pak se také zaslírají do cizích zemí jako zvláštnost; tak obdržel od pana dvorního rady z Bornu zdejší královský kabinet přírodnin mrtvolu hocha asi 10letého, jehož tvary zcela dobře byly zachovány: barva jest olověná a napjatá kůže dosti dobrá a jemná při ohmatání. Jedině velmi svalnaté části jsou poněkud zvráštěly. Vlasy, zuby, ba i stopy očí lze ještě nalézti. [Tato mrtvola nachází se nyní v anatomickém divadle.]«

Pro nás zvláště zajímavá jsou *J. Mayerova* sdělení o podobných nálezech v Čechách. Píše: »V Čechách vyskytuje se velmi četná místa, kde zpravidla těla pozdě nebo vůbec ani nezpráchnivějí. Hrobka pánu Gryspeků, která byla nedávno v krajině plaské objevena, podává pro to četné příklady. Mrtvoly této šlechtické rodiny, jindy u nás velmi slavné, nacházejí se v cínových rakvích zcela zachovalé dobře již přes 150 let. Podobají se v svém vzezírení zcela mrtvole touloúské, o které jsem se nahoře zmínil a mají ještě nad ní přednost, že některé z nich, působením jakési mastné hmoty pozůstalé v kloubech, zůstaly poněkud ohebnými. Některá jiná podobná těla toho druhu chovají se prý ve věvodské sasko-lauenské kryptě v Ostrově (Schlackenwerth). Právě takové případy lze spatřiti v kostnici u Hostivic a Vřetovic, 3 míle od Prahy. Množství příkladů, které nábožnost uctívá jako ctihodné památky, nenáleží k mému výzkumu.«

J. Mayer vysvětluje toto přirozené zachování mrtvol povolným vysycháním, za přístupu velmi suchého studeného vzduchu.

Zmiňuje se též o zachování mrtvol v pouštích, o rozhodujícím vlivu jakosti půdy, o účinku soli a slatin, jakož i o spůsobilosti rakví kovových (olvěných), korkových a dubových, v nichž lidská těla déle se zachovávají. O účinku rakví podává *J. Mayer* následující příklad: »Náš slavný kdysi lékař Marcus Marci vyšetřil ve vesnici Pressernách patřící k markrabskému badenskému panství v Žatecku, mrtvolu šlechtické osoby, která před více než 40 lety byla zemřela. Ležela v dubové rakvi dobře uzavřené, v podzemní kryptě. Poznamenává, že nebyla pouze nedotčena tlením, nýbrž že ani barva kůže nebyla změněna; sama panenka oční (pupilla) byla zachována. (In Philosoph. vet. restit. part. 4. pag. 399.)«

O konservující moci líhu píše *J. Mayer* následovně: »Líhové roztoky přispívají k nejdokonalejšímu zachování živočišných těl. Když v rumu kláštera Opatovického bylo kopáno, objevena byla polovice ještě zcela zachovalého těla, které bylo ponořeno do zazděné nádoby zpola ještě vínem naplněné. Kdyby bylo toto tělo nalezeno s celými údy, bylo by bývalo možno pokus slavného pana Franklina provésti, kterýžto navrátil mouše 3 leta ve vínu

madejrském utopené opět život, a případ ten také pro člověka jako možný připouštěl. ^(*)

Právem připisuje *J. Mayer* předcházející nemoci pro zachování mrtvoly značný vliv, jelikož tělo nemocí vychrádlé při okolnostech jinak příznivých spíše zaschně.

Dříve i spůsobu životosprávy a různým za živa již působícím vlivům připisován jistý účinek. *Mayer* cituje tu *Ammiana Marcellina*, podle něhož mrtvoly Peršanů pro »suchý spůsob života« se spíše zachovávají, kdežto naopak mrtvoly Římanů velmi lehce zetlí. Dle *Aristotela* jsou prý těla rybářů pro stálý styk s mořskými solemi otužilá a nezničitelná. ^(**)

Konečně poukazuje *Mayer* jen stručně, kterak lze uměle mrtvoly déle zachovávat.

Z výzkumů ještě ku konci XVIII. století ve Francii konaných jest nám nyní známo, že přirozené zachování mrtvol díti se může hlavně dvojím spůsobem t. j. pouhým vysýcháním mrtvol a tak zvanou saponifikací (zdmýdlovatěním). Také v umělé konzervování mrtvol učiněny od oné doby značné pokroky. ^(***)

II. — Následující nález jest dobrým příkladem zasýchání mrtvol.

Laskavostí p. okr. lékaře *J. Prokeše* bylo mi umožněno súčastnit se r. 1900 komisionelní prohlídky krypty bývalého garnisonního kostela u sv. Vojtěcha na Starém městě pražském vedle Prašné brány, když se jednalo o převezení mrtvol tam nalezených na hřbitov olšanský.

Kostel jmenovaný byl r. 1676 pražským arcibiskupem, kardinálem hr. *Arnoštem Albr. Harrachem* založen a byl svatyní až do r. 1777 arcibiskupskému semináři, pro který arcibiskup již před tím (r. 1647) zakoupil sousední stavení bývalého dvora králova. R. 1787 přešla veškerá stavení i s kostelem do majetku erárního a zřízena zde kasárna; kostel byl zrušen, teprve r. 1804 opět otevřen a od císaře za vojenský kostel prohlášen,

Pod kostelem nachází se rozsáhlá krypta, kdež do r. 1777 ukládány byly ostatky kněží a alumnů. Krypta byla ze všech stran úplně uzavřena. Průdušní otvory, které jindy obstarávaly její větrání — a to v míře dozajistě značné — byly zazděny. Zde nalezeno asi 25 mrtvol v rakvích na sobě nakupených, otevřených a částečně rozpadlých, s nimiž bylo — jak se zdálo — již hnuto, snad při nepovolaném pátrání po špercích. Dřevo rakví bylo úplně zachováno a vnitřní stěny prken i hoblovačky, jimiž byly rakve vystlány, měly ještě dosti čerstvý vzhled. Z oděvů však

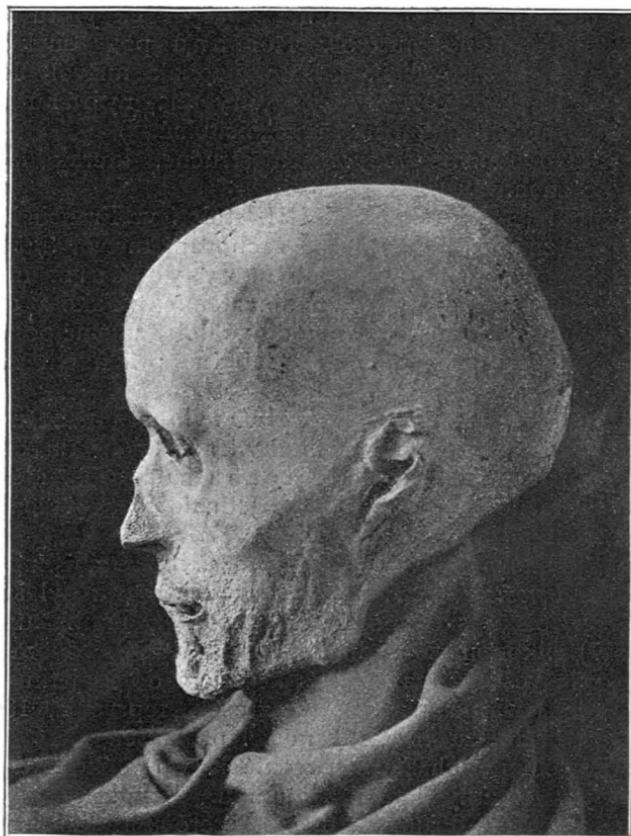
^(*) Takovým zprávám uvěřiti bylo možno v době, kdy líhové nápoje, (kořalka, aqua vitae, eau-de-vie) považovány byly za zázračný, drahocenný lék život zachovávající.

^(**) Dle známého výroku hrobníka v *Shakespearově Hamletu* trvá zetlení osm neb devět roků, u koželuhů devět let.

^(***) O různých změnách posmrtných viz prof. Dr. *Reinsberga*: Nauky o soudním lékařství str. 539 a násled.

nalezeno málo a to ponejvíce jen zbytky hedvábných, vyšívaných ornátů mešních.

Mrtvoly samy byly většinou nápadně dobře zachovalé a zdálo se, že jsou v první své poloze prostě zaschlé. Světlohnědá neb žlutošedá kůže tvořila jakýsi pergamenový povlak

Obr. 4. Hlava zaschlé mrtvoly kněze, pohřbeného v kryptě bývalého posádkového kostela u sv. Vojtěcha v Praze.

Fotografoval Dr. Boh. Matějka.

přes kostru, místa pevně přiléhajíc, místa ponechávajíc pod sebou prázdné prostory a mezery, které povstaly zmizením nebo zasýchaním svalstva. Kosti byly pak zaschlými vazy a koží tak pevně k sobě připojeny, že při pokusu ohnouti končetiny spíše kost se zlomila, než by kloub se byl uvolnil. Mrtvoly byly následkem toho tak ztuhlé, že jako prkna z krypty mohly být vynášeny. Při tom nápadná byla jejich lehkost.

Obličej, jehož kostra ovšem v značné míře spolupůsobí k vytváření fysiognomie, poskytoval také skutečně v mnohých případech výraz individuelní: Vyschlá, úzce přiléhající kůže, oholený a nad povrch kůže opět vystouplý vous, tenké, zaschlé pysky, mezi nimiž se bělí zuby, zaschlý nos, úplně zapadlá oční víčka upomínají na výraz mrtvoly osoby vychrádlé, jejíž osobní tavy se však dosud zachovaly (obr. 4.).

Jedna mrtvola byla patrně pytvána: neboť lebka byla horizontálním řezem, a také hrudník a břicho obvyklým spůsobem otevřeny a kůže pak opět hrubými stehy zašita. Jiné tělo zdálo se, že pochází od osoby velmi tělnaté.*)

Zasýchání dospělo u jednotlivých mrtvol k různé dokonalosti. Jen jediná mrtvola podlehla — pokud jsem pozoroval — úplnému, pravidelnému rozkladu, tak že z ní zbyly pouze holé kosti a lebka.**)

Jedná se tudiž zde o t. zv. přirozenou mumifikaci aneb lépe řečeno o přirozené zasýchání mrtvol, jaké také jinde ve vzdušných hrobkách již častěji bylo pozorováno.

V tom zřeteli jsou zvláště některá místa známa, jako hrobka klášteru Cordelierů a Jakobinů v Toulouse, podzemní krypty věže Sv. Michala v Bordeaux, hrobky kapucínského kláštera v Palermu, krypta chrámu Brémského (t. zv. Bleiloch neb Bleikeller), krypta bývalého kláštera Karmelitůského na Kahlenbergu u Vídně, krypta v kostele františkánském v Maria Trost u Štýrského Hradce, krypta hospicu na Sv. Bernardu atd.

V Praze máme mimo náleziště výše popsané ještě kryptu pod chrámem Panny Marie Vítězné na Malé Straně, kdež uloženo několik set rakví s mrtvolami částečně dosti dobře zachovalými, zaschlými.

Také na českém venkově učiněny byly podobné nálezy. Tak jsou dle sdělení † stavebního rady Pecenky mrtvoly v kryptě kostela u sv. Martina v Labském Kostelci tím spůsobem zachovány.

Jako příčina tohoto zajímavého zjevu uznává se již od starších spisovatelů zamezení rozkladu pro nedostatek vlhkosti. Proto pozoruje se zasýchání především na mrtvolách vysazených horkému, suchému vzduchu aneb uložených v horkém písku, tedy v pouštích; jest však také při nižší temperatuře možno, když vzduch ku př. následkem siinného průvanu zůstává stále suchým jako v některých kryptách, komínech atd. Také na hřbitovech — ač zřídka — bylo zasýchání mrtvol pozorováno, když povaha půdy, hloubka spodních vod, vlastnosti mrtvoly atd. byly příhodny.

*) Také prof. Reinsberg viděl na zaschlých mrtvolách »častěji i embon-point zachován.«

**) Mezi mrtvolami lidskými nacházela se také stejně zaschlá mrtvola kočky, která se sem patrně oknem dostala a pak hladem pošla.

Že příčina smrti, nebo druh nemoci předcházející má značný vliv na konečný osud mrtvoly, uznával také *Mayer*. Z okolnosti té lze si snadno vysvětliti nález jednotlivých mrtvol zaschlých mezi zetlelými a naopak.

V některých však případech nebylo ani možno žádnou z uvedených okolností uznati za rozhodující; jsou patrně ještě jiné poměry, které působí zasýchání mrtvol.

Ostatně bylo na to poukázáno, že tato přeměna nezáleží v pouhém zasýchání mrtvoly následkem ztráty vody, nýbrž že je nutno předpokládati jisté pochody chemické. Nápadná jest totiž nepatrná váha mrtvol, která ku př. u toulouusských mrtvol obnášela 5—6 kilogramů, a tudíž nebyla v poměru k váze mrtvoly čerstvé po odečtení vody, v ní obsažené. Neboť čerstvá mrtvola sestává skoro z 75% vody, tak že by oném zaschlým mrtvolám hodila se váha 24—26 kg což jest pro těla dospělá příliš málo. Naopak obsahuje lidské tělo asi 9% anorganických látek, což by při 70 kg průměrné váhy těla lidského se rovnao 6·3 kg popele; váha tato by sice shodovala se přibližně s váhou těl zaschlých, ale ta neustávají pouze z anorganických látek, nýbrž obsahují ještě hojně látek organických. Z toho nutno souditi, že vedle ztráty vody spoluúčinkují při t. zv. zasýchání mrtvol ještě chemické pochody.

Bližším, mikroskopickým vyšetřením bylo pak zjištěno že kůže a svalstvo může při tom zachovati svou strukturu; vnitřní ústroje mohou být zachovalé, ale taktéž značně zaschlé. Mrtvoly tím způsobem zachované mohou pak přetrvat dlouhou dobu. *Tousaint* vyšetřil tak mrtvolu, pochovanou před r. 1360, tudíž před 500 lety.

(Pokračování příště.)

Dražické dlažičky.

Jos. V. Bayer.

Rumy staroslavného hradu Dražic,^{*)} svědčící ještě nyní nepatrnými troskami o vkusu a krasocitu staročeského rodu pánu z Dražic, před časem vyváželi na opravu cesty a na kompost! Při tom byla vybrána podzemní zasutá komora jakási, původně osvětlená dvěma nevelikými okénky vysoko nad podlahou, asi u samého stropu. Při některé opravě hradu, nejspíše ke konci století patnáctého (nebo na počátku věku šestnáctého?) obě tato okénka zazdili a při jednom bylo k tomu použito nepolévaných dlažiček čtvercovité podoby, vypálených z hlíny do červena na způsob cihel. Jsou 21 cm dlouhé, 18 cm široké a 6·5 cm silné a trojího druhu, krášlivá je ozdoba díla vypuklého.

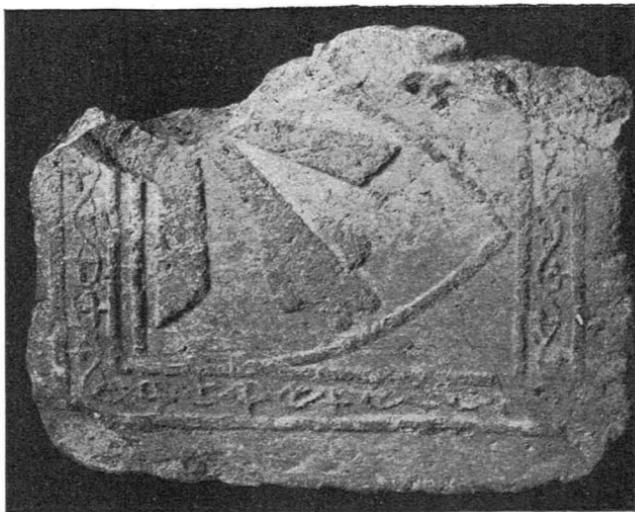
^{*)} U N. Benátek nad Jizerou.

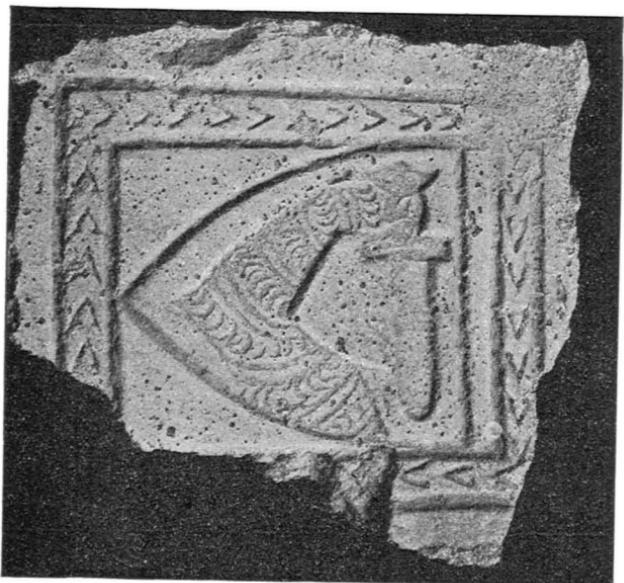
Obr. 5.

Obr. 6.

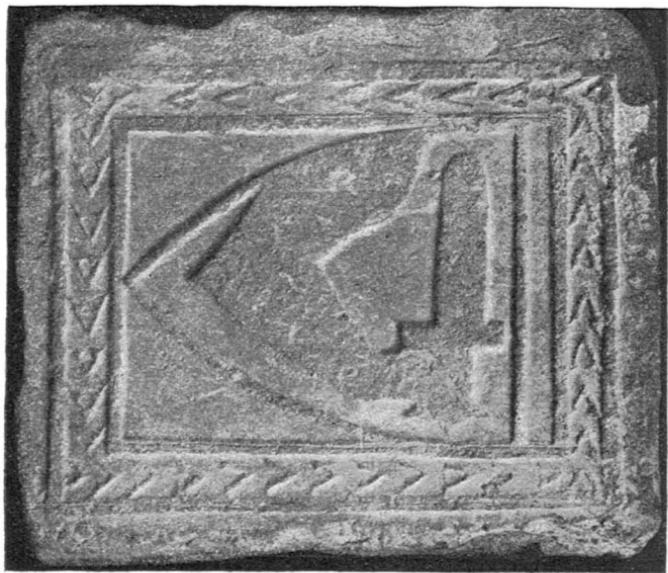
Dražické dlažidlo.

Obr. 7.

Dražické dlažidlo.

Obr. 8.

1. Nejstarší (obr. 5.) dlažička, nalezená ve dvou exemplářích, ozdobena jest gotickým štítem, ve kterém byly tři stilisované listy vinné révy s kořáním. Kolem štítu v obdélníku běží dvě rovnoběžné linky a mezi nimi čteme po zpátku nápis, vyvedený latinskou majuskulí, tohoto znění: (ARI)ATVRĀ · IOHANNIS · IIII · PRAG Jednotlivá slova nápisu byla umístěna tak, že horní užší strana obdélníku obsahovala slovo *armatura*, levá delší *J o h a n n i s* IIII., dolní kratší *pragensis* a pravý delší pásek nesl asi slovo *episcopi*.

Z obou nalezených exemplářů jeden jest zcela poškozený, byv kladivem zedníka po celé vrchní ploše osekán tak, že z celé jeho okrasy zbyly jen litery *r m a t*. Druhý exemplář se výborně zachoval, není nic otřený neb ošlapaný, jen pravá jeho strana při zazdívání okénka byla podobným způsobem zničena, jako povrch dlažičky předešlé.

Jan IV. z Dražic byl biskupem pražským od r. 1301 do r. 1343 a poněvadž hrad Dražice s bratrem Řehníkem dostavěl r. 1318, mohla tato dlažička *) asi v tom čase být vyrobena.

2. Dlažička, též velikosti jako svrchu popsaná, ukazuje patrné stopy toho, že ona jí byla ve všem vzorem. V obdélníkovitém rámečku, utvořeném ze dvou (obr. 6.) rovnoběžných linek, mezi kterými vine se vlnitá čára s lístky svlačce a tečkami, umístěn gotický štit a v něm opeřená střela, položená šikmo od strany levé ke pravé. Hrot střely jest široký a dlouhý. Znak ten nosil Jan Smil z Křemže, a tím nabývá naše dlažička ceny historického dokumentu, dokazujíc s jistotou, že Dražice v druhé čtvrti patnáctého věku Janu Smilovi z Křemže náležely, což bylo až dosud pokládáno jen za pravděpodobné.**)

Všechny tři nalezené exempláře tohoto druhu jsou poškozené, žádný není úplný.

3. Dlažička (obr. 7. a 8.) byla vyhotovena zároveň s druhou, totiž předešlou. Dokazuje to stejná její úprava a stejné provedení. V gotickém štítu vidíme pravou ruku obrněnce, chráněnou kroužkovým pancéřem, v lokté ohnutou, na levé straně rameno, na pravé přeť, držící krátký široký meč. Štit tento obemyká rámeček ze dvou rovnoběžných linek, mezi kterými jsou hrotы šípu. Znak sám náležel asi manželce Jana Smila z Křemže.

Tohoto druhu vyhrabal jsem pět dlažiček, z nichž jen jedna jest úplná ostatní jsou zlomky.

Pokládám za jisté, že všechny tři druhy na Dražicích mnou nalezených dlažiček byly vytvořeny ve tvořítkách, na jichž dně jako negativ se nacházela deska, ulitá od cínaře neb zvonaře. Tím stalo se, že nápis má písmeny obráceny.

*) Fotografie dlažiček ochotně pořídil spolupracovník náš, p. Fr. Dvořák.

**) Sedlaček, Hrady, díl X., str. 239.

Stížnost Jeronima z Malova o nevydávání strýce.

Prokop M. Haškovec.)*

Vysoce urození páni páni hrabata, urození páni páni, urození a stateční rytíři, J. M. C. tejně a jiné raddy, nejvyšší páni ouřednici a soudcové zemství a J. M. C. komorníci a místodržící království Českého, páni milostiví,

jakou jest odpověď pan Jan Šťastný Přehořovský z Kvasejovic na supplikaci mou Vmtem podanou dal, tomu sem porozuměl. Porozuměl sem pak i ní tomu, že on tomu neodpírá, aby při sobě strýce mého a spravedlivosti jeho jemu náležité míti neměl, než toliko na to se potahuje, když mu od V. M. poručeno a náhrada za vychování jeho učiněna bude, že není proti tomu, aby téhož strýce mého a spravedlivosti jeho mně vydati neměl, avšak žádá za nařízení jistých pánu komisařův, kteří by mezi námi v to vhlídli, a tomu porozuměli, jak mnoho jest též p. Jan Šťastný Přehořovský na téhož strýce mého na vychování jeho pronalozil, i co se dotýče hlavního punktu žádosti mé, aby mi téhož strýce mého propustil nemajice on žádných slušných přičin k tomu, aby mně téhož strýce mého nevydal, neodpírá. — Však co se dotýče nákladu a na vychování jeho, když komisařů na to žádá, vidi mi se, že jest to zbytečnou věcí. Nebo my se sami o to dobrě jakožto přátelé urovnati můžeme, bez zaneprázdnění jiných dobrých poctivých lidí, jakož i prve sami sme se přátelsky sechetli, což tak na pohreb nebožitka p. bratra mého, i tolikéž outraty i nákladu strejce mého vzešlo, porovnali, a což on pan Jan Šťastný Přehořovský mně pravil a sám pojmenoval, co jak bylo těch věcí a na své dobré svědomí vzal, a to toliko, co mi tak dal toho stříbra a zlata velmi na skrovné, od něho sem přijal to, krom biblí velmi pěkné iluminované, kteráž byla mé nebožky paní matky, kterouž já račí [!] než 50 kop od něho až posavád sem dostat nemohil, a s ním o to nehadujíc, toho také nic na něm, což sem tak již prve přijal, nežádám, a na to nepotahuji, jak on mne před V. M. vykládá. — Jakož i pak toho dokládá, že bych sobě to postoupení téhož strýce i spravedlnosti jeho v té ohavné rebelí při těch direktořích neb rebelantích objednal, tomu světle a patrně odpirám, ani toho nikoli (ukázati) nemůže, a dále na jiném nejsem, než jak prve pro pokoj sami přátelsky (se) porovnati chci, a V. M. v tom (pro jiná) platnější a veliká zaneprázdnění v tom ráci ušetřiti, a dále zbytečně nezaneprázdnovati.

Však i toho prominouti nemohu, majíce týž p. Přehořovský strejce mého sobě poručeného, jeho u sebe vždy neměl, nýbrž jinam se s ním postrkal, do Soběslav(é) k opatrování dal, a tam od něho platil, až teď před malým časem, když sem já se zase do Prahy dostał, vzavše ho zase odtud, v jeho vsi Měšicích tu blízko u Tábora na věčim díle v svém dvoře jměl. Tam ubohý jemu mlátců hlídal a tak (se) stravaloval; tož jeho tak veliká péče o nebohýho byla! Nebo jeho krevnost žádná k němu tak jako má není, a kdybych já i nebyl, tehdy jsou a ještě zůstávají jinší bližší a krevní přátelé, nežli p. Přehořovský. A že v tom svého interesi nevyhledává? — i proč ho pak zdržuje schválne, V. M. zaneprázdnění čini? Nebo já na jiném nejsem, když jen toliko jistý pojmenování, co jest na téhož strejce mého vynaložil a pod ty tak drahá lita, totiž jen dvě litě a někderou neděli, ježto mi ho mohl prve teď před vánoci minulými dátí, a co téhož ouroku z též sumy přijde, jakožto přátelé se přátelsky učteme, nejsem proti tomu, abych jemu té outraty z též sumy pasírovati neměl, a tak nebude potřebí v tý přičině žádných komisařů, a pakli by V. M. v tom milostivá vůle byla, ač se nenaději, tehdy i já V. M. též po

*) Přítel můj, p. Václav Štěpán, obdržel list tento z pozůstatosti p. Jaroše, nájemce dvora Hodova u Ouval, i dovolil mi jej opsati. Otiskuji text, aby snad ztrátou originalu nevešel v zapomenutí; doplňky v závorkách jsou ode mne.

své straně žádám za komisaře, totižto urozeného pana Myšku ze Žlunic, urozeného pana Krištofa Raufda z Bizntálu, místodržícího hejtmana hradu praského(!) a urozeného pana Jakuba Hible z Tradaňe,(?) a to vše na téhož pana Přehořovského outratu a škodu, poněvadž by tomu chtěl, a to jen činí, aby se protáhlo a široc(!) činilo.

Při tom, milostiví páni, teď tak příležitě V. M. vejpis nebožtíka mého milého pana bratra psaní, mně tehdy na Křivoklát učiněného, pro vyzrozumění V. M. poníženě podávám, i jiných poctivých lidí toho povědomost jest, pokudž by (nějaká) potřeba ukazovala, V. M. se přednosti dálé může. Nebo já jsem jemu nejblížší mimo jiné všecky. A povinen sem jeho náležitě opatřovati. A (tedy) V. M. za to poníženě prosím, poněvadž on žádných podstatných příčin ku vydání mně téhož střejce mého neklade ani nemůže, že mně též žádosti, v supplikaci V. M. přednešené, dáti užiti ráčíte, v čemž se V. M. k spravedlivému opatření poručena činím. Datum 22. Aprilis, lita 1625.

V. M.: k službám poníženě
ho(tový)

Hieronym Malovský
z Malova.

Erbovní a šlechtické rodiny turnovské v XVI.—XVIII. stol.*)

Dr. J. V. Šimák.

z Abrspachu Foltyn (t. j. Valentin), usedlý v Ml. Boleslaví **), měl dluh v T. u Zuzany Čechtické 63 kop 40 gr. Umřela pak Zuzana i muž její Řehoř, prve nežli pán k svému přišel, a tu druhá choť Řehořova, vdova Kateřina, nemajíc odkud platiti, ukázala r. 1561, 2. pros. peníze p. Foltynovi na své spravedlnosti na domě Jana Hrdličky, písáre městského. (Kn. 1.—Q 9.)

z Bavoryně rod vládycký usedlý byl v městě i v okolí, přiznávaje se k víře bratrské.

Beneš z B., nebyl-li v T. rodilý, působil tu alespoň při škole a správě sboru, prve než byl zřízen za jáhna r. 1521. Známa je potomní činnost jeho jako staršího v Jednotě (viz Jirečkovu Rukověť).

*) Otiskuji zprávy tyto jako prostý rodopisný material. Vybrány jsou dílem z knih, dílem z listin a korrespondenci archivu turnovského; v odkazech cifra první značí knihu neb oddíl archivu, druhá list, stránku nebo číslo řadové. Zprávy, čerpané odjinud, označeny jsou zevrubněji; zdrojem byly tu zápis archivu zem., musejního, místodržitelského, desky zemské především. Látka odtud vybírána byla se zřetelem k dějinám města Turnova, nikoli za cílem genealogickým; je tedy stať má pouhou snůškou dat, a ničím více. Třeba že neměly valného významu, výpisu neužitečny snad nejsou.

**) Bareš: Šlechtické a erbovní rodiny v Ml. Bol. I rogr. c. k. gymn. 1893. Str. 7.

Prokop z B. byl ve službách vrchnosti, p. Adama z Vartemberka. Měl v městě domek, zahradu a kus pole i jiné spravedlnosti (zejm. r. 1538 na gruntu Slaběkuje kováře 1 kopu č.; kn. 1. E 1), vedle toho pak držel mlýn v nedaleké vsi Žehrově. Zachoval si vdovu Šplechtovou, na jejíhož syna Václava ještě r. 1545 náklad činil (kn. 1. H 15).

Když pak město s panstvím konfiskováno bylo r. 1547 a nastala persekuce Jednoty, Prokop po rozkazu královském prodal mlýn žehrovský r. 1548 Petru Štařimskému, ale majetek městský novým držitelem neosadil, jakž hejtman královský žaluje (Jedn. a dopisy konsist. katol. I. 105). Žil v Turnově ještě r. 1556 (kn. 1. N 11).

Na mlýně žehrovském (po zprávě téhož hejtmana) přebýval i Beneš z B. s mateří, snad syn Prokopův, ačli písář nepoložil jméno B. místo P. omylem.

Bernartický z N. Jiřík stříleti chtěl r. 1568 ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu v krčmě kalužnické po Mikuláši zámečníkovi, měšťeninu turnovském; začež pohnán byl k soudu komornímu (Reg. kom. soudu F 19 — P 15).

Bejanský z Bejanova Ondřej, jináče vinopal, byl r. 1537 po ručníkem dětí Václ. Dubského (kn. 1. D16), 1547—1557 poručníkem sirotka neb. Petra Hlaváče (kn. 1. — K 5, 14, N 20).

z Bibrštejna Jan na Kosti mívá všeliké dluhy a spravedlnosti na gruntech turnovských: r. 1534 u Mojžíše žida v ulici hrušnické, r. 1535 u rychtáře Jakuba Lysého, r. 1541 deset kop č. u Vítka konváře, a 25 k. míš. u Jana Smahova, 1544 tolíkéž u Jana Koutova, což dlužník zapsal na louce v poříčí, r. 1545 za slady u Jakuba Slováka v rynku 16 kop. míš. — Všecky dluhy byly rukojemné, takže pánu v statky dlužníku nebylo třeba se uvozovat (kn. 1. — C 14, 20, F 6, 10, G 17, H 7).

Bílský z Kaříšova Mikuláš držel v městě dům v ulici hradištské, jejž postoupil trhem do rukou sousedských. Peníze gruntní, ač kolikery již prodal, zbývaly mu ještě r. 1567 (kn. 1. — O 10, R 13; kn. 2. — 19).

Manželka Mikulášova Kateřina byla snad původu městského; r. 1554 vydává se jí spravedlnosti 10 k. z truhly sirotčí (kn. 1. — M 10). Dcera jejich Veronika připomíná se r. 1563 (kn. 1. — R. 13).

Bílský z Valáškova Petr, prokurátor, r. 1556 přebýval v Turnově (Reg. kom. s. F 17, G 12). Z okolí turnovského vedl při s Kryštofem ze Šmolcu a na Rovni, že naň v krčmě roveňské r. 1557 braně dobyl (tamže F 15, K 7); s Jindřichem ze Semína o dluh (tamže F 17, N 8). R. 1568 přispíval Janovi z Vartemberka, sháněje mu peníze (archiv musejní).

z Blauenštejna (Blaubštejna) Jan Matěj, gehegbereiter JMC. panství Brandýského, stavu rytířského, byl kmotrem při křtu r. 1699, 17. července; den před tím choť jeho Johanna kmotrou. Dne 29. července téhož roku křtili syna svého Jindřicha; za kmotry zváni byli hr. Albrecht Desfours a Václav Mladota ze Solopisk. (Nejst. matrika turn. od r. 1687). R. 1704 ujistil si Blauenštejn dluh 350 zl. na dvoře mašovském pana Maxe Jiřího Jeníka z Gemsndorfu (kn. 6.—903). R. 1716 je o něm zmínka poslední (II. T 73).

Paní Johanna žila v T. ještě r. 1732 (Matr. str. 278).

Borejčka z Bříštan Jan zbil a stloukl 3. července 1567 kordem i pošvou v městě Turnově Matěje Votýpku krejčího, začež pán Votýpkův, Kryštof z Vartemberka pohnal jej k soudu.

Ale sám pán potom volán byl komorníký, že na Borejčku na Rohozci 22. října 1567 zbraně dobyl a naň bil. (Reg. kom. soudu F 20, A 18, B 5).

z Brandlštejna Jan byl valdštejnským purkrabím na Hr. Skále. Chot jeho Eleonora r. 1724 stála kmotrou. (Nejst. matr.)

Brázdinský ze Svémyslic Jaroslav měl r. 1552 v městě dům, koupený od Tomase zedníka (kn. 1. — L 14).

Břeník z Hamrštejna. Jan Břeník, snad syn Jana Břeníka († před 1535) a bratr Václava hrnčíře (I. D 1) byl z předních sousedů turnovských, sedaje od r. 1526 v radě konšel téměř co rok, v letech 1541—43 měl i hodnost primatoria. Asi potom vstoupil do služeb panských (I M 11) a r. 1547 stal se úředníkem královským. Měl dům v ulici svěrácké (kn. 1. E 2).

Rok před tím rozešel se s manželkou svou Dorotou, takže odbyl ji 40 kopami míš. a ložními šaty, a již pospolu nežili (kn. 1. J 15, K 11).

Pro dobré služby propůjčil mu král 28. března 1549 erbovní list, aby mohl psát se z Hamrštejna (Doerr: Der Adel der böhm. Kronländer, str. 25).

R. 1552 vedl Břeník sirotčí počty turnovské (kn. 1. L 15) r. 1555 vyhledával spravedlnost svou na domě Řehoře Klepáče. — R. 1560 byl již nebožtík; dědila po něm Lidmila, chot Burjana Taberny, dcera jeho (kn. 1. M 11, P 9). Jiná dcera jeho Anna přijímala peníze na svůj díl r. 1564 (I S, 6 b).

Bubla z Meziklas Václav dlužen byl v letu 1531—2 do peněz sirotčích Magdaleny Kosařčiny 3 kopy, jež však pí. Johana z Krajku sama doplnila (kn. I, B 106, 18).

z Corumburka Jan byl syn mlýnáře Burjana z Boleslavě, jenž r. 1548 koupil od Petra mlýn podklášterský. Po jeho smrti vypukl spor mezi vdovou Annou Ryšavou a tchýní její Magdalénou, také již vdovou po Burjanovi. Byl mlýn prodáván, Anna pak v červnu 1557 potahovala se na peníze závdavečné, ježto nebyly jí dosud vydány šaty a klenoty na stříbře i zlatě po manželu. Přátelé

smluvili obě paní 22. července, takže Anně měly býti šaty i svršky vydány; za to připadly na ni dluhy po Corumburkovi a Magdalena mohla volně užiti závdavku za mlýn (kn. 1. — O 1, 3).

z Černhauzu a Bolkenhainu s v o b. pán Jan při vedl s vrchností dílu svijanského, hr. Jáchymem Ondřejem Šlikem o mlýn shorálý při městě na tomto díle jeho.

Manželka Janova, Eliška purkrabinka z Donína, vdána byla v prvním slibu za Kryštofa z Vartemberka na Rohozci a tu u věně svém a jiných spravedlnostech dosáhla zápisu na mlýn v 500 k. Když pak Kryštof r. 1584 umřel, nastal spor mezi vdovou a bratry Kryštofovými Karlem a Jaroslavem na Skále a Svijanech o díl po něm.

Rozsudkem zem. úředníků r. 1593 Eliška zůstavena při zápisu na mlýn a jiné zboží: Jaroslavu však vyhrazeno, nechceli od něho upustiti, že může o koupi s Eliškou se domluviti. Ale Jaroslav rozsudku nesplnil a mlýna nepostoupil ani o kup nejednal. Potom Jaroslav umřel, vdova jeho Anna Kateřina ze Smiřic vdala se za hr. Šlika, statky po Jaroslavu mu zapsala, a umřela.

Též Eliška zemřela, učinivši zápis po sobě třetímu choti Janovi z Černhauzu. Až do r. 1614 nic z ortele vykonáno nebylo.

Teprve t. r. Černhauz vymohl si list zatýkací od úředníků zemských a donutil hraběte, že mlýn koupil, položiv umluvených 500 k. mís.

Ale že neužíváním toho mlýna po 21 let, 11 neděl a 2 dni pravému majiteli škoda vzešla (ročně za 500 k.) poháněl Černhauz Šlika z náhrady 4000 kop.

Spor veden byl až do smrti Šlikovy a pak až do smrti Černhauzovy r. 1623, jíž jest ukončen. (Reg. kom. s. F 44, Z 28).

Dalibohova z Vodic Liďmila provdala asi r. 1553 dceru svou za Martina měšťana turnovského (kn. 1. — L 17). Držela r. 1565 dům [č. 260] na Nové hásce — (dříčí cedule).

Diblík z Votína Jiří měl od vrchnosti postoupený sobě dům v hluboké ulici [č. 224] po Valentinu Pec-hubovi odumřelý († r. 1621), ježto pan Jiří z Vartemberka proti privilegiím městským násilně si byl přisvojil. Diblík užíval gruntu i rolí, aniž platil úrokův k obci a jiných povinností.

Pro účast v povstání hned r. 1623 byl odsouzen všeho jméni (Děj konf. 74), ale zůstával v jeho držení až do své smrti, asi v lednu r. 1629.

Zanechal vdovu Lukrecii, ježto však ještě téhož roku se světem se rozloučila, a syny Jaroslava a Václava, ještě let neplných. O Jaroslavu, přes nezletilý věk, již r. 1628 šla pověst šeredná, že svedl Annu Dědkovou z Proseče (I G 15).

Po smrti Diblíkově obec nabyla odvahy a žádala u kníž. komory Frydlantské, aby jí byl dům postoupen podle privilegií; úředníci komory dali obci za právo a konšele 23. března 1629 ujali se gruntu. Diblíkové musili se vystěhovati a svršky jich uloženy zatím ve sklepě radničním. (Arch. místodrž. F 67 — 3.)

A když i paní umřela, obec ujala se poručenství a opatření obou sirotků. Jaroslav v ten čas »fantoval« bláznil i svěřen byl na hlídání Janu Hurtovi, Václava opatroval kdosi v Břežanech.

Tři krávy a dva koně prodáni za 83 kop a z toho zaplatili správci dluhy 40 k. 38 gr. 4 d. a útraty pohřbu.

Potom vydávali měsíčně na stravu a šaty Jaroslavovy až do března 1630. Zbylo dodati Diblíkům 16 k. 19 gr. 6 p. Svou polovici kvitoval Jaroslav 27. září 1630.

Václav obdržel ze svršků cejnového nádobí 2 kam. 2 lib., měděnici mosaznou vážící 4 l., ybršláků nebo obojků vykládacích 5, tacle 2, čepec, roucha 4, servitů 5, ubrusy cínovaté 3, ručníky cínovaté 2, cejchu na tři půli, prostěradla 3 (jedno černě vyšivané), cejšky 2 (jedna s černým, druhá s bílým vyšíváním), cejšky prosté poduškové 3, tlustší 3, ručníky prosté 2, ubrus prostý 1, malé cejšičky 2, knih českých i latinských 32, pazymany od sukné, polici (= pelz) karmazinovou, mantlíček cajkový, živůtek damaškový s pazymany premovaný, koláry a j. věci menší. (I S 26).

Dobranovský z Dobranova Albrecht v l. 1590—91 byl vartemberským úředníkem na Svijanech. Držel při tom dvůr v Příšovicích, jenž 23. června 1590 vyhořel. Albrecht vinil z toho činu poddaného z Lažan, Jana Broučka, jenž v tu noc se synem dobyl se z vězení panského (I G 9).

Albrechtu z D. r. 1623 skonfiskován byl pro vzpouru statek Bláto v Čáslavsku, krom věna 2610 k. m. choti jeho Barbory (Děj. konf. 75).

Václav st. D. z D. sloužil r. 1620 pánům Smiřickým jako úředník panství Skalského a Troseckého, maje sedění své na dvoře v Nové Vsi. Dne 25. května zakoupil se v Turnově, ujav za 910 k. m. dům v ulici jičínské [č. 330] (kn. 6 — 296). — Přestoupiv do služeb knížete frydlantského, jmenován byl hejtmanem panství Troseckého, Skalského, Rohozeckého a nad Turnovem (kn. 6. — 126).*

Z prvního manželství měl dítky Fridricha a Alžbětu. Oženil se podruhé s Elenou z Gerštorfu, ovdovělou ze Semmerfeldu, jež měla již syna Abrahama Arnošta. Brzo po sňatku 10. května 1627 převedl na svou choť v sumě věna 550 k. držení domu turnovského, vyhradiv si jen nápad po její smrti (kn. 6. — 296).

Paní Elena stateček svůj rozmnožila téhož roku 13. září o chalupu opodál města, řečenou Kadeřavec (kn. 6 — 720) za 350 k.

Převod statku učinil Dobranovský snad z opatrnosti. Účastnil se r. 1618—20 vzpoury a třeba že dosud mijely ho následky, v ten čas měl již příčiny k obavám. Ujel pak ze země, i byl volán

*) R. 1625, 1 srpna obvinil v Turnově Jiřího Trejbala z Vyskře z čar a kouzel při dobytku, žádaje aby pro ostrach na hrdle trestán byl. Vyhledalo se z průvodu, že Trejbal opravdu dopouštěl se těch činů, i byl vydán katu k právu outrpnému. Konce neznáme — byl asi žalostný (I G 21 b — v 1).

před komisí císařskou 5. února 1629, ale nedostavil se. Až r. 1631 navrátil se do Čech, ale s vojskem nepřátelským, jako hofmistr hr. z Thurnu. Byl proto poznamenán za zjevného rebella.

Nežli však rozsudek vynesen. Dobranovský zemřel r. 1632, Elena předešla jej smrti již r. 1630. Chalupu v Kadeřavci zdědil Abraham Arnošt ze Semmerfeldu a hned týž den 9. září 1630 prodal ji Adamu Lankášovi za 250 k. (kn. 6 — 720, 297).

Ortelem pak soudním 25. ledna 1634 nebožtík hejtman od-souzen byl všeho jméní. (D. konf. 75). Dvůr v N. Vsi přisvojil si prve kníže z Frydlantu, dům však nebyl skonfiskován a spravoval jej jménem sirotků Dobranovských Jindřich Radvanovský. R 1643 grunt docela vyhořel a dostal se rodu Kelbichů z Ostrychu. Snad že Alžběta Dobranovská provdala se do té rodiny.

z Dolan Dolanský Jan obmyšlen byl r. 1573 kšaftem Jana z Rotštejna 50 kopami mísenskými. (List př. D Z — R 89.) Sestry Dolanské Kateřina, Zuzana, Anna vychovány byly od dětinství u tety své Barbory z Gerštorfu, choti Martina z Leybnic, jíž matka jejich Magdalena byla sesírou. Bydlily v dvoře jejím za branou svéráckou, a když r. 1579 paní násilně odtud byla vypuzována. Kateřina ve strachu a rozčilení jata byla božcem.

Provídala se potom za Mikuláše Jureckého z Kornic.

Paní Barbora v kšaftu svém učinila nadě všemi sestrami poručníky Jaroslava z Vartemberka a Bohuchvala Berku. Kateřině odkázala 142 $\frac{1}{2}$ k. na dvoře v ulici svérácké, Zuzaně tolikéž, 10 kop dluhu u Marty Pec-hubky a pak celý dům u brány hradčské [č. 140] s polnostmi a vší správou.

Zuzana r. 1595 vdala se za Hendricha z Kopšic (kn. 6 — 241), jemuž porodila děti Jaroslava a Annu. Ovdověši, vstoupila v nový svazek s urozeným Samuelem Jihlavským, a tu r. 1605 prodala svůj majetek Václavovi, synu rychtářovu z Modřic za 700 k. mř. (kn. 5 — 3). Po dvou letech Václav převedl na sebe zbývajících 410 k. za hotových 185 k. (tamže 4).

Anna koupila si 9. července 1607 dvůr Mlážovský u brány jičínské [č. 309] za 900 k. od Jiřího Čermáka. Rok na to vdána jsouc za Melichara z Gerštorfu, příbuzného svého, převedla naň zápis (kn. 5. — 83). Asi po šesti letech její choť zemřel, a tu 29. list. 1613 paní postoupila dvůr za 1100 k. Janu Bělskému. Žila potom v Kněžnině Mostě, vdavši se podruhé ok. r. 1616 za p. Estreycha z Zeměřic (kn. 5. — 274).

Donát z Těchlovic Jan koupil dvůr před tím páne Tistuv [č. 81] před r. 1526. (Zpráva Mart. Šíši v arch. místodrž.) Snad jeho chotí byla Markéta z Bissesheimu, jež tu potom hlásí se k spravedlnosti (kn. 1. B 11).

Dvůr málo po té držel Jindřich Donát s manželkou Annou ze Štěpánova (kn. 1. B 3). R. 1526 byl purkrabím skalským, ale jen rok; umřel.

z Dornštejna Jan Šalamoun, r. 1633 expeditor při knížecí komoře frydlantské (arch. musejná), měl spravedlnost na domě

Jindřicha Bílského, již postoupil p. Matěji Jeníkovi. Smlouva o ni (160 kop) r. 1642 (kn. 6. — 886).

Byl snad bratr primatora turnovského Šimona Šalomouna, jehož dceru Kateřinu Matěj Jeník pojal za chot.

Doudlebský z Hartenfelsu Jan Hendrych, hejtman panství velkoskalského, prodal r. 1693, 31. ledna Mikuláši Budešínskému dům [č. 490] na obci trávnické po Šagovi Volsovi, židu, za 100 zl. (kn. 9. — 270).

Eblí z Meyštorfu (z Mejfrštorfu) Antonín sloužil pánum z Vartemberka. R. 1608 držel dům při městě v ulici svěrácké [č. 88,] k tomu chalupu Kadeřavec (I G — 17), dvůr svobodný ve vsi Příšovicích, koupený za 850 k. od Jiříka Dymla, a polnosti na Vesecku (1609—1615) a na Vrchhůře; ty prodal r. 1615 za 45 kop, (urbář z r. 1608, kn. 5 — 154; 6 — 9; R 109).

Manželka jeho Anna po smrti manželově seděla v městě až do r. 1630, kdy 4. list. postoupila dům v 113 kopách Samuelu Žamberskému (kn. 6 — 5).

Dcera Antonína slula Kateřina. Setkali se s ní a s matkou 4. srpna 1613 mladý pán Ota Jindřich z Vartemberka v Turnově v domě služebníka svého Šimona Střeleckého, a tu vzpomínal, jak matka její v dětinství oň se starala a v nemoci jej opatrovala; podal pak ruku Kateřině a slíbil jí, že jí dá 20.000 kop. míš, až se bude vdávati. Paní i dcera uvěřily, ale když potom r. 1614 žádala Kateřina písemního ujištění, Ota Jindřich všecko zapřel. (Reg. kom. soudu F 44, S 16).

z Eyfrštorfu Sturm Fridrich zajistil věno 200 k. č. své choti Dorotě na domě v Mn. Hradišti; ježto však dům ten zatím prodal, poukázal jí zajištění r. 1557 před právem turnovským na dluzích, jež má za p. Adamem z Vartemberka (kn. 1. O 3).

Po smrti Fridrichově Adam ujal se poručnictví nad dcerou jeho Kateřinou; ale i když dospěla a vdala se v Turnově za Václava Záborovského, nebyly jí pojištěné peníze vyplaceny, ani hotových 250 kop po otci zůstaly. Pohnala proto r. 1581 Krištofa z Vartemberka, jako dědice Adamova, ze čtvrtiny té sumy (D Z menší 4 A 17).

Frank Hybner z Honenu Jan byl ok. r. 1560 úředníkem na zámku Rohozci. Užíval za to dvora v Nudvojovicích. R. 1557 smlouvala se s Jiříkem Shejbalem z Turnova, jenž měl od něho pole za 30 k.; vrátil mu peníze, a roli si vzal. Jen o obilí na ozim vyseté, až sklidí se, mají se rozdělit (kn. 1. N 16).

Chot jeho byla Barbora, dcera Hedvika. Tuto pojal za chot nástupce Hybnerův, Jiřík Rejnolf ze Štiřína. Frank † r. 1569.

Jiřík dal pak 1570 pořídit tchánu i rodině své epitafium v kostele nudvojovickém. Měl podle nápisů tehda dcery Kristinu, Barbaru, Benignu (pětiletou) a synka Augustina (sedmiletého). R. 1569 nařkl jej Jan Švík z Loukonos, úředník svijanský, chlapstvím a lotrovstvím. (Rg. kom. soudu F 19 R 12).

Jiřík Fránek, též úředník vartmberský na Skalách, 3. dub. 1573 činí smlouvu s Dorotou Bílkovou, jež pro dluh zabavila mu dílo u kováře (kn. 2, 253).

z Frankensteinia František, negotiant ze švábského Gmündu, zjednav si povolení koupil r. 1756, 20. května grunt [č. 240] někdy Jeníkovský v ulici hradíšťské, od paní Barbory Lamottové z Obelic. Ke gruntu příslušel ještě druhý dům spálený, zahrada za Stební, role u Kyselovska (směněná s vrchností za dvůr Vlkoviny), chalupa v Mašově, role »Perchta« za kamenným mostkem u Libuně, a louky pod Kalužníkem. Za vše smluveno jest 5550 zl. (kn. 13 — 270, 274).

Zboží to rozmnožil, přikoupiv r. 1758 ještě kus obecního pozemku, jehož před tím branný na hradíšťské bráně užíval (kn. 13 — 327) a r. 1760 spálený grunt č. 231 za branou od dědiců Frajšlákovských za 90 zl.

Jenže všeho jmění užíval sotva deset let. Již r. 1766, 21. srpna učinil s Frankensteinem smlouvu Jan Jakub Lampl, dav za vše 7800 zl. rýnských na hotově.

Furtat z Letek Jan koupil dvůr za branou svéráckou (pozdější obecní, teď zmizelý) od p. Mikuláše Nepolysského ze Záchrašťan, za sumu neznámou na roky; r. 1539 skoupil zbytek gruntovních peněz od svého předchůdce 137 k m, dav za ně 105 k. Ještě r. 1545 byl tu pánum; r. 1551 však dvůr měl již jiného držitele, pana Zikmunda Chýnského (Vchynského?) a sumu nedoplacenou 246 k. m. převedl na se od p. Furtata pan Jiřík Rýnovský za 107 k. (Kn. 1. — E 10, 11, H 11, L g).

R. 1532 v den sv. Prokopa Furtat proti míru zemskému jel s ručnicí na cizi grunty lomnické při řece Olešnici, začež jej pán lomnický, Vilém z Valdštejna poháněl k soudu (Rg. soudu komor. F 7 a — D 16).

R. 1551 vinil jej Fridrich Otmar z Holohlav z výtržnosti, že dobyl naň kordu v městě Náchodě o vánocích minulých. Soud však se rozešel (tamže F 15 str. B 3).

Hartman z Hartenštejna Jan st. koupil r. 1610, 3. září dům pod kostelem [č. 163] se sladovnou a zahrádkou při něm za 296 k. mís. Po roce však prodal jej Petru Freydenbergovi za 301 k. (kn. 5. — 166, 195). Peníze splácely se po rocích, ale ve zlých časech potomních vázly, takže vdova Kateřina, jež v bídě v městě Hostinném trávila, oupěnlivě prosila komoru Frydlantskou, aby ji ke zbylým 34 k. dopomohli. Rada komory 9. led. 1632 dala o tom turnovským přísný rozkaz. (Arch. místodrž. F 67/3).

Hoberkové z Hendrštorfu přišli na Turnovsko za knížete Albrechta z Valdštejna. Frydrych H. byl po panu Dobranovském as od r. 1629 hejtmanem panství Skalského a nad Turnovem, až do své smrti r. 1663.

Ač vždy pamětliv prospěchů panských, býval i k měšťanům laskav. Ve zlých letech po r. 1643 zapůjčil jim 200 zl., jež teprve

r. 1650 byly splaceny. Přistoupil též ke sboru literátskému (I Q 40, 43, 47. — Reg. liter.).

R. 1643 koupil si statek Samšinu u Sobotky, kdež potom přebýval. S chotí Barborou Kelbichovou z Ostrychu měl syny Jana Jindřicha a Jana Petra, dceru provdal za Jiřího Felixe Vančuru z Řehnic (1 Q 47).

Jan Jindřich r. 1646 držel dvůr ve vsi Ktové (1 C 134 a) k němuž již před tím 25. led. 1639 choť jeho Jana Klusáková z Kostelce koupila louky od statku Křenovského za 231 k. 25 g. 3 p. míš. (manual rovenský 128). Umřel 19. března r. 1659 a 2. dubna pochován v chrámě v Dol. Oujezdě (man. rov. 77 a). — Jan Jindřich, jenž r. 1666 ujal Samšinu a přikoupil i Mackov (Hrady X. 276), byl snad syn jeho.

Čí byl syn Vilém Jaroslav H. na dvoře hořením a dolením v Ktové, jenž umřel 7. září 1653, a v Dol. Újezdě pochován (man. rov. 88 a) nelze zatím zjistit, ani po kom byla r. 1653 vdova Anna, jež ve Ktové držíc 3 grunty selské, při nich dala vystavěti 4 chalupy podruhům. Rolí jejích čítalo se 260 korců; na zimu osívá 105, na jaro 40 k.; koní má 12, dojnic 10, jalovic 15, ovcí 104, svině 2 (berní rolla v arch. zemském). — R. 1677 grunty byly již v rukou selských (katastr teresianský).

Jan Petr H. žil ještě r. 1682 (II Q 88). Asi jeho syn Jan Krištof t. r. přebýval v Sobotce (II Q 87), potom r. 1688 přestěhoval se do Turnova, kdež opatřil sī dům v ulici Hradištské [č. 244] od pí. Marie Kelbichovy za 570 k. (kn. 9. — 146). Již však r. 1690 převedl dům na se za 580 zl. Jiřík Pecina (kn. 9. — 147).

Choť páne Barbora vymáhá ještě r. 1693, 23. ún. splátku peněz gruntovních (II. Q 118).

z Hornburku Fridrich r. 1542 zastupoval v městě před soudem pražského velkoobchodníka Zikmunda z Frayskutu (kn. 1. — F 15).

Hradecký z Blatna Zikmund, v l. 1561—69 úředník na Rohozci (kn. 1. — P 18; kn. 2. — 14, 23, 58, 67) držel v těch letech grunt v městě po straně rohozecké (důlší cedule z r. 1565, I R 18).

Manželku měl Janu z Dopšic

R. 1565 obvinil jej pan Jindřich Smiřický, že r. 1563 na podzim dal na gruntech jeho v háji pod Chlomkem sekati dříví. Před skončením pře však Jindřich umřel (Reg. kom. soudu F 19—B 14).

z Chvališova Dorota, provdaná Heřmanka z Dobročovic, půjčila r. 1529 Mikulášovi Vrcholovi 18 k. č. na závdavek za dům [č. 281] v ulici hradištské po straně rohozecké. (kn. 1. A 19) Jenže Vrchol neplatil a tak paní uvázala se v grunt. Postoupila jej synu svému Albrechtovi a po něm druhému Mikulášovi (kn. 1. — B 4) Albrecht ujal se statku, ale když vyhořel r. 1538, 13. říj. 1539 vrátil jej matce (kn. 1 — E 12), načež Dorota vládla jím sama a rozšířila. Přistavěla stáj průježditou na svůj dvůr při zdi souseda Blažka ševce, a sloupy v ní; ovšem dohodla se s Blažkem o škody, které by mu z toho povstaly (kn. 1 — F 11).

Potom provdala dceru Janu za Jakuba Žlutického, jemuž i domu postoupila, a když pak Jakub grunt prodal Janu Makovičkovi, r. 1564, 15. června odkázala peníze na domě — 83 k. m. a 5 kop, jež půjčila pánu J. Msti — Janě a sestře její Kateřině na polovic (kn. 1. — R 20).

Chýnšti (snad Vchynští?). Albrecht Ch. koupil r. 1548 dům od p. Zdeňka Skřivanského vyšlého pro náboženství (Jednání a dopisy konsist. kat. č. 648).

Zikmund Ch. držel snad r. 1554 dvůr za bránou svéráckou (potom zašlý); známo, že měl jej v držení, ale nevíme, zdali právě na ten grunt připovídal se r. 1554 Jakub mlynář z Komperova mlýna pro dluh 6 k. 20 gr. č., což za pána dátí musil poddaným valečovským. (Zpráva Mart. Šíšova r. 1579 v arch. mistodrž. T VIII. 1. — kn. 1. M. 5.)

Akta k dějinám národnostního boje v Praze.

Dr. Josef Teige.

I. Rada městská Menšího města Pr. prohlašuje přednost jazyka českého v kostelích obecních r. 1613.

Překvapující doklad, jak ještě r. 1613 hájila rada Menšího města Pr. práva přirozeného jazyka domácího obyvatelstva svého, podávají artikule, které vydala při příležitosti dokonání stavby luteránského kostela německého, který stával na místě nynější P. Marie Vítězné. Překvapuje proto, že toto město ze všech částí Prahy bylo nejvíce obsazeno příšlými Němcí. Ze studií prof. Wintra*) nyní víme, že Malá Strana pro blízkost dvora a dávnější náchylnost klonila se nejvíce ke germanisaci. Příliv nových Němců byl zde nejsilnější. Tak v letech 1590—1601 přibylo zde nových 300 měšťanů, z nich pak bylo Němců 188 čili 62 %; v letech 1602 až 1611 184 měšťanů, z nich Němců 134 čili 71 % a konečně 1612 až 1621 měšťanů 338 a v tom 241 Němců čili 71 %! Byla tedy otázka jazyková tehdá zde již palčivou, kdy v Starém a Novém městě převaha jazyka českého byla takovou, že potlačovala zcela jinorodé hnutí. Jednu fási boje zachycují zmíněné artikule ze dne 22. srpna 1613, které tuto dle rukopisu archivu kr. hl. m. Prahy č. 2215 fol. Q 10—14 věrně otiskujeme. V příčině stavby německého kostela hledejž čtenář poučení ve výkladě inž. Heraina k Jansově Staré Praze str. 137.

My purkmistr a rada, starší obecní a všecka obec Menšího Města Pražského, tělo a krev Pána spasitele našeho Ježíše Krista

*) Řemesla dle národnosti v Star. M. Pr. od r. 1526—1622 v Časopise Českého Musea 1901 str. 401 a sl.

pod obojí z víry přijímající a k konfesi České se přiznávající, vyznáváme tímto listem našim vůbec přede všemi a zvláště tu, kdež náleží: Jakož jest na onen čas slavné a svaté paměti Rudolf druhý, z boží milosti volený Římský císař, Uheršký a Český etc, král a pán náš nejmilostivější, na ponížené, poddané a snažné toho JMtí jakožto králi Českému všechnčch třech pánův stavův království Českého tělo a krev pána Ježíše Krista pod obojí přijímacích a k konfesi České JMtí podané se přiznávajících věrných svých milých, na snémě obecném, kterýž léta Páně 1608 v pondělí po neděli Exaudi na hradě Pražském držán a téhož léta v pátek po památce sv. Jana Kř. zavřín byl, vyhledávání, též prohlídajíc JMC. k znamenitým a vzácným přímluvám, s dobrým rozmyslem, jistým vědomím, mocí královskou v Čechách, s radou nejvyšších ouředníkův, soudcův zemských a rad svých ten artykul o náboženství se všemi třími pány stavý království tohoto ustanoviti, zavříti, a je stavý pod obojí jistým majestátem svým císařským a královským tak a na ten způsob opatřiti ráčil:

Předně, poněvadž strana pod jednou v tomto království náboženství svévolně a svobodně provozuje, a strana pod obojí, k též konfesi České se přiznávající, jí v tom žádné překážky neb vyměření nečiní, aby v tom rovnost zachována býti mohla. Protož k tomu milostivě moc a právo dáti ráčil, aby všickni tři páni stavové království tohoto Českého, kteříkoliv se k dotčené konfesi České přiznali a přiznávají, žádného nevymíňujíce, náboženství své křesťanské pod obojí, podle též konfesí a svého mezi sebou učineného porovnání a sjednocení, volně a svobodně všudy a na všeckém místě provozovati, vykonávati, při víře a náboženství svém, též i při kněžství a řádu církevním zanecháni býti mohli. Nicméně jestliže by také z týchž sjednocených všech tří pánův stavův tohoto království pod obojí mimo ty kostely a chrámy boží, jichž v držení jsou a kteříž jim prve náležejí, při nichž pokojně zůstaveni a zanecháni býti mají, ještě bud' v městech, městečkách, vesnicích aneb kdekoliv jinde chtěl neb chtěli více chrámův neb kostelův k boží službě, aneb také školy pro vyučování mládeže vystavěti dátí, toho jak stav panský, rytířský, tak Pražané, Horníci a jiná města všichni společně i jeden každý obzvláště, volně a svobodně každého času učiniti moci budou bez překážky každého člověka všelikteraké. Jakož také v nejedných městech JMC. královských i JM. císařové jakožto králové České z obojího náboženství, totiž pod jednou a pod obojí pospolu bydlejí, aby pro zachování lásky a svornosti každá strana náboženství své volně provozovala, kněžími svými se řídila a jedna strana druhé v jejím náboženství a řádích žádného vyměřování nečinila, těl mrtvých v kostelích, na krchovích pochovávání a zvonění nebránila, jakž týž majestát, jehož datum na hradě Pražském ve čtvrtk po sv. Prokopu l. P. 1609 to vše v sobě šíře obsahuje a zavírá.

Podle kteréhož svrchupsaného milostivého JMC. povolení a majestátu, ačkoliv někteří z spoluměštanův a sousedův našich Českému

jazyku nerozumějících, tak i jiných přátele našich milých při nás purkmistru a radě dotčeného Menšího Města Pražského na onen čas nejednou než několikráté, jak oustně skrze vstoupení v radě, tak skrze rozdílné spisy své nám podávané s náležitou uctivostí jsou vyhledávali, poněvadž větší díl měšťanův a sousedův z obce této, tolikéž i čeládky vandrovní a přistavní jich přirození Němci jsou a jazyku českému nerozumějí, aby jim některý kostel k kázání slova božího, též posluhování velebných svátostí a pokudž by to býti nemohlo, jisté místo k vystavění nového kostela aneb rozšíření starého od nás vypůjčeno a vykázáno bylo.

Kteroužto křesťanskou a pobožnou žádost jich měvše tehdáž spolu s jinými některými měšťany našimi, Čechy přirozenými, v svém bedlivém uvážení, všelijak sme na to myslili, aby takové slušné žádosti své užiti mohli. Ale že žádný tak prostranný a příležitý kostel pod obojí při městě tomto k provozování takových služeb božích jazykem německým obrati a najítí se nemohl, obec také tato, aby jiný nový kostel v městě příležitěm vystaven byl, sto nijakž bejti nemohla a nemůže, však nechtíc, aby tudy spoluměšťané a sousedé naši v provozování svobodného náboženství svého jazykem německým nějaké skrácení nésti měli, jim sme (však tehdáž do vůle a libosti naší) k tomu své povolení dali, aby v kostelíku na novém krchově, jenž slove u mistra Jana Husi, kterýž nijakž beze škody a naříkání mnohých, jichžto přátele těla mrtvá tu pohřbena leží, rozšířen bejti nemohl, zatím takové služby boží, dokudž by se nějaká lepší příležitost nenaskytla, provozovati mohli, čehož se jim také až dosud uživati dostalo.

V tom pak čase, spolčivše se někteří, obzvláštní horlivostí poslouchání slova božího a užívání velebných svátostí i také provozování náboženství křesťanského jazykem německým vedle též konfesí České vedeni jsouce, jisté místo blíž dotčeného kostelíka mistra Jana Husi (s jistým však vědomím a povolením naším) jsou sobě k vystavení nového kostela vybrali i také pro rozšíření jeho některá místa příkoupena i také nám a vši obci darována sou byla, kteráž taky knihami městskými, kterýmiž se též grunty řídí, nám a obci naši zapsána jsou a bejti mají, takže z obzvláštního řízení a vůle pána Boha všemohoucího a pomoci, jak obzvláštní jednoho každého z spolusousedův našich, tak i z pobožného a křesťanského oumyslu a vroucné náchylnosti k poctě boží mnohých znamenitých, slavných potentátův, kurfirstův a knížat svaté Římské říše, obzvláštně pak osvíceného knížete a pána, pana Hendrycha Julia knížete Brunšwického a Lyneburského etc. pomocí a nadáním takový kostel k založení ve jméno blahoslavené Trojice svaté, ale i také na větším díle k vystavení svému pomalu přichází. Že pak od některých nehrubě rozvážlivých a nepokojných osob takové naše i dotčených spoluměšťanův a obyvatelův našich česky neumějících přátelelské, k svornosti a lásce se vztahující mínění a povolení, tak jakoby provozování náboženství pod obojí v jazyku českém netoliko k stenčení a potlačení, ale i jazyk ten český dokonce k vyhlazení přijíti

měl, se ujímá a vykládá, i aby takovému budoucímu zlému časně v cestu se vkročiti, z zvláštností nějakých jmen, kteráž v obcích k žádnému vzdělání nejsou, sjiti a raději křesťanská svornost, sousedská láska a zpřízněná příbuznost mezi námi jednoho boha a jednoho krále za vrchnost majících a k nim se přiznávajících vzdělána, zachována a upevněna bejti mohla, takto sme se my zpočátku psaní purkmistr a rada, starší obecní i všecka obec tohoto Menšího Města Pražského, tělo a krev pána našeho Ježíše Krista pod obojí z víry přijímajících a k konfesí Český se přiznávajících, na něž se také sychupsaný JMC. majestát vztahuje, společně z pravé, upřímné křesťanské lásky a beze všeho přinucení, dobrovolně s zdravým rozmyslem a dobře uváženou radou o níže psané artykule snesli, narovnali a je sobě bez přerušení zdržeti připověděli:

Předné co se vrchnosti a kollatorství jak farního a předního kostela sv. Mikuláše, tak i jiných kostelů pod obojí k témuž kostelu a kollatorství náležejících doteče, poněvadž pan purkmistr a páni i všecka obec města tohoto od mnoha set let nad paměť lidskou, ano hned od založení jich páni a kollatores vždycky beze vší překážky sou bejvali a zůstávali, protož to ještě tak zůstat a takový nový kostel ve jménu blahoslavené Trojice sv. založený, k týmž kostelům immediate připojen jsouc, jich všechných dotčený pan purkmistr a páni i všecka obec nynější i budoucí pod obojí k konfesí České se přiznávající a na něž se majestát a srovnání náboženství pod jednou a pod oboji vztahuje, poněvadž jim to vlastně jakožto vrchnosti náleží, páni a kollatores sou a od jednoho každého beze vší překážky za takové jmíni a držáni býti mají a k nim jak pan farář český od sv. Mikuláše, tak i německý s manželkami a dítkami svými nyní i budoucně v potřebách svých outočiště aby měli a je za vrchnost svou poznávali.

Druhé, jestliže by se kdy trefilo (jakož pak v světě nic stálého není) a někteří z pánův farářův buďto český aneb německý, odpuštění by v času náležitém vzal aneb prostředkem smrti z tohoto světa vykročil, tehdy pan purkmistr a páni i všecka obec nynější i budoucí, aneb jisté osoby k tomu od nich volené, oberouce sobě jistý den, místo a hodinu, společně sešli a o tu jistou osobu (vezmouce však prve o učení a životě jeho od jiných rozumných a boha milujících lidí dostatečnou zprávu), která by se k tomu hodila a učením i životem příkladným stádce své předcházela, se snesouc, porádnou vocati českému českou a německému správci latinskou pod pečetí městskou aby dali a jeho rádně k takové správě, buď české neb německé, povoiali. Což když by se stalo a čas k dosazení přicházel, tehdy pan administrator konsistoře Pražské pod obojí spolu s pány adjunkty a assessory svými má náležitě požádán bejti, aby takovou osobu od nich volenou a obranou na místo jeho potvrdil. Pakli by toho, buď to z nějakého záště aneb protimyslnosti, nemajíc k tomu žádné slušné příčiny, se učiniti zbraňoval, tehdy na Jich Milosti pány defensorы to vznéstí a tu dalšího vyměření a opatření očekávati a potomně takového správce

tak pořádně povolaného náležitě a počestně na tom aneb místo jeho dosaditi mají.

Třetí, poněvadž od mnoha set let, jak v správě světský tak i duchovní, řeč aneb jazyk český přednost jest měl a služby boží obzvláštně pod obojí způsobou jazykem českým v chrámích Páně se konaly, to tak ještě zůstati a kostel sv. Mikuláše přední slouti i také správce církevní český téhož kostela, nynější i budoucí, před panem farářem německým přednost a praerogativ míti má. Však tak, aby se nedomníval tudy nad týmž správcem německým nějakou jurisdikcí neb právo míti aneb mimo pana purkmistra a pány i všecku obec ním vládnouti, jemu rozkazovati a něco vyměřovati měl.

Čtvrté, kdež netoliko za starožitné církve, ale i nové, příkladové toho jsou, že obzvláštní, zvláště pak k nějaké potupě se vztahující jména k žádnému vzdělání nejsou, nýbrž velikou roztržitost a rozdvojení v církvi uvozuji, protož aby po dnešní den toho nebejvalo a žádný těch slov Čech, Němec, Vlach etc. k zlehčení a ourážce druhého (an všickni ve jméno blahoslavené Trojice svaté pokřtěni jsme a od Krista křestané slujeme, nicméně jednoho měšťanství, práva a svobod užíváme) neužíval, jeden druhému ku potupě nic nemluvil, nepsal a nemaloval. A kdo by se čeho tak proti lásce a svornosti křesťanské a přátelské dopustil a na něj to vskutku shledáno bylo, tehdy vedle provinění svého má ku příkladu jiným nepokojným lidem skutečně strestán bejtì.

Pátý, co se provozování v témže novým kostele Trojice svaté služeb božích doteče, v tom pan farář německý nynější i budoucí svobodně exercitium kázáním slova božího, posluhováním velebných svátostí, oddavky, pohřby a jinými službami božími pod obojí bez vší překážky jednoho každého jmíti a vykonávati má, s tím však při tom doložením, když by se k tomu kdy přičina dala, tehdy buď to sám pan farář sv. Mikuláše aneb jiný z kněžstva, kterému by to povoleno bylo, aby jazykem českým služby boží kázáním slova božího aneb posluhováním velebných svátostí v témž kostele, snesouce se o to společně prve, svobodně vykonávati mohl; proti tomu zase německý pan farář v kostele sv. Mikuláše služby boží jazykem německým konati moci bude a jeden druhému, když by takové služby boží v německým kostele česky a v českým německy v týchž kostelích díti se měly, tejden napřed aby znáti a věděti dal, tak aby to posluchačům svým a těm, kteříž by stolu večeře páně užívatí chtěli, časně v známost uvozovati a tudy dobrý řád zachován bejtì mohl. Nemohli-li by se pak páni farářové o to snéstí, aby to na pány ouředníky aneb pana purkmistra a pány vznesli a vyměřením jich se opravili.

Sestý. Jeden každý, buďto z přespolních aneb domácích, poněvadž všickni křestané sme a jednostejného radostného těl našich vzkříšení očekáváme, aby v témž kostele Trojice svaté svobodně, však proti slušné dle každého možnosti odměny, volně bez osob přijímání pochovávati se mohl. A nad takovými těly mrtvými kázání

česká neb německá, buď v kostele sv. Mikuláše neb Trojice svaté, svobodně aby se dála a od takových kázání pánům farářům, tolikéž i tomu, který by nekázal, po jedný kopě míš. aby se dávalo a více nic. Pakli by kdo kterému z nich něco více nad tu kopu dati a nějaké dobrodiní učiniti chtěl, to se při jednoho každého dobré a svobodné vůli zůstavuje.

Nicméně poněvadž mnohdykráte to jest se trefilo, když souku faráři německému posluchači jeho k naučení do kostelika mistra Jana Husi přicházeli, aneb že se svátost křtu sv. vykonávala, tehdy že přicházejíc žákovstvo s těly mrtvými zpíváním i jináč nemalou překážku z nenadání jemu v povinnosti jeho činili, protož aby toho víc nebejvalo a jeden druhému na truc zoumyla aby nic nečinil, nýbrž páni farářové aby o to mezi sebou srozumění vzali a když by se kdy jaká taková služba křesťanská dítí měla, sobě to v známost časně uvozovali, tak aby buď jeden dřív neb později, jak by o to se snesli, práci a přisluhování své v svornosti vykonávat mohl.

Sedmý, strany akcidencí aneb případností jich pánův farářův, buď to od oddavkův, křtu sv. aneb jakýchkoliv jiných, poněvadž se tu nic jistého nařídit nemůže, o to sme se společně snesli a nařídili, aby jeden každý na těch, kteréž mu při kostele od posluchačův jeho aneb kohokoliv jiného přicházejí, přestával a jeden druhému v ně se nevkládal. Než co se koledy na štědrý den pana faráře sv. Mikuláše a kaplana jeho dotejče, poněvadž nehrubě příkladná věc jest, aby sám neb kaplan jeho na týž den, kterýž od věrných křesťanův k připravování se hodnému slavení přicházejících slavností narození Krista Pána obrán jest, po domích k pánům sousedům na koledu choditi a tudy jakouž takouž příšinu k nějakému zhoršení dávati měl, protož všelijak na to mysliti chceme, aby jistá osoba k tomu obrána byla a ta od spolusousedův takovou koledu, což by tak kdo z lásky a možnosti své dátí chtěl, aby vybírala, a potomně což by tak vybráno bylo, aby panu faráři a kaplanu jeho podle rozvržení od pánův ouředníkův odvedeno bylo.

Osmý. Ačkoliv sme všelijak na ty prostředky myslili a to společně uvažovali, předně, kterak by páni farářové český i německý, jak stálým platem, tak i jinými potřebnými věcmi náležitě opatřeni bejti a tudy práce své tím pokojnější myslí vykonávat mohli; za druhé, aby jistí správcové aneb ouředníci nad takovými kostely a zádušními, kteříž by (majíc na to obzvláští povinnost) všecky a všelijaké důchody, buď to stálý (jichž dosti na skrovně jest), aneb běžný, žádný dokonce nevyminujíc k týmž kostelům náležité k sobě přijímali a potom z nich náležité počty příjmu a vydání panu purkmistru a farním i vši obci aneb jistým osobám od nich z prostředku jich voleným, pod obojí přijímajícím činili. Však poněvadž týž kostel nový svaté Trojice ještě dostaven není a správcové nynější téhož kostela, aby stavení takové průchod svůj mítí mohlo, do několika tisíc jsou se vzdužiti a sebe věřitelům svým zapsati mušeli, a tak o žádným jistým důchodu téhož kostela

na tento čas věděti se nemůže, z kterýchžto i jiných mnohých příčin aby tyto dva artykulové nyní na místě postaveni a něco jistého o tom (jakž bychme nejráději chtěli) dotud, dokudž by takový kostel na místo postaven nebyl a oni páni správcové takové dluhy svrchudotčené nezaplatili, aneb jistá cesta a prostředek k zaplacení jich se neobrala, pro uvarování se nějaké budoucí konfusí a neřádu nařízeno bejti mohlo, za nemožnou věc při sobě sme uznali, protož toho všeho z oznamených příčin na tento čas při tom do budoucího nařízení, kteréž však co nejdřívěji možné bude, aby před sebe vzato a na místě postaveno bylo, o to všelijak se přičiniti chceme, zanecháváme a odkládáme. A tak oni páni ouředníci a kostelníci záduší sv. Mikuláše a správcové kostela sv. Trojice, jakož až dosavád, aby ouřad a povinnost svou sobě svěřenou vykonávali, důchody k sobě přijímali, z nich pana faráře vychovávali a což k jednomu každému kostelu zapotřebí bude, náklad činili.

Nicméně obojí páni ouředníci a správcové na to za tím všelijaký bedlivý pozor dáti mají, aby služby boží podle tohoto snesení a vyměření našeho ve všech kostelích ke cti a chvále Pána Boha všemohoucího a spasení duši jednoho každého pokojně, rádně, náležitě a bez pohoršení se daly a konaly. Jestli že by pak proti tomu co čelíciho spatřili, to společně vážně a s pilností přetrhovali, pakli by sami tomu odolati nemohli, tehdy mají to na pana purkmistra a pány vznéstí, tak aby tomu zlému v cestu se vkročiti a takoví buřičové a lidé nepokojní k náležitému strestání přijíti mohli. Nicméně aby pan farář sv. Mikuláše lepší své vychování míti mohl, tehdy, jak předešle, tak i nyní páni správcové kostela sv. Trojice jemu každého půl leta při času sv. Jiří nebo sv. Havla po třidcítí kopáčkách mř. na hotově z důchodu svých aby dávali. Nicméně co se každý páť neděle při kostele Trojice svaté petici vybere, tak k kostelu sv. Mikuláše, jako i polovici svíc při pohřbích náležeti má.

Deváté. Poněvadž při všech kostelích, kdež se služby boží dějí, veliký neřád s nemalým zhoršením pobožných lidí od žebráků na oko se spatřuje, tak že mnozí zdraví, silní a zprosta zahálčiví štercíři netoliko na lidi jdoucí z kostelův se tlačí, ale i nepříjemným křikem svým jako z mušení od nich almužny jmíti chtějí. Protož aby toho více nebejvalo, páni ouředníci a správcové dotčených kostelův o to se všelijak přičiniti mají, aby takový neřád skutečně přetřzen bejti mohl. K čemuž rychtáře z měšťanův aneb obyvatelův zdejších, osobu hodnou a k tomu schopnou, sobě objednat a s ním o jistý plat týhodní snéstí se mají. Jestli že by pak on sám tomu neřádu odolati nemohl, tehdy bude mocí pana rychtáře městského aneb písáře jeho na pomoc k sobě přivzítí, což oni učiniti povinni budou. Pakli by se toho spečovali a to na pana purkmistra a pány vzněšeno bude, co jim z toho přijde, toho aby očekávali.

A což tak tuto pro zachování křesťanské lásky a svornosti mezi námi s dobrým rozmyslem jednomyslně snešeno, narovnáno

a na místě postaveno jest, to tak celé a neporušené nyní i na časy budoucí zůstat a kdo by se koliv proti takovému jednosvornému snešení našemu na odpor stavěti a je rušiti chtěl, tehdy takový jakožto rušitel obecného pokoje, lásky a svornosti sousedské předně z církve vyloučen a potomně z obce vyvržen bejti má. A pro stálejší toho bezpečnost a pamět toho společné snesení a narovnání naše do kněh městských našich vložiti a vepsati sme poručili, tak že, kdož by toho kdy potřeboval, vejpis pod pečetí městskou s povolením a vědomím pana purkmistra a pánu sobě vzítí moci bude. Stalo se v plný radě v přítomnosti vší obce ve čtvrtek 22. dne měsice srpna l. P. 1613 za ouřadu purkmistrského pana Bonaventury Johna a prymaství pana Jana Joachyma Mendle ze Steinfelsu.

II. Užívání jazyka českého při úřadech v 18. stol.

Jako tak často jinde, tak i v přičině dějin užívání jazyka českého v úřadech, ve škole a v soukromém životě v XVII. a XVIII. století nutno sáhnouti přece k povrhované frási o »mezere v literatuře.« Nesnadný tento předmět není dosud probádán, ač jest nám jeho thema tak blízké. Proto sděluji tuto několik příspěvků, pokud se Prahy týkají.

Jsou to hlavně dva zákony, které v minulém věku zjednaly úplnou převahu němčiny. Jednak totiž nařízeno r. 1774, že jediným vyučovacím jazykem jest němčina, a r. 1780, že na gymnasium nemá býti nikdo přijímán, kdo by neuměl německy. Pouhý následek toho byla záměna latiny v němčinu na universitě r. 1784.

V životě veřejném rozhodovalo ustanovení Obnoveného zřízení z r. 1627 a novella z 1. ún. 1640, kterými prohlášena němčina za zcela rovnoprávnou ve všech zemích království Českého. Změna stala se — ač nedůvodně — vydáním všeobecného soudního řádu r. 1781.

K témtoto známým okolnostem mohu připojiti ještě tyto dodatky.

Na základě císařského rozhodnutí ze dne 9. července 1763 vydalo místodržitelství následující dekret pro města Pražská a ostatní kraje Českého království:

Ježto dle obsahu sem nejmilostivěji došlého reskriptu de dato Vídeň 9. a přijatého 26. t. m. a r. dosud bylo pozorovati, jak i v království Českém, tak i v markrabství Moravském u velké většiny (die bey dem grössten Theile) obyvatelů obvyklá česká řeč tak zašla, že skoro všichni představení i úředníci nejsou jí mocni, ba docela při zemských a vrchních soudních místech jako i při městských magistrátech velký nedostatek se jeví této řeči mocných sujetů, ježto pro zdokonalení Jeho Veličenstva nejvyšší služby, udržení pořádku a práva naprosto nutné jest tuto tak velice zašlou řeč zase zvelebiti (mithin zu Beförderung Ihrer Mayestät

allerhöchsten Dienstes, dann Aufrechterhaltung der Ordnung undt Justitz ohnumbgänglich nöthig sein will, diese so weit verfallene Sprach wiederumb emporzubringen), jest Jejího Veličenstva nejvyšší rozkaz a nejmilostivější vůle, aby budoucně rodiče děti své pilněji v češtině cvičiti dali, školní komise pak prostřednictvím ředitelů humanismu aby zvláště na to poukázaly, aby mládež v menších školách k překládání českých argumentů byla vedena a přidržena, tak aby tato řeč snad zase v dokonalý chod přivedena a udržena byla, a pak při obsazování míst radních, úřadních, kancelářských a vyšších úřadů vždy schopná, v řeči německé a české dobře vycvičená subjecta ustanovováni byli (also zu Besetzung deren Rathsstellen, zu Aembtern, Cantzleyen und höheren Stellen tüchtige, in teutscher und böhmischer Sprach wohlgeübte subjecta angestellt verden sollen), o co pak i od nás s pevnou rukou bude staráno a k uprázdněným místům bez zvláštní příčiny a ceteris paribus žádná jiná subjecta než taková, která česky mluví a píší, navrhována býti nemají (worauf dann auch von hierorts veste Hand gehalten und zu denne erledigten Dienststellen ohne besonderer Ursach und ceteris paribus keine andere, als solche Subjecte, welche böhmisch reden und schreiben, in Vorschlag gebracht werden mögen.) Pan královský okresní hejtman (der königliche Herr Kreyshauptmann) toto nejvyšší rozhodnutí bez okolků v kraji jemu svěřeném vyhlásiti si pospíší, aby napotom každý se dle toho řídit mohl. V Praze, dne 28. července 1763.

Pražským magistrátům dodáno bylo toto místodržitelské vy nesení dne 11. srpna a publikováno tu dne 18. t. m. Text (dosud nevydaný) zapsán do městských knih dekretních (pro Staré Město č. 799 fol 181—2 městského archivu).

Vysoko důležitý tento rozkaz nezůstal sám.

Aby snadněji řečeného cíle bylo dosaženo, vydalo c. k. gubernium dne 25. t. m. nové nařízení všem krajům království Českého, v němž praví:

• My jsme sice posledně sdělili neprodleně nejvyšší rozhodnutí Jejího Veličenstva, aby zde v zemi tak zašlá řeč česká opět byla povznesena, všem pánum královským krajským hejtmanům k vůli příslušné publikaci, o jejíž skutečném provedení naprosto nepochybujeme, ale, ačkoli o dobrém výsledku tohoto nejvyššího rozhodnutí možno miti veškeru naději při úplném zachovávání nejmilostivější předepsaných opatření, předce, aby rychleji a jistěji tento blahodárný účel byl dosažen, nalezáme nutným, aby všem kolejím, gymnasiím, akademii, a klášterním školám, kde se v zemi mládež počátečního svého vzdělání dochází, jako i všem městským a obecním představeným nařízeno bylo, aby příště k vyučování mládeže tací profesori, kantoři a učitelé dosazováni byli, kteří německé i české řeči důkladně (gründtlich) znali jsou, neboť nejvíce na tom záleží, aby mládež již hned ve svých prvních dětských letech

k české řeči byla navykána a vedena (weilen haubtsächlicher dann gelegen seyn will, die Jugend gleich in ihren ersten Kindsjahren zu der böhmischen Sprach zu gewöhnen und anzuleiten.

Pan královský hejtman krajský tedy oznámí nejen toto naše opáčené napomenutí všem v jich krajích jsoucím kolejím, gymnasiím, klášterům a vesnicím, kde se mládež v nižších a počátečních školách vyučuje, ale i všem panstvím a městům repuplicando oznamuje, a následkem prvního nejvyššího nařízení je znova vybídne, aby jen taková subjecta za profesory, kantory a učitele vždy byla dosazována, kteří obou řečí jak jen možno důkladně znalí jsou a mohou mládež nejen předepsaným překládáním, nýbrž hned na počátku s psaním a čtením, vyslovností a znalostí tištěných i psaných slov a písmen v české řeči vyučovati (damit derley subjecta zu Professoren, Cantoren und Schulmeistern jeder zeit gebrauchet werden, so beyder Sprachen soviel nur möglich aus dem Grund kundig, mithin im Stande sind die Jugend — in der böhmischen Sprach — zu unterrichten —) a tak výše zmíněnému nejvyššímu úmyslu a ku všeobecnému dobru země (zum allgemeinen Landesbesten) vyhoví. V Praze, dne 25. srpna 1764.

Magistrátu Starého Města Pražského doručen byl dekret dne 31. srpna a vyhlášen dne 5. září t. r. (č. 799 fol. 193—8 archivu městského.)

Na druhé straně nescházelo ovšem i napomenutí, aby hejtmané hleděli ku rozšíření znalosti němčiny v lidu, aby se povznesl obchod a hornictví. (Č. 801. fol. 318—19 jmenovaného archivu ze dne 21. bř. 1765.)

Zajímavé jest, jaké změny obnovené zřízení ve vnitřním úřadování způsobilo. Zde buděž podány některé ukázky.

Co se týče zemského soudu konstatoval jsem již na jiném místě (Úmluva str. 95 a sl.), že ku př. při exekučních zápisech první německý zápis jest z r. 1630, kdežto zřízení obnovené má datum 15. kv. 1627. Teprvé v letech 1653. 1660 vykazují zápis y německé silnější čísla, převládají asi od r. 1690. Poslední český zápis úmluvy nalezl jsem z r. 1728. Úřadováno bylo ale i po r. 1627 při tomto tribunále česky a poznámky kancelářské jsou i při německých kusech české.

Po tomto exkursu vraťmež se do staré Prahy.

Změna zřízení obnoveného platila i pro právo městské. Zákonem Ferdinanda III. ze dne 1. února 1640 B b 5 ustanoveno: Při tom, jakož jsme vyrozuměti ráčili, kterak by v příčině české a německé řeči při soudech průchodu zřízením novým zemským ustanovením právo tak vykládáno býti chtělo, jako by se na městské právo nemínilo, což však proti zdravému téhož zřízení zemského rozumu jest. Pročež to vysvětlovati a nařizovati ráčime, aby nápodobně při královských právích městských na takový,

jakž se v zřízení novým zemským sub. lit. C. 2. vyměruje, způsob tak dobré v německé jako v české řeči rozepře vedení zachováváno bylo a bez odporu průchod svýj mělo.«

Speciálních předpisů pro vnitřní úřadování pražských magistrátů z minulého století celkem není. Přece ale uvésti možno jedno jazykové nařízení obsahu velezajímavého. Jest to místodržitelské rozhodnutí ze dne 29. listopadu 1773. (zapsáno v knize dekretní č. 809 pražského archivu). Zní pak:

Poctivým, slovutným, moudrým a dobrým přátelům.

Netajíme Vám, že vyšlo ze zprávy podané našimi pány komisary o visitaci kanceláří u Vás ze dne 27. listopadu c. a. že u Vašeho soudu poradní knihy a o zasedání jenom pouze v české řeči se píší, ačkoliv i různé německé referaty přicházejí a i při ústním projednávání celé spory v německé řeči se vedou a rozchodusí. Proto pokládáme za nutné Vám nařídit, aby budoucně pro uvarování všech možných závad, ony referaty, které budou v německé řeči vyřízeny neb rozhodnutu v řízení ústním, německy, ale které v české řeči, česky do knih radních a o zasedání zapisovány byly (diejenige Vorträge, welche in Teutscher Sprache bey Euch vorkommen oder in mündlichen Processen verhandelt werden, in Teutscher, die Böhmischa aber in Böhmischer Sprache in die Rath- und Sessionsbücher eintragen zu lassen). Zajisté pak tomu našemu nařízení náležitě vyhovíte. Dáno v král. hradě Pražském dne 29. listopadu 1773.*)

Podepsán jest hrabě František Věžník.

III. Rozhodnutí gubernialní z r. 1849 o petici v přičině českého kázání v kostele sv. Jiljí.

Pro nynější poměry jest velmi zajímavým protest uložený v praesidiu městské rady se značkou »Praes. 21. dubna 1849. č. 433 M. R.« do obmyšleného zavedení německého kázání o 7. hod. ranní místo obvyklého českého v kostele u sv. Jiljí (u Dominikánů) na Starém městě Pražském. Sestává ze 12 číslovaných listů velikého formátu. Podáváme jej u přesnému znění i s chybami:

Slavná městská rada do královského města Prahy!

Jako všickni národnové evropské — hlásili jsme se lonského roku také my Čechové k svému právu, přede vším vyhledávajíce právo nejsvětější a přece od věku nám skracované, právo totiž k volnému vyvinování duševnímu, spolu pak odstranění všelikých překážek a pojištění národního života vůbec. Žádali a zároveň bratrsky podávali jsme my Čechové v Čechách toliko právo

*) K tomu dodati jest, že nařízeno bylo 16. července 1791 krajským úřadem pohraničním, aby v městech jejich obvodů volen byl do rady též vždy někdo českého jazyka znalý.

rovné pro sebe, tak jako pro Němce. I bylať uznána spravedlnost a slušnost žádosti naší: manifestem ode dne 8. dubna 1848. zaručil J. Ml. Císař a Král náš Ferdinand V. slavně s odpovědnými svými rádcí: »Národnost Česká že položena býti má za základ tak, že se řeč česká ve všech větvích státní správy a veřejného vyučování s řečí Německou v úplnou rovnost staví.« Slify podobné jsou od oné doby vícekráte opětovány a zásada rovnopravnosti národní má v celém mocnářství rakouském sloužiti za základ ústavy říše. Avšak poohlédneme-li se po Čechách vůbec a po Praze, hlavním to městě Českém zvláště, nahlédneme-li jmenovitě v úřady, ve školy a kostely, nelze upírat, že vskutku málo se dosaváde stalo k vyplnění takovýchto slibů svatosvatých, a ještě z toho mála počíná se již pohřichu z a se o de j i m a t i. Máme-li věřiti, že Správa zemská sama k ujmě této napomahá?

Že Praha mezi obyvateli svými ve všech částech mnohem více Čechů než Němců čítá, je vůbec známo, i bylo by věru podivno, kdyby to po tolikerých důkazích, jakých k osvědčení této pravdy podal rok minulý, právě snad jen král. Správa země nevěděla. Nejpatrnější důkaz poskytuje o tom poměr dětí ve školách farních, o němž se lehko lze přesvědčiti: ačkoli jsou zde školy tyto vyučováním, schopnostmi učitelův a celým svým zřízením skoro vesměs dítkám německým přístupnější než českým, nalézá se přece sotva někde více než 3—5 žáků rodilých Němcův na 100 Čechů! A dítě zajisté přináší z domu pravidelně jen tu a takovou řeč co materskou, jaká se doma mluví, pročež z materské řeči děti snadno i dobře souditi jest o řeči rodičů i celých rodin a tak spolu o řeči veškerého obyvatelstva. Přesvědčena jsouc o tom i nahlížejíc, národní vzdělání že hlavním jest základem obecního blaha a přiměřené změny potřebou nejnuttnejší, zasadila se obec Pražská i mnohý jednotlivý lidumil především o lepší uspořádání far a škol, aby pravým potřebám lidu všemožně bylo vyhověno. Tak stalo se, že v hořejší, nejlidnatější to části města Nového i Starého, kde 4 fary a více kostelů s veřejným konaním služeb božích a všech obřadů církevních pohromadě leží, jakož zejména: fara u sv. Trojice (Trinitarů), fara u Marie Sněžné (Františkánů), fara sv. Jilí (u Dominikánů) a fara u sv. Františka (u Křížovníků), pak chrámy Páně sv. Salvátora a Clementa a v klášteře Voršulinek, v nichžto ve všech se napořád hlásalo slovo boží a modlení konalo jen jazykem německým, zavedlo se ku konci minulého roku aspoň na faře i ve škole Dominikánské s přivoléním p. arcibiskupa a důstojné konsistoře Česká řeč k vyučování, aby se mezi sedmi kosteli(!) zatím jeden stal tak přístupným veliké většině Českého lidu, jakož zůstalo ostatních šest pro menšinu Německou. Považovali jsme krok ten za počátek aspoň — za úkaz dobré vůle a šetrnosti k Čechům; že však tím arci ještě nebylo učiněno zadost zásadě rovnopravnosti Národův ani naprosto,

tím méně dle poměru počtu a tedy potřeb jedněch i druhých, to bije do očí samo sebou, dosvědčí to každý poctivý kněz ze zkušenosti denní, vysvítáť to patrně z toho, že při kázání a požehnání českém chrám bývá přeplněn, při obřadech německých ale kostely zůstávají z většího dílu prázdný, jako to zejména také kostel sv. Jilí (!) u Dominikánů býval potud, dokud se v něm neozývali zvuky České. Očekávali jsme s trpělivostí a dobrým právem, že bude čím dál tím lépe, že se více pastýřů duchovních zachová dle povolání svého k potřebám duši sobě svěřených tak šlechetně, jako pan převor a farář Dominikánský, i doufali jsme, že také tam, kde by zvyk, pohodlí aneb jakékoliv ohledy sobecké snad silnější byly, než horlivost v povinosti svaté, konečně v eřejní ouřadu v é náležitý zjednají průchod zákonu a základním právům Národa. A hle, tu nám zvěstuje dnes kazatel nás po ukončení své nábožné řeči v chrámu sv. Jilí, že i zde má zaniknouti pro nás učení křesťanské, že totiž z vyššího rozkazu budoucně opět má kázání býtí německé. Úcta k místu posvátnému a k oznamovateli váženému zabránila sice, že se uražený cit přítomných věřících neosvědčil výjevy zjevnějšími; než ale hnútí všeobecné a zraky celého nesčíslného zástupu jevily přece hned v chrámu Páně, že všecka srdce žalostí i trpkým úžasem byla naplněna; po ulici pak nastalo blasité reptání: »tak se šetří rovnoprávnosti u nás, že nám nepřejí ani jednoho z tolikerých kostelů?« — »ai toť nás již i z kostelů vyháněj!« — »tak zase jeden krok naspět; jak daleko jsme ještě od rovnoprávnosti opravdivé!« — »upírat se nám ještě rovnost před Bohem, kdy teprve dospějeme k rovnému právu před zákonem světským! Toť není k vydržení více« a t. d. Jiní zas ani nechtěli vlastním věřit sluchům. Spěchali jsme k p. faráři, bychom zvěděli, jak a proč se to stalo, abychom nabylí úplné přesvědčení. Tu slyšeli jsme dále, že není sice zrovna zákázaný, avšak nemozný učiněný kázati česky, poněvadž od veleslavné Správy Zemské přikázáno jest slovo boží v řeči německé na hodinu 9., tedy na místo dosavadního kázání českého a sice právě proto, že čas ten prý pro Němce je nejpohodlnější. Toť jako by veleslavné Správě v království Českém jedině na Němcích záleželo, nic na Čechách! A poněvadž ani síly kláštera Dominikánského k obstarávání tolikerých kázání nepostačují, ani čas k vykonávání jich, jelikož je o 10. hod. velká zpívaná mše, která někdy přes 11 h. trvá, načež jde před $11\frac{1}{2}$ hod. školní mládež ke mši nadané (fundované), tak že není více pokoj, nemohlo by skutečně českého kázání stávati vedle německého. Zde jest mnoho far tak čistě německých, jako by v pouhých Němcích byly; proč se tam nic podobného ani neděje, ani nežádá, totiž aby se při němčině rovně šetřilo čeština, ačkoli je počet Čechů osady daleko větší? My máme také za to, že rovnoprávnost národní nepozůstává v tom, aby v každém kostele a ve všech školách se učilo zároveň řečí obojí — (bylo by to aspoň zde v Praze zbytečné týrání a maření sil, času a nákladu), anobrž že stejně postaráno býti má o skutečné potřeby Nákladu).

roda každého — tak, aby všichni pohodlně mohli nějaký kostel i školu používat; a tu můžeme s dobrým svědomím tvrditi, že ve všech dílech našeho města svrchu dotčených pro všecky Němce, kteří tu bydlejí a cvičení křesťanské navštěvují, jeden chrám spíše postačí než čtyry pro Čechy. Jedná-li se tu jen o pohodlí, mělo by se vždy spíše hleděti k pohodlí a potřebám většiny: a tu je oboje zase očividě na straně Čechův. Neboť zrovna třídy nejčetnější, třídy měšťanské, prostřední a služebné, ty jenž pokrmu duševního, útěchy v utrpení a posily v lopocení svém nejvíce potřebují, jsou skoro naskrze České; pro ně je každá ztráta času bolestnější, oni se musejí v rodině střídati, jeden druhému domácnost odevzdávat, kdykoli dům opouštějí a tedy také když do kostela jdou; rodiče mají na děti, mistři na učenníky, čeleď a t. d. dohlížeti, jichž doma neustále potřebují, pročež je neradi daleko posílají a z očí pouštějí, an zatím těch, kteří jen německy rozumějí, velmi málo jest a ještě méně na kázání chodí, aniž to osobám těm obyčejně co uškodí, jdou-li na př. od Dominikánů ke Křížovníkům o několik kroků dále do kostela, kde vždy jistí býti mohou pohodlného místa v kostelích, aby odpočinuli sobě po skrovné procházce, kterouž beztoho činivají buď přede mši nebo po vykonání pobožnosti. Že pak staré zákony, z času Josefových proti rovnoprávnosti a jen k všeobecnému zněmčení čelici v ohledu tom nižádného místa více nemají a miti nemohou, netřeba snad podotknouti. Proto není pražádné podstatné příčiny, aby se rušil dosavadní pořádek cirkevní u sv. Jilí dle nutnosti zlepšený, proto nemůžeme mlčeti: ohražujeme se co nejurčitěji proti zákazu řečenému, v němž pozorujeme skracování rovnoprávnosti nám svatosvatě zaručené, i žádáme, aby veleslavná Správa zemská toto Své nařízení ve faře Dominikánské odvolati ráčila a nejen faráři tomu aby se v kázání Českém nepřekáželo, nobrž aby vůbec zásada rovnoprávnosti bez dalšího zadržování naskrze a úplně provedena byla. Nesnází a těžkostí jest věru pro lid i pro vládu již příliš mnoho; máme dosti příčin k stížnostem ve věcech obecních; nebylo by dobře je bez potřeby ještě rozmniožovati: nešetření nebo dokonce pohrdání svatým právem Národnosti dotýká se nejhľubších citů i otřásá Národem celým; tak vzrůstá nespokojenost obecní, z které sotva komu vykvete co dobrého. Právě ale v době takové nebezpečné má a musí vládě i každému dobromilu nejvíce záležeti na udržení bohabojnosti, na mravním vzdělávání a ušlechtění lidu. Spoléháme se na moudrost prozatímního zeměsprávce, že takovou to důležitost obecnou na oběť nedá pouhé samolibosti několika zpanštílých, od spoluobčanů svých zbůhdarma se odchylujících rodin.

Ostatně jest nám pro uvarování všelikého pohoršení uctivě doložiti, že to prozretelnost káže, aby se služby boží v dosavadním způsobu nepřetrženě konaly, tedy aby také budoucí neděli zas kázání české držáno bylo v čas obyčejný, jinák by se bylo co obávati nemilých výstupů, z kterých mohlo by i mnohé nebezpečenství pojít. Uvádějíce vše to, jak

jsme ohrazení své přímo k zemskému králu. Praesidium podali, zároveň slavné Pražské Raddě k laskavé známosti, důvěřujeme se pevně, že vyvolení zástupcové tohoto králu hlavního města v případnosti té poznati ráčíte záležitost obecní, jelikož se tu jedná o princip pro každého Čecha i pro veškerou vlast veledůležitý; skládáme důvěru ve Vás, Pánové, že se netoliko o naší věc zasadíte, anobrž, že se spolu o všeobecné řádné provedení zásady národní rovnoprávnosti ve všech poměrech obce, zvláště pak u veřejném vyučování pro mládež i pro lid dospělý úsilně starati neopomenete, aby Čech ve vlasti své rovnou měrou požíval všech výhod, jaké má Němec a každý rodák ve svém kraji.

V Praze, dne 15. dubna 1849.

Vlastní podpisové obyvatelů okrsku fary sv. Jilí.

Karel Hawlíček Radník Nář. Nov. č 339
I.
Herrnenejedlý říciček právník č. 339
I.

Josef Klobouček studující č. 339
W. Traisinger opeč. N. Nář. č 339 I

E. Horáček. — — 339
MUDr Wáclav Bělohrádský 995-1

D. Antonín Proba dle rady
čís. Královského řádu.

Karel Brákalý mládež.

Josef Čubálek činovník práv římských
Jos Boj. Pichl, Doctor o lékařství 995
334

Jos. Kaj. Tyl
Redaktor a spisovatel
Pislo 321

Klučák redaktor *SM*

První jest tu podepsána »Anna Fingerhutová, domácí paní, ve jménu 25 služebných i s chasou.« Ukázkou připojujeme i snímky podpisů některých osob, dobře známých z našeho života, jako: Havlíčka, Herm. Jirečka, Kodyma, dra Bělského, dra Štrobacha, Strakatého (spolutvůrce hymny »Kde domov můj?«), dra Pichla a Tyla. Na 6. listu v pravo shora podepsal se »Klučák, redaktor.« Týž později psal se Klutschak a byl jako redaktor »Bohemie« úhlavním nepřítelem všeho českého . . .

Stížnost jest opatřena 547 podpisy. Původcem jejím byl obětovný vlastenec Ferdinand Pravoslav Fingerhut, jak zřejmo jednak z rukopisu, jednak z tohoto přípisu na 10. listě vzadu:

»Pro krátkost času nemohli do soboty dne 21.ho dubna 1849 všichni s tou žádostí souhlasející obyvatelé okresu Dominikanské fary podepsati. Slavná radda městská obdrží tedy na budoucí týden dodatek k témtoto podpisům.

Ferd. Pravosl. Fingerhut,
 sládek, ve jmenu více měšťanů z této fary.

Stížnost výmluvně svědčí o vybájeném němectví Prahy v prvé polovici XIX. století. Jest tu neobyčejně mnoho podpisů jen německých, z nichž zřejmo na prvý pohled, že pisatel byl Čech, ale česky psát neznal a s němčinou velmi zápolil.

Místodržitelství, či tehdy král. gubernium, vyřídilo stížnost připisem ze dne 6. května 1849 (viz znění jeho pod čarou); za-

Vom k. k. böhmischen Landesgubernium.

No. 25090.

An den Herrn

W. Wanka,

Bürgermeister der k. Hauptstadt Prag.

Nach einer dem Landesgubernium aus dem prager, mehr als 7500 Seelen zählenden Kirchsprengel Sct. Ägid zugekommenen Petition von etwa 450 selbständigen Bewohnern desselben sind die Petenten von der Ansicht aus-

sluhuje pozornosti, že již tehdy v úředním aktu jest jazyk český jmenován »*čechische Zunge*« (!), kdežto němčina stále uváděna jako »*deutsche Sprache*«.

Vyřízení gubernialní oznámila městská rada obyvatelstvu farnosti u sv. Jiljí tímto přípisem:

Obyvatelum okrsku fary Sv. Jílské, k doručení P
Anně Fingerhutové v č.: I.

Vys. nařízením od 22. února 1849 b. r. čisl. 10.407 od vys. král. českého gubernium v srozumění s arcybiskupském konsistorium v náležitosti obyvatelů fary Sv. Jílské stran zachování národní rovnoprávnosti a udržení fary této v kázání pro Čechy ustavoveno bylo:

Aby rovnoprávnost obou jaziků tež v tom pádu dokonalé zachována byla, tehdy má na faře Sv. Jílske:

o půl sedme hodině ranní kázání v české řeči —

v 9 hodin kázání v německé řeči —

o 11. hod. kázání v české řeči —

a odpolední vyučování křesťanské opět v české řeči držané býti.

Obyvatelum fary Sv. Jílské se tedy na jejich žádost pr. 21. dubna 1849 číslo ⁴³³_{M. R.} zděluje, že vys. Gubernium v předložené petici žádné příčiny nenalezáz ustoupiti od svého nařízení, dle kterého německému národu jedno, českému však tři náboženské

gegangen, als wenn die seit dem 1. Jäner 1849 — obwohl ohne Wissen der Landesstelle — bei dieser Pfarrkirche eingeführte Hochpredigt in *čechischer Zunge* untersagt, und dafür jene in der *deutschen Sprache* angeordnet worden wäre.

Dem Gubernium ist von einer solchen Anordnung nicht nur nichts bekannt, sondern es hat vielmehr im Einverständnisse mit dem prager fürstersbischöflichen Konsistorium bereits schon unterm 22. Februar l. J. Zahl 10.407 anzugeordnen für gut befunden:

»Dass, um der von Sr. Majestät ausgesprochenen Gleichberechtigung beider Nationalitäten auch hier vollkommene Rechnung zu tragen, von nun an bei dieser Pfarrkirche um halb 7 Uhr die Frühpredigt in *čechischer* — um 9 Uhr die Predigt in *deutscher* — um 11 Uhr eine Predigt in *čechischer* und Nachmittags die Christenlehre abermals in *čechischer* Sprache abgehalten werden sollen.

Der Herr Bürgermeister werden demnach aufgesfordert, den Bewohnern des Kirchspolgels Sct. Aegid zu eröffnen, dass das Gubernium auch in der überreichten Petition keinen Bestimmungsgrund finde, von dieser wohlmeinenden Anordnung, nach welcher der *deutschen* Nationalität nur ein, der *čechischen* hingegen aber drei religiose Vorträge an Sonn- u. Feiertagen zugestanden wurden, abzusehen; jedoch es dem prager fürsterzbischöflichen Kapitular-Konsistorium anheimstellte, die Stunden der in beiden Landessprachen abzuhaltenen Hochpredigten nach eigenem Ermessenn festzustellen.

Prag, am 6. Mai 1849.

Žiwna.

cvičení nedělního a svátečního času ustanovené jsou; arcibiskupskému konsistoriu ale volno bude, hodiny, v kterech velká kázání držena býti mají, dle vlastního nahlidnutí ustanoviti.

Z raddy městské v Praze, dne 30. května 1849.

Schránil.

Viděti ze všeho, že Němci prosadili svou.

Literatura.

A. Sládeček: Paměti města Dobrovice. V Praze 1900. Nákl. obce. Přibývá monografií, ale ne vždy dobrých a pozoruhodných. Pamětem města Dobrovice však nutno přisouditi místo přední. Auktor, rodák dobrovický, pořídil domovu svému obraz minulosti obšírný a poctivý. Snad jen mohli bychom si přáti úsečnějšího spracování všeobecných úvodů jednotlivých statí, a přehlednější úpravu formy (nadpisů stránek), skutečným pak nedostatkem jest, že opomenuto bylo rejstříku. — Předhistorický význam okolí stručně jest vyličen na počátku. Historie Dobrovice, nevelkého městečka na úpatí Chlumu v Boleslavště, počíná poč. XIII. stol., kdy Mstidruh z Chlumu byl purkrabím hradu pražského. Hrad Chlum strměl opodál a rod vládyk odtud rozdělil se po drobných sídlech po všem okolí. Vládyctví pomalu scelují se do XVI. stol. v rukou Valdštejnů, za nichž městečku dařilo se nejlépe; rod Valdštejnů vystřídalí Fürstenberkové a naposled Thurn-Taxisové. Ale ličení vnějších dějin není hlavním (ač ne též posledním) obsahem knihy; větší význam má zevrubné vypsání vnitřních poměrů. Od XIV. věku zajímají nás poměry náboženské, pečlivě předvedené, též hojně zprávy školské i kulturní. Koncem století poutá postava Henika z Valdštejna plná protiv a výstřednosti, jenž Dobrovici zvelebil i ozdobil dary, stavbami, proslulou tiskárnu, ale smutně zapsanou jest svou ukrutností na domnělých čarodějích a nebohem tiskaři Mizerovi, jenž smrtí pykal za vinu pána. V jiné kapitole provádí nás skladatel městem, vypisuje budovy nejen přední, nýbrž i sousedské, i posloupnost jich držitelů. Nemalé části zabírá vyličení zprávy městské, příhod všelikých sousedských, auktor všíma si i živnosti a řemesel. Cim více do nové doby, tím více podrobností, někde statisticky spořádaných i číslы doložených, někde svížně spracovaných. Vyličením novodobého ruchu hospodářského, společenského i kulturního končí první oddíl knihy. — Druhé odstavce pojednávají o obcích bývalého panství Dobrovického, spořádaných po někdejších rychtách. Každý článek je tu menší monografií a to úplnou, od nejstarších zpráv až do nové doby. Vysoce záslužny jsou zde úryvky o poměrech poddanských (seznamy usedlostí a jich historie), o náboženské perzekuci XVII. a XVIII. stol., o stavu škol venkovských, o rodáčích místních, jdoucí do detailů, ale nikde nadbytečných a rozvláčných. Pramenů užito bylo hojných i literatury a každý údaj svědomitě jest doložen. Pokud lze sledovati, čerpáno bylo ze zdrojů po pravdě a věrně. Sloh je spíše populární, ale s vědeckou přesností dobré se shoduje.

J. V. Š.

Ferdinand Menčík: Dějiny města Jičína. Dílu I, sv. 1. V Jičíně 1902. Str. 240. Nákl. města Jičína. Ohlašujeme tu počátek monografie jistě důkladné a obšírné, neboť silný první svazek sahá tepře do r. 1607. Důkladnost děkuje kniha šťastné okolnosti, že městu zachovaly se staré knihy až ze XIV. stol., z nichž ovšem bylo lze čerpati převzácné zprávy o vnitřním životě městském z dob, kdy jiným městům jest spokojovati se pouhými několika zprávičkami. První kapitoly obsahují o počátcích Jičína ze vsi Židiněvsi r. 1302 a historii panství Velišského, k němuž město slušelo; látnka spořádána

tak, že vypravování o každém držiteli (králi, Vartembercích, Jiřím z Poděbrad, Samuelu z Hrádku, Trčkům z Lípy) oddána zvláštní stať, tu kratší tu širší. Dále vypisuje se zřízení obecní ve XIV. stol., konšelé od r. 1381—1407, jména obyvatel, živnosti, duchovenstvo a škola. Str. 92—198 zajímá podrobný místopis, budov i domů po domě, pro Jičínské zajisté nejzajímavější oddil knihy. — Obdobnými staťmi o zřízení, obyvatelstvu, živnostech u věku XVI. svazek končí. — Připojujeme některé poznámky. Jmérem Železnice sluší rozuměti asi pozdější Isenberg pod horami Krušnými, a tedy u Jičína t. zv. župy Železnické by nebylo. Čečovi z Budějovic neodnáhl král Veliš, jak piše Neplach, nýbrž Velešín, dojista bližší, v jižních Čechách. »Velusi« v listině strahovské r. 1143 není Veliš, ač i Tomek tak míníl, ale zaniklá Velves, ještě ve 14. stol. známá. Jenišovice a Konice v téže listině strahovské nejsou vsi u Turnova, nýbrž jiné. Proto nevznikla ves Čejkovice od zakladatele Čeče, což i filologicky vyložiti je nemožno. Odtud i všecky vývody Dějin o krajině v době tehdejší pozbývají pudy. Patrně vždy neužil spisovatel X. dílu Sedláčkových hradů (jinde cituje). Ze rod Markvarticů vzl původ od vsi Markvartice u Jičína, je tvrzení sotva dokazatelné. Jména Markvarticů prvotní ukazují pod hory Lužické, nejspíš k Markvarticům u Lemberka, tvržíšť markvartické proto důkazem není, nebo znám je ve XIV. stol. rod vládyk odtud. Páni z Rotštejna nesluli nikdy »z Rukštejna«, tu je omyl s hradem Rukštejnem na Moravě. Větve Markvarticů, jež psala se ze Všeně, nesídila na t. z. Kozlovcích, t. j. hradu Chlumu, nýbrž na hrádku, jehož jméno i místo dosud v samé Všeni trvá. Nejen pp. z Vartemberka nenosili v erbu potom lva, nýbrž i pp. z Lemberka a ze Zvířetic, i z Michalovic. Drobná ta nedopatření ceny dílu jinak neumenšují.

J. V. Š.

Hynek Gross: Václava Břežana Regesta výsad daných městu českému Krumlovu za panství Rožmberského. Otisk z Věst. král. č. spol. náuk. V Praze 1902. Str. 17. Adjunkt krumlovského archivu nalezl neznámý dosud spis Václava Břežana, proslulého archiváře a historika rožmberského, spis, který nenáleží sice k dílům obzvláště významným, avšak je doplňkem vitaným k obrazu literární jeho činnosti. Jsou to výtahy z privilegií za účelem praktickým k jeho dějinným studiím. Dokud pak nejsou vydány listiny krumlovské vůbec, je dílko Břežanova i dobrou pomůckou pro množství drobných svých dat o českém jihu. Vydatel publikoval text pečlivě diplomaticky, a cenu vydání zvýšil doplňky, vysvětlivkami a odkazy k literatuře.

J. V. Š.

Hrad Lipnice. Napsal Fr. Kořínek. 1900. Nákl. F. Konráda v Lipnici S plánem a 4 ilustracemi. Cena? Str. 83, v. 16⁰. Knížečka pěkná — ale zapomenutá. Snad vinou nakladatele. Spisovatel, maje již za vzor znamenitý popis Sedláčkův ve »Hradech«, znalecky provádí čtenáře po všech prostorách hradu, a v druhé části vypravuje jeho dějiny. Práce svědčí o pili i o nevšední znalosti hradu. Nejen každý hrad, nýbrž každá ves měla by mít podobně sestavenou svou monografii, aby tak usnadněna byla práce dějepiscům. Proto měla by obecní zastupitelstva sama pečovati o to, aby místní učitel, farář atd. poridil obci dějiny. Ovšem — musila by otevřít měsíc na publikování práce.

Mht.

Nový časopis umělecký. Jednota výtvarných umělců jala se vydávat umělecký list »Dílo« určený práci výtvarného umění především českého. V prvním čísle zajímá nás především stať prof. Kouly o české keramice. Koula, jako jinde i tu první skoro razí dráhu, upozorňuje na řadu vzácných nádob XVI. a XVIII. stol. české práce hrnčířské, české majoliky s malovanými erby, jež dílem sebrány jsou ve sbírkách, dílem v rukou soukromých. Pokračování bude následovati.

Český časopis historický. Vydávají Jar. Goll a Jos. Pekař. Praha, 1902. Roč. VIII., čís. 3. a 4 : Jos. Kalousek: O listině císaře Jindřicha z roku 1086, kterouž Morava byla opět přivtělena k diecesi Pražské. — Jar. Bidlo: Studia byzantologická a K. Krumbachera »Geschichte der byzant. Literatur«, IV. a V. — Lad. Hofman: O organizači historického studia na vysokých školách v Paříži. — Jos. Šusta: Nová kniha o dějinách českého umění.

(Jedná o Maxe Dvořákově „Die Illuminatoren des Johann von Neumarkt“). — Josef Truhlář: Paběrky z rukopisů klementinských, LX.—LXII. — Josef Lekař: Nejstarší kronika česká. — Referáty. — Výtahy z časopisů. — Zprávy.

Casopis Mor. musea zemského. Vydává Mor. mus. společnost. Red. Fr. J. Rypáček a Dr. Fr. Šujan. Brno, 1902. Roč. II., č. 2.: Zd. Lepař. Populace a vzrůst měst a městců na Moravě v posledním století. (Se 4 mapami a 12 tab.) — Dr. Jaroslav J. Jahn: Reorganisace sbírek zem. musea Františkova. — Frant. Lipka: Zámecké brány v okolí města Boskovic. — Zprávy vědecké a spolkové. — Literatura.

Casopis Vlasten. spolku musejního v Olomouci. Roč. XIX., č. 2.: J. L. Červinka: Moravské brakteáty. S 1 tab. — Dr. M. Remeš: Propast hranická. — Jan Kries: O některých předhistorických hradištích na Moravě. — Různé zprávy. — Literatura. — Zprávy spolkové.

Věstník. Red. Jan Hellich a Frant. Hrnčíř. Nymburk, 1902. Ročník V., čís. 8.—11.: Dr. Jos. Linhart: Rod rytířů Linhartů z Neyenperku. — Ant. Stifter: Bošín, Sovenice a Mečíř. — F. J. Čečetka: Kulturní obrazy ze středního Polabí. — Jan Hellich: Pekaři a starodávný trest koše v Poděbradech. Týž: Delavrtští z Polabce. — Frant. Brzák: Majetek městana z konce XVII. stol. — F. L. Sál: Z lidového léčení na Polabí. — Jan Hojsák: Z paměti města Nymburka. — Drobnosti. — Feuilleton.

Věstník Matice Opavské. Čís. 20. Z obsahu vyjímáme: Vzpomínky na prof. Ant. Karáška a R. Hilla. — V. Hauer: Matice Opavská od svého založení do 26. června 1902. — Původ názvu „Bezkydův“. — Ukázka starého lidového zvěrolékařství slezského. — Zpráva o činnosti Matice Opavské za rok 1901. — Pozoruhoden jest i připojený obsah dosud vyšlých čísel „Věstníku“.

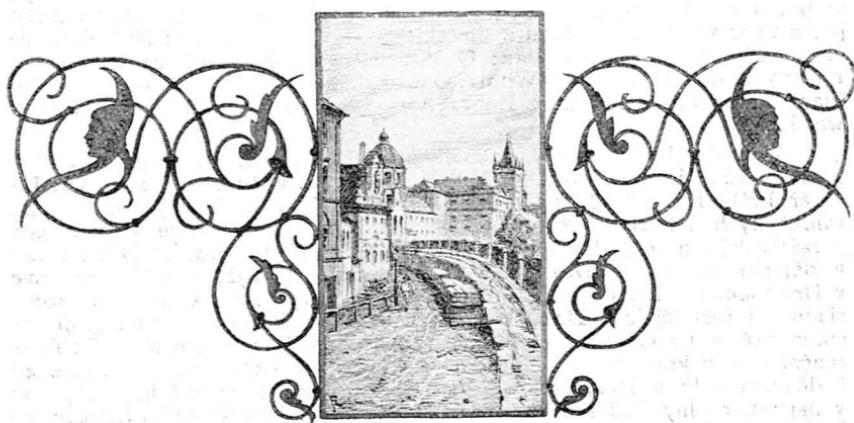
Lud. Organ Towarzystwa ludoznanego we Lwowie. Red. Dr. Ant. Kalina. Lvov, 1902. Ročník VIII., seš. 3. a 4.: Józ. Mazur: O miłości u ludu w życiu i pieśni. — Jan Świętek: Z nad Wisłoka. — S. Udziela: Dożywocie w Jazowsku w powiecie nowo-sadeckim w XVIII. wieku. — M. Gumplowicz: Polacy na Węgrzech. — Br. Gustawicz: Kilka szczegółów ludoznanawczych z powiatu bobrckiego. — Smólski: Ze zbioru podań, opowieści i baśni kaszubskich. — P. Miklavec: Zwyczaje, zabawy i zabobony ludu słowenskiego w południowej Styrii. — Reg. Lilientalowa: Życie pozagrobowe i świat przyszy w wyobrażeniu ludu żydowskiego. — Winc. Badura: Naśladowanie głosu zwierząt. — S. Matusiak: O Piaście. — J. Fr. Magiera: Przewiska rymowane do imion. — Jan Witort: Opowiadanie z Powiewieża. — H. Windakiewicza: Pieśni ludowe z Dobczyc. — Rozmaitości. — Recenze i sprawozdania.

Vjestnik kr. hrv.-slav.-dalmat. zemaljskog arkiva. Red. Dr. Ivan pl. Bojničić-Kninski. Záhřeb, 1902. Roč. IV., sv. 3. a 4.: Dr. Ferd. Sišić: Itinerář krále Karla I. (1301—1342). — Dr. K. Korvat: K dějinám biskupů záhřebských v letech 1433—1466. — Lud. Ivančan: Povstání v generalátě varadinském a sousedních okresích r. 1755. — E. Laszowski: Deset zpráv k dějinám města Křiževce v XV.—XVII. stol. — Týž: Pruské korouhvě v Hrvatsku. — Dr. Iv. pl. Bojničić: Listinné příspěvky k dějinám o pronásledování čarodějníc v Hrvatsku. — S. Brusina: Poznámky bibliograficko-statistiké. — Dr. G. Schwarz: Příspěvky k dějinám židů v Hrvatsku, II.: Toleranční daň v komitátu záhřebském. — J. Barlé: Ještě některé příspěvky k dějinám židů v Hrvatsku. — Vlad. Mažuranić: Hrvatské listiny, jsoucí v majetku rodiny Mažuranićů. — Dr. M. Wertner: Itinerář krále Štěpána V., Ladislava IV. a jejich hodnostářů. — Ch. Šegvić: V čem spočívá primát kostela ve Splitu? — Různé zprávy.

Casopis Museálnej slovenskej spoločnosti. Red. A. Sokolík. Turč. sv. Martin, 1902. Roč. V., čís. 4. Z obsahu vyjímáme: R. Uram: Zrnko. — Detvan: Umělecká výstava slovenská v Hodoníně. — K. A. Medvecký: Niciktoré lidové obyčeje a spevy z Krupiny. — Rozličnosti.

Nachrichten über deutsche Alterthumsfunde. Red. R. Virchow a A. Voss. Berlin. Roč. XII. Vyjímáme: Ein Trinkgefäß aus den Brandgräbern bei Wilhelmsau. (S 1 obr.) — Der Heidenkirchhof bei Teschendorf. — Der Ruinenberg am Dretz-See — Die Schwedenschanze auf der Klinke bei Riewend. (Se 13 obr.) — Vorschläge zur prähistorischen Kartographie. — Der Bronzedepot-Fund von Angermünde. (Se 13 obr.) — Fingerspitzen-Eindrücke im Boden vorgeschichtlicher Thon-Gefässe. (S 1 obr.) — Die neuen Flachgräber-Funde von Kannstadt und das erste Thongefäß der Früh-Latène-Zeit aus Württemberg. — Stier-Figur von Löcknitz. (S 1 obr.) — Spät-karolingisches Gefäß aus einer kistenartigen Steinpackung von Criewen bei Schwedt a. O. (Se 3 obr.) — Der Bronzedepot-Fund von Arnimsheim. (S 1 obr.) — Der Depotfund von Watenstedt. (Se 16 obr.) — Eigenthümliche Thongeräthe aus der Provinz Sachsen. (S 8 obr.) — Funde aus einem bronzezeitlichen Begräbnissplatz zu Gross-Kühnau. (Se 2 obr.) — Vorläufiger Bericht über Ausgrabungen und Untersuchungen von Pollnow und Umgegend. — Roč. XIII. č. 1: Hügelgräber-Funde bei Regensburg. — Slavische und ältere Funde von Topolno. (Se 3 obr.) — Das Urnengräberfeld in Zschorna bei Löbau. — Abbildung eines schnurverzierten, steinzeitlichen Bechers. — Scherben einer Gesichts-Urne von Göttingen. (Se 2 obr.) — Neu entdeckte Steinzeit-Grabfelder in Rheinhessen. — Wohngruben von Fohrde, Kreis West-Havelland. — Trichter-Gruben und germ. Grab-Urnenvon Ketzin (West-Havelland). Roč. XIII., č. 2. Th. Voges: Funde von Rhode. — Ein neuentdecktes Hockergräberfeld bei Westhofen. — Lakowitz: Ausgrabungen von bronzezeitlichen Hügelgräbern in Mischischewitz. — Niederlassung aus der Hallstattzeit bei Neuhäusel in Westerwald. — Ed. Krause: Wildgruben und Jagdgeräthe aus der Steinzeit von Fernewerder.

Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums. Red. C. Mandyczewski, A. Mikulicz, Dr. J. Polek, C. A. Romstorfer. Roč IX. Černovice, 1901. — E. Fischer: Příspěvek k mincovničtví knížectví Multanského. (S 5 tab.) — Dr. J. Polek: Armenský klášter Zamka u Sučavy v Bukovině. (S 1 obr.) — C. A. Romstorfer: Rekonstrukce fecko-východních církevních staveb v Bukovině. — Týz: Starý knížecí zámek v Sučavě. (Se 6 tab.)

ZE STARÉ PRAHY.

U KŘÍŽOVNÍKU.

O nálezech mrtvol přirozeně zachovalých, též o umělém konservování mrtvol, zvláště v Čechách.

Dr. J. Matiegka.

(Dokončení.)

III. — Zcela jiný spůsob zachování měkkých částí živočišných jest t. zv. saponifikace (zmýdlovatění) neb tvoření se adipocire (adeps = tuk, cera = vosk). Jest to neúplný rozklad těla následkem nedostatečného přístupu kyslíku, při čemž měkké části zůstávají jako žlutá nebo žlutohnědá mazlavá neb později drobivá, sýru, vosku neb mýdu podobná hmota zachovány; konečně zaschnuvše podobají se sádře nebo vápnu. Změně té podléhá nejprve kůže, potom svalstvo a některé ústroje jako srdce, plíce, zvláště také mozek. Vhodné k tomu podmínky jsou dány, když mrtvola leží ve vodě a neb ve vlhké, pro vzdich málo prostupné půdě. Proměna ta vyžaduje dozajista delší doby; počátky proměny pozorují se ovšem u mrtvol ve vodě ležících již po 2 měsících.*)

Hojně pozorována a bedlivěji zkoumána byla saponifikace při vyklizení hromadných hrobů na hřbitově des Innocents v Paříži. Hroby ty, v nichž bývalo 1000—1500 mrtvol těsně vedle sebe nahromaděno, byly občas t. j. za 15 až 30 let otevřeny, vyklizeny a pro nové pohřby upraveny. Při vyklizení r. 1786—1787 provedeném učinili pak Foucroy a Thouret svá známá pozorování.

V novější době byly také jinde, zvláště i v Štýrském Hradci, ve Würzburgu atd. podobné nálezy učiněny.

Na mrtvolách ve vodě ležících byla saponifikace velmi často pozorována. Jednotlivé případy vyskytují se asi všude — i u nás.

*) Bližší viz mimo jiné článek »Adipocire« v Časopisu lékařů českých, 1897, p. 618 od Dr. Vl. Slavíka, který také s úspěchem pokusil se docílit saponifikace různých ústrojů těla lidského, plíc, jater, ledvin atd. Pro archaeology jsou zajímavé nálezy saponifikovaných (zmýdlovatělých) mrtvol prae-historických, z doby 200—400 r. po Kr., jichž jest známo asi 30 z rašelin skandinavských, hlavně zásluhou sič. Dr. Mestorfovy.

Zdá se, že některé z výše uvedených nálezů ku př. v hrobce pánů Gryspecků, dlužno spíše saponifikací a následujícím zasýcháním než pouhým zasýcháním vysvětliti. Zvláště bych tak soudil o tělu převořiše Marie Elekty, které se chová v kostele sv. Benedikta na Hradčanech. Dle zprávy P. F. Ekerta zemřela převořiše ta r. 1663 a byla její mrtvola, která až do r. 1666, t. j. po tři leta ve vlhkém, vodou naplněném sklípku ležela, nalezena neporušena, pročež ve velké úctě chována byla, ačkoliv církev v příčině neporušenosti těla tohoto, o níž r. 1668 úředně jednáno bylo, ničehož nerozhodla, patrně hledíc k možnosti, že se tu jedná o změnu zcela přirozenou.

Ostatně jest možno, že jen jednotlivé části mrtvoly podlehnu saponifikaci. Sám nalezl jsem v lebkách kostnice v Pěnné u Jindřichova Hradce světložluté nebo žlutohnědé kousky, zbytky to saponifikovaných mozků, v nichž bylo možno chemicky ještě dokázati látky pro mozek charakteristické.

IV. — Od těchto přirozených změn mrtvol, t. j. vysýchání mrtvol a saponifikace musíme rozeznávat umělou mumifikaci, balsamování neb konservování mrtvol, ačkoliv tím způsobem se docílí zcela podobný výsledek. —

Z popisů Herodotových a Diodorových známo jest, jakým způsobem a nákladem Egyptané prováděli balsamování mrtvol; a vyšetřením četných nalezených mumii byly naše vědomosti o tomto umění, které na dále po celý středověk zdálo se ztraceno, značně doplněny.

O konservování mrtvol pokoušeli se ostatně také jiní starí národové: Aethiopové nechávali prý mrtvoly vyschnouti a potom je potřeli látkou Gypsos zvanou (sádrov neb vápnem); jiní ukládali mrtvoly do kamenné sole; Assyrové používali medu k ukládání mrtvol do kamenné sole; Guanchové při mumifikování. Známé jsou také mumie mexické a peruańské.

I v středověku a novověku bylo balsamování mrtvol stále — ovšem pouze u jednotlivců t. j. korunovaných osob a vysokých hodnostářů — prováděno a sice s velmi různým úspěchem. Že snahy ty nebyly také zcela bezvýsledny, to můžeme souditi ze zdlouhavého způsobu, jakým se uložení mrtvol do hrobek provádělo. Abych z domácích dějin jen jedený příklad uvedl, odkazuju na zprávu Václava Březana o pohřbení mrtvoly Petra Voka z Rožmberka. Pán zemřel dne 6. listopadu r. 1611. Tělo jeho bylo »obyčejem knížecím kořením a jinými vonnými věcmi doplněno, pomazáno a balsamirováno, do černých šatů oblečeno a v pokoji nárožním, krásném proti ryňku položeno, vykonrfektováno a hlídáno.«

... 17. prosince bylo »tělo pana z Rožmberka v truhle dřevěné zabito, davše mu na ruku levú prstýnek a k pravici po straně meč položivše a na něj pod ruce pečeti v červeném aksamítovém pytlíku, a hned dáno do truhly cínové a zaletováno.«

... 27. ledna tělo to mrtvé ze sklepu, kdež několik neděl leželo, neseno ven a postaveno v place na máry; 30. ledna bylo pak do kostela, dne 31. z kostela k kaplici vezeno a teprve dne 1. února do kláštera vyšebrodského dovezeno, kdež do hrobky rožmberské uloženo bylo.

Podobně byla *Kateřina Rožmberská*, roz. z *Ludanic*, zemřelá dne 22. června 1601 po 3 dny vystavena v erbovní světnici, pak dána do truhly s kořením a uložena v kosteliku zámeckém, 20. července do druhé truhly dřevěné dána a snesena do kostela sv. Trojice v Latraně, konečně dne 29. března 1602 převezena a do hrobky vyšebrodské pohřbena.

V zmatcích velké francouzské revoluce a po ní vyskytuji se vedle sebe nejrůznější názory o zacházení s mrtvolami a tu setkáváme se vedle pouhého zakopání těl bez rakví a spalování mrtvol také s všelikými návrhy na jich konservování.*)

Konservování mrtvoly děje se vůbec dosud buď z úcty k osobě zemřelé aneb za určitým účelem, ku př. zachování podoby, nežli bude mrtvola agnoskována aneb k umožnění převozu na větší vzdálenost atd.

Prostředky jsou nyní rozličné. V studeném ovzduší podaří se mrtvolu v našem půdnebí zachovati jen krátkou dobu. V horách, kde pro velké vánice v době zimní nemůže někdy po delší dobu pohřeb konán být, uloží nebo pověší se mrtvola do komína, kde stálým průvanem se déle zachová.

Známa jest konservující moc jistých látek, především lihu.

Lihu bylo také nejčastěji k zachování anatomických praeparátů používáno. Vůbec přispěla tato snaha v novější době nejvíce k zdokonalení method konservovacích, hlavně od té doby, když lékařská akademie pařížská přiměla *Gannala* (r. 1834), by zkoušel své metody ku zachování anatomických praeparátů také ke konservování mrtvol.

Při novějších metodách t. j. od dob *Gannalových* postupuje se hlavně tím způsobem, že se do cév mrtvoly vstřikují roztoky antiseptických láttek, rozklad zamezujících (jako arsenová kyselina, sublimat, chlorid zinečnatý atd.) a naopak z hrudníku a z břicha odstraňuje se rychle hnijící obsah. Mimo to doporučuje se ukládání mrtvol do pilin, nasycených látkami rozklad zamezujícími atd.

Albini doporučoval pak znova vysazení mrtvol po několika hodin teplému proudu vzduchovému (65—75°).

*) Jako zvláštní, ba neuvěřitelný příklad poblouzení v tom směru uvádí dle *P. Lacroixe* následující: Učenec *J. L. Locre* — generalní sekretář státní rady pod empirem — dal mrtvolu své choti balsamovati a přechovával ji ve své pracovně v skříni skleněné: zemřelá měla na sobě plesový šat, umělé květiny ve vlasech, bohaté šperky, — její oči byly z emailu, obličeji růžově zbarveny.

Občas čteme o nových pokusech a návrzích. Ostatně zdá se, že také na některých místech, v některých klášterech a kryptách, kde sbledána byla zdánlivě přirozená mumifikace mrtvol, která nás zde v první řadě zajímala, celá přeměna podporována byla různými pomůckami, tak že se i zde pak jedná o částečně umělé zachování mrtvol.

Erbovní a šlechtické rodiny turnovské v XVI.—XVIII. stol.

Dr. J. V. Šimák.

(Dokončení.)

Jenikové Zásadští z Gemsndorfu vyšli ze selského rodu ze vsi Zásady na panství Navarovském. Petr měl syna Jana, jenž oženil se v chrámě vysockém s Annou, dcerou Jakuba Jirsy ze vsi Držkova. Narodili se jim synové Tomáš, Blažej, Pavel a Šimon.

Blažej býval rychtářem v Zásadě. (Svědectví pp. rovenských v manuale 146.) Za choť měl Hátu, dceru Jana Juny a Reginy, i spolil s ní sedmero synů, Jana, Tomáše, Mikuláše, Jakuba, Václava, Jiřího, Matěje. (Svědectví rady města Vysokého z r. 1582 v kn. 16 l. 53.)

O Janovi a Václavu není širších zpráv. Tomáš r. 1613 byl písárem důchodním na Dymokurech. (Svědectví pp. semilských z r. 1613, kn. 16, 54b.)

Jiří vstoupil do služeb frydlantských a r. 1623 byl důchodním písárem na zámku Skalách. Za práci svou vys'oužil sobě od knížete erb a titul z Gemsendorfu, někdy v l. 1627—1630. Vedle urozenosti nabýval i jméní, oženil se r. 1627 s Annou, dcerou bohatého městěnina turnovského Matěje Hrdličky, jenž měl kolik domů v městě. Sňatkem tím vešel v příbuzenství s předními sousedy, neboť sestra Anina, Mandalena, vdána byla za Mik. Rožemberkého, někdy písáře, pak radního pána, druhá Dorota, vdova po faráři všeňském Blažíčkovi, za Adama Slovacia, také z osob radních.

R. 1623 všecky tři smlouvaly se o nápad na domě po otci [č. 5.] (kn. 6—64; kn. 16—55b).

R. 1627, 13. ledna koupil si Jiří usedlost Kubánkovskou ve vsi Borku pod zámkem Skalami za 230 kop od Adama Dražila, 6. července pak příkoupil za 22 kop i roli »na Borecku« s ovsem na stojatě od Jana Brožka z Rovenska. Na gruntu nechal zatím hospodářem dvě léta Václava Mazánkova ze Žernového, později r. 1629 ujal statek sám, a 23. listop. 1630 zvětšil pole svá o novou roli, kudy jezdí se od Borku k Štěpánovicům, a též o loučku »v dolích«

za 21 kop od Jakuba Kroupy ze Štěpánovic (III. kn. rovenská 150, 151).

Zatím písar skalský nabyl i měšťanství při Turnově. Umřelať tchýně jeho, Magdalena Hrdličkova, a choť Jeníkova zdědila po matce rozsáhlý dvůr u brány hradištské, nedávno koupený za 1350 k. [č. 240], se zahradou až k potoku Stebni dobíhající, se sladovnou, a druhou zahradou za Stební, kdež udělán byl loch do skály a zvýšeno nové stavení [č. 237, nyní zbořené], též s chmelnicí a rolemi. — Manžel její zvětšil jméní to trhem chalupy »Vystřkalovské« v Mašově r. 1630 za 225 k. hot. (kn. VI. 69, 92, 93). Stavení za potokem sic odprodal hned r. 1630 Janu Košťálovi, ale ježto nový majitel nemohl platiti, ujal Jeník domec zase r. 1636 (VI. 794, 796).

R. 1631, 24. března koupil 268 kop od švakra svého Mikuláše Rožmberského na domě [č. 242] v ulici hluboké za 120 k. m. (VI. 758) r. 1632, 19. ledna dům v téže ulici [č. 281] (VI. 815); r. 1634, 9. ledna louku pod vsí Bělou od Mik. Šukdíry z Chutnovky za 40 k. hot. (VI. 861).

Zatím r. 1630 byla mu svěřena i správa kanceláře panství semilského (VI. 794), po smrti vévody frydlantského roku 1636 i důchod svijanský (VI. 796) a přízeň panská povznášela jej výš a výš. Zdálo pak se Jeníkovi již těsně v ochranném městečku i ohlédl se po zboží vládyckém. Koupil si tedy dvůr Loučky Sekerkovy s mlýnem a jiným příslušenstvím od dědiců po panu Oldřichovi z Újezdce a z Kounic. Dvůr ten býval svobodný, ale za časů frydlantských připojen pod správu skalskou. Na žádost věrného služebníka osvobodil však 30. června 1637 pán skařský, Maximilian z Valdštejna, dvůr ten znovu listem hamfěstním za zboží dědičné a zpupné; jen roční úrok 11 k. 2 gr. č. zbylo odváděti k úřadu hraběcímu. List podepsal a zpečetil a krom něho i svědci Jiri Jetřich Grodecký z Grodce na Bílých Poličanech a Studenci, a Karel Rodovský z Hustiřan, hejtman panství Hořického (kn. 16 fol. 57). — Odtud Jeník psal se seděním na Loučkách.

Za přízně osudu nezapomíнал bratří svých. Staršímu bratru Jakubovi asi přispěl k výhostu z poddanství. Propustil jej r. 1632, 30. března direktor komory frydlantské, Jan Kuneš z Machovic, se vší rodinou jeho (kn. 16, 54). Přebýval potom v Starém městě na panství Veliškém ještě r. 1661 (W., 51).*) Měl-li též Jakub urozenství, není známo. Z manželství jeho s Mandelinou (dcerou Jana Václavova z Držkova a Marty, dcery Martina, rychtáře jílovského), posvěceného kn. Havlem v Držkově narodili se synové Václav, Jan, Daniel a dcery Anna, Dorota, Alžběta, Marie Magdalena a Kateřina. Ze všech dětí jen o Janovi mluví paměti (kn. 16, 53).

Též mladší bratr Jiříkův Matěj psal se urozeným a z Gemsdorfu; poprve přichází tím přídomkem 23. června 1633, kdy jako

*) Václav Jeník žádá t. r. Jakuba J. a v St. městě, aby vrátil mu obilí. (Arch. turn.)

písář důchodní panství Kopidlenského a Starohradského oženil se s Kateřinou, sirotkem po Šimonu Salomounovi z Turnova, někdy primátoru. Věnem dostal 50 kop (archiv musejní). Potom zakoupil se v Turnově, učiniv tu trh za 620 k. o dvůr někdy Mlázovský u brány Jičínské [č. 309] s Jindřichem Bílským*) (kn. VI, 886). U dvora byla sladovna, 2 zahrady, kuchynky, halyče rybní a role s osením za branou. R. 1644, 4. července koupil od Alžbety Držkovské pustý dvůr Vlkoviny nad Chlomkem (kn. VII. 39).

Jiří pak vymohl u dvora císařského, že r. 1637, 27. června stvrzen byl jemu a bratřím Mikulášovi, Václavu, Matěji a strýci jich Janovi (snad synu Jakubovu) erbovní list a zároveň polepšen erb. Sedm let potom všichni ti povýšeni do stavu starého vládyctví. (Doerr, str. 100 a 120; 101.)

Nosili pak štít na tří pole kolmo rozdelený. V prvním černého kamzíka v poli stříbrném, vzpřímeného na zelené hoře, v levo hledícího, držícího přední nohou zelený věnec. Střední pole rozdeleno jest pruhy modrými a zlatými, střídavými, položenými pošikem z pravého rohu dolů (obojí ve znaku původním). V levém poli stojí lev korunovaný dvojocasý, bílý v poli červeném na zelené půdě, hledě ke středu, v přední tlapě drže věnec zelený. Klenot na přilbě jsou péra, červené prostřed dvou bílých, přikryvadla v pravo černá a bílá, v levo modrá a zlatá (erb v kostele březinském z r. 1654).

Jan a Tomáš nebyli snad tehdy již mezi živými.

Asi r. 1639**) Jiří Jeník stal se hejtmanem panství hradištského a přesídlil odtud trvale na Hradiště. Tu pak r. 1653 koupil si statek vládycký, dvory Kurovodice a platy od Kateřiny z Bredova (Hr. V. str. 211). Tu psával se Jiřím Karlem nebo Jiřím Václavem, po tehdejší mnohojmenné modě panské.

Statků však turnovských nezanechával. Nešťastný požár r. 1643 neuškodil mu mnoho, naopak dal podnět k polepšení domu a k rozšíření majetku Zásadských. Ještě v postě r. 1644 příkoupil Jiří od souseda Košálka ke dvoru svému u brány hradištské kus místa k rozšíření stodoly a vejstupku při kamenném stavení a pro srovnání rohu stavení, vypuštěného do gruntů (VI. 796) A 4. července dohodl se s bratrem Matějem, hůře postiženým, ježto grunt [č. 309] jeho mu docela vyhořel; i přejal všechno jeho jmění turnovské za jistou sumu hotovou. Čítaly se k němu krom domu spáleného s příslušenstvím, ještě druhá sladovna, spálená v sousedství, role »Tobolka« za branou jičínskou u cesty k N. Vsi, louka v poříčí, grunt pustý Vlkoviny nad mlýnem podchloumeckým, jejž Matěj byl koupil od Ondřeje sládka (kn. VII. 39 b).

*) R. 1642 zbývalo nedoplatků p. Jeníkových 145 k. Smluvil se s věřitelem Bílským tak, že porazil si tu sumu na své spravedlnosti po p. z Dornštějna na domě Jindřichově, jež čítala 160 k.

**) R. 1637 byl ještě písářem, poč. r. 1640 již hejtmanem. R. 1639 hodí se nejlépe, ježto ten čas svěřoval klenoty své ke schování v Turnově, nejspíše, kdy stěhoval se z Louček. Viz dále.

Ze všeho rodu Jeníkovského zbyla potom rodina Jiřího v Turnově sama. Matěj koupil si r. 1645 Bartoušov a byl (r. 1648) hejtmanem panství Velišského, Starohradského a Ploskovského (II. G. 7; W. 4; kn. 7—36 b) a umřel r. 1653 v lednu. Syn jeho Jan Ctibor ženil se r. 1654 s Marií Hozlaurovou z Hozlav (W. 26); držel pak statek s bratrem Karlem a sestrou Kateřinou do r. 1663. Maceše své Kateřině k užívání postoupil dvůr v Kopidlíně (II. G. 184). Karel vládl r. 1661 na Malém Barchově (W. 48).

Třetí bratr Jiříkův Mikuláš z G. byl r. 1647 úředníkem na Ploskovicích (man. rovenský 34 b). Měl grunt v Žernovém, jenž 21. ledna 1648 byl odhadán právem hraničním za 150 k. gr. Žita na ozim setého, však pozdě a špatně zadělaného a větším dílem na 2 brázdy po 25 korcích; voklepf žitných 20 mandel, ječmenu 7 mandel, hrachu 4 vozejky, vikve 2 vozy; ovsa 9 mandel; půl vozu okovaného, druhého půl polámaného, však díl ze železa, pluh ze železa dosti bídny, brány se 30 hřebíky, stolice řezací bez kosiče, sekera kladní potlučená, kopáč 1 a stůl 1. (man. rovenský I. 38 b).

Jan Jeník, asi syn Jakubův, koupil 9. ledna 1632 dům v hlučné ulici [č. 281] za 430 k. (VI. 815). Potom od r. 1638—1641 nesl úřad písaře důchodního na Svijanech. Složiv povinnosti ty oženil se s vdovou po zemřelém hejtmanu svijanském Václavu Koníčkovi a ujal s ní dvůr v Podolí. Dvůr ten od někdejší vrchnost hraběte Šlinka byl osvobozen od všech robot, a listy o tom chova Koníček. Ale když uložil je pro lepší bezpečnost u Paula Knaura přišly k zmaření skrze lid vojenský.

Pan Jeník na deset let hospodařil, maje všude dobrou vůli, leda že nesnášel se s dětmi nevlastními, ale r. 1653 shrnulo se naň zlo se všech stran. (II. G. 130—185.)

Dostal se v soud s Aronem, židem boleslavským. Za své správy důchodní přijal od otce jeho Abrahama r. 1641 sto korců ječmene za 140 zl. do důchodu panského. Nyní Aron tvrdil, že nebyly zaplateny a hnal Jeníka k soudu. Jeník marně se bránil, kvitance nemohl ukázati. V těch obranách dotkl se nějak regenta, takže ten postavil se mu za nepřítele.

Rozsudek vynesen byl 18. list. 1653, že má Jeník zaplatiti do 2 téhodnův, a regent hned dal jej uvěznit, dokud by závazku nedostál. V šatlavě vyseděl pět měsíců. Žaloval i stěžoval si hraběti, ale tam již předešel jej regent.

Za vzpurnost bylo vylíčeno před vrchností, když Jeník ukazoval na svobodnost svého statku, pohřbu nadarmo, když neměl listin,* a hrabě nařídil již 6. října 1653, aby statek prodal a jinam se se odstěhoval. Jeník prosil aspoň za odklad, vymlouvaje se, že nemá kupce; ale tu vymstil se mu pastorek, Jan Koníček, úředník v Hradišti, nabíd se, že statek otcovský zakoupí. A tak přes pro-

*) Pavel Knauer z Weisenburku v Lužicích, u něhož druhdy byly uloženy, svědčil sice ve prospěch Janův, ale svědectví neprospělo. (II. G. 132.)

testy a prosby Janovy grunt odhadán byl 12. ledna 1654 právem hraničním na 1150 k. mřš. *)

Zatím však neštěstí Jeníkovo rostlo. Regent dal vyšetřovati jeho počty z dob písářských a shledávalo se, že zůstává dlužen 341 zl. rýn., 48 kr. 5 p.; syn Koníček činil si nároky na 400 zl., nápadníci po neb. Koníčkovi 290 zl., pan Jan Ctibor Jeník hlásil se o dluh 225 zl., žid turnovský Beneš 87 zl., a jiní menší věřitelé, služebníci o mzdu, obec turnovská o gruntovní peníze — dům v Turnově zatím r. 1643 shořel — celkem 1094 zl. 23 kr. 2 p., což všecko mělo být z odhadu zaplaceno.

Hrabě zvěděv o tom, k návrhu regentovu proměnil první svou resoluci a 16. března 1654 nařídil, aby Jeník zatím byl zůstaven při statku. Ale všecky věřitele bylo mu spokojovati. Všecka akce vznesena na radu turnovskou a první stání určeno k 27. dubnu.

Sklíčený Jeník bránil se zoufale. Nedostavil se, vyhledávaje na radu svého advokáta všeliké kličky formální, ani na třetí citaci; odvolával se k vyššímu právu. Hájil se, že nedostatky v důchodech svijanských zaplatil vlastními penězi, ač do počtu to nezapisoval, a na to kladl kvitance i vedl svědky; proti konšelům turnovským uváděl, že na zasedělé peníze již prve porazili si 96 zl., jemu povinných, a ostatek že doplatil; dluh za oves též byl uhrazen dřívější půjčkou a sumou za spáleniště, které obec bez jeho vědomí ujala a prodala Markovi židu; Beneš žid má v zástavě klenoty (3 zlaté řetízky, aurumpantů 4 páry, zlatý prsten, stříbr. flašku, 2 konvičky stříb., 2 koflíky stříb. pozlac. a j.); ani jiným že nicím povinen není. (II. G. 133.) Soudil se po dvě léta.

Ale pře s Aronem boleslavským, ač vedl ji zkušený prokurátor M. Jiří Kezelius Bydžovský, skončila ve prospěch židův, a též ostatní odpory pánu neprosplý proti mocné vůli vrchnosti.

Přivedl si ještě r. 1657 soudy s úředníky panskými, regentem a hejtmanem svijanským, jež ve sporech nerovzáhnými slovy urazil, (III. G. 65, 166) a ti kde mohli, přitižili.

Grunt se všim byl mu asi r. 1660 prodán za 1341 zl. 40 kr. a z toho všeho zbylo Jeníkovi 247 zl. 6 kr. 4 p.

Přesídlil potom na jiný svůj statek, dvůr harnfeští s chalupou v Lažanech, kde nuzně živořil (Berní rolla). V prvních zlých dobách odkázán byl téměř na pomoc jiných; od purkrabí dobrovického dostal k svátkům 1655 ryby a drůbež (W. 30), strýc Václav z Rohnice r. 1661 přispěl mu malíčkostí (W. 48) a přimluvil se zaň u strýce Karla, též strýc Matěj (W. 50), hejtman klášterský, daroval mu 1660 půl korce pšenice (W. 46). Prosil také za obilí Jiřího Karla, ale ten mu vypomoci nemohl (W. 45).

*) Při tom našli se valaši 3, býk 1, dojních krav 6, jalovic 6, house, husy 3, kohout, devět slepic, vůz s řebřinami lišnami a vahami, pluhы s železní 2, brány s hřebíky 2, řetěz k vozu, stolice s kosířem, diž, stoly 2, měděnec železný v kamnech, trouba plechová, almáry 2; sena vůz, otavy vůz, slámy 4 kopy otepí; obilí na ozim 48 kor. 1 věrt. pšenice, 24 kor. žita (II. G. 153).

Ucházel se též u hraběte Desfoursa r. 1661, 10. prosince o místo písářské nebo purkrabské (W. 47), ale sotva čeho obdržel.

Dál o něm neslyšíme.

Rodina Jiřího Karla žila dílem v Hradišti, dílem v Turnově, snázejíc s městem osudy dobré i zlé. Těžce vzpomínali potom vpádu lidu švédského r. 1639. Jeník, obávaje se zloupení, složil všecky své peníze a klenoty ve stříbře i zlatě do dvou truhliček zamčitých a svěřil turnovskému sousedu Jakubu Šípkovi k uschování; Šípek ukryl poklad v lese, zakopav je asi tři hony ode dvora Loučeckého. Vojáci však potom truhlice našli a všecko pobrali.

Po odchodu soldatesky hejtman hradiský zle vinil Šípka, že prý sám svěřené věci vzal a na vojáky jen krádež svádí. Právo turnovské však 9. srpna 1640 Šípka propustilo, když vysokou přisahou se očistil. Jeník odvolal se k soudu appellačnímu, ale vyšší rozhodnutí stvrzilo 12. července 1641 jen první výpověď. (I. G. 21 b—Y. 1; kn. 16, 1.)*)

Potom šafář loučecký Adam Kokštejn nalezl pentlík bílý karmazinový, perlami posázený v lese na smrku zachycený a hrubě potrhaný a neznaje ceny jeho, přinesl domů a uložil. — Teprve po dlouhém čase žena jeho na pentlík přišla a na radu mužovu donesla do Turnova a prodala za 1 tolar Lidmile Assulinové. Některé perly snad prodala zvlášť Anně Chotětovské a Marii Hauswalerové. Pentlík vzal p. Jeník někdy v zástavu od panen Dohalských a cenil jej na 15 říš. tolarů. — Prodej vyšel na jevo a pán hned měl podezření, že Kokštejn ukradl mu i klenoty ostatní, i dal jej uvězniti. Našel se u šafáře i dukát — ten však dostal Adam od bratra pána, p. Mikuláše Jeníka. Také kovář z Louček pro zdání přišel do šatlavy. Pán chtěl, aby dokročeno bylo na na vinníka outrpně, ale právo turnovské zachovalo se po právu. Adal bezelstně vyznal, jak nalezl pentlík a komu co prodal, tak že Jeník zase šperk dostal, a viny sprostil se přisahou. Ovšem poseděl si několik měsíců ve vězení. Ani tenkráte nebyl Jeník spokojen, však soudy pražské rozhodly stejně (I. G. 21b—b 25, II. G. 97).

Jiná škoda vzešla válkou Jeníkovi na živnosti v Borku, takže do konce spustla. R. 1648, 22. ledna odhadán byl grunt na 115 k. Koupila jej nejspíše vrchnost (man. rovenský 39a).

Drobných styků Jeníkových s turnovskými, nemajících významu, pomíjíme.**)

*) Po drahňích letech, po smrti Jiřího Karla, spor ještě se pamatoval, ale zmatkem. Dotazovali se r. 1663 úředníci císařského fisku turnovských, co pravdy je na zprávě, že Jiří Jeník, někdy písář důchodní, měl při s Jak. Šípkem o 6000 zl frydlantských, aby komoře císařské neušla snad nějaká spravedlnost (II. Q. 41).

**) Listy jeho v arch. turnovském jsou tyto:

1646, 29. srp. z Hradiště: Jeník turnovský: je zaměstnán, dostaví se později (II. G. 30).

Hejtmanem hradištským zůstával přes $15\frac{1}{2}$ léta,*) asi do r. 1654, načež uchýlil se na své sídlo Kurovodice. Někdy zajízděl i do Turnova. Až do smrti své trval členem sboru literáckého. Umřel v srpnu r. 1663; 24. srpna vdova zvala příbuzné na pohřeb (I. W. 57).**)

Manželka jeho Anna povila mu sedm synů a šest dcer: Jindřicha Jiřího, Fridricha Ladislava, Jana Matiáše, Václava Albrechta, Maximiliana Jiřího, Františka Jiřího, Ferdinanda Karla, Magdalenu, Annu Kateřinu, Alžbětu Žofii, Dorotu Alenu, Barborku Johannu, Annu Lidmilu (svědectví pp. turnovských 27. dubna 1663 v kn. 16, 55b).

Jen o některých dětech Jiříkových lze podat zprávy jisté. Marie Magdalena provdala se v běhu válečném asi r. 1642 za Pavla Eggarda, lajtnanta. Snad ke svatbě jednal si list zachovací z rodiště svého Szlawenska (Zihlau) v dálných Pomořanech. V říjnu r. 1651 paní byla již vdovou. Sídlila pak na dvoře v Žernovém (vidimus listu zach. ze dne 6. dubna 1642 v kn. 16, 63; list panin 2. říj. 1651, I. U. 41a).

Dorota Alena vdala se 15. února 1661 za Jiřího Jindřicha Huvara z Lobnštejna. Svatbu měli v Turnově (I. W. 53).

Anna Lidmila přebývala v St. M. Pražském v l. 1667 až 1676 (II. Q. 40, 71).

Václav Albrecht r. 1661 byl hraběcím pážetem na Rohnoci (W. 47) později držel Dolní Malobratřice do r. 1684 (list jeho ze 14. čna 1672, II. V. 4).

Nejstarší syn Jindřich Jiří slavil v únoru r. 1652 svatbu svou v Hradišti s Alžbětou, dcerou Zdeňka ze Zásmuk na Lišném. Konšelé turnovští zváni k veselí (1. února, I. W. 20).

1650, 11. pros. z Hradiště: žádá o zápis postupu, jež učinil švakr Jindřich Hrdlička choti jeho (I. Q. 53).

1651, 28. list. a 1. pros. z Hradiště: o dluhu Beneše ze Dneboha Kateřině Sokolové (II. G. 95, 96)

1655, 30. led. z Kurovodic: připovídá se na peníze na domě Jana barvíře (I. Q. 75).

1658, 29. ledna z Kurovodic: svědčí Michal Kyncloví z Hradiště (III. G. 70b).

1658, 28. května. Regent posílá svědky ke při Jeníkově o pozemek obecní na Žďáre (III. G. 80).

1660, 31. led. } z Kurovodic Jeník turnov.: přimlouvá se, aby pp. do 1661, 10. led. } pomohli Dorotě Karmelové z Březiny, poddané jeho, k penězům u soudu (I. Q. 92, II. Q. 4).

1661, 7. list. v Turnově: přimlouvá pp., aby dům po Janu Václ. Radvanovském ponechali dceři Alžběté (II. Q. 13).

*) Vlastní výpověď jeho r. 1658 (III. G. 70b).

**) Berní rolla r. 1654 odhaduje turnovský statek Jeníkův na 208 korců; osívá na zimu 119 k. 2 věrt., na jaro 34 k. 2 věrt.; koní 8, krav 15, jalovice 3, svině 2 (Arch. zemský).

Od otce dostał Loučky.*). Po smrti jeho vzal všecko zboží jako hlava rodu. Ale oba statečky brzo nedostačovaly k opatření četné rodiny, i došlo k prodeji Kurovodic r. 1667. Koupila je zase hraběnka z Bredova (Hrady V. 211).

Nastalo snad současně rozdělení ostatního jmění, takže Jindřich Jiří mladším bratřím postoupil gruntů turnovských a ujal se zboží v Loučkách. Po něm syn jeho Vilím vládl tu do konce života. Manželka Vilímova slula Anna (20. ún. 1700 byla kmotrou). Jejich děti byly: Kateřina (kmotrou r. 1703, 3. čce), Albrecht (nar. před r. 1687), Anna (nar. 18. čce. 1699), Kateřina Johanna (nar. 14. květ. 1702). [Nejst. matr. křtěných od r. 1687.]

Brzy potom Vilím sešel se světa a vdova Anna dvůr prodala vrchnosti asi r. 1706.**) Poručenství nad dětmi ujal se strýc jejich turnovský Max Václav.***)

V Turnově bydlili mladší bratři Jindřicha Jiřího, Jan Matiáš a Max Jiří; o ostatních není zmínek. R. 1668, 24. září rozdělili se oba bratři prostřednictvím komisařů Odolana z Věžník, Karla z Kouče a Jana Jiřího Ostroměřského z Rokytníka, tak že Maximilian ujal dům č. 240 a č. 309 (ještě spálený) i zbořený grunt Vlkoviny, chalupu v Mašově se sedmerým kusem pole za 2500 zl. rýn. Na tu sumu však porazil si svůj díl 2014 zl. 12 kr. 4½ p., pak podle odkazu otce 116 zl. 40 kr. za koně vystavěného a na vejpravu svatební. Hotově zaplatil 369 zl. 7 kr. 1½ p. na doplacení věna sestře své panně Barboře Johanně (kn. VI., 903).

Maximiliánu Jiřímu nevedlo se skvěle. Ač jménem předstihoval jiné sousedy, časy zlé dolehaly i na osoby stavu rytířského. Nadto neměl dobrou vůli s vrchností, které nelibil se pobyt šlechtických rodů v jejím poddanství.

Někdy nebylo lze pánu platiti kontribuci; r. 1670, 21. září konšelé jej proto napomínají, hrozíce exekuci (W. 70), ještě r. 1675 byl o to spor (H. 207). Potom odprodával kusy rolí, r. 1674 rolí »dorníkovskou« za 150 k. mš. (VII., 161), [1675 dvoje hony u Mašova za 53 k. (VIII., 172)], 1684 rolí s paloukem a rybníčkem od cesty k Mašovu až přes Vrchhůru za 154 k. 11 gr 30 p. (IX., 104), r. 1688 rolí »markovskou« 13 záhonů u Mašova za 74 k. gr. n. (IX., 151). r. 1693 dvoje hony tamže (IX., 233), r. 1694 roli u Mašova za 130 k. 30 gr. (IX., 245). Sice roli markovskou a roli s rybníčkem zase vyplatil zpět (IX., 104, 151),

*) Berní rolla z r. 1654: V týž vesnici nachází se dům hamfeštího pana Jindřicha Jeníka; má 240 korců, osívá na zimu 80 k., na jaro 47 k.; potahů chová 9, krav 11, jalovic 15, ovci 180, svině 4; týž má 3 rybníčky pod 15 k. násady (Arch. zem.).

**) 30. srp. 1706 hejtman skalský nařizuje, aby Rovenští šli na průběu obili do dvora v Loučkách, jejž vrchnost koupila od p. Anny Jeníkovy (kn. 16 79).

***) 1710, 15. Mart pojišťuje 116 zl.. jež od úřadu skalského obdržel, Albrechtovi na své roli »na širokém prutě« (kn. 6, 907).

než prodával za to ostatní. Na konec r. 1708 vyměnil Vlkoviny s vrchností za role bližší (X., 179).

Nevůle s vrchností jevila se tónem, jenž zaznával s Hrubé Skály, kdykoli bylo úřadům jednat s Jeníkem. Nepsali mu sami, jakž náleželo osobě urozené, ale jen vzkazovali skrze konšely, aby dali mu cítiti poddanství. R. 1670 ostrý zákaz vyšel, aby čeleď Jeníkova (a ovšem i pán sám) jedouce přes pole, nebrali s sebou psů, ježto vrchnost chtěvší mítí kratochvíl honbou v okolí, nemohla natrefit zvěře, ač má dosti dobrých revírů (W. 70). A když r. 1680 vypukl mor, nedovolil hejtman panu Maxovi, aby přijal vlastního bratra z Prahy, ač jinde urození mívali výjimky ode všech zákazů (W. 83).

Přese všecko dobré hospodářství Jeník dluhů se nezbavil. R. 1696 upomíná jej soused Jan Kric (II. Q. 130), r. 1704 dluhuje rytíři Janovi Matyáši z Blauenštejna 360 zl. (VI., 903), a přejav poručnického nad rodinou po synovi Vilémovi, brzo nemohl ani peněz sirotčích vypláceti (VI., 907), takže pozemky své nemálo zavadil. V posledních letech stál po boku sousedů ve sporu s vrchností. Asi počátkem roku 1716 zemřel.

Zboží dostalo se nyní četným dětem jeho. Nejstarší syn jeho Maximilián Václav 18. března 1716 uvázel se v majetek otcovský, ovšem obtížený břemenem 4500 zl., z čehož 2114 zl. 49 kr. připadlo na díly sourozencům (po 289 zl. 21 k. 2 p.), ostatek na dluhy. Svědkové úmluv byli pan Matěj z Blauenštejna a Rudolf Maximilian Litický z Šonova. O podíly hlásili se bratři Ferdinand a Václav, sestry Veronika Anna, provdaná Šnobltová, Eleonora, vdaná Rajska z Ráje a panny Barbora, Feliciána, Kateřina Kordula, Anna Marie (kn. XI., 133).

Na výplatu všeho nezbylo zas, než prodati a dlužiti se. R. 1726, 30. září sjednal Jeník, že vrchnost odkoupila mu roli »velkou perchtu« za 1300 zl. (XI., 136), potom r. 1729, 12. břez. prodal Janu Pacltovi role a louky u Jizery za 80 kop míš. (XL., 547), od příbuzného p. Frydrycha Václava Jeníka, jenž byl plukovníkem regimentu Diesbachova, vypůjčil si 1111 zl., od polesného valdštejnského, Jana Vališe, 300 zl. na 6% (XI., 138), což ujišťoval na svých gruntech; sestra Kateřina splnomocnila k přijímání svých práv Jana z Blauenštejna 8. září 1713 (II. T. 73).

Bylo-li pánu méně přáno na statcích pozemských, hojnější bylo požehnání boží v rodině. Asi r. 1717 vstoupil v stav manželský se slečnou Annou Teresíí z Vlkánova a 6. září 1718 slavil křtiny dcery, jíž na počest panujícího hraběte dáno jméno Františka Josefa. Kmotři byli: slečna Anna Františka Levenurova z Grünwaldu, pí. Grešlová, choč hejtmana panského a pan Vojtěch Litický ze Šonova. Františka pak vítala po sobě ještě devět bratříčků a sestříček.

Roku 1719, 3. prosince narodil se Antonín Ferdinand František, jejž na rukou nesli Adam Ferdinand z Vlkánova a na dvoře v Mlážovicích a slečna Levenurova; 23. října 1721 ná-

sledoval Antonín Jan Štěpán, maje kmotry p. Rudolfa Litickeho a dvě paní úřednice zámecké; r. 1723, 29. dubna přišel na svět Ferdinand Vavřinec Marek (kmotří Vavřinec Brückner, rytmistr pluku Karaffova, Karel Max Lamotte z Frintropu, paní Veronika Šnobltová). R. 1724, 11. prosince porodila paní Josefu Marii (km. Kateřina, chot Jakuba z Šenfeldu, lajtnanta pluku Karaffova); r. 1726, 20. pros. Terézu Markétu (km. pf. Litická a Václav Linek, pojazdný z Louček). Tři léta potom r. 1729 přišla Kateřina Lidmila. R. 1731, 6. března spatřil světlo boží Fridrich Josef František; jemu za kmotry vzati jsou žebřáci ze špitálu, Martin Hradištský, Václav Cibulka a Kateřina Serafinova. Ještě pak 9. září 1732 křtili Jiřího Václava (kmotrem strýc Frydrych Václav Jeník, plukovník). Poslední dcerka, Marie Anna, narodila se 28. července 1735 již po smrti otcově. (Nejstarší matrika turnovská.)

Ovdovělá paní Anna Teresie z Vlkánova přebývala s dětmi v městě do r. 1738. (Kmotrou 1736, 30 dub.; 1737, 3. února, 27. břez., 12. září, 25. září; 1738, 10. ún.) Dcera její Františka kmotruje 27. břez. 1737 (II. matr.). 9. dubna však r. 1738 umluvila trh všeho jméni s rytířem Josefem Lamottem z Frintropu, pánem na Jesenném. Nový držitel dal vdově 6500 zl. hotových a přebral všecky dluhy po nebožtíku Maximilielu (XII., 219). A tak po stu letech rodina Jeníků rozloučila se s Turnovem.

Bratři Maximiliáni též opustili město. Václav byl r. 1715, 4. břez. kmotrem Václavu Vejrichovi, Ferdinand r. 1726, načež o nich neslyšíme.

Sestra jich Veronika Anna r. 1698 byla ještě svobodna (I. matrika l. 45); vdala se do rodu sousedského Šnobltova. Ovdověvši koupila pro sebe a sestry své 25. února 1718 dům v Hluboké ulici [č. 283] za 150 rýn. zl. od obce (XI.—98). Byla při ní zejména nejmladší sestra Anna, tehdy nemocná, kteráž brzo potom zemřela.

Barbora Feliciana kmotrovala 4. břez. 1715 Marii Černé, Kateřinu Kordulou r. 1715, 18. června; 1717, 8. dub., 27. června. Obě pak žily neprovdaný spolu s Veronikou a dědily po ní, když rozžehnala se s tímto světem. 26. září r. 1741 prodaly obě pozůstatý dům [č. 283] za 208 zl. Frant. Tarnčinskému, vymínilivše si tu byt s komorou do své smrti (XII., 225).

Fundace 100 zl., jižto nebožka Veronika založila na mše za svůj rod, byla potom jedinou památkou v městě po Jenících z Gensndorfu. —

Jestřebská (z Riesenburka?) panna Mařenka byla 29. března r. 1701 kmotrou. (Nejst. matrika.)

Johnova z Johannisberka Anna, provdaná Klofeciova, prodala 3. března 1713 obci turnovské dům »Babylon« (kn. 16, 92).

Jurecký z Kornic Mikuláš v městě Turnově zbil v outerý velkonoční 1587 čekanem Martina krejčeho, až jej okrvavil na

hlavě. Proto zodpovídati se měl na soudě komorním, ale nestál.
(Reg. kom. s. F. 26 — E. 10.)

Za manželku měl Kateřinu z Dolan (kšaft pí. z Gerštorfu R. 61).

Kapříkové z Lesonic a v Hořením Oujezdě Sig mund, Jan a Michal r. 1568 při měli, blíž nepovědomou, se Šimonem Voříškem, sousedem turnovským (kn. 2, 35 iuxta).

Kelbichové z Ostrychu seděli na dvoře a vsi Javornici u Jičína. S turnovskými měli všelijaké styky, r. 1573 neb. pan Jan dlužen zůstal Janu Pec-hubovi 8 kop za víno a za sud piva $1\frac{1}{2}$ k. (I. R. 30.)

Frydrych K. z O. na Javornici r. 1587 při měl s Václavem Semínem z Semína a v Libuni, zraniv jej v Turnově a oko mu vyťav, a k tomu svědčil mu Vilém K. z O. a na dvoře v Libunci (kn. kom. soudní F. 26 D. 20; F. 27, f. 135, 146, 147). Potomek Vilémův byl Jan, jenž ok. r. 1630 ujel ze země pro náboženství. (Děj. konfisk. 259.) R. 1651 držel dvůr v Libunci Jan Krištof K. z O. (I. C. 225.)

R. 1630 Jan Bernard Kelbich drží hejtmanství knížete Frydlantského na panství Kopidlenském (archiv místodrž., listiny frydlantské), r. 1639 sídel v Libunci (man. rovenský, pag. 128).

R. 1643 Krištof Frydrych K. seděl na svobodném dvoře ve Ždánicích. (Svědectví jeho v arch. turn. o ohni.)

V l. 1636—44 nápadníci Kelbichovští drželi dům v městě v ulici jičínské [č. 330]. Zdědila jej pak Zuzana Elena K., choť p. Václava z Kyselova (kn. 8., 66, 73, 74, 137).

Hejtman panství hruboskalského Frydrych Hoberk z Hendřtorfu na Samšině, měl za manželku Barboru K. Paní umřela 23. července r. 1659. Turnovští páni šli na rekviem (list Hoberkův z 8. list. J. W. 40).

Marie Magdalena K. vdova, rozená Vančurová z Řehnic, koupila r. 1676, 2 list. dům v ul. hradištské [č. 244] za 620 k. se 2 zahradami, čtverými hony rolí, paloučkem od Jizery až na Vrchhůru a jiným paloučkem za potokem Libuní (kn. 7—440). Dům ten byl asi vším jejím statečkem, a i z toho těžce plnila povinnosti. Již r. 1678 žaloval na ni předešlý držitel, že neplatí (III. G. 75 a), a později sotva odváděla kontribuce; r. 1682 sám hejtman za ni se přimlouval (I. E. 171), r. 1686 syn její Jan Vilém K. z O. voják, až z Komárna uherského prosil obec za matku o polehčení (I. H. 247). Přece však paní domu neudržela, r. 1688 prodala všecko Janu Hoberkovi z Hendřtorfu za 570 k. (kn. 9, 146). Žila pak snad v nájmu; r. 1703, 23. května byla kmotrou Anně Rymlově. (nejst. matrika.) R. 1716 vymáhá si pretensi na zboží po Sam. Pecinovi (II. T. 89).

Králík z Brocemberka Václav pocházel patrně z kmetčího rodu, ze vsi Brocné na panství Solnickém. Byl potom úředníkem na Novém Městě nad Medují. R. 1640 jsa hejtmanem panství, spolu s Jindřichem z Grodce staral se o hájení města proti Švédům, ale potom ze strachu oba odjeli. (Děj. konf. 1159.)

Téhož roku vstoupil do služeb Maxmiliána z Valdštejna jako regent všech jeho panství. Sloužil až do smrti r. 1661.

Kdy nabyl erbu a šlechtictví, není známo, ale již r. 1640 píše se z Brocemberka. Od císaře dosáhl rytířství 29. října r. 1652 (Doerr, 103).

Za manželku pojal sobě Kateřinu Matuchovu z města Jilemnice, která sloužila někdy u paní Engelburgy Zárubovny. Jiří Grodecký z Grodce, pán Kateřinin, dal jí výhost 1. února r. 1640.

Ze svazku toho zrodilo se jen dvě dcery. Jedna provdala se za Jana Kostelnického ze Sladova, úředníka na Náchodě, ještě za života otcova.* Druhou Alžbětu Eleonoru, oddala již vdova r. 1662 v manželství Janu Kazimírovi z Hylburka, čís. hejtmanu pluku Götzova. Páni turnovští byli pozváni na svatbu (I. W. 54).

Turnovským regent i chot' jeho někdy pomáhali. Paní půjčila jim 11. září 1659 stopadesát rýnských (I. Q. 105), regent sám pak ještě 100 zl. (I. Q. 98), aby obci ulevili v nejhorší bídě.

Paní vdovila potom v městě v nájmu. V r. 1661 so dila se s Benešem, židem z Bakova, o dluh 30 zl. a řetízek zlatý za 25 zl., jejž měl odvésti. 27. května páni turnovští Beneše odsoudili k placení dluhu; z druhé viny však se vyvedl, odpřisáh, že paní mu řetízek nezaplatila. (III. G. 132 a—j.)

R. 1663 paní z Brocemberka provdávala služebnici svou Dorotu za turnovského kantora Ortlíka, i vystrojila jí sama svatbu v příbytku svém. (I. F. 151). — Žila ještě v srpnu r. 1666. (III. G. 132 k.)

Křinecký z Ronova Viktorin koupil v l. 1538—42 dům v ulici hradištské, se sladovnou, pivovarem a stodolou od Marty Hlavnicovy; r. 1543 však již měl dům Vít, mlynář podmalobílský (kn. I; E. 2, F. 18, G. 1, 13).

Kyj z Kyjova Jan na Albrechticích ujal r. 1567 v dluhu dům Vítka Vokatého (kn. 2, 26b). Role měl r. 1574 za klášterem (kn. 6, 270).

Hendrich Kyj z Hiršfeldu a v Nové Vsi dlužen byl Kateřině jehlářce jinak Taubenheimové z Turnova 50 k. míš. dluhu půjčeného, a zaplatil teprve r. 1601, když od pána Kateřinina, Karla z Vartemberka, pohnán byl k soudu (kn. kom. soudu F. 37, N. 5).

Kyselovský z Kyselova Jan Václav seděl r. 1650 na dvoře v N. Vsi (před tím páně Dobranovského; dvůr, zbylý sám ze vší vesnice, zve se dosud Kyselovskem). Měl tu 50 korců polí (20 osival na zimu, 12 na jaro), k tomu 5 koní, 5 dojnic, 4 jalovice, 7 vepřů; v blízkých Štěpánovicích měl 2 grunty selské o 60 korcích (24 na zimu, 15 na jaro), 4 koně, 4 dojné, 2 jalové krávy, 2 vepře. Seznam z r. 1654 nečiní rozdílu mezi ním a jinými sedláky. (Berní rolle v arch. zem.)

* Jan Kostelnický ze Sl. již r. 1660 zve Kateřinu paní matkou, za života Králíkova. Ježto nebyla vdovou, když si ji Králík bral, lze jen za to miti, že byla Kostelnickému tchýní.

Než Kyselovský z erbu svého byl pyšný a hrdý. Když soused novoveský Jakub Valkoun žaloval naň pro nářek cti u soudu turnovského, poprve se nedostavil, omlouvaje se 29. října 1650, že je pozván za kmotra, podruhé 18. list. zřejmě odepřel, že na žalobu sedlákovu státi nebude, jsa osoba rytířská (II. G. 80 a b).

R. 1652 prodal rolí půl devátá záhonu na Vrchůrku turnovskému měšťanu Janu Geblerovi (kn. 8, 73). Rok na to sám stal se obyvatelem městským, koupi od příbuzných své manželky Zuzany Eleny Kelbichové z Ostrychu dům někdy Dobranovských, nově postavený po ohni — majíc též právo várečné (I. H. 110), ležící v ulici jičínské [č. 330] za 500 k. gr. (kn. 8—137 b). Dlouho však v Turnově neobcoval, stižen byv smrtí, načež dům jeho 13. srpna 1657 koupen byl od Jana Matuchy za 400 k. gr. (kn. 8, 154).

Na gruntech v N. Vsi a Štěpánovicích hospodařila vdova Zuzana se synem nezletilým Janem; jenže v nouzi, dluhujíc vrchnosti i kontribuci, živnosti v Štěpánovicích musila prodati, a též dvůr novoveský r. 1661, 13. července byl jí odhadán právem hraňčním. Při tom ve statku měly zůstat: valach tažný, kráva, kohout se 4 slepicemi, husa stará a houser, pluh s železím, bran s hřebíky pář, stolice řezací s kosířem, vidly hnojicí, vidly podavací, pila, motyky 2, žejbrovna pro obilí čištění, měděnec, díže, stůl, sena na 12 vozů. Výměnek pí. Zuzaně tento se činí: Předně byt s komorou v síni do roka vyjít, jabloň velikou ve chmelnici, jabloně vinné v hrubém sadě 2, hrušku panušku za kuchyní, a to do očesání ovoce, kus pole, slove »krídlo« na čtvero setí. Pět krav a čtyry jalovice, jež paní má v nájmu, kupující má do sv. Martina obrokem nebo pastvou opatřovati. — Soused turnovský Matucha zatím paní obstarával orbu, za to má mít 9 rýn. Dluhy byly: do důchodu panského, do truhlice sirotčí rovenské, na zápis pana Dobranovského, kontribuce do rychty novovesské 7 zl. — Kdyby našel se kupec na hotovosti, všecko mohl koupiti za 400 zl., na splátky roční odhadáno zboží kyselovské na 600 zl. (katastr teresianský. — manual rovenský l. 132 b.)

Nicméně kupce nenašli, takže pí. Zuzana ještě r. 1675—77 na statku živnost vedla. (kat. teres. — kn. 7 — 406.)

Málo potom o Kyselovských slyšíme, a to kormutného. R. 1681 1. pros. hejtman na Vohroženský Skalách nařizuje turnovským, aby nikde netrpěli mladého pána Kyselovského; paní budou prý na grunt poslání mušketýři. (I. E. 167.)

V erbu měli Kyselovští půlměsíc a nad ním hvězdu o 6 paprscích; za klenot 3 péra.

Lamotte z Frintropu Josef Jiljí a na Jesenném ujal 9. června r. 1738 podle dřívější smlouvy dvůr u brány hradisko [č. 240] s zahradou za Stební, druhým gruntem spáleným, s rolí u Kyselevska, chalupou v Mašově, lukami pod kalužníkem, loukou »perchtou malou«, cestami atd. od paní Anny Teresie Jeníkové roz. z Vlkánova za 6500 zl. hotově zaplacených. Přejal na se též dluhy, po

předešlém držiteli, zejména 1111 zl. panu Frydrychovi Jeníkovi povinných (kn. 12, 219.).

R. 1746, 20. ledna postoupil všechno toho zboží choti své Barboře Obelické z Obelic za 6550 zl. Slíbil při tom bezplatnou robotu k tomu dvoru od svého statku jesenského (kn. 13 — 38). Po deseti letech Barbora prodala dům Františku z Frankenštejna (kn. 13 — 270, 273).

Rod Lamottův až po půl věku zakoupil se zas v městě. R. 1800, 20. března Josef, svob. pan L. rytíř z Frintoppu tržil s Janem Hákem o grunt u br. jičínské [č. 310] za 2170 zl. (kn. stříbr. 134), jejžto však již r. 1805, 13. února převedl za 6600 zl. na Ant. Žáka, hruboskalského sládka (kn. jz. 4).

Ledecký z Křišťanova Jiřík býval v Turnově drahň let kantorem (viz mé Paměti o škol. turn. v Pam. XVII. str. 58). Ženat byl s Mandalenou Spirovou čili Preclíčkovou, a r. 1547 pro náboženství majetek vyprodati postoupil ji domu svého. Ale žil potom v Turnově ještě kolik let, a od r. 1560 nese přídomek šlechtický (kn. 1, O. 9, P. 12). R. 1576 svědčí ještě paní Kryzeldě z Dubé, vdově po Janu z Vartemberka (Reg. kom. s. f. 21, 37, 125), než tenkráte přebývá již v Lysé.

z Lerojid Aleš r. 1535 byl úředníkem na Skalách nad Jizerou (I. C. 15). Choč jeho, Lidmila z Duchcova asi brzy potom ovdověla a seděla 1546—47 na gruntě na Trávnících, jejž byla koupila od Martina Fanty (1 J. 16, K. 6). Pro víru svou bratrskou pak r. 1548 se vystěhovala a dům prodala Janu Mníškovi. (Relace hejtm. rohoz. v arch. místodržit.)

Prokop z Lerojid byl úředníkem skalským roku 1544. (1 G. 17.)

Lehen z Lehenthalu Jan, Slezan, přebýval v Turnově, jsa nejspíše prokuratorem, a tu vyhledal také nevěstu, dceru pána Pavlova, rodu neznámého. R. 1583 odstěhoval se, chtěje hledati výživy v některém městě královském. Na cestě v Brodě Německém dohol se s pánum města, hr. z Thurnu, s nímž měl již delší pří, srovnal se s ním a na jeho žádost slíbil při něm a při jeho synu zůstat. Píše pak strýci svému Petrovi Rozynovi do Turnova, aby poslal mu jeho spravedlnost, potom památní koflíček po dědu a obraz jeho otce, kdež toliko hlava jest vymalována (list ze dne 28. dub. 1583 v rkp. č. 20. v gerštorfské knihovně v Budišině).

Lejbnic z Lejbnic Martin měl dvůr v Dalešicích u Zvířetic. Sloužil panu Adamovi z Vartemberka, jenž sklíčen jsa pohromou r. 1547 na zámku Zvířetickém jako vězeň královský zůstával. Když pak Adam r. 1556 toto panství prodal, získav zpět Rohozec a Skály, žádal Martina, aby s ním přesídlil, což Lejbnic učinil a v Turnově dvůr [č. 81] za branou svéráckou koupil od Jakuba Vyskeřského (arch. místodrž. T. VIII. 1; kn. 1 S. 5). Když potom Jakub umřel, vznikla r. 1571 panu Lejbnicovi pře se vdovou Magdalenu, pro nedostání prý některým závazkům (kn. 2, 111., 122 — listiny I. G. 2).

Panu Adamovi sloužil Lejbnic až do jeho smrti, potom, zdá se, přešel k nejstaršímu synu jeho Janovi, jenž r. 1565 podílem vzal zboží přepeřské. (R. 1571 Lejbnic jede na Žehrov, na pozemky pána svého.)

S vrchností rohozeckou rozešel se na dobro. Umřelk téhož roku 1571 Jan Loukovský z Hamrštejna, úředník rohozecký, a učiniv kšaft na mocný list královský, zřídil Lejbnice, Václava a Alše Dobřenské z Dobřenic poručníky svého jméní a odkazů. Než pan Kryštof z Vartemberka kšaftu místo nedal, do domu Loukovského všel, a všecko násilně zabral. Pře o to trvala drahně časů, do r. 1577, aniž konce známe. (Rg. kom. soudu F. 21 — 265; kn. II. 147, 149, 151, 155—159, 162, 163, 165—167, 169—174, 182, 183, 186, 192—194.)

R. 1573 soud měl s Jiřkem Rejnolfem ze Štiřina, úř. rohozeckým, jehož nařkl, že cti nemá (DZm. 108 B. 7), a též doby o roli, jež náležela ke dvoru jeho choti, se samou obcí, která poklädala pole to za své. (II. 241.) Při tu získal. R. 1578 hnán byl k soudu pro dluh 50 k. mřš., jež měl na něm Jan z Rotštejna a odkázal Václavu Záborovskému. (Rg. kom. soudu F. 22 — C. 4.)

Manželkou Martinovou byla Barbora z Gerštorfu, jíž asi dvůr potom byl připsán. Ale nepřátelství vrchnosti nepřálo jí klidu: Karel z Vartemberka na Svijanech nutil paní, aby se vyprodala i dal odhadat dvůr právem hraničním. Barbora však tomu nedala místo, a odvolala se k císaři. Než prve než ode dvora co bylo rozhodnuto, dal ji 2. a 3. srpna 1578 Vartemberk svými lidmi násilně vystěhovati, při čemž lidé paní Barboru i schovanku její Kateřinu z Dolan na zem porazili, když bránily vstupu. (Arch. místodrž. T. VIII. 1.)

Při násilí tom ostalo. Paní Barbora potom koupila si jiný dvůr, pod vrchností rohozeckou [č. 240] u brány hradištské, od Simona Hrdličky a k tomu zahradu od pí. Elišky z Donína. Též měla dvůr Motejlovský ve vsi Libenicích (Libnově) na panství Hruboskalském, jejž později prodala Jakubu Duchkovi.

Po smrti manželově přebývala v svém domě turnovském, se svými neteřemi z Dolan, až se roznemohla. Učinila pak 21. prosince 1593 závěť, na pergameně, s pečetí svou a pečetmi Jana Mlázovského z Tešnice, hejtmana na Frydlantě, Liberci a Zavidově, Albrechta Dobranovského na Vel. Žitětíně, úředníka na Svijanech, Ondřeje Libaura z Hernsdorfu a v Příšovicích, Bernarda Rožnovského z Křtěnova, úředníka na Klášteře Hradišti. Poručníky svého kšaftu stanovila Bohuchvala Berkou z Dubé na Loukovci a Jaroslava z Vartemberka na Skále, Rohozci a Svijanech; jemuž za to z 50 k. dluhů polovinu odpustila. Bratrů svému Kašparovi ve Velnici odpustila dluh 75 k. č. a přidala nad to 50 k. Pohledávek svých spočetla. u pí. Elišky z Donína 175 k. č., u Damiana z Paycelsdorfu na Kálku 450 k. č., a z těch odkázala sestrám z Dolan po stu k. synu Kateřinu 50 k., sestře své Elšce 50 k., Janovi z Dolan

50 k., Marušce z Dolan a choti jejímu Karlovi Bleškovi 75 k. (Orig. při deskách zem. v krabici II. 15.)

O gruntech šosovních učinila Barbora pořízení zvláštní 5. ledna 1594. Dům č. 240 se zahradou přikoupenou, pak dluh u p. Rakvice 6 kop a u Marty Pec-hubky 10 k. poručila Zuzaně z Dolan; peníze 275 k. na dvoru v ul. svérácké č. 81, poručila Zuzaně a sestře její Kateřině rovným dílem; 40 k. na gruntu Motejlovském v Libenicích všem třem sestrám společně; k záduší hruštickému 10 k, ke sboru bratrskému v Turnově 85 k. na statku Adama Jindry v Jenšovicích; Jiřímu Boleslavskému za služby 2 krávy (kšasty R. 61).

Litický ze Šonova Rudolf Maximilian pojal za choť Johannu z Matyášovic a s ní ujal r. 1685, 11. listop. rodný dům jeji v ulici Svérácké [č. 83] za 374 k. 17 gr. 1 p. míš. (kn. 9, 121), k tomu domu kupoval a vyplácel příslušející role, prve odcizená: r. 1690 dvoje hony za branou klášterskou za 58 k., r. 1691 jedny hony za $35\frac{1}{2}$ k., r. 1693 dvoje hony nad Bělou za 40 k., r. 1699 kus role za kostelem P. Marie za 90 k., r. 1710 troje hony za 105 k., r. 1711 roli „křídlo“ za cestou od Hruštice k Chlomku za 45 k. (kn. 9, 182, 212, 239; kn. 10, 52, 233, 215).

Druhá choť pána byla Polyxena Kořenská z Terešova, připom. r. 1726 (nejst. matrika, 242), třetí Apolena, rodu neznámého. R. 1736 Rudolf byl již v Pánu (II. matr., str. 35).

Zmínky o p. Rudolfovi, když byl kmotrem, v matrice r. 1701, 28. ún., 1. pros.; r. 1703, 3. čce; r. 1727, 20. ún. —

Z dětí jeho známe Zuzanu Dorotu, nar. 27. ledna 1703. Kmotry byli jí panna Zuzana Markvartova z Hrádku a p. Max Jeník. — Dále Jana Vojtěcha (sám byl kmotrem r. 1715, 7. ún.; 1718, 6. září) — Kačenku (kmotrou r. 1715, 15. čce, 15. září; r. 1716, 6. srp.; r. 1717, 16. led., 1. kv.) — Dorotu (kmotrou 18. ún. 1720) — Mansveta, jenž byl knězem (zmínka 14. srp. 1729 — vše v I. nejst. matrice) — a Annu, kterou vzal si za manželku Jan Kristof Kastner, úředník valdštejnský, r. 1728 obroční, později hejtman na Svijanech a Loukovci (I. matr. 1728, 18. Ap.). S chotí svou dostal dům [č. 83]; nápadníci ostatní odbyti byli penězi.

Loukovský z Hamrštejna. Jiřík Loukovský od r. 1540 purkraboval na Rohozci, po konfiskaci r. 1547 stal se hejmanem královským na panství, a velmi se přičinil zvlášť o perzekuci bratří turnovských. Za své služby povyšen byl 28. března 1549 do stavu vladického s přídomkem svrchu psaným. Hejtmanem zůstal do r. 1565, i když zatím Rohozec vrátil se prvnímu pánu.

R. 1547 koupil v městě dům Izáka žida rychtáře (1 H. 9b), r. 1554 připověďl se na peníze Marty Macha Splzovského pro dluh za sud piva 25 gr. (1 M. 6), r. 1563 dlužen mu Jan Voříčka, švec 60 k. m.; za to on jemu za kože $4\frac{1}{2}$ k. m. (1 R. 13).

Na konec koupil si dům v městě nárožní v rynku [č. 5], kdež i umřel r. 1571, učiniv poručníky p. Lejbnice a pp. Dobřenské. Ale

těhdejší vrchnost rohozecká nedala kšaftu jeho místa, a Kryštof z Vartemberka dal všecko jmění Loukovského zabratí. Poručníci ještě kolik let potom poháněli držitele Rohozce ze sum peněžitých (dilčí cedule z r. 1565 — viz Lejbnic).

Matyášovský z Matyášovic Jan Jiří r. 1623 úředník na Semilech (kšafty 1623 Adama Suchana). R. 1630 sloužil Albrechtu z Valdštejna za hejtmana na Vokšicích (I. Q. 12, 14).

Měl dvorec v Javornici pod Troskami,* na němž umřel asi r. 1663. Statek pak odhadán byl právem rovenským na 950 k. (kan. rovenský l. 149., Čas. spol. přát. starož. 1897, str. 67).

R. 1658 připomíná se Jan Jindřich M. na Javornici a Popovicích (III. G. 70b).

R. 1651 uvádí se Jiří M. (snad syn Jana Jiřího) v Libuni (I. C. 225), jenž potom na Vlkově v kraji hradeckém sídlil, kdežto bratr jeho Maximilian v Libuni trval, drže tu 4 gruntů selské ve 180 korcích polí a chalupu, 4 koně, 8 krav, 9 jalovic, 17 ovcí, 4 svině. R. 1677 grunty byly v rukou selských, čtvrtý ujala vrchnost v dluhu a připojila ke své hospodě (katastr ter.). Málo potom Jiřího stihlo těžké protivenství, ježto služka bratrova, Anna Chlustilova, zmařilá, zabila dítě své a vinu svedla naň. Od půl r. 1659 do r. 1660 táhlo se vyšetřování, Jiří rozhodně odpíral a po pravdě, nebo vražednice udala na konec vinníka jiného (III. G. 96, a—l), nicméně Matyášovský měl plno nesnází a škod.

V letu 1667, 29. dubna přesídlil Jiří do Turnova, získav za 400 k. mís. dům v ulici Svérácké [č. 83] (kn. 7, 131). Umřel pak asi r. 1672, neb t. r. paní Marie Matyášovská sedí v domě na vdovské stolici (kn. 8, 204).

Nejstarší dceru jejich Zuzanu pojala za chot' Jan Benedikt Navrátil, rodák kněžmostský, potom úředník panský; druhá Dorota vdala se za Maximiliana Lautera; s třetí Janou oženil se Rudolf Litický ze Šonova, a ten vešel s ní v držbu domu [č. 83] (kn. žlutá, 121).

Syn bud' Jiřího neb Maxův byl Ladislav M., jenž oddal se stavu duchovnímu a zemřel r. 1705 jako biskup v Nitře v královském Uhercím (kn. 16, 3).

Milota ze Všejan. Petr r. 1621 koupil sobě a choti své Dorotě Libnářově z Henrštorfu dům v ulici Hradištské [č. 240] za 1800 k. mís. od Matyáše Hrdličky. Dům byl výstavný a při něm sladovna, zahrádka, zahrada velká a v ní stavení nově zdvižené, chmelnice a $\frac{3}{4}$ rolí a louky (kn. 6, 240).

Krom toho měl i jiný dům [nyní zaslý] někde na Stebni, jež prodal r. 1624, 16. pros. Baltazaru Kyttlerovi, uzdáři (kn. 6, 245). S tím Petr neshodl se o placení, tak že sám hejtman knížecí do

*) V Javornici učiněn jest dvůr purkrechtní ze 3 gruntů selských, roli 180 korců. V jeho držení p. Jindřich Matyášovský, osívá na zimu 37 korců, na léto 15 korců. — 4 koně, 11 krav, 104 ovcí. R. 1677 dvůr jest již rozdělen mezi 2 sousedy (katastr ter.).

pře vsahoval, až r. 1629 Petrovi bylo učiněno dosti (arch. místodrž. F 67/3). —

Pan Milota účastnil se, ač málo, i stavovského povstání, i volán byl 5. ún. 1629 před komisi o pokutu, ale všeho sproštěn, ježto kormora knížecí dala zprávu, že nemá jméno a přebývá v domě knížecím.

Bylť zatím všecek statek u brány hradištské postoupil zpět vdově po předešlém držiteli, Mandaleně Hrdličkové za 1350 k. (kn. 6, 735).

Po r. 1629 není o něm již zmínky.

Mlázovský z Tešnice Jan sloužil pp. z Vartemberka a r. 1580 byl úředníkem na Svijanech (arch. místodrž. T. VIII. 2, list Karla z V.).

Je pravděpodobně, že byl i v Turnově osedlý, neboť vladický dvůr u brány jičínské [č. 309 a 310] sotva po kom jiném sluje potom Mlázovským. R. 1605 koupil to zboží od vrchnosti svijanské za 900 k. Jiří Čermák (kn. 5, 19).

R. 1593 byl Jan hejtmanem panství redernských na Frydlantě, Liberci a Zavidově (kštaft pí. z Gerštorfu), r. 1597 hejtmanem panství Kolínského; tu pohnala jej Eliška z Donína na Rohozci ke svědomí proti Jaroslavu z Vartemberka na Svijanech (kn. kom. soudu F. 36, 244).

V Turnově žil později r. 1622—1676 Jan Mlázovský s chotí Marianou, provozuje živnost pekařskou. Měl dům mezi mosty [č. 121], jež prodal r. 1636 pastorku svému Václ. Menšíkovi (kn. 8, 57), dům v ulici kostelní [č. 97] po Bartol. Menšíkovi, jehož postoupil r. 1653 za 250 k. Krištof Píčovi, koupiv potom r. 1655 domec mezi mosty [č. 186]. Umřel asi r. 1676 (kn. 6, 330; kn. 8, 127, 186). Byl-li však tento Mlázovský rodu urozeného a potomek Jana prve zmíněného, nelze nijak provésti.

z Neudecka Dorota Kateřina byla nejmladší dcera někdejší vrchnosti Karla z Vartemberka. Když bratu jejímu Janu Jiřímu skonfiskováno bylo všecko zboží, zbyl matce jeho Kateřině z Mannsfelda a Dorotě jediný statek Jílovský u Hodkovic, v Turnově pak dvůr za branou svéráckou, dům rejnovský v nároží rynku a sousední spálenště.

Pro náboženství obě šlechtičny odstěhovaly se do Žitavy, zřídivše si správcem Jana Těžkého. Ale stateček jejich valně pustl, takže ani ouroky z něho k obci se neodváděly.

V cizině Dorota Kateřina se provdala. Do vlasti již se nenavrátila.

Když vyhořel Turnov r. 1643, paní z lásky poslala dáreček na obnovení chrámu, kdež její předkové odpočívali. Dcera rodu, jenž v předešlé generaci vládl kolika panstvími, mohla přispěti tenkrát sotva několika kopami.

Z rozkazu vrchnosti jali se turnovští jednat o kup Neudeckovského zboží při Turnově a 2. prosince 1654 donutili paní k prodeji všeho za 1100 k. míš. Než teprve r. 1659 vešli v po-

kojně držení, neboť paní zatím umřela a dědic, syn některé sestry její, Karel Jan Vilím ze Schönkirchu na Jílovém bránil násilnému ujetí; až 10. září 1659 trhová smlouva s ním dokonána, a cena stanovena 621 k. 25 gr. 5 d. míš.; obec však porazila si na sumě té 200 kop zasedělých ourokův a kontribucí (kniha 16, 36, 38).

Odkolek z Oujezdce Jan na Hořením Valtinově měl r. 1617 spravedlnost 48 k. na domě na Nové hásce [č. 255]; patrně před r. 1606 grunt ten mu náležel; jmenujeť se r. 1613 role kteráš »odkolkovskou« (kn. 5, 256b).

Peníze ty Odkolek postoupil Vilímu Haugvicovi z Biskupic a ten prodal je r. 1623 Jiříku Jaroměřskému, držiteli domu za 18 kop (kn. 6, 100).

z Okenštorfu Václav Boleslav, měšťan jílovský měl r. 1630 spravedlnost na domě Tomáše Pavlova, po ženě své Veronice, 50 k. 30 gr., což 31. července prodal Tomášovi (kn. 6, 89).

Perknovský z Perknova Hynek přebýval v Praze, ale znaje se k jednotě bratrské, opovrhované a nenáviděné, vystěhoval se a zakoupil v Turnově. R. 1526 přijev do Prahy, nahodil se k upálení Mikuláše vřetenáře a Kláry, vyznal, že stejně s nimi věří a drahný čas proto byl vězněn (Bartoš písář).

Václav Perknovský, bratr jeho, 1521–22 též v Praze osedlý (kn arch. praž. 534 A 11, 2109–223, 2093–94) potom v Turnově, uvádí se k r. 1531 jako svědek na privilegii Kunráta Krajíře. Měl dům na N. hásce při struze Stebňové blíž brány Jičínské, jež později prodal Jiřímu Poduškovi. Aby měl bližší spojení ke sboru bratrskému v ulici hradišťské, odstoupil kus místa sousedu svému po zadu Jiříku, nožíři, a ten za to pustil mu stezku do sboru přes svou zahradu. Po smrti pána a prodeji dvora r. 1537 sešlo s té úmluvy u stav předešlý (kn. 1 D. 17).

Matěj Perknovský r. 1541 (kn. I. F. 12) půjčoval peníze Danieli Krásovi. Měl dům »na podměstí« t. j. snad na nynějším Trávníce (kn. 1 G. 4). Pro náboženství r. 1548 prodal dům svůj Martinovi Fibigarovi a s ostatními členy Jednoty vystěhoval se ze země (Jedn. a dop. konsistoře, str. 98, 104).*)

z Pobivěžek Dorota, chóř Václava, písáře na Skalách nad Jiz., má r. 1528 peníze na dvoře někdy Tistovském, z dluhu pana Petra (1 A. 15).

Rajský z Ráje Jan Sigmund s manželkou Magdalenu slavili 15. září r. 1711 narození syna svého, jemuž dali jméno Karel Rudolf Jan Max, na počest urozeného kmotrů: Karla Josefa z Ehrenburka na Navarově, Jana Jakuba Lamottea z Frintropu na Sychrově, Maxe Jiřího Jeníka z Gembendorfu; kmotry byly: Helena Angela Rašnova z Ryzmburka a Františka z Leveuenru z Frintropu, (nejst. matr. turn.).

*) Hynek a Václav bratři z Perknova naložili a dali tisknouti r. 1520 v klášteře Vilémovském Chelčického Sítí víry péci Chvala Dubánka (Jungm. Hist. liter. III. 628).

R. 1715, 6. čce a 1719, 7. čce pan Rajsýk sám stál kmotrem dětem sousedským. Ještě r. 1721 Rajsýk přebýval v Turnově; měl při s řezníky Koubusem a Vodsloněm (IX. G. 40).

Rakvic z Černhousu Bernart r. 1587 seděl na dvoře v nedalekém Penčíně. R. 1591 volal jej Karel z Vartemberka za svědka proti své svatce Elišce z Donína (Reg. k. s. f. 30—35). R. 1504 sídlo v Bašnici a dlužen byl do Turnova paní z Gerštorfu 6 k. m. (R 61).

Dům č. 90 v ulici Svérácké r. 1605 zve se »rakvicovským«; snad tedy v letech dřívějších Bernart byl tu pánum (kn. 5, 155).

Rausendorf ze Špremsberka Frydrych (prve na Kurovodicích r. 1604—1610 [Hr. V. 210]) měl v letech 1613—1615 dům v ulici Svérácké [č. 90]. R. 1615, 18. kv. prodal jej za 507 k. a r. 1617 zbylé peníze 32 kop postoupil sestře své Marianě.

Rejnovský z Rejnova Jiřík držel dům v rynku [č. 93], jenž po něm dlouho nazýván byl »rejnovským« (r. 1605, kn. 5, 22) a polnosti u farářství (»rejnovsko« ještě r. 1775, kn. 14, 384). Ukládal též peníze své na gruntech sousedských. R. 1551 koupil gruntovní peníze za 246 k. mís. na dvoru tehdy pana Furtata z Letek (potom obecním) za branou svéráckou, za 107 k. (1 L. 9; o ty měl později při r. 1564 s následujícím držitelem Jakubem Vyskeřským a obdržel ji (1 S. 5); od pana Petra Čečelického ze Šanova na Obrubcích koupil dluh 40 k. m. u Jana Mníška a vymáhal si jej 1554—1557 (kn. 1, M. 7, N. 18), od Vítka Perštejnka z Meziříčí přejal účty za víno na 25 k., u Jiříka Ledeckého z Křišťanova 1558—1560 (kn. 1, O. 9, P. 12); neb. Franc zůstal mu dlužen za slady 11 k., jež zaplatila teprv 1558—1563 dcera jeho Barbora (kn. 1, O. 9, R. 14); Jan Jenda umíraje r. 1553 dluhoval Rejnovskému 6 k. 55 gr. (I. R. 54).

I osoby urozené měly Rejnovského svým věřitelem. Jáchym z Dobranova a v Hradišti dával se r. 1561 soudně upomínati o dluh 5 k. (reg. kom. soudu F. 18—E. 1); Jindřich Žibřid z Velechova, pán na Hradišti r. 1562 dluhoval 15 kop rukojemných (tamže G. 19), Adam ze Semína na Lhotce r. 1562 sedmnáct kop (tamže G. 10b), Petr ze Semína v Hrdňovicích r. 1562 73 tolary (tamže G. 19a).

Také za obchodní přátele své zakročoval, r. 1556 vyzdvihoval peníze za herynky k ruce Endresa ze Žitavy (kn. 1, N. 9), r. 1557 zabavoval statek žida Chaima pro dluh za herynky Letnarovi z Hodkovic (kn. 1, N. 17). — Sám dlužen byl r. 1557 Havlu Skřivovi za plášt 6 k. 6 gr. (I. R. 17).

Sousedským úsluhám se nevyhýbal. R. 1553 svědčil o svatbě Anny Spérovy (kn. 1, L. 19), r. 1559 o sňatku Pavla Polednova (kn. I. O. 15), r. 1557 přejal poručnictví nad sirotky Jakuba Slováka (I. R. 6), svědčil a ručil při veselí p. Bartoloměje z Tutenhofu, než r. 1569 vytahoval se z úmluv (Reg. kom. s. F. 19—R. 10).

Ale měl i soudy a hádky s turnovskými i přespolními. Bratří Petr a Jindřich ze Semína připověděli mu listem spečetěným,

prodají-li statek svůj, že mu půjčí 300 k. Petr $\frac{2}{3}$, Jindřich ostatek. Když tě však opravdu zboží postoupili r. 1558 jiným, zanedbali slibu dosti činiti. Jiřík poháněl je proto před soud komorní (Reg. k. soudu F. 17—N. 14, 15).

Že osoby zemanské jeho si nevážily — snad byl sám povýšencem — svědčí tyto příhody. R. 1561, 9. května sedělo několik vládyk v Turnově v šenku souseda Burjana, a tu Arnošt Bořek z Poličan zjevně mluvil o Rejnovském, že není tak dobrý a dokud živ jest, nebude, jako on, a že on Arnošt má starší střevíce, než jest Rejnovského zemanství — a slova ta i ve střízvi potom potvrdil a dal se hnati před šraňky soudní (Reg. kom. soudu F. 18, G. 19c, G. 20).

R. 1566 vězněn byl Rejnovský v rathouze turnovském. A tu při času sv. Jakuba Jan z Vartemberka, pán dílu města, dal jej v noci vyvésti z vězení do domu Martina, pekaře (souseda Rejnovského), a tu jej před sklepem i ve sklepě suchými ranami zbil a ztloukl i také okrvavil. Soud o tu výtržnost trval do r. 1570. Zatím pak Vartemberk na samém soudě r. 1569 na zámku pražském žalobce ztupil přede všemi, řka mu před dobrými lidmi: »Jsi chlap můj!« (Reg. k. s. F. 20, A. 6; F. 19—S. 3.)

R. 1570 Rejnovský byl zabit — tuším od Jana z Vartemberka (Reg. k. s. F. 19—R. 10).

Richter z Aichenfelsu Adam, hejtman panství Dubského, Frydštejnského, Skalského n. Jizerou a nad Turnovem, držel dům nárožní v rynku [č. 96] před tím Jana Šaškova, a chalupu řeč. »Kadeřavec« s lukami pod Turnovem — obé snad od vrchnosti.

Chalupu prodal 13. září 1627 paní Eleně z Gerštorfu za 350 k. (kn. 6, 720) a dům Nykodýmovi Stehlíkovi Beneckému za 500 k. 14. srpna 1628 (kn. 6, 760). R. 1639 ukázala paní Magdalena z Aichenfelsu certifikát, že dům je doplacen.

Když Dub a Turnov byly roztrženy, přestala ovšem podřízenost města hejtmanu. Nicméně v přátelství setrvali; ještě r. 1673 byl Adam oudem konventu literáckého (Reg. liter.).

Rotštejnský z Rotštejna Jakub David viní r. 1556 Jindřicha Seletického ze Smojna na Samšině, že chtěl jej při sv. Havle t. r. v Jičíně zabiti (kn. kom. soudu F. 15, str. J. 12). Téhož léta svědčí jako soused městský v Turnově o svatbě Havla Jaroškova, řezníka s Markétou Volovníkovou z Nové Vsi (kn. 1, N. 13); r. 1561 opět účastnil se smlouvy svatební Burjana Manika a Kateřiny, dcery Matouše formana z Bělé u Bezd. (kn. 1, P. 5). —

Jan R. z R. r. 1572 má při s Petrem, rychtářem novoveským o dluh 25 kop. R. 1573 byl již mrtev. Kšaft svůj na pergamene, spečetěný, psal v tato slova:

»Já Jan Rotštejnský z Rotštejna etc., učinil jsem pořízení a kšaft o statečku svém etc. ten všecek, což by se ho kde najít mohlo po mé smrti, poroučím a mocně vodkazují uroz. p. Martinovi Lejbnicovi z Lejbnic. A z toho ze všeho tejž p. Martin Lejbnic aby

vydal uroz. pí. Barboře Kerštorfce z Kerštorfu, manželce své, 100 k. míš.; item panně Káči, sestře její 100 k. m., item Václavovi Záborovskému [byl prokurátor páně] 50 k. m., item Karlíkový do Svatoňovic, tetě svý 60 k. m., item Jindř. Kyjovi, což sem jemu slibem za Jana Sobotu dlužen, 10 k. 26 gr. m.; item p. Francovi Buxbergerovi 50 k. míš.; item Petrovi Čečelickému do Štveřina 10 k. m.; a jestliže by mne pán Buoh od smrti uchovati neráčil, pohřeb náležítej a poctivej aby mi učinil. A na potvrzení toho tento svůj kšaft zapečetil sem vlastní pečetí. Stalo se v pondělí před sv. Řehořem leta 1573 [9. března].⁴ (Orig. v Praze u desk zem. R. 89. pečeť však je zničena.)

Podobá se, že Rotštejnští drželi grunt selský v N. Vsi u Turnova. Jan přebýval i v městě. Je-li souvislost která těchto Rotštejnských s davným rodem pánů z Rotštejna, nelze říci.

Rozýn z Auhornu Petr seděl r. 1583 na dvoře Zlabecku, v nynější vsi Čtyříň (později byl rozprodán na selské grunty). Měl také v Turnově dům, ač nevíme který (list Jana z Lehenthalu v rkp. knihovny gerštorfské v Budějovickách č. 20, fol. 24). Byla při něm matka a sestra Dorota.

Daniel Rozýn r. 1608 měl louku, na pozemcích někdy kláštera turnovského, po nebožce choti své Marianě; louky užívala tehdy Dorota Cibulková, odvozujíc s ní platy (urbář). — Dan. Rozýn v l. 1592—1597 přebýval v Ml. Boleslavě, později na N. M. Pražském.

Řepická ze Sudoměře Josefa Anna měla r. 1770 pohledávku 1000 zl. na domě Josefa Zicha z Rosenfeldu. R. 1770, 20. července, tehda již provdaná z Christlu, zajišťuje si sumu tu na Zichových pozemcích (kn. 14, 230, 244, 447, 449).

Nepomucena Ř. ze S. má r. 1770 dluh u téhož Zicha 800 zl. (kn. 14, 243).

z Říčan Jan měl poč. XVI. věku dvůr č. 81. (arch. místodrž.).

Seminové ze Semina byl starý rod vládycký; jejich původ byla tvrz a ves Semín, ježto však r. 1558 prodali k panství hruboskalskému (Hradec V., 78). Seděli potom v Hrdoňovicích (Petr), na Lhotě Semínové (Adam) a v Libuni (Václav).

Někdy před tím rod ten bydlil i v Turnově. Pocházel bezpečně z něho Jan Semín Turnovský, jenž r. 1555 v březnu podnikl bakalářskou zkoušku na universitě pražské, r. 1562 byl farářem v Brodě Č. a 1562—1582 děkanem v Hoře Kutné, kdež umřel morem. Složil píseň na jméno Rudolfa II. a překládal spis Jana Garcea o povětří (Jireček, Rukověť II., 213).

Též Jeronym Semín Turnovský oddal se stavu učenému, r. 1573 studoval ve Wittenberce (Č. Čes. musea 1897, str. 259).

Václav S. v Libuni zsekán byl v Turnově o svatebním veselí r. 1587 od Fridricha Kelbicha. — Petr a Adam dlužní byli Janu Rejnovskému.

Syn Adamův Jindřich umřel záhy a tu poručníkem nad dětmi byl Jeroným Bukovský z Neudorfu, regent panství Smiřických. Z dětí Marie nejdříve dospěvši byla plnomocnicí na Lhotě, až do let bratra Adama (manual rovenský, 72). Potom vdala se za Václava Semilského z Neudorfu, úředníka na panství Uhříněveském a Kolodějském.*)

Adam prodal sice Lhotu knížeti z Frydlantu, ale držel ji pak jako léno až do své smrti asi r. 1636, a po něm vдовila tu chot jeho Eliška Zásmucká ze Zásmuk.

R. 1636, 31. máje sousedé Turnovští Václav Žamberský a Mikuláš Matucha s jinou čeledí na koních a pěšky přijeli do Lhoty, svršky tu násilně pobrali a odvezli. Paní vedla na ně půhon při právě turnovském, ale průběhem pře upustila od soudu, chtejíc jinde práva hledati; jenže potom k obnovení pře nikdy již nedošlo, a tak výtržníci r. 1637, 22. června ze vší žaloby jsou propuštěni (I. G. 21b—w 1).

Stateček její pak morem i lidem vojenským docela spustl, takže paní později do Rovenska přesídlila a tu s jedinou dcerkou svou Annou Marii v podružství u veliké bídě zůstávala.

Ve Lhotě teprve r. 1652 usadili se 2 chalupníci Matěj Frejkův a Tobiáš Nymburský, šest gruntů ostatních bylo rozbořených a pustých. Paní ještě r. 1652 byla živa (berní rolla).

Anna Marie vdala se za Václava Šťastného Stráníka z Kopidlna, ale umřela již 24. srpna r. 1653.**) Roku 1660, 19. února dal si Václav vydati svědomí o zpuštění statku svého Lhoty od práva rovenského (man. roven. f. 123).

Koncem XVII. věku statek, zatím r. 1664 propuštěný z manství, prodán byl vrchnosti hruboskalské, a ta dvůr zrušila a pozemky rozdělila na grunty kmetcí (katastr teresianský).

Pan **Skřivanský** Zdeněk r. 1529—1547 měl dům v městě, v němž bydlil s manželkou (I. A. 18). Znal se k Jednotě bratrské a proto r. 1547 prodal statek svůj p. Albrechtu Chýnskému a odešel z města (Relace hejtmana Loukovského, Jed. a dop. konsist. katol. č. 648).

Stráník z Kopidlna na Střevaci, nejspíše Vavřinec r. 1526 měl dluh 5 kop u Jana Kouska (kn. 1, A. 4).

z Šanova Petr Čečelický měl r. 1557 u Jana Mníška dluh za vlnu, i prodal právo své Janu Rejnovskému (kn. 1. N. 18). Dcer a jeho Anna vdala se za Bartoloměje Tutenhofera z Tutenhofu a v Rovensku. (Reg. kom. soudu F. 19 — R. 10.) R. 1564 dělil se p. Bartoš o louky se sousedem Brožem; dostal tři kusy luk

*) R. 1617 obžalovala Barboru Novákovou ze Lhoty z nářku cti. Vinnice potrestána byla šatlavou (I. G. 21b—c).

**) Léta páne 1653, 24. dne Augusti život svůj v pánu dokonala urozená paní Anna Marije Stráníkova, rozená Semínova a na Lhotce. Pohřbena a pochována jest v chrámě páně dolením oujezdeckém, kdež očekává radostného a veselého z mrtvých vstání (manual rovenský, 87b).

na Borečtě. R. 1566 kus pozemků těch prodal. R. 1578 Bartoloměj byl již nebožtík. (I. kn. rovenská 32, 39, 55.)

R. 1573 měl Čečelický dvůr ve Štveříně; dlužen byl mu 50 kop Jan z Rotstejna. (DZ. list. R. 89.)

Šašek z Mezihůří Václav Ladislav koupil 1. února 1666 dům v ulici svérácké [č. 71] s rolemi a palouky za 700 kop od Anny Eleny Radvanovské (kn. 7, 101). Do nového majetku přivedl si snad potom mladou chot' Annu Zásadskou z Girmsdorfu, asi dceru p. Jiřího Jenška. Dva páni z rady městské při sňatku svědčili (list Šaškův, ze dne 15. ún. I. W. 67).

Pohromy živelní neušetřily ani urozeného rytíře, zejména veliké přívaly r. 1675 způsobily Šaškovi tolik škod, že nemohl platit kontribuce a mínil i prodati dům. (I. H. 210.) Polí některých se zbavil, jiné pronajímal (kn. 10, 137).

Přece však udržel jméníčko až do své smrti. R. 1700 zapsán jest v registrech literáckých, jako člen bratrstva, některý však rok potom umřel.

Vdova po něm, již druhá chot' Marie Sabina r. 1705, 27. listop. proměnila dům svůj za jiný [č. 88] v téže ulici s Václavem Hrachovcem, asi zetěm svým, říkáť jí »paní máma«, jenž přidal nad to 600 k. míš. a dovolení, aby směla na roli u farářství, náležité k prvnímu gruntu, strych ječmene a žita síti a 2 záhony pro len nebo hlavatici osívati (kn. X. 137, 138).

Z rodiny Šaškovy jmennují se v matrice nejstarší, jako kmotry ještě Anna Marie Šaškova, 1703, 4. září, 1707, 20. února, Antonína 1706, 29. listop., Polyxena 1711, 15. ledna, 1717, 3. května, 5. května, 27. listopadu — asi dcery Václavovy. Spolu se sestrou Barborou všecky r. 1716, 19. září smluvily se o nápad po matce a potom i s nezletilým Ignaciem Šaškem, patrně bratrem svým, prodali otcovské dědictví, dům [č. 88] s polnostmi r. 1726, 20. pros., Samueli Salusovi za 500 k. míš.

Šmolc ze Šmolcu a na Rovni Lorenc, měl v Turnově dům, jež r. 1548 pro náboženství opustil, prodav Mikulášovi kuchařovi. R. 1545 dluhoval mu Martin Kníže za ryby 50 gr. míš. (Jedn. a dop. konsistoře II. 99; kn. 1, H. 8.)

ze Štiřína Václav Houžvice, nebo Houžvička, měšťánin turnovský, býval úředníkem na Svijanech. Choť jeho Anna r. 1561 držela dům č. 2. v rynku. R. 1606 Houžvice byl úředníkem na Libni nad Vltavou a podruhé ženat. Pastorek jeho, Jeremiáš Strádal sloužil též pánu Svijanskému. Od otčíma r. 1606, 27. února koupil dům v rynku a jiný dům v ulici jičínské [č. 330] za 1000 kop.

R. 1611 Jeremiáš umřel, prve nežli položil umluvený závdavek 500 k. Otčím čekal z lásky, až by vdova Marta Holfertova s dětmi mohla zaplatiti, kdyby však umřel, peníze měly dostati se z poloviny synu jeho Janu Jiřímu ze Štiřína, z poloviny Salomeně, dceří regenta smiřického Jeronyma Bukovského, choti Floriana Brodského z Neudorsfu, úředníka na Škvorce, již byla neb. Anna tetou.

Avšak i Marta umřela r. 1614; a tu rozsáhlé jmění od poručníků pomalu zpeněženo.

150 k. z nároku Salomeny Brodské dostalo se z lásky konventu literátskému (kn. 5, 292, 295, 304 — kn. 6, 56, 58).

O Jiřím Rejnolfovi ze Štířína viz čl. Frank Hybner.

Tejnský z Blanska Jan, úředník panství semilského, r. 1569 měl spravedlnost u Beneše Tabernova. (Reg. sirotčí — kn. 2, 204—267.)

Tistové z Libštejna) drželi statek Albrechtický od sta let.

Jan Tista byl r. 1492 purkrabím na Ml. Boleslaví. (Hr. V. 35.)

Mikuláš Tista v Lažanech, spečetil r. 1497 a 1499 privilegia Jindřicha z Valdštejna, jsa snad ve službách páne (priv. č. 4, 6; nejst. kn. rovenská l. 57).

Petr býval r. 1521 úředníkem na Skalách. V Turnově užíval dvora za branou svéráckou (nyní zbořeného), jejž byl získal od p. Jana z Říčan. Ke dvoru přikoupil též od Vaňka Chlemesty, louku na Ratiborště za 42 k., jižto však už nedoplatil, před smrtí svou, asi r. 1526 (kn. 1, A. 6).

Zanechal syny Jana a Václava a dceru Elenu. Dvůr koupil pak nástupce jeho v purkrabství pan Jindřich Donát z Těchlovic, Václav žil ještě r. 1544 (1, G. 20), ač i s bratrem mimo Turnov.

R. 1545 však šla pověst, že oba umřeli, a tu Elena, tehdá již provdaná za Jiřího Smetanu z Prosečí, vyzdvihla díl svůj po otci před právem městským a připověděla se k nápadům po svých bratřích (1. H. 11). Později přel se jménem jejím Smetana s Vaňkem kožišníkem o některé šaty ložní a svrchky, jemu k věrné ruce svěřené; než Vaněk prokázal, že všecky ty věci shořely mu u velkém požáru města r. 1538, i byl ze všeho propuštěn (1. H. 11).

Užík ze Stránova Markvart purkraboval v l. 1527—31 na Skalách nad Jizerou — Otík ze Stránova a v Hořením Oujezdě pohnal r. 1549 Jana Kapříka st. z Lesonic a v Hoř. Oujezdě z dluhu 24 k. gr. č. a úroku pololetního 43 gr. 1 p. č. — v nichž ručil s jinými za Prokopa Otmara z Holohlav a na Myštěvi (reg. kom. s. F. 14 — V. 2).

z Valdštejna a v Mašově Jan spečetil privilegia Jindřicha z Valdštejna, pána půl Turnova, r. 1497 a 1499 (orig. v archivu turn.) Vdova po něm Magdalena Mašovská prodala r. 1520 grunt v Turnově se svolením synů svých Alše a Vilíma Martinu Knížeti, při čemž vyjítí jí mělo 55 k. Peníze až na deset kop vyzdvihli

*) Oldřich, purkrabí bezdězský
1354—1371

Oldřich, purkr. bezdězský
Petr na Albrechticích
1412

Oldřich, Petr, Mikuláš, Bohuše
1447—1454.

všickni tři po různu do r. 1531; tehdy v úterý svatodušní 30. května pí. Magdalena spravedlnost kvitovala (kn. 1, A. 3, B. 11).

z Věžník Václav, 1531—34 purkrabí na Rohozci, prodal r. 1534 dům svůj na »Nové hásce« za 110 k. mís. Machovi Turnovskému, úředníku na Rohozci (kn. 1, C. 13).

Vlk z Vraného Jakub od r. 1515 měšťan v Starém městě Pražském, vládl zástavním právem na Loukovci (arch. praž. kn. č. 986, 245), rodina jeho byla asi z Turnova, nebo, když umíral r. 1521, odkázal polovinu peněz za kožich kuní, jenž měl být prodán, sedlákům do hor turnovských, ať rozdány jsou s radou faráře turnovského a mateře jeho Anně. (Archiv praž. 2142 — D. 8 — 9.)

Jiřík Vlk z V. koupil si v Turnově dům v ulici Svěrácké, nejspíše od Jiřího Šalamouna, neboť na peníze Šalamounovy připovídá se r. 1563 Martin Preclíčkův (1 R. 8). Potom Martin peníze ty gruntovní 174 k. gr. m. od Šalamouna získal (1 S. 11). — Chotí Jiříkovou byla Dorota. R. 1567 vedla spor s Ondřejem Štětkou z Dolánek, s nímž nepohodla se při trhu gruntů. Právo však na konec pokáralo je oba, nebo při smlouvě nebyli dbali vrchnosti (kn. 2., 2, 3, 6, 7, 10, 11, 48).

Zichové z Rosenfelda. Jan Zich, zahradník, r. 1739, 8. února koupil si dům v ulici jičínské [č. 300] za 365 zl. po Jiřím Kalinovi (kn. 12, 280). Připojil pak k němu r. 1747 kus pole »pod spravedlností« získaný od obce za 30 zl. (kn. 13, 99).

Měl syny Josefa a Antonína. Josef již r. 1747 byl královským poštmistrem, neznámo kde. R. 1760 však usazen byl v Turnově, koupiv 13. června dům v ulici františkánské [č. 70] s dvojí zahradou, stodolou, roli, lesem, chalupou a loukou mezi Jizerami za 1650 zl. (kn. 14, 3). Jiný dům č. 281, získaný po Fr. Soukalovi, prodal t. r. za 900 zl. (kn. 14, 6). Pošta vynášela, takže Zich mohl kupovati pozemek za pozemkem: r. 1760 kus zahrady sousední za 500 zl. (kn. 14, 12), též i zahradu za obecním dvorem za 400 zl. (kn. 14, 5), r. 1761 louku nad mlejnem pod kostelním za 140 zl. (kn. 14, 44), roli k farářství (kn. 14, 45) za 218 zl., roli 12 korců s obou stran zelené cesty (kn. 14, 58) za 900 zl., louku v lukách (kn. 14, 59) za 575 zl., r. 1762 »malou louku« za 155 zl. (kn. 14, 95), roli u Kyselovska (kn. 14, 116), r. 1764 zahradu za jičínskou branou za 70 zl. (kn. 14, 122), r. 1765 pole u »zelené« cesty za 320 zl. (kn. 14, 136), r. 1766 role tamže 10 korců (kn. 14, 156) za 630 zl. Konečně převedl na se r. 1768 i dům po otci zatím zemřelém v ul. jičínské za 600 zl. od ostatních dědiců (kn. 14, 185, 187).

Ač v Turnově měl zakoupení (zdali též poštu, není známo) přebýval na své poště v Sobotce. R. 1765, 31. července obdržel tu list erbovní na šlechtictví s titulem z Rosenfelda. (Doerr, Der Adel.) Ženat byl s Kateřinou, dcerou Celestina Navrátila; po ní spříznil se s rody šlechtickými, neboť máti Navrátilova Zuzana byla erbu Matyášovských z Matyášovic (kn. 16, 3).

Svůj dům v ulici františkánské pěkně hned r. 1761 obnovil a zdobil vlaskou střechou, sochami allegorickými a svatých na střeše domu i na zdi zahradní. Průčelní zed' okrášlil sochami tří svatých patronů českých a chronogramy. Dům ten r. 1772 odhadnut byl na 5550 zl. (kn. 14, 283).

Velikými však náklady nový vladyka uvedl se brzo v nesnáze a dluhy. R. 1769 prodal rodný dům Janu Chlumeckému se škodou 100 zl. (kn. 14, 215), r. 1770 dva kusy pole za 770 zl. (kn. 14, 225, 228) a zahradou za 150 zl., r. 1775 role za 218 zl. (kn. 14, 366). Nicméně nezabránil, že hlavní věřitelé, sestry Řepické ze Sudoměře po delším jednání vtělily své pohledávky 800 a 1000 zl. na jeho dům r. 1770 a 1777 (kn. 14, 230, 243, 244, 447, 449).

Sic ještě potom r. 1772 získal roli nad cestou „poustevnickou“ jdoucí skrze Pelešany, za 230 zl. a jinou nad Bělou za 50 zl. (kn. 14, 286, 288).

Bratr Josefův Antonín provozoval živnost kamenářskou v domě na Nové hásce [č. 269], jejž byl získal r. 1359 po tchánu svém Danieli Pacovském za 250 zl. od příbuzných své choti Teresie (kn. 13, 371). Šlechtictví neměl, ani jeho rodina. Od urozeného bratra svého koupil r. 1778, 17. března chalupu na zahradě u cihelny [č. 78] za 250 zl. (kn. 15, 4), ale neudržel ji; r. 1784 vrátil ji Josefovovi (kn. 15, 226).

Syn Josefův Petr Z. z R. prodal pak oba domy s příslušenstvím r. 1800, č. 70. dne 1. května Adamu Patočkovi za 3500 zl., č. 78. Jakubovi Kovářovi za 1430 zl. (kn. stříbr. u c. k. knih. úřadu 140, 136), a z Turnova se odstěhoval.

Měšťanská větev rodu zůstala však v rodišti.

Antonín zemřel r. 1784 (mezi 12. březnem a 4. květnem) zůstaviv syny Josefa a Antonína. Josef ml. zdědil dům č. 269, vyplativ ostatním příbuzným podíly po 1000 zl. (kn. 15, 242). Dům však vyšel z rodiny, r. 1809 byl již odhádán, a dražbě snad ušel jen, že naskytl se r. 1810 kupec ve Václavu Bičíkovi (kn. jablkově zelená — 192, 240).

Ani Antonínovi ml. se valně nedářilo. Z podílu svého koupil si stavení vedle bratra ob dům, č. 267 r. 1805 za 147 zl., po čtyrech však ročích přešlo do majetku Jana Bičíka (kn. jz. — 32, 187). Druhý domek na to zakoupený r. 1809 č. 133 v ul. perníkářské, r. 1820 prodal Zich Josefу Svobodovi za 2500 zl. (kn. bílá, 134).

Zumr z Heršušic Jiří, ouředník na Zvířeticích, měl dluh 330 k., půjčených u kantora Jiříka Leddeckého z Křišťanova, z něhož jej kvituje 1. května r. 1545 (kn. 1. H. 146).

Karlův kamenný most v Praze r. 1716

A. B. Černý.

(D o k o n č e n í.)

Za pruského vpádu r. 1744 rozkázal²⁸⁾ velitel ustupující rakouské posádky Harsch strhnouti jeden oblouk mostní, aby Prusové nemohli šiky jeho pronásledovati, ale pro pevnost klenutí nebylo lze oblouku rozbořiti, i upustil velitel od svého úmyslu.

S hrůzou dlouho bylo vzpomínáno veliké povodně 27. a 28. února 1784, kterou byl most zle poškozen. Mocnými krami ledovými (v sile až 2 loket), vory a dřívím, urvaným v náplavce podskalské, smetenými kolnami a pod. byly zataraseny oblouky mostní. Prudkost vzduté vody byla ohromná, tak že 28. února o 6. h. ráno byla obrovskou krou pobořena přední část podemletého již pilíře (6. v levo) a zadní část na něm stojící strážnice vojenské sřítila²⁹⁾ se do Vltavy. Stráž šesti vojínů pluku Callenbergova neprobudila se ani divokým nárazem vody, kterýž otřásal veškerým mostem. Šestý vojín, stojící před zbylým předkem strážnice, vypálil ránu na výstrahu; ostatní jednak hněd utonuli, jednak podlehli ranám, způsobeným pádem řítících se trámců. Dne 29. února o $\frac{1}{2}$ 12. h. dop. sřítila se³⁰⁾ přední do řeky vyčnívající část pilíře (8. v levo); na ní stojící socha sv. Václava byla značně poškozena. Mimo to bylo velmi prorváno ještě asi 5—6 zhlaví pilířových. Ve zprávách o této povodni všude téměř dočítáme se, že byly pobořeny pilíře. Věc nutno vysvětliti a opraviti tak, že zbořily se jen zhlaví pilířová (na nichž klenby nespočívají), jak zřejmo i ze soudobé rytiny v Měst. museu pražském. Stržením některého pilíře nezbytně byly by zničeny i na něm spočívající dvě klenby, čehož nebylo. Obyvatelé ostrova Kampy prchali³¹⁾ po žebříku na most. Tím stala se naléhavou potřeba zřízení schodů s mostu na Kampu, jež (jednoduché) byly zřízeny r. 1785; nynější dvouramenné jsou z r. 1844. Za této povodni byl stržen i jez nad nynějším mostem císař Františka Josefa; tím značně klesla i hladina vodní u mostu Karlova, při čemž ve směru od brány malostranské věže mostecké k risalitu kláštera křížovníků byly v létě 1784 objeveny spodní části 12 pilířů z bývalého mostu Juditina. Plán jejich jest uložen v Měst. museu pražském. Oprava mostu trvala čtyři roky a stála celkem 152.326 zl. rýnských.

V pohnutém roce 1848 byla 12. června zřízena³²⁾ v staroměstské věži mostecké barikáda, obsazená studenty, z nichž jeden

²⁸⁾ Ekert, Posv. místa, I., 274.

²⁹⁾ Krolmus, Krónika čili dějepis všech povodní etc. Praha, 1845, 81. (Svátek má zprávy podrobnější)

³⁰⁾ Svátek, Ze staré Prahy, 216 a sl.

³¹⁾ Krolmus, 80.

³²⁾ Müller, Die merkwürdigsten Tage Prags in der Pfingstwoche 1848, 17.

hlásníci podával soudruhům zprávy o pohybech vojska na Menším městě pražském. Studenti i za nejprudší palby děl pěli sbor: »Hej, Slované!« Dne 15. a 16. června bylo vojenskou střelbou s Hradčan poškozeno 8 soch, jež byly v letech 1852—1862 nahrazeny od bratří Maxů novými, nynějšími. Dělové kule poškodily severní a západní stranu mostecké věže, poranily několik osob a jedna usmrtila i dělníka, který jako bezděčný divák stál před vchodem do kostela sv. Salvatora. Druhá, nižší barikáda, určená jen na zdržení nepřítele, byla tam, kde stávala vojenská strážnice (před křížovníky). Na mostě byla³³⁾ umístěna 2 děla, namířená proti St. městu; hlídkovali tu myslivci. Taktéž v malostranské věži mostecké byla vojenská posádka; na Kampě byl velký stan a schody z Kamy na most byly obsazeny vojskem.

Nejnověji stihla most velká pohroma povodní 4. září 1890 kolem 5. h. ranní, kdy byly úplně sbořeny 2 pilíře se 3 oblouky mostu, i sousoší sv. Františka Xav. a Ignáce z Loyoly. Utonuli i někteří lidé, jdoucí tudy za svým povoláním. Pohroma byla zaviněna tím, že pilíře na straně protiproudní, podemleté v hloubce 5 m od hladiny vodní, byly založeny³⁴⁾ na písku, jen ve $2\frac{1}{2}$ m hloubky pod dnem řečiště. Ještě téhož roku bylo přikročeno k odklizení zřícených částí mostu. Nejprve byl postaven zatímní most dřevěný, jdoucí ze St. města v pravo podle mostu Karlova, a dopravě odevzdán 1. února 1891. Nové dva pilíře mostu Karlova³⁵⁾ byly zapuštěny do skalnaté půdy v hloubi 9 m pod obvyklou hladinu a do jednoho z nich vložena plechová krabice s pamětní listinou, obsahující vylijení všech pohrom, most stihnuvšich. Opravený most kamenný byl dokončen a odevzdán veřejné dopravě 19. listopadu 1892.

Není divu, že Karlův most jako místo velmi frekventované býval oblíbeným stanovištěm³⁶⁾ žebráků, hlavně v stol. XVII. a XVIII. Zlořád rozbujel tak, že magistrát vydal některá nařízení proti obtěžování obecenstva žebráky, jež — jako obyčejně — za čas upadla v zapomenutí.

Gubernium nařídilo 18. července 1707, aby povozy po mostě Karlově jely vždy v pravo a stráž vojenská na mostě měla dbát na plnění řádu i pečovati, aby nikdo tu se nepředjízděl.

Dlažba bývala³⁷⁾ na mostě kamenná. V letech 1834—1835 byly na mostě zřízeny chodníky litinové, široké asi 5 stop, z desek litých v hutí komárovské. Většiny desek z této dlažby bylo r. 1848 užito jako materiálu pro stavbu barikády v mostecké věži. Byly velmi nepraktické a trvalou hladkostí v zimě i v létě chůzi nebezpečné. Osvětlení mostu bylo nedokonalé. Noční svítily, jichž bylo v celé Praze jen 121, byly postaveny od královského hradu z Hradčan

³³⁾ Tamže, 27.

³⁴⁾ Herainův výklad k »St. Praze«, 169.

³⁵⁾ Tamže, 170.

³⁶⁾ Tamže, 80.

³⁷⁾ Tamže, 81. 82.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. II. OBR. 1. SLOUP SV. VÁCLAVA.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

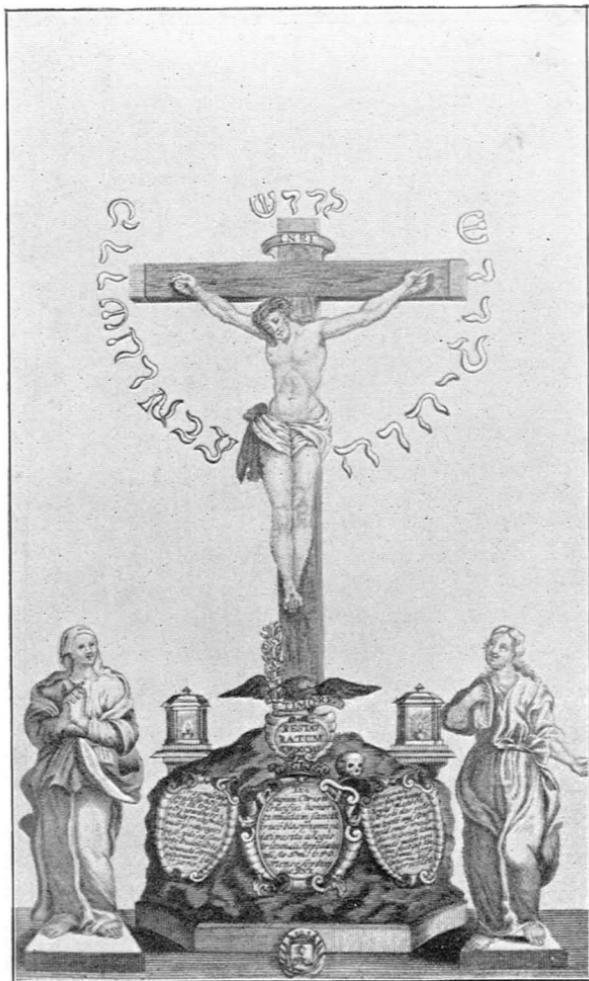
TAB. II. OBR. 2. SV. BERNARD.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. III. OBR. 1. SV. TOMÁŠ AKV. A SV. DOMINIK.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. III. OBR. 2. KŘÍŽ SE SPASITELEM.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

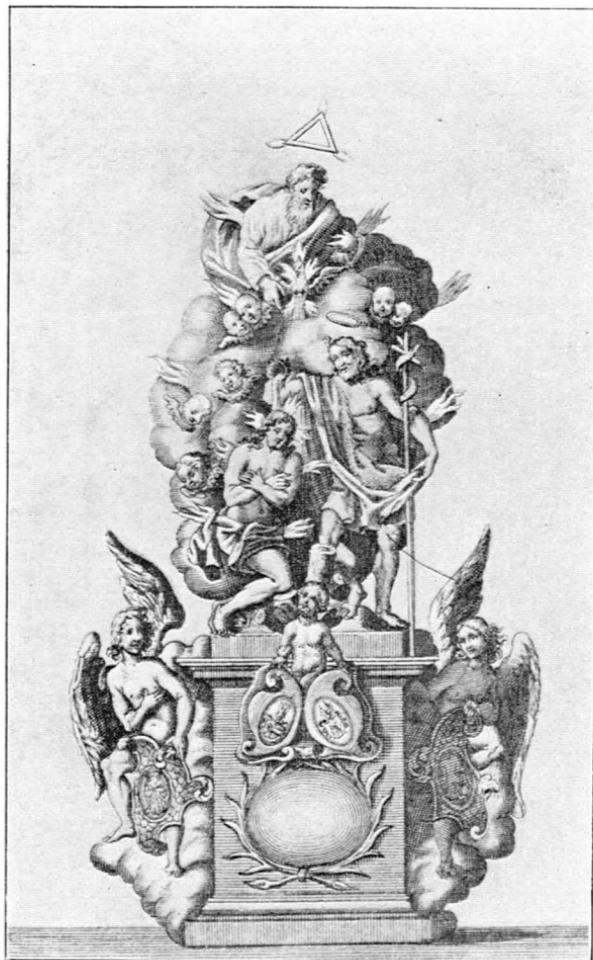
TAB. IV. OBR. 1. SV. ANNA.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. IV. OBR. 2. SV. IGNÁC z LOYOLY.

KARLÚV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. V. OBR. 1. SV. JAN KŘTITEL.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. V. OBR. 2. SV. NORBERT.

KARLÚV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. VII. OBR. 1. SV. JAN NEPOMUCKÝ.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. VII. OBR. 2. SV. ANTONÍN PADUANSKÝ.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

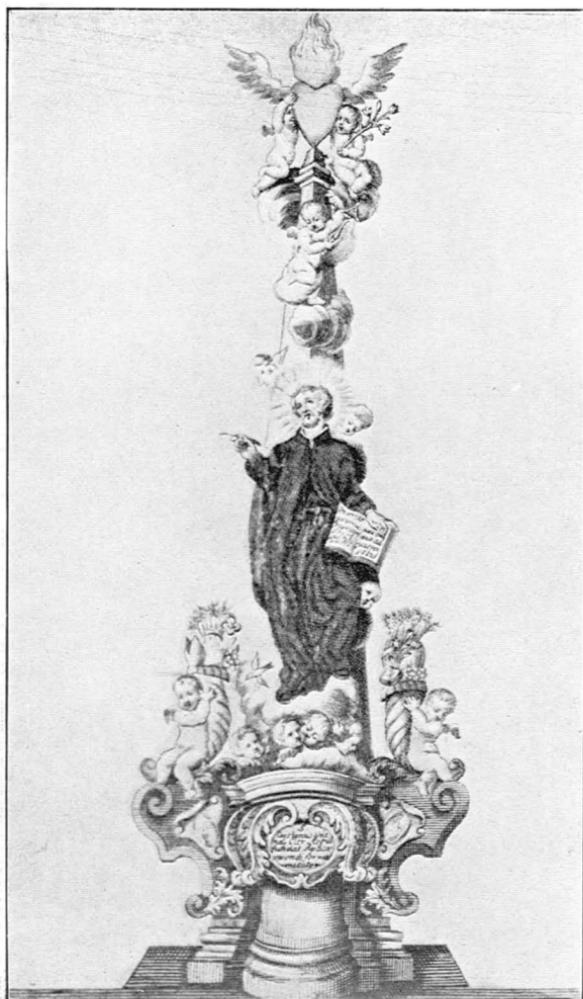
TAB. VIII. OBR. 1. SV. JUDA TADEÁŠ.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. VII. OBR. 2. SV. AUGUSTIN.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. IX. OBR. 1. SV. KAJETÁN.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

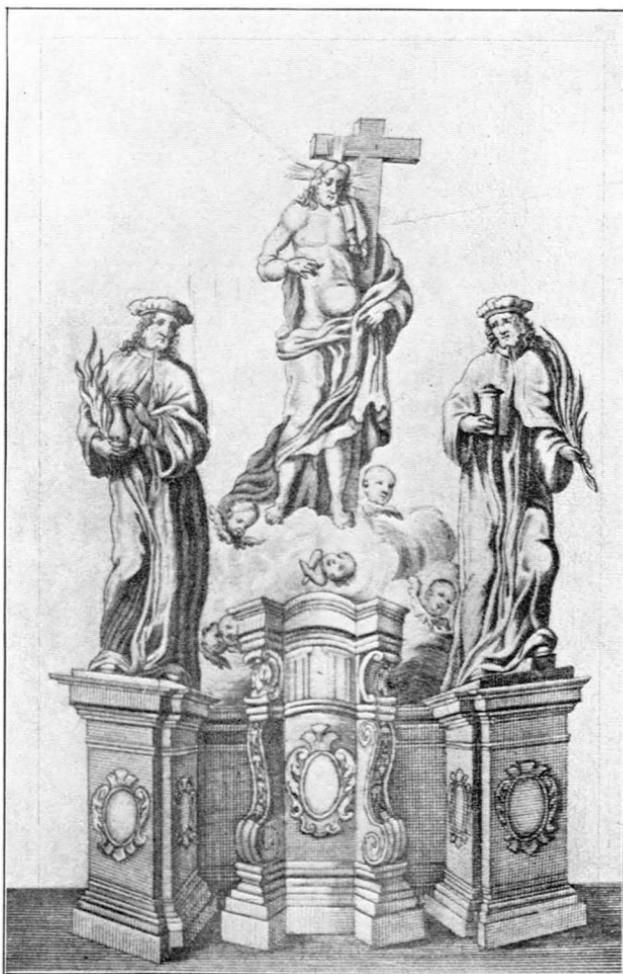
TAB. IX. OBR. 2. SV. FILIP BENITSKÝ.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. X. OBR. 1. SV. VÍT.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

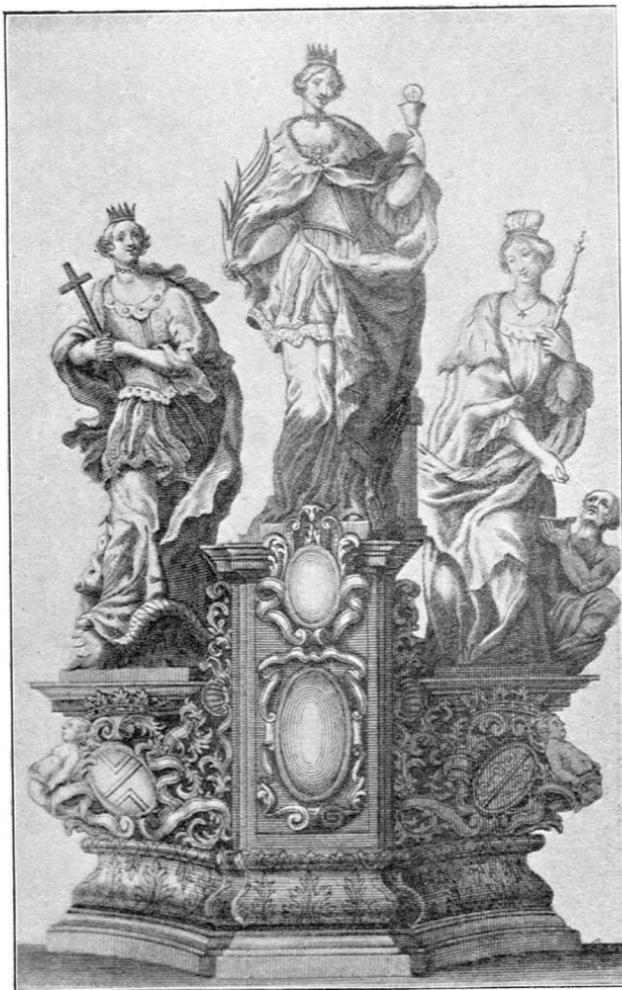
TAB. X. OBR. 2. SV. KOSMA A DAMIAN.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XI. OBR. 1. SV. IVO.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

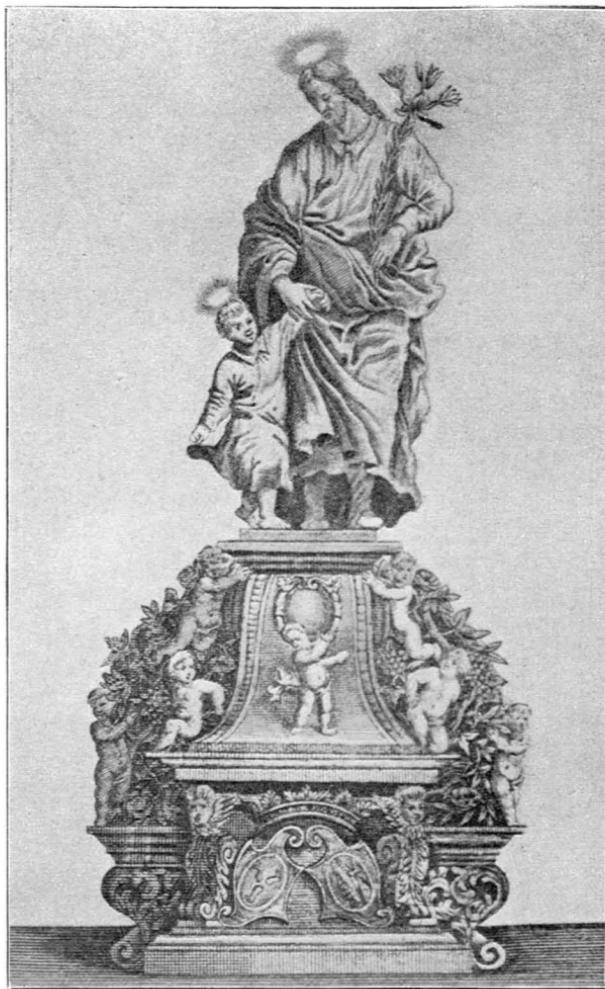
TAB. XI. OBR. 2. SV. MARKETA, BARBORA a ALŽBĚTA.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XII. OBR. 1. MATER DOLOROSA.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XII. OBR. 2. SV. JOSEF.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XIII. OBR. 1. SV. FRANTIŠEK XAVERSKÝ.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XIII. OBR. 2. SV. FRANTIŠEK BORGIA.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

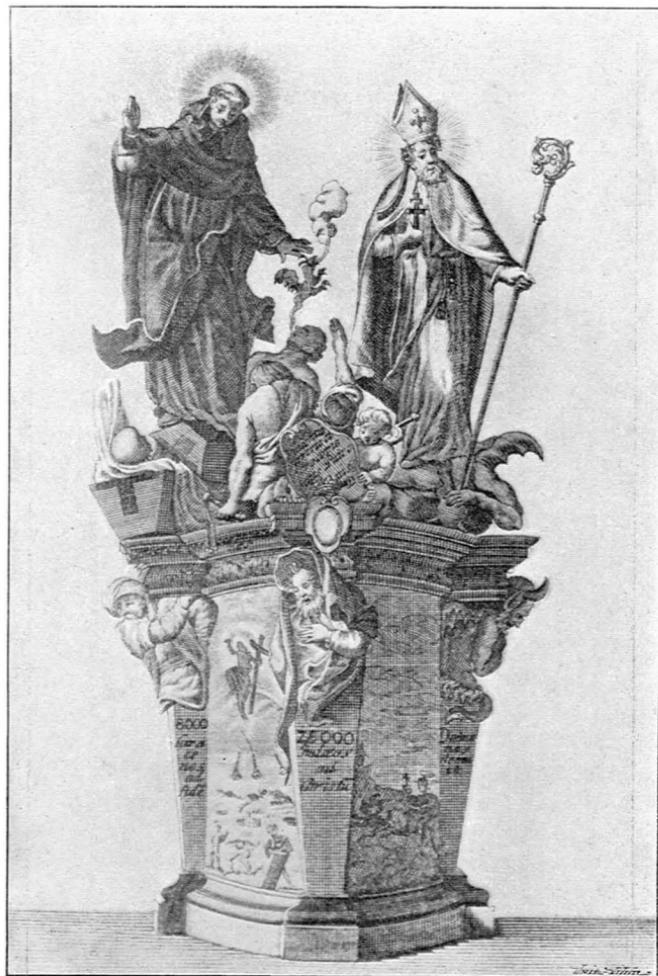
TAB. XIV. OBR. 1. SV. VÁCLAV.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

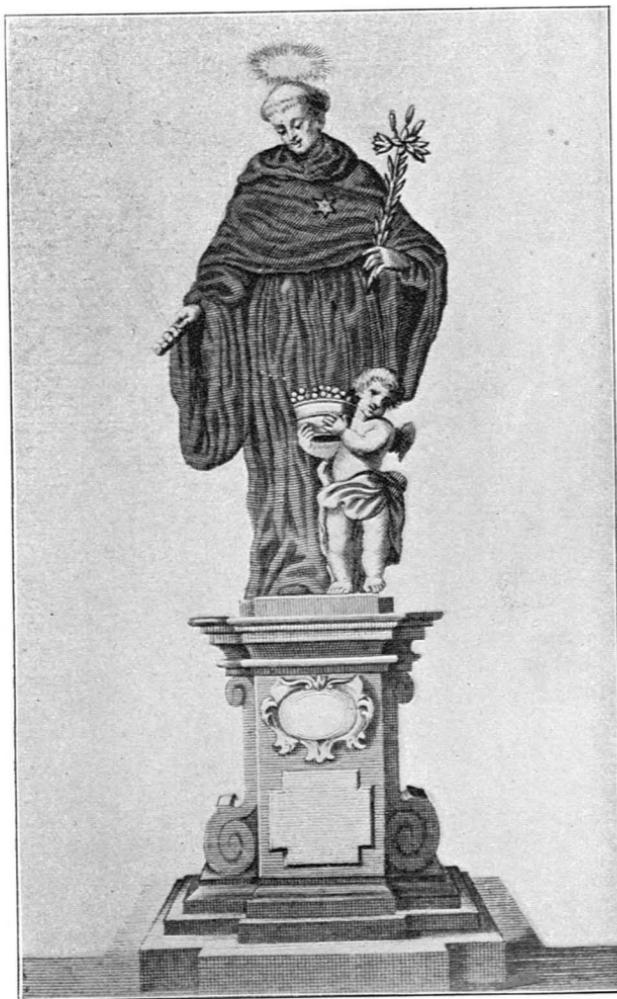
TAB. XIV. OBR. 2. SV. FRANTIŠEK SERAFINSKÝ.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XV. OBR. 1. SV. VINCENC Z FERRARY A SV. PROKOP.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XV. OBR. 2. SV. MIKULÁŠ TOLENTINSKÝ.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XVI. OBR. 1. SV. LUITGARDA.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XVI. OBR. 2. SV. VOJTĚCH.

KARLŮV KAMENNÝ MOST V PRAZE R. 1716.

TAB. XVII. SV. FELIX Z VALLOIS, JAN Z MATTY A IVAN.

přes Menší město, Karlův most a Staroměstský rynk k Prašné bráně. Z toho případlo jich na most jen velmi málo. Chodci užívali pochodní. Gubernium nařídilo 5. prosince 1763 magistrátu pečovati o to, aby chodci neotloukali pochodní o zábradlí mostecké nad Kampou, kde jest nahromaděno mnoho třísek, ani při domech malostranských, aby nevznikl požár. Od r. 1802 byly na mostě svítily olejové; jich užívání přestalo r. 1847, kdy belgická spoletnost počala osvětlovati Prahu plynem.

Na straně staroměstské poslední dům v levo před věží mosteckou (nyní č. 193.) náležel do r. 1858 úřadu mosteckému, resp. obci Starého města, kde bylo vybíráno clo a úřadováno u vězech, dotýkajících se mostu, do r. 1850. Dům, nyní kasárnický o bezcenném průčelí, býval ³⁸⁾ asi pěknou stavbou z české renaissance. Tomu nasvědčuje vyobrazení jeho na rytině Morstadtově asi z r. 1846, kde nad římsou vidíme množství malých štítků, a velmi krásný portál z červeného mramoru, který teď od r. 1858 zdobí vchod do zasedací síně u schodů ve II. patře staroměstské radnice. Poslední upomínkou na bývalý úřad jest dvojhlavý císařský orel, umístěný ve výši I. patra na nároží. Úřad mostecký byl zrušen r. 1784, kdy přestalo vybíráni cla ze zboží a dobytka. Celnici před malostranskou věží mosteckou pronajala obec z počátku za pekárnu, 24. ledna 1785 pak ji prodala emfyteticky manželům Albrechtovým i se sousední malou věží malostranskou za 1000 zl. rýnských a roční poplatek 170 zl., vyhradivši si přístup malou věží brány k velké věži, a právo, že vojenská stráž v mostecké bráně (jež tu byla do r. 1848) smí užívat záchodu v býv. celnici. Instrukce celnice ³⁹⁾ na mostě z r. 1476, doplněná r. 1600, obsahuje některé zajímavé věci o židech. Podle ní platí žid vezoucí se kočárem z Prahy či do Prahy za osobu 1 kr. Žid koňmo jedoucí platí z koně 3 kr., pěší 1 kr. za osobu. Z hnaného vola či krávy platí žid jako křestan 3 kr. Židé několikrát žádali císaře za zrušení tohoto tak zvaného »meches«, ale byli buď odmrštěni, či obec uměla uhájiti svého práva. R. 1745 nabídli se místo »meches« platiti ročně 300 zl. rýnských (18.000 kr.), což rovnalo se ovšem jen nejmenšimu počtu židů, most přešlých. Císařským nařízením 25. října 1748 bylo obci staroměstské sice ponecháno vybíráni mostného od židů, ale zároveň ustanovenno, aby v neděli a ve svátek nebylo vybíráno více než všedního dne.

Ze Starého města v pravo před věží mosteckou naproti úřadu mosteckému stával do r. 1848 domek celní a vojenská strážnice těsně při severní části nynějšího chodníku. Asi na deset kroků před domkem celním (uprostřed nynější jízdní dráhy) býval sloup sv. Václava, původně postavený Karlem IV. na památku divu, přihodilého tu při přenášení těla sv. Václava do Prahy.

³⁸⁾ Tamže, 220.

³⁹⁾ Tamže, 81.

Kníže Václav, zavražděný r. 929 (nikoliv⁴⁰) r. 928), byl po tři léta pohřben v kostele sv. Kosmy a Damiana ve St. Boleslaví. Praví legenda,⁴¹ že některým sluhům božím zjevilo se přenéstí mučeníka do chrámu sv. Vítá na hradě pražském, jejž světec vystavěl a kdysi, chrámem se procházejí, zvolil za místo posledního odpočinku. Boleslav rozkázal převézti tělo bratrovo za noc do Prahy, pohroziv ztrátou hrudla, nebude-li věc provedena do ranních červánků. Lidé k tomu zřízení naložili tělo na vůz a přijeli až k potoku Rokytnici. Ale náhlá zátopa znemožnila převezení těla, i dovolávajíce se smilování světce usilovali zřídit nějaký most. Při tom ohlédnutí se spatřili, že vůz s tělem sv. Václava nalézá se již na protějším břehu. Pospíšili k Vltavě, kde našli most rozbity a svěřeným břemenem ani hnouti nemohli. V úzkosti své — blížilo se již svítání — opětně prosili světce za pomoc; také tato prosba byla vyslyšena, i přenesli pak zcela lehce tělo mučeníkovo přes rozbity dřevěný most do chrámu sv. Vítá.

Sloup svatováclavský, postavený Karlem IV., dobou úplně sešel i byl r. 1676 snesen; kam se poděl, neznámo.

Obec staroměstská⁴²) zřídila 28. září 1676 nový kamenný sloup se sochou sv. Václava, k němuž dala přivěsiti štít⁴³) se svým znakem a tímto nápisem: »Statuae Divo Venceslao Martyri, Duci ac Patrono regni Bohemiae a Carolo IV. Boemorum rege decem circiter passus abhinc positae in eodem illius injuriis et temporis diuturnitatae labefactae loco a Senatu Populoque Urbis veteris IV. Cal. Octob. A. R. S. MDCLXXVI.« (Socha, postavená sv. Václavu, mučeníku, vévodě a patronu království Českého králem českým Karlem IV. asi 10 kroků odtud, byvší bouřemi a dlouhým věkem na onom místě poškozena, byla sem přeložena 29. září 1676 magistrátem a občanstvem pražským.) Sloup, spočívající na jednoduchém čtyrbokém podstavci, jest zdola nahoru všecek ovinut vinnou révou, ve spodní části viděti jest 4 snopky pšeničné. Hlavice sloupu jest korintická. Sv. Václav s korunou na hlavě oděn rouchem knížecím; v pravici třímá praporec, levou rukou drží štit s černou orlicí. Tvůrcem sloupu jest Jan Jiří Pendel,⁴⁴) syn Jiřího Pendla, takéž sochaře. Místo, kde stával⁴⁵) původní sloup z doby Karlových sloup pozdější z r. 1676, bylo r. 1778 za staroměstského primasa Friedenberga označeno ve dlažbě kamennou deskou na paměť, kde domnělý div se stal. Ale zmizel sloup, zmizela i deska. Ani druhého sloupu není již na původním místě; teď značně poškozen stojí v koutě v pravo od vchodu do kostela křížovníků.

Na obrázku (tab. II. obr. 1.) vidíme nynější sloup z r. 1676, za ním celní domek a strážnici vojenskou. V levo jest koš, který

⁴⁰) Pekař, Nejstarší kronika česká, 40. 115. a sl.

⁴¹) Tamže 187.

⁴²) Hammerschmid, Prodromus, 592.

⁴³) Welleba, Die berühmte Prager Brücke (1827), 10.

⁴⁴) Teige-Herain, Staroměstský rynk v Praze, 244.

⁴⁵) Svátek, 211.

tu býval od stol. XIV. do XVIII. na trestání pekařů, robících chléb a housky menší než bylo nařízeno, i obchodníků, zlehčujících váhu. Do koše vsazení provinilci byli potápěni do Vltavy, potom ještě museli za několik hodin z trestu státi v koši.

Karlův most nebyl v dobách dřívějších vyzdoven tak bohatě, jak jeví se nám dnes. Mimo bradáče, věže na obou březích, kříž na 3. pilíři v pravo, boží muka na 3. pilíři v levo a Rolandův sloup na zhlaví 10. pilíře v levo nebylo ničeho. Píše sice Hammerschmid,⁴⁶⁾ že ozdoby mostu byly hojně, ale ty zašly jednak stářím, jednak byly zničeny v dobách válečných, hlavně za vpádu Pasovských a Švédův. Bývala prý tu i jízdecká socha krále Jiřího, ale bližšího o ní nevíme, ani rytiny z r. 1606 a 1685 nezjevují ničeho, i spočívá zpráva Hammerschmidova na omylu.

Prve než byl most ozdoben sochami, stávaly v místech od celnice na Menším městě až tam, kde později bylo postaveno sousoší sv. Felixe z Vallois, Jana z Matty a Ivana, již v XVI. století krámkы obchodníků, zbudované z cihel a ze dřeva, jež vyčnívaly ven přes zábradlí. Pohled na ně jest vyobrazen na tab. I. č. 15. v levo. Za obležení švédského r. 1648 bylo jich devět pobořeno, ale byly obnoveny r. 1655. V století XVIII. bylo tu 15 krámků; kupující však překáželi⁴⁷⁾ volné chůzi po mostě i nařídilo gubernium 1. října 1821 magistrátu, aby nájemce vypověděl a krámkы zbořil. Pokrývač Aug. Lenhart vydražil 1. května 1822 zboření krámků. Byl povinen skončiti práci v 10 dnech; za nabýty material doplatil obci staroměstské 100 zl.

Roku 1714 bylo postaveno na most poslední sousoší (14. v levo) sv. Felixe z Vallois, Jana z Matty a Ivana. Tím byla dokončena všecka výzdoba kamenného mostu, čítající tehdy celkem 28 soch a sousoší, jichž vyobrazení jsou tu podána. Před povodní r. 1890 bylo na mostě 30 soch a sousoší.

Většina této výzdoby byla postavena jednak nákladem, jednak působením jesuitů či fakulty bohoslovecké. Sochami svatých a světic měl být označen vítězný konec protireformace v Čechách. Úmysl ten jest zřejmý již z postavení některých soch na místa význačná: sv. Ivo jako patron fakulty právnické umístěn na 1. pilíři v levo, uprostřed toku (nikoliv uprostřed mostu) na 6. pilíři v pravo bojovný zakladatel rádu jesuitů sv. Ignác z Loyoly, na 6. pilíři v levo spoluzařadatel rádu sv. František Xav., na konci mostu v pravo sv. Kosma a Damián, jako patronové fakulty lékařské.

Sochařská výzdoba mostu skýtala při ukončení svém obraz jistě utěšený i hojný požitek aesthetický. Sochy nebyly vytvořeny současně, ani neměly stejné hodnoty umělecké. Znamenitá práce osvědčených mistrů střídala se s méně cennými výtvory ceny skoro jen řemeslné. Ale celek působil harmonicky, odpovídaje plně době, kdy byl proveden.

⁴⁶⁾ Prodomus, 591.

⁴⁷⁾ Herainův výklad k St. Praze, 81.

Porovnáváme-li původní výzdobu, dokončenou r. 1714, s výzdobou nynější, nedojdeme plného uspokojení.

Jako před r. 1714, tak i po něm stihl kamenný most i jeho výzdobu často osud zlý; připomínáme jen povodeň r. 1784, bouřlivé dny svatodušní 1848, a povodeň 1890. Mnohé sochy jednak zcela přišly na zmar, jednak stářím valně sešly. O nápravě bylo jednáno v polovici XIX. století. Vyšehradský děkan Vojt. Ruffer poukázal⁴⁸⁾ r. 1851 k sešlosti soch; jich pak opravu za některých podmínek povolilo místodržitelství. Byly pořízeny buď některé sochy zcela nové, či některé z dřívějších byly nahrazeny novými. O tom zmiňujerne se při popisu soch. Ale jistě jest, že ani sochy nové, ani sochy, dané nahradou za dřívější, nevystihují celkového starého rázu pražského baroku.

Jsou to práce, někdy sice akademické, ale pojetím i provedením šmahem strnulé a bezvýrazné, kterýmž původcové nedovedli vdechnouti ani života, ani půvabu.

* * *

Přistupujeme ke stručnému popisu výzdoby mostecké.

Opětně upozorňujeme, že z příčin, uvedených na str. 16. i zde vědomě pominuli jsme mnohých věcí. Některé, v jiných dílech uveřejněné zprávy, až dosud pokládané za hodnověrné, vynechali jsme jako klamné a nespolehlivé. Podrobný popis veškeré výzdoby mostecké, zvláště pak kulturně historické vyličení osudu jednotlivých soch i pohnutek, kdo a kdy některou postaviti dal a kdo ji vytvořil, jednak není naším úkolem, jednak je na ten čas nemožno proto, poněvadž až dosud není sebráno všech zpráv o umělcích v Čechách působivších. Odkazujeme k některým poznámkám o umělcích na konci svého pojednání.

Nejstarší částí plastické výzdoby mostecké jest z kamene tesaná hlava vousatého muže, zvaná **bradáčem**.

Bývala prý již na mostě Juditině; při stavbě nábřeží r. 1846 až 1847 byla vsazena do nábřežní zdi mezi mostem a klášterem křížovnickým asi 2 m nad obyčejnou výšku vody. Za starých dob býval bradáč měřítkem vody při povodních; tomu svědčí zpráva:⁴⁹⁾ »Nebo první (povodeň 1432) ta toliko byla té hlavě vytesané u špitálu staroměstského, kde jsú křížovníci, až do nosu: ale tato druhá (povodeň 1481) přikryla všecku téměř hlavu, než nechala místa suchého svrchu hlavy, co by byla pleš.«

Zpráva jest i tím zajímava, že zjišťuje bradáče již r. 1432, ač v některých dílech teprve rok 1481 jest uváděn za první zmínku historickou. Při přemístění bradáče měl býti označen poměr nynější jeho výšky k prvotní poloze na mostě, čímž bylo by lze souditi a porovnati výšku vody za dřívějších povodní.

⁴⁸⁾ Památky archaeol. I. 44.

⁴⁹⁾ Scriptores III. 223.

K nejstarším výzdobám mostu jest čítati **kříž** na témže místě jako nyní (na 3. pilíři v pravo), **boží muka** naproti kříži a **sloup Rolandův**, známý obecněji jako Bruncvík, na zhlaví 10. pilíře v levo. O kříži, božích mukách i sloupu Rolandově povíme více při popisu jednotlivých soch.

Při popisu soch a sousoší mosteckých vycházíme vždy ze Stářího města a jmenujeme pravou či levou onu stranu, kterouž **zaujímá** pozorovatel, stoje před sochou. Ale popisujeme-li ruku či nohu některé sochy, přirozeně rozumíme vždy vskutku pravou či levou, tedy opačnou od stanoviska pozorovatelova. Při popisu věnovali jsme větší pozornost sochám, jichž na mostě již není.

Jest snadno pozorovat, že na sochách, jež z původní výzdoby dosud se zachovaly, chybí mnohé podrobnosti. V popise soch měl být vytčen rozdíl mezi stavem prvotním a nynějším podle soudobých obrázků z díla Kamenického — i litujeme, že právě v této příčině nás popis úplným není. Převzavše zpracování svého článku teprve, když veškery obrazy byly již připraveny, shledali jsme, že podle obrázků z díla Kamenického prvotního stavu soch posoudit není lze proto, poněváč tato vyobrazení nejsou spolehlivá. Některé poznámky o starších spisech, jednajících o mostě, nalezne čtenář na konci článku.

Historik a odborník *) vůbec sotva najde v článku něco nového. Ale snad přijde vhod mnohem, kdo o Karlově mostě mnoho buď nečetl nebo nemá přístupu k obsaženějším pracem jiným.

Staroměstská věž mostecká. Věž, která bývala již při mostě Juditině, jest zachována podnes. Zbytkem jejím, ovšem zcela změněným a upraveným nynější potřebě, jest západní risalit (vystupující křídlo) jeneralátu křížovnického na břehu Vltavy. Ještě asi před půl stoletím bylo s mostu viděti mohutné ⁵⁰⁾ ohlaví věže, zabírající celou jižní stranu její, a z mostu Juditina jediný zachovaný oblouk přes rameno řeky, tekoucí pod budovou klášterní; na tomto oblouku byl bradáč.

Roku 1846—1848 bylo rameno řeky mezi klášterem a jízdní drahou na most zaklenuto a upraveno na postavení pomníku Karlu IV.; tím byl zakryt i původní oblouk z Juditina mostu. Bývalou jízdní dráhu na most Juditin zabírá teď jižní strana kláštera. Není určitých zpráv ani o založení nynější staroměstské věže mostecké, ani o jejím staviteli.

Zpráva Tomkova, že r. 1451 za správce zemského Jiřího byl položen základ k této vězi, může dotýkat se jen některé opravy její; jak ráz architektonický, tak i některé znaky na věži umí-

*) Za veškeru pomoc při práci své srdečně děkujeme pp.: adjunktu měst. archivu v Praze Dru. Jos. Teigovi, c. k. konservátoru Janu Herainovi, kustodu Musea Karolino-Augustea v Salcburku A. Haupoltovi, bibliotékáři Uměl. prům. musea v Praze F. A. Borovskému, katechetovi Janu Flumovi a J. U. C. Frant. Zumanovi. Panu red. Frant. Dvořákovovi vděčíme za fotografie všech obrázků z díla Kamenického.

⁵⁰⁾ Svátek, Ze staré Prahy, 188.

stěně přesvědčují⁵¹⁾ o tom, že byla postavena v posledních letech života Karlova a dokončena za Václava, asi r. 1378—1400. Architektura na věži jest rázu ryzí gotiky za doby Karlovy a nedlouho po něm. Pouze síťová klenba v průjezdu z doby úpadku gotiky jeví se mladší, asi z r. 1400. Tvarů gotických z doby Jiřího na věži není. Na východním průčelí věžním jsou mimo jiné i sochy Karla IV. a Václava IV., sedících na trůnu, rázu z konce XIV. století. Kdyby věž byla stavěna za Jiřího, jistě že by zde byla buď socha Ladislava Pohrobka, když Jiří byl správcem zemským, nebo socha Jiřího jako krále od r. 1458. Mezi výzdobou věže nalézá se i pták lednáček, oblíbené znamení Václava IV., jež vyskytá se již na Točníku, postaveném Karlem IV. Za správcovství i za kralování Jiřího nebylo by příčin umístiti na věži znak císařství německého (orlici německou), znak Arelatska (lilie) a znak Braniborska. Jiří nebyl císařem německým jako Karel IV., ani králem arelatským, a Braniborsko, jež Karel získal r. 1373, nenáleželo ke koruně české již ani za správcovství Jiřího. Václav IV., narozený 26. února 1361, jeví se nám na oné soše mostecké jako mladík asi 24 let, s knírkem. Držel ještě r. 1375 Braniborsko i domníváme se, že buď téhož roku, nebo brzy po něm byla staroměstská věž mostecká i její výzdoba zcela hotova. Mohutná tato věž nesloužila jen k obraně, nýbrž i k výzdobě; neobýjene bohatá výzdoba její figurální i ornamentální, svědčí o znamenitém mistru, kterým byl asi Petr Parlér, budovatel mostu, stavitel Karlův. Mylná jest domněnka, že západní, k Menšimu městu obrácené průčelí staroměstské věže bylo méně ozdobné, nebo snad vůbec prosto ozdob. Na Sadelerově pohledu na Prahu z r. 1606 spatřujeme vyobrazenu neméně bohatou výzdobu této strany: v prvním patře nad branou jest skupina, jejíž střed zabírá P. Marie s děťátkem a svatozáří kolkolem, dole v levo klečí muž s korunou na hlavě, v pravo před P. Marií korunovaná žena, patrně Karel IV. s některou manželkou svou. Všecka ozdoba západního průčelí byla značně poškozena střelbou za obléžení švédského r. 1648; potom byla sem zasazena velká mramorová deska se znakem staroměstským a vyzlaceným latinským nápisem, hlásajícím odražení nepřitele.

Dočasnou, ale hroznou výzdobou obmyslil staroměstskou věž vítěz bělohorský, dav na galerii věžní v železných koších vyvěsiti odpoledne 21. června 1621 hlavy 12 pánův, státých při krvavé exekuci na Staroměstském rynku. Šest bylo jich vystrčeno na stranu staroměstskou, šest k Menšimu městu. Prudký vichr zviklal pruty, na nichž byly upevněny koše s hlavami tak, že 11. března 1622 i s košem spadla hlava Prokopa Dvořeckého z Olbramovic, jež byla pak na galerii znova umístěna. Vдовě po hr. Jáchymu Ondř. Šlikovi bylo povoleno vydati 9. května 1622 hlavu popraveného chotě, kterouž pak uložila k tělu pohřbenému v kostele sv. Salvátora na St. městě, jehož byl spoluzakladatelem. Vyvěšené hlavy

⁵¹⁾ Herainův výklad ku »St. Praze« 222—224.

ostatních 11 popravených (mylně uvádí se 12 hlav) byly slavnostně sňaty 30. listop. 1631, kdy čeští exulanté pod ochranou saskou na krátko vrátili se do vlasti. Za hojně účasti šlechty, kněží a předních víry evangelické byla v celnici mostecké každá z hlav vložena do krabice; jména na lístky psal a nalepil Mikuláš Diviš, který byl pro odboj r. 1621 potrestán přibitím k šibenici za jazyk. Všech 11 krabic bylo vloženo do společné rakve, jež byla slavně donesena do chrámu P. Marie před Týnem. Pochování hlav bylo svěřeno jen několika mužům, aby katolíkům místo pohřbení zůstalo utajeno. Roku 1766, kdy byly kopány základy k novému oltáři P. Marie vedle sakristie, bylo prý nalezeno 12 hlav — ač jen jedenáct bylo jich pohřbeno — jež byly z křesťanské snášelivosti z kostela odstraněny . . .

Malostranské věže mostecké. Na levém břehu vltavském jest dvě věži.

Vyšší gotická o sedlové střeše a cimbuřovitém ochozu jest zbudována z tesaných pískovcových kvádrů, z nichž některé mají v dolejší části zajímavé značky kamenické. Ani o původu této věže není přesných zpráv. Tomek⁵²⁾ praví, že byla založena 24. května 1464, ač jiné zprávy jeho svědčí o větším stáří věže, i uvádí pak konečně sám⁵³⁾, že dobu stavby věží mostních „ze zpráv příliš sporých toho času objasnití neumí“. Jisto jest, že vévoda Rudolf I. Saský obdržel⁵⁴⁾ od císaře Karla IV. 28. srpna 1348 dům zvaný Vlašský (nynější u Štajniců, č. 55.), jejž syn jeho Rudolf III. „spolu s věží při něm samém na té straně mostu (nižší starou věží) i s druhou (vyšší věží malostr.) na protější straně mostské brány, kterých užívání jemu náleželo co příslušenství dle darování Karlova“, r. 1407 směnil s obcí staroměstskou za dům jiný (Názovský⁵⁵⁾ na Perštýně č. 356.). Tudíž již zde mluví se o dvou věžích. Sluší poznámenati, že věže byly majetkem královským a obci staroměstské jen propůjčeny, neboť most Juditin, předmostí na levém břehu i ostrov Kampa spadaly k právu staroměstskému.

Hlavní římsa⁵⁶⁾ pod cimbuřím, jež není ryze gotická, nasvědčuje tomu, že věž v horní části byla dostavěna za krále Jiřího, neboť r. 1419 mnoho utrpěla. Kamenné znaky nad oběma vjezdy brány, znak lucemburský i kamenické značky v dolních částech velké věže svými tvary shodují se se značkami na věži staroměstské a jsou soudobé. Kamenné oblouky brány, spojující nižší, starou věž s věží vysokou, svědčí o původu věže za Karla IV. Jindřich z Lipé obsadil r. 1309 věž⁵⁷⁾ mosteckou (nižší, starou) na Menším městě svým lidem proti Jindřichu Korutanskému; z této určité

⁵²⁾ Tomek, Dějepis Prahy VIII. 56.

⁵³⁾ Tamže, 57.

⁵⁴⁾ „ , II. 111.

⁵⁵⁾ „ , II. 360.

⁵⁶⁾ Herainův výklad ku St. Praze, 23. 24.

⁵⁷⁾ Tomek, I. 494.

zprávy jest zřejmo, že vyšší věž nestála ještě ani r. 1309. Asi před 25 léty byla věž opravena architektem Jos. Mockrem: značky kamennické byly zmařeny, ale neokresleny.

Nižší věž mostecká na břehu malostranském již ve starých zprávách jmenuje se věží starou. Dat o původu a staviteli jejím taktéž se nedostává. Ale lze důvodně mít za to, že tato věž stávala již při⁵⁸⁾ mostu Juditině. První historická zmínka⁵⁹⁾ o ní činí se roku 1249, kdy za domácích rozbrojů byla v držení lidu Přemyslova proti otci jeho, králi Václavu.

Podle architektury i materialu stavebního⁶⁰⁾ lze vznik věže položiti na r. 1167—1235. Jest totiž stavěna z nízkých tesaných kvádříků opukových, jakéž nalézáme i na jiných tehdejších románských stavbách u nás. Znamenitým dokladem o tomto stáří věže jest i z opuky tesaná skulptura, jež bývala ve východním průčelí u výši prvního patra. Opukové řezby nalezejí u nás ku pracem nejstarším (z doby XII. až do konce XIII. stol.), zde pak i sloh odpovídá zmíněnému stáří. Skulptura jest polovypuklá. Představuje dvě osob ve $\frac{3}{4}$ životní velikosti; jedna v pláště se sponou a řasnatém rouše bez ozdob sedí v pravo v křesle, před ní s levé strany klečí osoba druhá v podobě mladého silného muže v přiléhajících nohavicích s nepokrytou hlavou a pasem kolem těla. Podle zbytku uražených rukou klečící osoby lze domnívat se, že od osoby sedící buď něco přijímala, či jí podávala. Z osoby sedící zbyl na skulptuře jen trup i nesnadno posouditi, koho představuje. Svátek udává⁶¹⁾ rozměr řezby na výšku i šířku 1'7 m, sílu kamene na 25 mm a poznámenává, že i na valně poškozeném zbytku byly zřejmy stopy polychromie: zadní strana výklenku byla modrá, vnitřek výplně zbarven červeně a černě. Stará věž stala se majetkem soukromým (uzenáře Bárty) i není divu, že i sňatou, zajímavou skulpturu potkal zlý osud. Asi r. 1890 byla uložena na půdě a úsilí získati ji pro veřejné sbírky v Praze bylo bezvýsledno. Ale podařilo se nám v téže době ještě v čas získati fotografii⁶²⁾ této řezby (obr. 9.). Pokud víme není toto vyobrazení jinde známo i doufáme, že přijde vhod.

Sotva kdo, znající osud mnohých památek našich, podiví se, že i tato starobylá věc teď ocitla se na místě velmi profanném, byvši stranou ozdobnou vsazena do zdi. Za některý čas tento dramatický příklad »ochrany« památek vyloudí trpký úsměv na tváři kulturního historika.

Při bedlivé prohlídce⁶³⁾ nižší věže asi r. 1897 za příčinou zjednání vhodného průchodu byla omítka v přízemí věže staré otlučena a shledáno, že touto věží ani se nejezdilo, ani necho-

⁵⁸⁾ Herainův výklad ku St. Praze, 23.

⁵⁹⁾ Tomek, I. 186.

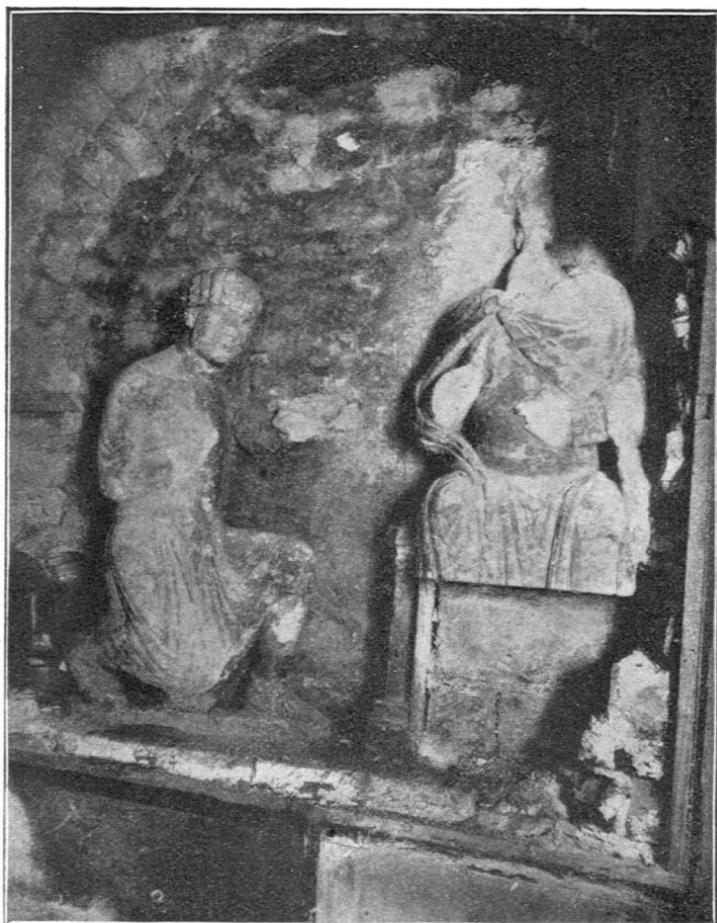
⁶⁰⁾ Herainův výklad ku St. Praze, 23.

⁶¹⁾ Svátek, Ze Staré Prahy, 164.

⁶²⁾ Z archivu Společnosti přátel star. česk. v Praze, sign. I. 91 a.

⁶³⁾ Herainův výklad k St. Praze, 23.

dilo, ani za doby mostu Juditina; byla tedy tak jako dosud i při Juditině mostu brána severně vedle věže, jako dosud. Věž byla původně vyšší, třípatrová. Stavba její byla pevná, ale výzdobou prostší, než věže ostatní.

Obr. 9. Opukový relief z malostranské staré věže mostecké.

Pod spadanou pozdější omítkou lze při slunci spatřiti rýsovanou renaissanční rustiku, na východní a jižní straně v římse krásné listnaté a vaječníkové rýsování, na střeše nad římsou štítky z české renaissance, což pochází z doby po velkém požáru r. 1541.

Obě věže malostranské jsou spojeny branou z doby Karla IV. Dolejší i hořejší patra staroměstské i malostranské věže mostecké sloužila Starému městu za vězení měšťanů pro dluhy.

Sochy a sousoší po pravé straně mostecké:

I. Sousoší sv. Bernarda. Podstavec třídlný. Na vyším prostředním, z oblaků, z nichž vyhlédá několik okřídlených andělských hlaviček, zvedá se korunovaná P. Marie; levicí chová Ježíška, ověnčeného září, v pravici drží pozlacené žezlo. Z úst světice vine se stuha s nápisem: Salve Bernarde. S pravé strany před P. Marií klečí sv. Bernard, oděn řeholním rouchem cistercienským maje také září kol hlavy. Z jeho úst jde stuha s nápisem: Ave Maria. Před ním klečící anděl drží oběma rukama opatskou infuli. S levé strany vedle P. Marie jest sloup utrpení; dva andílkové drží kříž, přes nějž jsou položena kopí. Za jiným andílkem, držícím na kříži šat s podobou hlavy Kristovy (veraikon), stojí kohout. — Sousoší zhotovil r. 1709 Matyáš Václ. Jäkl nákladem Benedikta Littwericha, opata řádu cisterciáků v Oseku.

II. Sousoší sv. Tomáše Akvinského a sv. Dominika. Střed podstavce zabírá velký oblak, z jehož levé strany vybíhá pes s hořící pochodní v tlamě (symbol sv. Dominika: Domini canis). Nad tím jest zeměkoule, nad níž dva andílkové drží stuhu s nápisem: IesV aC MarIae DeCorI. Mezi stuhou a zeměkoulí jest pěticípá hvězda, symbol Dominikánů, že byli nejučenější, majice v moci nejprvnější university. V oblaku nejvýše sedí P. Marie, všecka obklopena září; levicí chová Ježíška, jenž drží v pravici žezlo, zakončené 3 růžičkami, ukazujícího rukou levou na klečícího sv. Tomáše Akv. Pravicí podává světice klečícímu sv. Dominiku růženec, jenž jest symbolem slavnosti růžencové, založené Dominikány. Světec přijímá růženec levicí, maje v pravé ruce kříž opatský; pod nohami sv. Dominika jest dvě knihy, u nohou leží mitra. Svatozář chybí oběma světcům. V pozadí mezi sv. Dominikem a P. Marií jest model kostela. Sv. Tomáš ve vztýčené pravici drží otevřenou knihu se vrytými slovy: Bene scripsisti; v ruce levé má brkové pero a stuhu s nápisem: Ave Maria. U jeho nohou klečící anděl drží papežskou tiaru. — Sousoší, jež vytvořil Matyáš Václ. Jäkl, bylo zřízeno r. 1708 nákladem konventu dominikánského.

III. Kříž. Na skále ční kříž se Spasitelem; corpus (tělo Kristovo) ulito z bronzu a silně pozlaceno. Půlkruhem od jednoho ramene kříže ku druhému jde z pozlacených kovových písmen nápis hebrejský, znějící česky: Svatý, svatý jest Bůh Nad hlavou Kristovou jest deska s obvyklým vyzlaceným nápisem: I. N. R. I. Pozlacení krucifixu a zřízení hebrejského nápisu bylo provedeno z pokut, kterouž r. 1696 musel zaplatiti kterýsi žid, rouhající se kříži na mostě. Po stranách kříže byly do r. 1861 olověné sochy: v levo P. Marie bolestná, v pravo sv. Jan Ev. Podle ústního podání byly prý obě tyto sochy převezeny do kostela sv. Jana pod skalou u Berouna, ale není jich tam. Na úpatí u kříže sedí kovový orel s rozpjatýma křídłoma, drží pravým spárem meč, ovinutý vavřínovou ratolestí, kolem níž vine se stuha s nápisem: Amore et timore. Konec stuhý drží orel zobákem. Pod orlem jest štítek

s nápisem: Restauratum Aº MDCVII.; v pravo vedle štítku leží lebka. S obou stran kříže stojí na skále po lampě s věčným světlem, jež (jakož i stálou mší v kapli sv. Václava v dómě sv. Vítá) založil Karel Adam sv. p. z Říčan r. 1681. V předu na skále jsou tři velké štíty, z nichž prostřední korunován. Štit v levo má český nápis: »Trojnásobně svatý, svatý, svatý, ku cti Krista Ukřížovaného z pokuty peněžité proti svatému kříži rouhajícího se žida od slavného královského tribunálu appellationum založené, léta Páně 1696, dne 14. září.« Nápisys jsou pozlacený; štit prostřední opatřen týmž nápisem latinským, štit v pravo nápisem německým. Nejníže pod štítem prostředním jest štítek s tesaným znakem sv. p. z Říčan.

V dobách dřívějších býval tu kříž jen dřevěný, postavený⁶⁴⁾ Karlem IV. Připomíná se již r. 1419, kdy — 10. září — byl zbořen, aniž známo,⁶⁵⁾ jakou náhodou. Kříž byl opraven a vyskytá⁶⁶⁾ se o něm pak zpráva r. 1496, kdy byl pobořen těžkým nákladem kamene přes most vezeného. Za dlouhý čas nebylo na mostě kříže, jejž nalézáme pak teprve na Sadelerově prospektu Prahy z r. 1606. Nová pohroma hrozila kříži r. 1619, kdy zimní král Fridrich Falcký 27. prosince nařizoval⁶⁷⁾ magistrátu Starého města, aby krucifix buď s mostu hněd byl svržen anebo v skryté místo odstraněn, neboť prý jej královna (Alžběta) na tom místě déle trpěti a na něho patřiti nemůže. Lid byl pobouřen vandalstvím, jež Fridrich spáchal v chrámě sv.-vítském, i odpověď magistrát králi, že rozkazu bez svolení veškeré obce vyhověti nemůže; ale musel-li by tak učiniti z přinucení, že zamítá zodpovědnost za možný rozbroj proti králi. Ještě téhož⁶⁸⁾ dne dal magistrát ku krucifixu postaviti vojenskou stráž; králi i královna, zastrašeni odpovědí i opatřením magistrátu, nenaléhali již na splnění troufalého rozkazu svého.

Vetchý již kříž nahradila obec staroměstská r. 1629 novým řezaným krucifixem práce umělecké. Dosud zachovaná hlava z tohoto krucifixu má nevšední cenu.

Prudkým vichrem⁶⁹⁾ ve středu 4. února 1637 byl dřevěný kru-
cifix i s kamenem vyvrácen tak, že by byl spadl, ale zůstal trčeti na železném prutě, kterým byl do kamene zadělán. Kříž byl sice zase osazen, ale ne na dlouho. Za vpádu švédského r. 1648 byl dělovou střelbou zle porouchán. Kterýsi hejtman švédský dal těžkými kusy střleti mezi studenty u kříže zabarikádované tak dlouho, až socha sv. Jana Ev. spadla do Vltavy, kříž i se sochou P. Marie na most.

Právě před křížem zřídili studenti, vedeni jesuitou Jiřím Plachým, proti Švédům násep; zde rozpoutal se prudký zápas, jejž pěkně

⁶⁴⁾ Hammerschmid, Prodromus, 593.

⁶⁵⁾ Tomek, II. 132.

⁶⁶⁾ Tomek, VIII. 57.

⁶⁷⁾ Hammerschmid, 594.

⁶⁸⁾ Svátek, Ze st. Prahy, 206.

⁶⁹⁾ Beckovský, Poselkyně II., sv. 3., str. 240.

zobrazuje diorama bratří Liebscherů, umístěné teď v pavillonu turistů na Petříně.

Poškozený krucifix dal císař Ferdinand III. přenést do chrámu sv. Salvátora v Klementinu. Roku 1784 byl kříž z kostela odstraněn a uložen pod krov semináře; teprve r. 1860 byla zde nalezena zmíněná, umělecky pracovaná hlava Kristova, která teď jest uložena v semináři. Po válce byl na most postaven krucifix nový, vedle něho v pravo socha P. Marie, v levo na prkně malovaný obraz (?)⁷⁰⁾ sv. Jana Ev., i socha sv. Maří Magd. Císař Leopold I. dal r. 1657 koupiti v Drážďanech kovový litý kříž, umělecky pracovaný, za 500 říš. tol. Olověné sochy P. Marie⁷¹⁾ a sv. Jana Ev., kteréž zhotoval pražský dělolibec a zvonař Mikuláš Löw z Löwenberka, pořídila obec staroměstská. Listem ze dne 28. srpna 1629 nařídil Ferdinand II. obci staroměstské, aby zatím svým nákladem dala postaviti krucifix a při něm stojící sochy P. Marie, sv. Jana Ev. a sv. Maří Magd. Z toho seznáváme, že již tehdy bývaly tu tři sochy, ale bližších zpráv o soše sv. Maří Magd. nemáme.

Roku 1706 zvrátil vichr krucifix na most; obec pořídila pak nový kříž litý, davši na něho připevniti corpus i hebrejský nápis z kříže starého, jež zůstaly bez pohromy. Nynější sochy P. Marie a sv. Jana Ev. při kříži jsou od Em. Maxe z r. 1861.

IV. Sv. Anna. Na levé ruce chová sv. Anna Ježíška, jenž levicí objímá zeměkouli, ozdobenou křížem. Světice vlídně se usmívajíc jest poněkud schýlena k P. Marii, jež u věku dívky asi 12leté stojí tu se strany levé, podávajíc sv. Anně tré růžiček. Ježíšek i P. Maria mají dodnes svatozáří kol hlavy, kteréž sice na našem obrázku není, ale jinde (ku př. u Veleby) jest nakreslena.

Tvůrcem sochy, jež má velmi nepatrnu cenu uměleckou, jest Matyáš Václav Jäkl; byla postavena r. 1707 nákladem Rudolfa říš. hr. z Lisova.

V. Sv. Ignác z Loyoly. Světec jest v nádherném rouše velmistrovském a má září kolem hlavy. Pravicí ukazuje dolů, ve vztýčené levici drží taktéž září obklopený monogram jména Kristova: J. H. S.; stojí na zeměkouli, maje pod nohama věnec vavřínový. Zeměkouli nesou zosobněné, tehdy známé čtyry díly světa: král africký stojící na lvu, královna asijská na velbloudu, evropská na volu, Američanka na slonu. S obou stran jest nakupeno množství všelikých trofejí válečných, jako: děla, halapartny, prapory, bubny a j. v. Shora v levo sedí Španěl, držící obraz sv. Aloisa, v pravo Polák s obrazem sv. Stanislava Kostky. Zpředu uprostřed zeměkoule jest ve štítku, vroubeném palmovými ratolestmi nápis: HIC stat, qVo ferente opeM ChrIstIana In fIDE orbIs stat. Kolem štítku jde jiný věnec z palmových ratolestí, propletených stuhou, na níž jest nápis: Haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra. Nejníže leží dva Indiani, z nichž v pravo jsoucí drží štit s ná-

⁷⁰⁾ Svátek, 209.

⁷¹⁾ Tamže, 210.

pisem: Divo Ignatio de Lojola, Societatis Jesu patriarchae e belli duce, sacrationis militiae archistratego. Na štítě, jež drží druhý Indian, jest nápis: Infidelium detrumpatori trophyaeum posuit collegium ignatianum Societatis Jesu Neo Pragae. Mezi oběma Indiany jest štít s reliéfními obrazy tří mučeníků japanských (Pavla Miki, Jana de Gotto a Jakuba Kifaie), z nichž každý drží v ruce kříž. (Na našem obrázku nalézá se jen jediný mučenik.)

Chronogram v nápisu nejhořejším označuje, že sousoší bylo postaveno r. 1711. Nákladem kolleje tovaryšstva Ježíšova na Novém městě pražském zhotovil je Ferd. Brokoff. Povodní 4. září 1890, kdy Karlův most byl velmi pobořen, bylo strženo i toto sousoší. Bylo sice z většiny vyloveno z vody, ale neopatrností zase spadlo do řečiště, kde nalézá se dosud.

VI. Sv. Jan Křtitel. Z nevysokého jednoduchého podstavce vystupuje mocný oblak, z něhož šlehají hojně pozlacené plameny a vyhlédají četné okřídlené hlavičky andílků. Nejvýše v oblaku jest Bůh otec, maje nad hlavou třístrannou pozlacenou záři, na každém cípu s plaménkem. U prsou jeho vznáší se v podobě holubice sv. Duch, z něhož jde svatozáře o pěti paprscích. Pravici ukazuje Bůh na Krista, klečícího níže s rukama na prsou skříženýma, obklopeného taktéž mnohými zářivými plameny. V pravo stojící sv. Jan Křt. má nad hlavou záři elipsovou. Levicí obepíná vysoký pozlacený kříž, s něhož splývá stuha s nápisem: Ecce Agnus Dei; v pravé ruce má lasturu, z níž křtí Krista. S pravé i levé strany podstavce stojí v oblaku velký anděl s pozlacenými křídly a drží v rukách pozlacený štít s polovypuklým obrazem; v pravo jest obraz navštívění sv. Alžběty, v levo křest sv. Jana Křt. Shora na průčeli podstavce sedící okřídlený andílek drží v rukách dva menší štíty, na nichž jest znak dárce sochy (měst. radního staroměstského Jana Bedř. Neumanna z Neuberka, jako inspektora úřadu mosteckého) a jeho manželky. Pod oběma znaky jest ověnčený oválný štít s černým nápisem:

A. M. D. G. S. Joannis Baptistae honorem Joannes Friedericus Neumann à Neuberg, Vetero-Pragae vir consularis, capitaneus equestris ac officii huius pontis inspector fieri fecit.

Tvůrcem sochy, jež má skrovnu hodnotu uměleckou, jest Jan Brokoff; roku, kdy byla postavena, neznáme. Socha značně poškozená střelbou r. 1848, byla přenešena do nádvoří domu č. 3. n. v Eliščině tř. v Praze, kde nalézá se dosud. Okřídlený andílek, držící oba znaky, nalézá se nad vraty zadního vchodu do téhož domu v Benediktinské ul. 12. Nynější socha sv. Jana Ev. na mostě, pochádzí od Jos. Maxe, byla postavena r. 1855.

VII. Sv. Norbert. Světec, zakladatel řádu premonstrátského, v hávu arcibiskupském a s mitrou na hlavě, stojí na bohatě ozdobeném podstavci, jež zdola drží dva okřídlení andělé. V pravici světcově jest svátost oltární, v levici vysoký římský kříž. Pod nohama sv. Norberta svíjejí se dva kacíři, z nichž jeden, ovinut velkým hadem, drží v pravici hostii. U jeho nohou (?) jest na pod-

stavci štítek s nápisem: S. Norberte MagDebVrgensis arChIepI-sCope. Níže jest bílý štítek bez nápisu. Střed podstavce zabírá štíť srđcovitý s pozlaceným nápisem: SaCrAmentarIae haeresIs DebeLLator ora pro rege et regno eIVs. Podstavec prostřední jest ozdobnou balustradou spojen se dvěma nižšími podstavci, kde v pravo stojí sv. Jakub mučenik, maje oblou září na hlavě. Jest oblečen v roucho řádové; v pravici má pozlacený kalich s hostii, v levici knihu. Podstavec, na němž jest socha umístěna, má ve štítu vyplacen nápis: EVCharIstIae Defensores. Andílek klející na balustradě, drží palmovou ratolest. Na protějším podstavci v levo stojí sv. Adrian, mučenik, taktéž s oblou září na hlavě a v rouše chorovém. Oběma rukama drží kalich s hostii. Na podstavci jest štítek s nápisem: GorgoMlenses praestantes.

Sochu, jež byla prací Jana Brokoffa, dal postaviti r. 1708 svým nákladem strahovský opat Vít Seipel. Pro přílišnou sešlost dal ji opat Frant. Daller přenést k bývalé kollegi sv. Norberta u kostela sv. Benedikta (nyní ústav šlechticen v Eliščině tř.) a na most postavil r. 1764 novou sochu téhož světce od Ign. Platzer. Ta byla na mostě do r. 1853, kdy byla nahražena nynějším sousoším sv. Václava, Norberta a Zikmunda od Jos. Maxe, na něž vedl náklad strahovský opat Jeronym Zeidler.

VIII. Sv. Jan Nepomucký. Krucifix na 8. pilíři v pravo a tato socha jsou jedině z kovu; všechny ostatní sochy mostecké jsou kamenné.

Světec v rouše kanovnickém s rochetou, na hlavě s biretem, přimyká levicí k prsům kovový krucifix; přidržuje jej pravici, v níž má palmu míru. Střed podstavce zabírá kovová deska s vypouklým latinským věnováním, nad níž ve štítě jest znak svob. pánu Vunšvicův.

S pravé i levé strany jsou v průčelí podstavce bronzové barokní desky s polovypuklými obrazy; v levo jest výjev, kterak zpovídá se královna Johanna, v pravo svržení Jana Nep. do Vltavy. V pozdější době byl kolem hlavy světce pořízen kruh s pěti hvězdami, jež jsou symbolem Vltavy. — Praví podání, že dárce sochy, Matyáš sv. pán Vunšvic, zabil kdysi v pařížském Louvru páva, začež byl odsouzen k smrti. V úzkosti dovolával se pomocí Jana Nep., jehož ctí jako světce. Dosáhnut svobody dal podle slibu uliti bronzovou sochu světce, jež byla postavena na most 31. srpna 1683 na památku třístaleté smrti Janovy — ač utopení jeho stalo se r. 1393. — Hliněný, asi půl druhé stopy vysoký model sochy zhotoval proslulý dvorní sochař Mat. Rauchmüller ve Vídni; podle tohoto modelu vyřezal Brokoff r. 1682 v Ronšperku (na panství Vunšvicové) sochu dřevěnou ve skutečné velikosti, z níž kovolitec Jeronym Herold v Norimberce ulil nynější sochu bronzovou. Brokoffem řezaná socha byla z Ronšperka přenesena do paláce vunšwického na Václavském náměstí čp. 793 v Praze, odtud pak v noci ze 7. na 8. srpna 1819 na oltář v kostele sv. Jana Nep. na Skalce na Novém městě pražském.

IX. Sv. Antonín Paduanský. Světec oděn řeholním rouchem rádu sv. Františka Seraf. V pravici má pozlacenou ratolest olivovou; levou nohou stojí na klekátku, na jehož svrchní desce stojí Ježíšek s plochou paprskovou září na hlavě, tule se ke světci. Na průčelí a pravé i levé straně podstavce jsou štíty s vyzlacenými nápisy a chronogramy 1707, kdy byla socha postavena nákladem staroměstského měšťana K. M. Wittauera. S obou stran podstavce jest po váze s polovypuklými výjevy ze života světcova. Socha, kterouž zhotoval Oldřich Mayer, byla obnovena nákladem Karla a Matyáše hrabat Chotkův.

X. Sv. Juda Tadeáš. Apoštola a přítel Kristův má nad hlavou věncovou svatozáři, pozlacenou; pravou rukou přimyká k prsům knihu, levicí opírá se o sukovaný kyj. Jednoduchý podstavec má v průčelí štit s vyzlaceným nápisem: De Voto Christi a MICO. Socha, jež jest prací Oldřicha Mayera byla postavena r. 1708 nákladem Frant. Sezimy ryt. Mitrovského z Nemyše, mistropísáře království Českého. Jeho znak jest umístěn na římse podstavce.

XI. Sv. Augustin. Světec jest v hávu biskupském s mitrou na hlavě; pravici drží srdce (odznak řádový), z něhož šlehá pozlacený plamen, v levici biskupskou berlu. Pravá noha spočívá na knihách kacířských, na jejichž hřbetech jsou jednotlivě vyryta slova: Pelagius, Arius, Donatus. U levé nohy sv. Augustina stojící pachole se škeblí v ruce hledí tázavě na světce. V průčelí podstavce jsou dva štíty s vyrytými černými nápisy a chronogramem 1708. V hořením na- psáno »Doctori principi«, v dolení: »Magno religiorum patriarchae D. patri Augustino pietas filialis evenit«. Socha byla postavena r. 1708 nákladem Augustiniánů eremitů; tvůrcem jejím jest Jan Bedřich Kohl, syn sochače Jeronyma Kohla.

XII. Sv. Kajetán. Světec v řeholním rouše theatinském, hlavu maje obklopenu pozlacenou září, stojí v oblaku, z něhož vyhlédá několik hlaviček andělských a vznáší se holubice. V pravici drží světec pozlacené pero, v levici otevřenou knihu s vyrytými slovy: Querite primum regnum Dei et justitiam ejus et haec omnia adjicientur vobis. S pravé i levé strany na římse podstavce u nohou světcových sedí andílek s rohem hojnosti. Pod každým z andílků jest na podstavci pozlacený štit s polovypuklým obrazem: v levo zjevuje se světci Kristus, jej objímaje, v pravo P. Marie, podávajíc sv. Kajetánu Ježíška. Za sochou světcovou zvedá se mohutný trojboký obelisk, obklopený oblaky s hojnými hlavičkami andílkův. Na vrcholu dva andílkové drží velké okřídlené a pozlacené srdce, z něhož šlehá mocný pozlacený plamen; andílek v pravo má v ruce ratolest olivovou Andílek pod ním na středu obelisku drží pozlacené žezlo, zakončené trojstranným obrazem božího oka. Průčelí podstavce pod sochou světcovou má v oválném, barokovém rámcem ozdobeném štíťe vyzlacený nápis: Sanctus Cajetanus Thienaeus clericorum regularium fundator, apostolicae vivendi formae imitator, anno 1709. — Sousoší jest prací Ferd. Brokoffa; bylo postaveno r. 1709 nákladem řádu Theatinů.

XIII. Sv. Filip Benitský. Světec s pozlacenou svatozáří kolem hlavy jest oděn rouchem rádu servitského; pravici přimyká k prsům, v levici má křížek s Kristem a olivovou ratolest. V levo u nohou jest postavena tiara. V dolejší polovici podstavce jest tabulka s vytesaným nápisem: *Sanctus Phillipus Benitus ordinis servorum B. V. M. quintus generaLis hVMILItate pLaCVIt Deo.* Podstavec sochy byl patrně opravován, neboť nyní jest nápis umístěn v barokovém oválném rámci v hořejší polovici podstavce. Socha jest z mramoru. Socha, postavená r. 1715 rádem Servitů na náklad knězny z Liechtensteina, jest prací Bernarda Mendla.

XIV. Sv. Vít. Světec, vzešed z rodičů pohanských, stal se křesťanem; praví legenda, že byl neohroženým u víře a nelekalo se nijakých protivenství. Císař Diocletian dal jej hoditi na pospas lvu, ale světec znamením kříže skrotil prý šelmu tak, že nikterak jemu neublíživši, ulehla u jeho nohou. Sv. Vít v občanském rouše římském s knížecí čepicí na hlavě jest nachýlen ke lvu, který lísá se mu u nohou. V levici má světec mučennickou ratolest palmovou, pravou rukou přidržuje si šat. Socha změnil dějiště — aby mohla vyniknouti postava světcova — a místo do jámy lví umístil sochu na baivanu skalním, kde jest viděti lvy bázní do doupat zalezající, hady a nestvůry. V levo na skále jest keř a skácený kmen, v pravo pařez. Ač pod lvem na skále v pravo jest vytesáno *»Opus Joan. Brokoff«*, přece přisuzujeme provedení sousoší Ferdinandu Brokoffovi. Dal je r. 1714 postavit svým nákladem Matyáš Vojtěch Macht z Löwenmachtu, děkan vyšehradský a prelát království Českého.

XV. Sv. Kosma a Damián. Poslední sousoší po pravé straně mostu, jdeme-li ze Starého města. Na prostřední, vyšší části ozdobného trojdílného podstavce jsou oblaka, v nichž několik okřídlených hlaviček andělských. Z oblaků zvedá se obnažený Kristus se září o tří paprscích na hlavě, přimykaje k sobě levici kříž, na jehož ramenech jest vytesán nápis: *»In ista Cruce nostri redemptio«.* Pravici odkrývá Kristus své rány. Pod Kristem jest vytesáno: *»Jesu Christo orbis medico«.* Na nižším podstavcích stojí v levo sv. Kosma, v pravo sv. Damián. Oba světi jako patronové lékařů, či fakulty lékařské, jsou oděni hávem mistrským.

Sousoší bylo postaveno r. 1709 nákladem lékařské fakulty; tvůrcem jeho jest Oldřich Mayer.

Sochy a sousoší na levé straně mostecké:

I. Sv. Ivo. Podstavec trojdílný, bohatě zdobený festony a plauettami. Na předním oddíle značně vyšším, jest sv. Ivo jako patron právníků v hávu mistrském, drže v pravici dvě knihy. Na nižším podstavci v levo stojí socha spravedlnosti se zavázanýma očima, tasíc meč. S pravé strany jest skupina prosebníků: stařec podávající světci prosbu, sirotek se skříženýma rukama, a žena s chorým děckem na klíně. Světec jest poněkud nakloněn v před, drže nad prosebníky levici. Na štítku v průčelí jest nápis: *SanCto IvoNI*

IVstItiae saCerDotI aC patrono sVo faCVltas IVrIDICa In VnIVersItate pragensI pIe posVIt & sacraVIt Sousoši, vytvořené Matyášem Braunem, bylo postaveno r. 1711 právnickou fakultou.

II. Sv. Markéta, Barbora a Alžběta. Na vyvýšeném středu trojčlenného podstavce, bohatě vyzdobeného, stojí sv. Barbora, v pravici s ratolestí palmovou; v levici má kalich s pozlacenou hostí. S levé strany, stojíc pravou nohou na draku, jest sv. Markéta, držící oběma rukama pozlacený kříž. V pravo stojící sv. Alžběta udílí pravici almužnu žebrákoví, v levici má pozlacené žezlo.

Na prostředním podstavci viděti dva štíty; v oválném horizontálním je vyzlacen nápis: *Orate pro nobis nunc et in hora mortis.* Spodní štít, podélný, jest sice prázden, ale podobá se, že byl buď opatřen též nápisem, či nějak vyzdoven. Podstavec pod sv. Markétou jest ozdoben plastickým znakem rodu Obiteckých, podstavec pod sv. Alžbětou znakem hrabat Vratislavů, oba korunované. Světice jsou v rouše knížecím; na hlavách mají korunku. S levé strany kamene, na němž stojí sv. Barbora, jest sice vytesáno »*Opus Joan. Brokoff,* ale sousoší, jež bylo zřízeno r. 1705 nákladem ryt. Jana Václ. Obiteckého z Obitec, jest společnou prací obou Brokoffův.

III. Mater dolorosa. Podstavec trojčlenný. Na zvýšeném jeho středu jest bolestná P. Maria, majíc na klíně s kříže sňaté tělo Kristovo. Hlavy obou jsou obklopeny mohutnou svatozáří. Na nižších podstavcích s pravé i levé strany jest po klečícím okřídleném anděli s rukama sepjatýma. V průčeli prostředního podstavce jest v barokovém rámci velký oválný štít se znakem Voříkovských z Kunratic. — Na pořízení sousoší odkázal staroměstský měšťan Michal Gabr. Mattheides závěti r. 1695 nějakou sumu peněz, ale ta nedostačovala; staroměstský magistrát doplatil ostatní a dal sousoší postaviti asi r. 1699 za primasa Bohuslava Jana Voříkovského z Kunratic. Sousoší značně poškozené bylo opraveno a přeneseno s mostu do nádvoří kláštera Milosrdných sester pod Petřínem (ve Vlaské ul. č. 38 n.), kde teď jest umístěno při zdi, hraničící s cestou na Petřín. Není již ani záre kol hlav, ani lvů držících znak. Znak byl nahražen nápisem »*Gott segne unsere Wohlthätigkeit, 1787,* kdy byla nákladem pražských posluhů provedena oprava sousoší. Později byl německý nápis nahražen nynějším latinským, jenž nyní jest neúplný.

Veleba i Ekert připisují sousoší oběma Brokoffům. Teď na též místě jest sousoší Piety od Em. Maxe z r. 1859. — Před mnohými věky, snad již na mostě Juditině, stávala na tomto místě **boží muka.** První zmínka o nich činí se⁷³⁾ při r. 1419, kdy (jako kříž na straně pravé) byla pobořena, ale po válce husitské zase obnovena.

Určitě připomínají⁷⁴⁾ se boží muka znova r. 1496, kdy most pobořil se těžkým nákladem kamene. Obraz božích muk na

⁷³⁾ Tomek VIII. 57.

⁷⁴⁾ Scriptores III. 251.

gotickém sloupě spatřujeme na známém Sadelerově prospektu Prahy z r. 1606.

IV. Sv. Josef. Podstavec jest bohatě vyzdoben festony a šesti andílky. Střed hořejší jeho polovice zabírá andílek, držící oválný štít se vrytým nápisem: *Ite ad Joseph.* Světec má nad hlavou hvězdovitou záři. V levé ruce drží knihu a ratolest liliovou, pravici vede Ježíška, jenž má nad hlavou taktéž hvězdovitou záři. V dolní polovině podstavce jsou vytesány dva znaky: v levo svob. pánu Příchovských, v pravo Vršovských. Socha jest prací Jana Brokoffa; byla postavena r. 1707 nákladem Terezie Judyty svob. paní Příchovské, roz. hraběnky Vršovské. — Sochy té již na mostě není; místo ní nalézáme tu novou sochu sv. Josefa z roku 1854 od Em. Maxe, kterouž dal postavit kupec a měšťan Jos. Bergmann.

V. Sv. František Xaverský. Světec v rouše mešním a se září kol hlavy ukazuje pohanům na kříž, všecek obklopený září, jež drží ve vztýčené levici. S levé strany u nohou světcových klečí pohlavář divochů, na nějž line se s kříže mohutný proud světla; mladý černoch s toulcem šípů na zádech drží plášt svého pána. S pravé strany klečí před světcem dva hoši. Prvemu, jenž na kolennách drží misál pokrytý biretem, dal Ferd. Brokoff vlastní svou podobu; druhý hoch drží misku s mešní konvičkou. Všecko skupení jest umístěno na podstavci ve způsobě kulatého štítu s rásnatou a ozdobnou pokrývkou, jež nesou čtyři pohané z různých národů východních. Střed mezi skupinou hořejší a dolejší zabírá oválný štít v barokovém rámcí, kde vyzlacen nápis: *•Sancto Francisco Xaverio S. J. Indiarum et Japoniae apostolo theosopho, geminae facultates theologica et philosophica universitatis pragensis posuere. Anno MDCCXI.▪* Vedle obou klečících hochů vyzlacený nápis *•120000 baptizavit▪* dotýká se 120.000 pohanů, pokrtěných světcem hlavně ve východní a jižní Indii. — Sousoší, jež postavili r. 1711 Jesuité nákladem bohoslovecké a filosofické fakulty, náleží k nejcennějším výtvorům Ferd. Brokoffa. Místo na 5. pilíři v levo, kde sousoší stávalo, zeje po 13 let prázdnou. Povodní r. 1890 sřítilo se i s pilířem do Vltavy. V listopadu 1892 podařilo se sice z řečiště vytáhnouti sochu sv. Františka, ale podstavec se sochami čtyř pohanů do dnes leží na dně vltavském.

Nynější socha sv. Krištofa, pochádící od Em. Maxe, byla postavena r. 1857. Před tím bývala tu jen strážnice vojenská, jež zřítila se při povodni r. 1784 (viz str. 143.) Císař Josef II. dal sem pak r. 1784 postavit⁷⁴⁾ velkou desku z červeného mramoru v průčelí s nápisem: *•Carolus IV. Aug. pontem extraxit anno MCCCLVII. Vetustate vitiatum et fluminis glaciem desolventis impetu anno MDCCLXXXIV. pene diritum, Josephus II. Aug. instaurari, novisque subtractionibus muniri jussit▪*. (Most postavil roku 1357 Karel IV. Ale sešel stářím a byl r. 1784 krami téměř rozkotán; i dal jej Josef II. opraviti a novými základy opatřiti.) Deska měla

⁷⁴⁾ Veleba, 62.

býti shora »ozdobena« pyramidou; k tomu však nedošlo, neboť císař brzy zemřel. Když byly všechny strážnice z mostu odstraněny, byla deska se zmíněným nápisem zasazena na sev. stranu staroměstské věže mostecké, kde jest dosud.

VI. Sv. František Borgia. Světec (třetí jenerál řádu) v řeholním rouše jesuitském jest zosobněn jako kazatel; levici má položenu na prsa, pravici v pose kazatelské. S levé strany sedí okřídlený anděl, držící ovalný štit s polovypuklým obrazem Madony na zlaté půdě; po pravici stojící anděl ukazuje světci polovypuklý obraz ozářené a pozlacene svátosti oltární. U nohou světcových na podstavci jest silně pozlacený (ted' málo zřejmý) znak. Průčeli spodního podstavce zabírá vypuklý obraz, kdež vidíme polštář, na němž leží symboly: korunovaná lebka, řetěz a žezlo, pod tím klobouk kardinalský, ležící na maršálské holi skřížené s mečem, přilbu a biret. Nad tímto obrazem pnou se festony, v jichž středu na římse podstavce jest štit s nápisem: »Divo Francisco Borgiae e duce Gandiae, Societatis Jesu praeposito tertio generali, hoc publici honoris monumentum posuit F. C. B. N. A.

In oCtobrI DlVo DICata.

Socha byla opravována, neboť štítku s tímto nápisem již není; festony jsou nyní sepjaty růžicí. Tvůrcem sochy, kterouž dal postavit purkrabí Frant. z Colletu r. 1710, jest Ferdinand Brokoff. — Před sochou bývala postavena pro jednoho muže malá zděná strážnice vojenská (ve slohu gotickém!), jež zakrývala všeck ozdobný podstavec a teprve v minulém století byla odstraněna.

VII. Sv. Václav. Na nízkém podstavci tvaru válcového stojí sv. Václav v šatu sice knížecím, ale naprosto nepřiměřeném, s knížecí korunou na hlavě. Hlavu má vypjatou; v levici drží hůl maršálskou (!), v pravici praporec. Podstavec má při hořejším okraji ozdobný pás a festony, jež drží dva amoretti. Třetí, objímají feston pravici, volně ležímo (!) vznáší se ve vzdachu a levou rukou drží draperii, obtočenou kolem dolní polovice podstavce, v níž jest vytesáno věnování: »Sancti Wenceslai Bohemiae ducis et batroni (!) honori Wenceslaus Ernestus Marquard de Hradek, sacrae caesareae regiaeque majestatis consiliarius iudiciorum cameralici et feudalis assessor nec non viceiudex in regno Bohemiae dicavit«. Jako celek, tak zvláště pozadí jest pestrým skladem anachronismů: římské fasces snoubí se tu se zbraněmi husitskými a válečnou zbrojí všech dob. Před podstavcem leží dvojocasý lev, tvářící se dosti spokojeně, na hlavě s korunou neznámého tvaru. Na pravo i na levo jest po nízkém bizzarním podstavci, kde na každém oblaku stojí velký okřídlený anděl. Levý anděl ukazuje levicí vzhůru, v pravici má ratolest palmovou; anděl v pravo stojící drží oběma rukama velký štit s orlicí. Celek nejeví vůbec důvtipu uměleckého, ani pojatí, ani zpracováním. Povodní r. 1784 dne 29. února před polednem byla hlavice pilířová, na níž socha stála, poškozena zle tak, že jeden z andělů sřtil se do vln a socha

hrozila sesutím. Proto byla socha přenesena na Hradčany a postavena poblíže západního vchodu do král. hradu u kaple P. Marie Einsiedlské, jež stávala v nynější ohrazené prostoře se slouolem mariánským mezi vyústěním nových schodů zámeckých a hradební zdí kláštera Kajetánů. U této kaple stávala do r. 1784 socha sv. Ludmily, jež byla dána na most místo sochy sv. Václava a dosud tu stojí. Tvůrce i dárce její znám není. Socha sv. Václava, nyní na Hradčanech, byla sice opravována, ale dnes jeví se jako velmi chudý zlomek. Socha jest prací sochaře Octaviana; byla postavena r. 1715 nákladem Václ. Arn. Markvarta z Hrádku, cís. rady a místosudího v království Českém.

VIII. Sv. František Serafinský. Světec stojí na prostředním vyšším podstavci, oděn v roucho řádové. Zraky má obráceny k nebi, v pravici drží dvojitý kříž z červeného mramoru, v levici zavřenou knihu a růženec. Na nižším podstavci v pravo i v levo jest po velkém okřídleném andělu; v levo stojící opírá se pravicí o štit s plastickou allegorií pěti ran Kristových, druhý anděl opírá se levicí o štit s polovypuklým obrazem ruky Kristovy, skřížené s rukou světcovou, uprostřed kříž. Každý podstavec má z předu štit z červeného mramoru, v němž vyryt a vyzlacen nápis s chronogramem 1708. Sousoší, jež jest výbornou prací Ferd. Brokoffa, postavil řád kapucínů r. 1708 nákladem Václ. hraběte ze Sternberka. — Sousoší již na mostě není. Socha sv. Františka, bez kříže v rukách, opravená r. 1853, jest nyní umístěna ve výklenku zdi kláštera kapucínského na Josefském náměstí, oba andělé pak jsou postaveni v nádvorí před vchodem do kostela sv. Josefa tamže. Nynější sousoší sv. Františka Ser. na mostě Karlově, jež na paměť císařova uzdravení dal postaviti Frant. Ant. hr. Kolovrat Libštejnský r. 1853, pochodi od Emanuela Maxe.

IX. Sv. Vincenc Ferrarský a sv. Prokop. Na podstavci v levo stojí sv. Vincenc, oděn rouchem řádu dominikánského, s pozlacenou září kolem hlavy. Dvěma prsty vztýčené pravice křísi mrtvého, ležícího v rakvi, na jejíž čele jest vytesán kříž a vyzlacená slova: Resuscitavit 40. S pravé strany jest dáblem posedlý; světec z něho vyhání zlého ducha, kterýž z úst posedlého vylétá v podobě obludy s kouřem v tlamě. Před světcem klečí kající hříšník; nepodobá se — jak praví Kamenický — že by měl v ruce nějakou »disciplinu«. Vedle něho pak leží nemocný. V pravo na podstavci jest sv. Prokop v hávě opatském, s mitrou na hlavě a svatozáří. Pravici tiskne k prsům kříž (nikoliv dvojitý, jak podobalo by se podle obrázku; domnělé druhé rameno kříže jest ve skutečnosti spona na pláště); v levici má opatskou berlu (nyní zlomenou tam, kde ji rukou drží), kterouž potírá dábla, svijícího se u nohou jeho.

Podstavec má půdorys kruhové výseče, jejíž okrouhlá strana jest obrácena k řece. Skomolené boky jsou ozdobeny pilastry s karyatidami: v levo Saracén v turbanu, uprostřed žid, v pravo satan s mocným ohonem. Pole mezi krásnými karyatidami jsou

všecka vyplněna polovypuklými obrazy: mezi Saracénem a židem jest obraz posledního soudu, mezi židem a satanem viděti, kterak sv. Prokop oře čertem, zapřaženým v pluh. Kroj Saracena i žida jest pro tehdejší dobu velmi typický. Pilastry mají vtesány vyzlacené nápisy; pod Saracénem: 8000 Saracenos ad fidem catholicam, pod židem: 25000 Judaeos ad Christum, pod satanem: Daemones domuit. Na podstavci shora nad karyatidou se židem drží andílek štíť s vyzlaceným nápisem: S. S. VinCentIo FerrerIo et ProcopIo BlnIs patronIs D. D. D. Pod tím na obrubě podstavce umístěn štítek se znakem thunovským, nahoře s korunou. V levo od něho jest do okraje podstavce vtesán vyzlacený nápis, dotýkající se počtu nevěrců, jež tito svatí obrátili na víru: Convertit 100000 peccatores. Sousoší bylo postaveno r. 1712 nákladem Romeda hr. z Thunů. Ač za karyatidou satana na zadní straně, k řece obrácené, jest vtesán nápis »Opus Joan. Brokoff«, přece návrh a patrně i provedení pochodi od Ferdinanda Brokoffa. — Pod sousoším sv. Vincence Fer. a sv. Prokopa na zhlaví pilířovém jest stíhlý, čtyřboký, asi 2 m vysoký sloup **Rolandův**, obecně zvaný Bruncvíkem. Každá ze čtyř stěn má v bohaté gotické kružbě polovypuklou postavu, držící v ruce otevřený závitek pergamenový. Na vrcholu sloupu jest socha mladého muže v brnění, hledícího na most. Pravici opírá se o meč, zatknutý v zem, levici o štít se znakem staroměstským; v zadu u nohou leží lev, požírající kořist. Socha jest patrně symbolem pravomoci celní a obchodní na řece Vltavě. Kamenické značky na zhlaví pilíře tvarem svým shodují se s některými znameními na staroměstské i malostranské věži mostecké i lzé podle slohu pozdně gotického důvodně mítí za to, že sloup Rolandův povstal koncem XV. století za Vladislava Jagellovce. O tom svědčí staroměstský znak, jež v této podobě známe teprve po r. 1475.

Švédskou střelbou roku 1648 byla uražena hoření polovice sochy až ke kyčlím; znova pak byl sloup i se sochou opraven podle návrhu architekta Josefa Mockra roku 1886 sochařem Ludv. Šimkem tak, jak spatřujeme jej dnes. Staré zhlaví pilířové se všemi (11) značkami kamenickými, kusou sochou Rolandovou a lvem za ní, znakem staroměstským i celým sloupelem jest nyní uloženo v Městském museu pražském.

X. Sv. Mikuláš Tolentinský. Světec je v rouše rádu poustevníků Augustiniánů, s pozlacenou září kol hlavy. Pravici podává svěcený chléb, v levé ruce drží pozlacenou ratolest olivovou. Šat jest na prsou ozdoben šesticípou pozlacenou hvězdou. S pravé strany stojí před světcem andílek, držící oběma rukama koš s chlebem. Na okraji koše jest vtesán nápis: HIC panIs MeDICVs. Na podstavci jsou dva štíty s vyzlacenými nápisami. V hořejším, oválném, jest napsáno: FIdeLIVM ConsoLatori, v dolejším: Divo Nicolao de Tolentino prodigiosa sanguinis emanatione paneque benedicto miracula patranti sacram. — Tvůrcem sochy jest Jeronym Kohl

se synem Janem Bedřichem; byla postavena r. 1708 nákladem poustevnického řádu Augustinianů.

XI. Sousoší sv. Luitgardy. Praví legenda, že sv. Luitgarda chtěla vdáti se hlavně z pobídky otcovy. Kdysi za návštěvy u ženicha zjevil prý se jí Kristus, pnící na kříži se zejícími ranami, a kárvě pravil, kterak může nepočestnou láskou svou obnovovati jeho rány. Sv. Luitgarda uchýlila se pak do cistercienského kláštera sv. Kateřiny a stala se světicí. Zmíněné vidění představuje naše sousoší. Na podstavci, obklopen oblaky ční kříž s Ukřízovaným. Kristus přibit za nohy a levou ruku, skloní se k osleplé světicí, objímaje ji pravou rukou. Sv. Luitgarda objímá pravici nohy Kristovy, levicí kříž. V oblacích jsou jásačící andílkové. Štít na podstavci nese vyzlacený nápis: *Sancta LVdgardis ordinis Cisterciensis.*

Po pravé straně podstavce jest vyzlacen nápls: *Vivificum latus exugit cor mutuans corde. Ex brev. ad XVI. Junii. Se strany levé jest nápis, taktéž vyzlacený: Christi crucifixi constricta brachio.*

Sousoší jest prací Matyáše Brauna, jemuž nákres návrhu učinil malíř Petr Brandl. Náklad na sousoší, postavené r. 1710, vedl opat kláštera cistercienského v Oseku Eugen Tyttl, který určil i zpracování výjevu.

Sochař i malíř, oba slavní, společnou prací vytvořili dílo, jež vyniká jak neobyčejně krásným pojetím myslénky, tak i vskutku uměleckým provedením a náleží k nejcennějším památkám pražského sochařství barokního.

XII. Sv. Vojtěch. Světec stojí na čtyrbokém, kosmo na most postaveném podstavci; jest oděn hávem biskupským, na hlavě má mitru. Pravici má poněkud vztýcenu; levicí, v niž drží knihu, obepíná pozlacenou berli biskupskou a veslo, kterýmž prý byl týrán, převážejí se přes Labe u Neratovic. Podstavec nesou dva andílkové. V průčelním boku pěkně ozdobené hoření polovice drží dva andílkové korunovaný štít se znakem dárkovým. V obou předních polích spodní polovice podstavce jest vytesán vyzlacený nápis: *MarCVs de IoaneLLI regiae antlquae VrbIs pragenae ConsVLarIus pVbLICo CVLtVI eXposVI. Sochu dal postavit Marek Joanelli, radní staroměstský, r. 1709. V hořejší části podstavce na levo jest vtesáno >fecit Joannes Brokoff<; Ekert připisuje sochu oběma Brokoffům; jest menší ceny umělecké i pochodi patrně jen od Jana Brokoffa.*

XIII. Sv. Felix z Valois, Jan z Matty a Ivan. Podstavcem jest mohutný skalní balvan. Nejdolejší jeho část zabírá vězení z tesaných kvádrů budované se třemi ke kůlu řetězy připoutanými křesťanskými zajatci Saracenů, kteří spínají ruce. Zvenčí z pravé strany doráží na uvězněné pes s vyceněnými zuby. Vězení, opatřené železnou mřeží a závěsným zámkem, s levé strany střeží Saracén s turbanem na hlavě, opásaný zakřiveným mečem. Levou rukou jest opřen o vězení, v pravici drží za zády kopí; vzpurně

hledí na sv. Felixe, stojícího na skále v pravo nad vězením. Světec pravou rukou drží velký štit s polovypuklým obrazem okřídleného anděla v rouše rádu trinitarského s červenomodrým křížem na prsou, který drží na řetězu zajatého bělocha a černocha. Pod štítem v levo jest štítek s pozlaceným znakem thunovským, v pravo štítek s vyzlaceným nápisem: *Ioan. FranC. Ios. e CoMIIBVs De ThVn f. f.* V pravo klečí zajatec, jemuž sv. Felix snímá pouta. Nahoře na skále v levo stojí sv. Jan z Matty v pravici se zavřenou knihou, na niž jest položen biret; v levé ruce má řetězy s pouty. Tímto skupením zobrazen jest sen, kterýž měli světcové, aniž se znali, a který byl podnětem k založení rádu trinitarů, jehož úkolem bylo vykupovati křesťany ze zajetí Saracenů a Turků. Proti sv. Janu z Matty v pravo klečí sv. Ivan v hábitu poustevnickém, přepásán, maje k bedrám připjatu nádobu na vodu; u levé nohy jeho leží laň, proklaná opeřeným šípem. Sv. Ivan nemá souvislosti ani se sv. Janem z Matty, ani se sv. Felixem z Vallois; umělec umístil zde jeho sochu jen pro dosažení větší působivosti celku. Ze skály pod sochou sv. Jana tryská pramen, u něhož stojí jelen s červenomodrým (ted' pozlaceným) rádovým křížem trinitarským mezi parohy. Skupení jest zakončeno nad hlavami sv. Jana a Ivana allegorií božské trojice: pozlacenou tříhrannou září. Na obrázku jest v záři viděti vepsané jméno světcovo. Ale není lze z toho vypořazovati, že jména skutečně tu bývala, neboť na jiných, taktéž soudobých obrázcích sousoší jsou napsána buď vedle záře, nebo nad ní. U nohou sv. Felixe i Jana leží pozlacená koruna a žezlo jako odznak jejich knížecího původu. Sv. Felix a Jan z Matty jako zakladatelé rádu trinitarského mají na pláště na prsou kříž v barvách rádových, jehož kolmé rameno jest červené, příčné modré. Tím vysvětlíme si i nevyzklé zbarvení kříže na prsou anděla ve štíte nad vězením i kříže u jelena mezi parohy. Nejvrchnější kvádr v levo od vězení má vyzlacený nápis: *LiBerata a ContagIone patria & ConCLVsa CVM GaLLIs paCe.* (Postaveno, když vlast byla zbavena nákazy po míru s Francouzi.) Německý nápis na kvádrnu sousedním svědčí, že veškerý sochy mostecké byly opravovány r. 1854 za purkmistra Wanky. — Sousoší dal postavit r. 1714 Frant. Jos. hr. Thun; jest znamenitou prací Ferdinanda Brokoffa, třeba že na skále v levo za Saracénem jest vytesáno »opus Joan. Brokoff«. — Tímto sousoším končila výzdoba levé strany mostecké r. 1714. Od sousoší až k celnici na Menším městě pražském bývaly na mostě krámkы obchodníků (viz str. 147), jichž sborením bylo místo uvolněno. Roku 1858 byla sem postavena nová **socha sv. Václava** nákladem rodiny Klárovy na pamět 25ti-letého trvání (připadajícího na r. 1857) ústavu slepcův pod Bruskou. Socha, k níž nákres učinil malíř Führich, jest prací sochaře Kamila Böhma.

Zprávy o umělcích, jichž pracemi vyzdoben Karlův most.

Petr Jan Brandl. Brandlův otec Michael, krejčovský tovaryš, pocházel z Falknovska. Dne 25. listop. 1659 oženil se s Alžbětou Hrbkovou ze vsi Přestanic; 10. pros. 1661 obdržel měšťanské právo na Menším městě pražském. Syn Petr narodil se r. 1668 a byl 24. října pokřtěn podle kmotra, J. U. Dra Petra Bydrmona (Biedermann). Jeví více vloh k malířství než ke studiím; zanechav škol vstoupil ve věku 15 let do učení k dvorskému malíři pražskému Janu Schrötovi. Již po čtyřech letech převyšil očekávání mistrovo a svých přátel. Schrötter svěřil mu zhotovení oltářního obrazu, jež Brandl v konceptu namaloval za jediný den. Mistr, ač práce se mu zamítala, činil proto výtky Brandlovi, kterýž popuzen opustil Schröttra a počal pracovati na vlastní pěst. Znamenitou příležitost ke tvoření poskytla Brandlovi tehdy proslulá královská obrazárna v Praze, řízená Schrötrem. Zde studoval techniku nejslavnějších mistrů a pořídil některé kopie zručně tak, že bylo nesnadno rozeznati je od originálův. Mimo kopie maloval Brandl i podobizny a obrazy náboženské, jež neobyčejně se líbily a byly stavěny na roveň s výtvary Škrétovými. Ještě nyní — píše Dlabač r. 1815 — jsou v Praze a ve Vratislavě některé Brandlovy obrazy, jež po úsudku znalců vynikají živým koloritem, správnou kresbou, uměleckým seskupením osob, smělostí i jakousi nedbalostí uměleckou. Barev Brandl nešetřil; jeho vytříbenost vкусu i jakost prací byla obdivována tím více, poněvač nebyl v cizině a vzdělával se jen doma. — Dne 21. listop. 1693 oženil se s Alenou Františkou, dcerou zemřelého měšťana na Starém městě pražském a malíře Jana Bartol. Glossa (Klosa), ale manželství nebylo šťastné. Praví se, že Brandl stal se i účastníkem při zlatých dolech v Jílovém, při čemž utrpěl ztrátu. Zemřel 4. září 1731 v Kutné Hoře u věku 64 let. Není správno, že Brandl zemřel na hnojišti. Rád prý pil nad potřebu a byv »U Mědínků« (nyní »U koně«) raněn mrtvici, byl vynešen na slámu pod kůlnu a omýván. Mylná jest i zpráva Dlabačova, že Brandl zemřel u veliké chudobě. Na sklonku života ovšem bohat nebyl — hlavně vinou nešťastného sňatku —, ale majetkové jeho poměry byly lepší, než se myselelo. Sotva býval by pohřben s velkou okázalostí. Pohřbu súčasnila se všecka městská rada, mnichové řádu cisterc. kláštera ze Sedlce, kolej jesuitská z Hory a 300 horníků s planoucími kahanci. Jest pohřben v kostele P. Marie na Horách Kutných. Zmiňujeme se o Brandlovi proto, poněvač podle nákresu jeho vytvořil Braun velkolepé sousoší sv. Luitgardy.

Braun Matyáš narodil se v Inšpruku r. 1684 z mnohočlenné úřednické rodiny šlechtické, ale sám praedikátu neužíval. Otec nemohl poskytnouti synům vzdělání, stavu přiměřeného, i nezbývalo, než aby oddali se jednak obchodu, jednak umění. Matyáš oblíbil si sochařství; pobýv u některých slavných mistrů v Italii docílil čestných úspěchů. Navrátil se domů shledal, že tu nemůže

uplatnit své umění i chtěl odebrati se jinam. A přála mu náhoda. Nadšený český mecenáš hrabě Frant. Ant. Spork, davar. 1704 dceru svou Eleonoru do kláštera v Bozenu, seznámil se s Braunem a vyzval jej, aby buď hned či příštího roku přijel na statky hraběcí. Z počátku pracoval Braun pro hraběte na Kukusu, kde provedl velkou řadu sochařských prací. Pak odebral se do Prahy, kde byl vyhledáván přátely umění. Eugen Tyttl, opat kláštera cistercienského v Plasích, objednal od Brauna sochu sv. Luitgardy pro Karlův most, jejíž nákres zhotovil malíř Petr Brandl. Roku 1711 pořídil Braun pro týž most sochu sv. Ivona. Dobrá pověst rozšířila se o Braunovi tak, že za několik let pracoval i v Drážďanech, odkud byl povolán do Vídně. Císař Karel VI. jmenoval jej dvorským sochařem. Ale ve Vídni Braunovi nesvědčilo i vrátil se do Prahy, podržev titul dvorního sochaře. Zde pracoval pro hr. Vrtbu, Kolovrata, Černína, Buquoye a Gallasa. Posledním dílem jeho je socha Karla VI. z bílého mramoru. Sotva ji dokončiv onemocněl a zemřel 16. února 1738; byl pohřben do hrobky v kostele sv. Štěpána na Novém městě pražském. — Braun byl znamenitým umělcem; ale největší hodnotou vynikají díla, jež pracoval za spolupůsobení buď malíře či architekta.

Brokoff Jan narodil se r. 1652 ve Spišské Sobotě na uherském Slovensku. Vyučiv se doma, toužil po zdokonalení i vydal se přes Prahu do Řezna; ale našed u některého mistra vhodnou příležitost ku práci setrval v Praze za pět let. Potom strávil dva roky u Matyáše svob. p. z Vuňšiců v Ronšperku, kde podle modelu vídeňského dvorního sochaře Mat. Rauchmüllera vyřezal velkou dřevěnou sochu sv. Jana Nep.; podle ní pak ulil norimberský kovolijec Wolfgang Jer. Herold nynější sochu na kamenný most. Tehdy směli jediné katolíci provozovat samostatně živnost; proto i Brokoff přestoupil v Pivoni u Ronšperka r. 1682 k víře katolické, v níž osvědčil se nad míru horlivým. Svědčí tomu listina v městském archivu pražském, že Brokoff ukradl židovského hocha, jejž dal farářem u sv. Martina cvičiti u víře katolické. Brokoff pak žil s rodinou v Praze, kde u věku 66 let zemřel 28. prosince 1718 na vodnatelnost. Byl umělcem rázu prostředního. Pro Karlův most vytvořil sochy: sv. Norberta, Josefa, Barbory, Vojtěcha a bolestné Matky boží.

Brokoff Ferdinand Maximilián — nikoliv Jan Ferdinand, jak často bývá jmenován — byl synem předešlého. Narodil se v Praze r. 1688. Vyučil se sochařství u otce. Na omylu spočívá zpráva Dlabačova, že za příčinou zdokonalení vstoupil k osvědčenému sochaři malostranskému Ondřeji Quittainerovi a s ním vytvořil r. 1708 znamenitou sochu božské Trojice na Vlaském náměstí. Tato jest prací Ferd. Geigera a Jana Oldř. Mayera. Ferdinand Brokoff vzdělával se jen doma, při čemž mu pokyny a radou velice napomáhal malíř Jan Ferd. Schor, professor architektury na pražské technice. Ferdinand Maximilián B. dokonalostí prací brzy předstihl svého otce Jana. Pro kamenný most vytvořil tyto sochy

a sousoší: sv. Františka Xav., Ignáce z Loyoly, Kajetána, Františka Seraf., Františka Borg., Vincence Fer. a Prokopa, Vítu, Jana z Matty, Felixe z Vallois a Ivana. Nevšední cenou uměleckou vynikají zvláště 2 nosiči (mouřeninové) pod balkonem hrab. Morzinů v Ostruhové ul. K dalším pracem Ferdinanda B. náleží skvostný náhrobek v kostele sv. Jakuba (vedle oltáře P. Marie) a dřevěný oltář v umrlčí kapli sv. Havla na St. městě pražském. V zahradě paláce hrab. Kolovrata-Novohradského v Praze postavil Ferdinand B. kamennou fontánu s figurou Herkula, potírajícího draka. Na dům »U Hopfenštoků« na Novém městě pořídil B. r. 1710 pěkný portál. Na tento dům byla později vsazena kamenná deska na paměť, že tu B. bydlel i zemřel. Věc spočívá⁷⁵⁾ na omylu; zde nikdo z rodiny B. nikdy ani nebydlel ani nezemřel. Otec i syn bydleli ve vlastním domě na Uhelném trhu (č. 421-I.), jenž stál na nároží Skořepky vedle Šturmů. Ferdinand B. převzal i nějakou velkou práci ve Slezsku. Ale vleklá nemoc plicní (souchotiny) přinutila jej k návratu do Prahy, kdež chorobě r. 1731 podlehhl. Byl s náležitou poctou pohřben v kostele sv. Martina na Starém městě (nyní č. 417-I.). Neušlo asi mnohemu pozorovateli soch mosteckých, že některé z prací, připisovaných Ferdinandu B., jsou opatřeny značkou otcovou (opus Joan. Brokoff). Věc tím se vysvětluje, že syn pracoval u otce, nemohl ani svých prací označiti jinak než jménem otcovým dotud, dokud sám samostatné dílny neměl. Teprve po smrti otcově (28. pros. 1718) mohl podepisovati sebe. Proto nechybíme, připíše-li veškery cennější práce zvláště po r. 1712. označené jménem Jana Brokoffa, jeho synu Ferdinandu Maxmilianovi,

Jäckl Matyáš Václav, sochař a měšťan Nového města pražského narodil se r. 1655. V mládí pobyl v Římě, Neapoli a Florenci, kde zdokonaloval se u vynikajících mistrů. Výučný list, vystavený Janem Brokoffem a Štěpánem Vorovcem (taktéž sochařem pražským) svědčí, že Jäckl již 12. dubna 1699 byl v Praze mistrem a měšťanem. Zemřel u věku 83 let r. 1738. Pro kamenný most vytvořil sochu sv. Anny a sousoší: sv. Bernarda, Dominika, Tomáše Akv. a P. Marie.

Kohl Jeronym, osvědčený sochař, narodil se asi r. 1632 ve Slavkově (Schlaggenwald) u Lokte. Dne 24. ledna 1675 nabyl měšťanského práva na Menším městě pražském. Jeho prací byl asi portál býv. slavatovského letohrádku na Smíchově a kašna, stávající kdysi v nádvoří téhož letohrádku, přenesená nedávno do sadů před kasárnami arciv. Albrechta na Smíchově. Z počátku pracoval u malostranského dvorního sochaře Arnošta Heidelbergra, kterémuž jest připisována i kašna z r. 1686 na druhém nádvoří královského hradu v Praze. Zpráva Dlabačova, že Heidelberg ještě r. 1686 žil v Praze, spočívá na omylu; té doby byl již mrtev. Kašna, opatřená značkou H. K. (Hieronymus Kohl) jest pravděpodobně taktéž prací Kohlovou. Pro vysoký oltář a dva oltáře postranní děkanského chrámu v Lounech, jež postavil Marek

⁷⁵⁾ Herainův výklad k St. Praze, 35.

Nonnenmacher, vyřezal Kohl r. 1701 sochy, za něž dostal 2800 zl. Jeronymu Kohlovi jsou připisovány i dvě sochy z r. 1708 na Karlově mostě: sv. Augustín a Mikuláš Tolentinský. Máme za to, že obě sochy jsou prací syna jeho Jana Bedřicha, taktéž dobrého sochaře. Důvody své opráme o testament, jejž učinil Jeronym Kohl 18. května r. 1709. Tam trpce stýská si do syna Jana Bedřicha, vyděduje jej a universálním dědicem stanoví syna Antonína, výborného mědiřjce. Jeronym Kohl zemřel u věku 77 let i lze pochybovat, že rok před smrtí ještě zabýval se většími pracemi. Jako u Ferdinanda Brokoffa, tak i zde označoval syn výtvory své jménem otcovým, byv u něho zainstnán.

Manželství Jeronyma Kohla nebylo šťastné. Od vdovy po Arnoštu Heidelbergovi dostal darem dům (na nových schodech zámeckých proti paláci slavatovskému) s podmínkou, že musí vdovu až do smrti opatřovati bytem a stravou. Vdova zemřela morem r. 1680 i nastaly pak spory dědické. — Dlabačův »Künstler-Lexicon« má o Kohlovi jen několik slov, nevýznamných. Skorem celá naše zpráva o Kohlovi jest čerpána z Herainova výkladu ke Staré Praze, str. 16.

Mayer Oldřich narodil se ve Vídni r. 1666. Záhy odebral se do Prahy. Seznámil se s vynikajícími sochaři Ondř. Quittenairem, Mat. Braunem a oběma Brokoffy; pomocí jich zjednal svým pracem značné oblaby. Vstoupil do cechu umělcův a stal se 30. června r. 1712 měšťanem malostranským, kde bydlel v domě tak zvaném »Hlubokém sklepě«. Osvědčil se jako dobrý odborník. Pro Karlův most vytvořil sochy: sv. Antonína Pad., Judy Tadeáše, Kosmy a Damiana; společně s Ferd. Geigrem pořídil r. 1712 morový sloup na Menším městě pražském. Mnohé práce Mayerovy jsou v některých sídlech české šlechty a v kostelích. Zemřel 12. prosince 1721 u věku 55 let a byl pohřben v kostele sv. Jana v Oboře na Menším městě pražském.

Mendel Bernard. O tomto sochaři (psaném i Mendl, Mändel, Mandl) jest velmi málo zpráv; nevíme ani, kdy a kde se narodil, ani kdy zemřel. Až dosud jediný náš Dlabačův »Künstler-Lexicon« z r. 1815 uvádí v díle II. na str. 299 zprávu Schallerovu, že Mendel byl dvorním sochařem v Salcburku a že pro Karlův most v Praze vytvořil r. 1714 mramorovou sochu sv. Filippa Benitského. Více nenalezli jsme ani v Müllerově a Singrově »Allgem. Künstler-Lexicon« z r. 1896—1901. Teprve »Salzburger Künstler-Lexicon« od Benedikta Pillwicina z r. 1825 uvádí, že Mendel byl synem kolářovým z Čech. Ač příbuzenské svazky způsobily, že Mendel trvale usadil se v Salcburku, přece i potom zůstal ve stálých styčích s vlastí.

Mnohé zprávy v monografii Alberta Ilga⁷⁶⁾ dosvědčují, že Mendel byl umělcem vynikajícím i hledaným. Nejcennějším dílem

⁷⁶⁾ Die Fischer von Erlach, I. Vídeň, 1895, 211 a sl., 242.

jeho jest socha sv. Ondřeje v býv. stejnojmenném kostele v Salcburku. Výtvary svými ozdobaoval hojně stavby veřejné, soukromé i církevní; mnoho soch a prací plastických pořídil pro stavby, jež podnikal proslulý stavitel Jan Bernard Fischer z Erlachu.

* * *

Bohatá umělecká výzdoba mostu způsobila rozruch nejen u nás, ale i v cizině. Není divu, že, jakmile výzdoba byla dokončena, hned vyskytlo se o mostě Karlově několik publikací obrázkových, ceny velmi rozdílné. Jsou to hlavně práce Neuräutterova, Kamenického, Wellebova a Wussinova, o nichž krátce se zmiňujeme.

Neuräutter Augustin: Statuae pontis pragensis. Das ist: Der weit- und breit- berühmten Prager Brücken von verschiedenen Woh-thätern und Verehrern der lieben heiligen Gottes herrlich angegebene und von trefflichen Bildhauern künstmässig auffgeföhrte Säulen-Bilder. Mit sonderen Fleis entworffen und in Kupferstiche herausgegeben von —, Bürgern und Kupferstechern der königl. alten Hauptstadt Prag. Praha, bez letopočtu, (r. 1714) ve foliu.

Úplně shoduje se s pravdou, co vydavatel napsal na titul díla: že obrazy jsou navrženy s obzvláštní péčí. Obrazy (mědirytiny) počtem 28, v rozměru $31 \times 21\text{ cm}$, jsou provedeny neobvyčejně pečlivě a jak nejvěrněji. Neuräutter nelitoval nákladu; obrazy dal kreslit skutečným mistrům jako byli malíři: Jan Jiří Heinsch, Karel Kulík, pak Karel Tessauer a A. Rocca. Jméno každého z kreslích jest vždy na obraze uvedeno.

Máme-li obvyklé »delineavit« i zde vykládati si tak, že kresbu pro dílo pořídil ten který podepsaný umělec, pak by mezi illustratory díla Neuräutterova byl čtyřikrát zastoupen i Ferdinand Brokoff. Ale spíše máme za to, že Brokoff zapůjčil vydavateli původní kreslené návrhy, podle nichž pracoval modely svých soch mosteckých.

Na některých obrazech jest mimo jméno kreslívovo i udáno, kdo jest tvůrem sochy. Nehledíce k některým odchylkám považujeme dílo Neuräutterovo za vzornou publikaci uměleckou, jež jediná mohla by býti vítanou pomůckou při opravě soch mosteckých. Litujeme, že výborné obrazy nejsou provázeny popisem, který jistě taktéž byl by vzorným.

Wussin Kašpar: Beschreibung der steinernen Brücke in der königl. Hauptstadt Prag in Königreich Boehmen sambt denen darauf stehenden Statuen. Vydáno v Praze, bez udání kdy, (asi 1715) ve čtvercovém formátě.

Spisovatel podává nejprve stručné dějiny mostu, pak životopis světce, stručný, neúplný popis sochy a čí nákladem byla postavena. Tvůrců soch mimo ojedinělé případy neudává. Obrázky, provedené mědirytitem u velikosti $14,5 \times 10,3\text{ cm}$ jsou pracovány velmi neuměle; podobá se, že pochodí asi z téže ruky, jako v díle Kamenického. Neumíme pověděti, proč do díla, jednajícího jenom o kamenném mostě, spisovatel hned na začátek vložil vyobrazení

— taktéž řemeslná — tří sloupů pražských (staroměstského na rynku, býv. novoměstského a malostranského). Spis textem i obrazy je zcela bezvýznamný.

Kamenický Jáchym Jan: *Eigentlicher Entwurf und Vorbildung der vortrefflichen, kostbahren und weltberühmten Prager Brücken sambt deren darauff postirten Statuen, wie sie heutiges Tages das Ansehen hat.* Praha, 1716. Stran 278 v malé osmerce, 31 mědirytina.

Obsahuje stručné dějiny mostu, popis a vyobrazení jednotlivých soch s údaji, kdo a kdy kterou dal zřídit a kdo jest původcem, pak obširné životopisy světcův, zakončené vždy modlitbou. Životopisy světcův jsou obšírný a byly asi hlavním cílem auktorovým. Při popisech soch snaží se spisovatel vylíčiti veškery podrobnosti, ale shledali jsme, že často věc se mu nezdařila. Někdy pominul podrobnosti, jež nalézá se i na jeho obrázcích, jindy zase popisuje věc nesprávně. Obrázky jednotlivých soch zabírají plochu $13 \times 8 \text{ cm}$. Při zmenšení tak značném není lze žádati, aby byly vystiženy podrobnosti; ale mnohé věci mohl vyznačiti i při tomto malém měřítku. Obrázky jsou pracovány velmi neuměle a zhusta ani celkově nepřibližují se skutečnosti. Dílo není spolehlivé ani po stránce textové, ani obrazové, ač milerádi uznáváme i příli, i lásku, kterouž auktor práci své věnoval.

Welleba W. F.: *Die berühmte Prager Brücke und ihre Statuen in 37 Kupfern dargestellt mit Beschreibung und Legenden.* Praha, 1827. Stran 160 v malé osmerce.

Spisovatel podává nejprve stručné životopisy umělcův, vytvořivších sochy mostecké. Následuje popis a aesthetické posouzení každé sochy, rok jejího zřízení, jméno umělcovo i dárcovo, ovšem potud, pokud údaje spisovateli byly dosažitelný, a životopis světcův. Mimo sochy jsou tu i vyobrazeny: věž i oblouk z mostu Juditina, brádáč, sloup Rolandův, jakož i kamenické značky na jeho patce, mříž označující na mostě místo, odkud prý Jan Nep. byl svržen do Vltavy a staroměstská věž mostecká. Vyobrazení, jež kreslili Ringel a F. X. Ginzel, ryl do mědi Želízko (Selisko), jsou asi též hodnoty, jako v díle Kamenického. Ale pokud jde o nápisy na sochách, počítal si Veleba pečlivěji. Postřehl, že nepatrny rozměr obrázků nepřipouští, aby tu mohly být vyznačeny veškery nápisy, na soše umístěné; označil tedy plochu na obrázkou jen písmenou, kterouž pak označil i nápis, zařaděný do textu. Byť i obrázky nevyhovovaly, přece dílo jest v mnohém ohledu velmi užitečné.

Malíř Bedřich Wachsmann vydal r. 1860 lithografované obrazy 8 soch mosteckých (poškozených), jichž však dopídit jsme se nemohli. Nejen tato díla domácí, nýbrž i některé publikace z ciziny jsou zřejmým dokladem velikého obdivu nad mostem Karlovým. Jsou to: »Statue pontis pragensis honori ac venerationi S. S. coelitum sumptibus illustrium virorum insigni artificum opera erectae, nunc iconismis aereis exhibitae ad Joh. Andr. Pfeffel.« (Bližších údajů nevíme.)

•Statuae pontis pragensis a diversis benefacteribus et cultoribus dilectorum sanctorum Dei magnifice inventa et a celleberimis statuariis artificiose elaborata simulacra, excosa et edita a Martino Engelbrecht Augustae Vind.« (Augšburg, bez letopočtu.)

Spisů těchto prohlédnouti jsme nemohli. V kterém s díle francouzském, vydaném r. 1649 v Amsterodamě, (uvádíme citát Schottkyho •Prag« II. str. 1.) praví se, že nižší most v Evropě ani délou, ani krásou nevyrovnaná se mostu Karlovu. Angličan Pococke prohlásil r. 1745, že kamenný most v Praze jest v Evropě nejhezčím.

O veliké umělecké i historické hodnotě mostu Karlova sporu býti nemůže. Ale jest věru s podivem, že některá část pražského obyvatelstva nic nedbá ani minulosti, ani krásy této památky, usilujíc o zhanobení a zkáze její vrchním vedením dráhy elektrické. Doufejme, že nebude potřeba obnovovati boje proti zamýšlenému vandalismu, i že láska k památce tak vzácné zvítězí nad potřebou jen domnělou a škodlivou, i že slavný Karlův most bude nejen doplněn chybícími sochami, ale že nedotčen vandalismem ještě za dlouhé věky přetrvá k potěše naší i budoucích.

Archaeologický nález v Želkovicích.

S tímto titulem vydal p. ředitel J. Felcman zprávu o nálezu v Památkách archaeologických XIX. str. 168.—174. Ježto jeho článek, hlavně v závěrech, závažně uchyluje se od mé zprávy, podané dne 27. března r. 1901 na valné hromadě »Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze«,¹⁾ jinak však ji též doplňuje popisem nálezů, učiněných po mém bádání, uvádím k posouzení výtek článek ten, jak bylo třeba, u výtahu. Své doplňky k tomu připojuji v poznámkách a na konci. Tato má zpráva je i doplňkem zprávy sbírek při Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze za rok 1901, jak oznámeno v »Časopise Společnosti« roč. X. str. 38.

»Bylo to na jaře letošního roku 1900, kdy roznesla se . . . zpráva, že na velkostatku želkovickém . . . učiněn byl značný archaeologický nález, proto také neváhal jsem odebrati se na místo nálezu, a tentýž, jakož i okolnosti, za jakých byl učiněn, vyšetřiti. Ač různí nepovolení lidé a obchodníci se starožitnostmi o rozebrání a zašantročení nálezu se pokoušeli, podařilo se přec . . . nález ten celý (?),²⁾ pro naše zemské museum zachovati . . .

Nad obcí Želkovicou rozprostřeny jsou . . . směrem s.-z. pozemky velkostatku želkovickeho. Parcelní č. 189 dělí na dva díly malý, částečně skalnatý hřbet, nesoucí č. parc. 187, týž jest posázen jehličnatým stromovím, kteréžto tvorí na vršku . . . háj. Poloha tato nese pojmenování »pod Chlumem«¹⁾ . . . a tu nájemce dvora p. V. Katz se rozhodl za účelem spojení obou částí parcely odstraniti uvedený hřbet (parc. č. 187) . . . Dozor nad touto prací obdržel šafář F. Petrlik, který také při odkopávání zmíněného vršku vším sobě dvou (!?) pohřebiš v lůně země uložených a nyní odkrytých. Jemu máme co

¹⁾ Zpráva správce sbírek za r. 1900.

²⁾ Tento nález není úplný, neboť jedna bronzová puklice jest — prostřednictvím obchodníka starožitnostmi — v rukou soukromých a jak zřejmo z celé další zprávy, též ony nádobky typu hradištného, o nichž se ve své zprávě zmiňuji, nebyly rovněž získány pro sbírky musejní, ba snad p. řediteli nebyly ani ukázány.

děkovati, že nález byl zachován tak, jak jest pohromadě, celý a nebyl jednotlivě roznesen (?), pan Petrlík nejen že věnoval nálezu samému tu největší péci, on i okolnosti nálezu důkladně pozoroval a tím je i umožněno vy tvořiti si správný (?) obraz o témže (sic).³⁾

Místo nálezu nese pojmenování »na vinici«⁴⁾ a tvoří parc. č. 187. Dnes jest půdou nevzdělanou. Při odkopávání země uhozeno v první řadě na kostry, uložené do prosté země a obložené pískovcem, pocházejícim z blízké Libomyše. Kostry byly uložené ve střední hloubce asi 70 cm pod povrchem . . . směr koster od západu k východu, byly položeny na zádech rovně natažené a ruce jejich byly rovnoběžně s tělem. Milodarů u těchto koster nenalezeno. Podobných koster dle tvrzení šafáře . . . vykopáno celkem 19. Dle okolnosti, jak jsem zjistil, dlužno za to mít, že kostry ty přináležejí do doby prvního křesťanství.⁵⁾ Na konci tohoto pohřebiště na okraji nalezena byla kostra v poloze skrčené . . .

Nedaleko tohoto místa, as ve vzdálenosti 50—60 m na straně opačné podélného hřbetu . . . nalezeny nové kostry, ve větši části uložené ve skrčené poloze.

Tato druhá (!!) část staršího pohřebiště tvoří tu nejdůležitější část náleziště želkovicckého.

Poloha pohřebiště. Pohřebiště rozkládalo se na svahu hřbetu směrem k Želkovicům a tvořilo pro sebe menší prostoru o 20 hrobech, které těsně na sebe přilehaly, hraby byly od sebe vzdáleny 1—1 $\frac{1}{4}$ m. Celkem tvořily, když i ne pravidelně, tož přece jakési řady . . . Ve vzdálenosti 2—3 m od kraje pohřebiště rozložena byla po celé délce jeho plocha, obsahující černou, více méně popelen promíchanou půdu a v ní celé, ale hlavně úlomky nádob bez veškerých okras, jakož i nádob silnostenných, zhruba pracovaných. I v tomto oddílu nalezeno několik kostrových hrobů v poloze skrčené.

Úprava hrobů. Veškeré hraby byly obloženy kamenem, avšak cizím . . . Obložení bylo pečlivě provedeno a v některém případě bylo provedeno i dližení hrobu.

Poloha koster. Dle sdělení šafáře . . . nalezeny jednotlivé kostry v poloze skrčené nejvíce na pravém boku položené . . . směr koster nebyl prý pravidelný . . .

Nález milodarů. Jak nahoře uvedeno, sousedila ve vzdálenosti 2—3 m od pohřebiště po jeho celé délce rozloha obsahující dosti značné množství střepů z různých nádob. Mezi těmito a na okraji této rozlohy nalezena veliká nádoba, arci již ve střepech, která nevykazovala nižádné okrasy.

V této nádobě nalezeno:

1. Dva kusy bronzových udidel . . .⁶⁾

2. Osm kusů bronzových puklic (faler) . . . Na čtyřech z těchto puklic nalézají se uprostřed nejvyššího (?) bodu bronzové knoflíky do puklic zatepané; ostatním čtyřem scházejí, ač dle direk tyto původně jimi byly opatřeny.⁷⁾

³⁾ Viz poznámku č. 5.

⁴⁾ snad »pod Chlumec«? — jak prve řečeno.

⁵⁾ Při některých z těchto koster byly patrně nalezeny ony nezvěstné nádobky hradištného typu, o nichž mi šafář prohlásil, že se nepamatuje, kde a jak byly nalezeny. Z toho vidno, že nemůže p. ředitel přesně spoléhat se na šafářovy výpovědi a uváděti je jako nezvratná fakta, zejména pokud jde o nález uzd.

⁶⁾ Viz vyobrazení v Pam. arch. č. XIX. tab. XXI. č. 2.

⁷⁾ Viz vyobr. v Pam. arch. č. XIX. tab. XXI. č. 8. Pan ředitel opakuje zde šafářovu domněnku, ničím neodůvodněnou, který, našed v zemi výše zmíněné kovové předměty a při nich shluk střepů, usoudil, že věci ty byly původně uloženy v rozpadlé nádobě. Ostatně střepy, které mi ukázal pan Katz, složené vedle jámy na hromádce, byly z několika nádob a pocházel z rozhodně z téhož místa nebo z nejbližšího okolí, poněvadž dle p. F. ona »rozloha obsahující dosti značné množství střepů z různých nádob«, která sousedila s touto vykopanou jámou, byla za mé tehdejší návštěvy dosud ne-

O dalších předmětech poznamenává p. ředitel, že »byly nalezeny po různou buď na pohřebišti (kostrovém?) samém, neb na prostoře, kde nalezeno nejvíce střepů (!). Šafář nemohl mu dopodrobna sdělit uložení jednotlivých kusů«.

Tak prý nalezeno:

,3 jeden železný úlomek jehlice s ouškovitým ukončením měřící celkem 140 mm^(?) (Pam. arch. tab. XXI. č. 1.).⁸⁾

4. Bronzová střela . . . (sub XXI. č. 3.).

5. Velký železný ohnutý nůž . . . (sekáč) (sub XXI. č. 4.), jehož střenka na začátku a na konci opatřena jest bronzovými pláštiky, které po obou stranách jsou krášleny jednoduchými vrytými kroužky . . .

6. Dvoje z bronzového plechu zhotovené kování (sub XXI. č. 5.), které snad bylo připevněno se stran na kožených postrojích.

7 Dva bronzové massivní kruhy (XXI. č. 6.) . . . Jsou též snad součástí bronzových udiel . . .

8. Dva kusy kulatých železných plíšků . . . Sloužily snad též co okrasné kování na postrojích.

9. Úlomek jednoho železného nože (sub XXI. č. 9.) . . .

10. Jeden malý železný nožík (XXI. č. 10.).

11. Jedna železná část skládající se ze dvou kroužků mezi sebou pevně železným válečkem spojených.

12. Jedna železná, dvoudílná část udiel . . .

13. Jeden malý železný kroužek, na kterém je navléknut krátký, železný úlomek závěsku tak, že dlužno za to míti, že i tento předmět tvořil část udiel nebo postroje.

Uvedené předměty tvoří jaksi rozházený inventář tohoto naleziště, o kterém nemožno nic bližšího říci (?).

Na nejvyšším bodu hřebene, již takřka u samé meze k parc. č. 189. směrem od s.-z. na samém okraji naleziště, nalezeno bylo dělníky ve hloubce as 50 cm pod povrchem mnoho kusů železných ráfů . . . Ráfy ty jsou čá-

tnkuta a nemohly tedy ony střepy snad tam být nalezeny a složeny na hromádku vedle jámy. Jedna nádoba mohla být z nich skoro celá sestavena — snad to byla ona, o níž se p. ředitel zmiňuje — avšak ta byla ornamentována. Jeden střep ornamentovaný z této hromádky si vzal p. Landa pro Museum, a divím se, proč p. ředitel se o něm nezmiňuje. Sám jsem sebral po Landovi tři ornamentované střepy, které jsem druhého dne ukázal panu prof. Píčovi a pronesl podivení, proč Landa nesebral všechn, z kterých bylo možno sestaviti skoro úplnou nádobu, která by zajisté napomáhala k přesnějšímu zařadění celého nálezu. Prof. Píč prohlásil se v tom smyslu, že toho není třeba, že jim stačí jediný střep k určení celého naleziště. Táži se, proč tedy pan ředitel v toliku střepech, o nichž se zmiňuje nepoznal ani jediného, který by nám stáří naleziště blíže určil?

⁸⁾ Na výkresu jest tato »jehlice« vyobrazena ve velikosti 247 mm s poznámkou, že jsou to $\frac{8}{5}$ skutečné velikosti; jest tedy v přirozené velikosti delší 410 mm! Na tuto »jehlici« pamatuji se s určitostí, neboť mi ji šafář předložil s ostatními bronzovými předměty. Na první pohled jsem poznal, že jest součástí hallstattského vozu. Abych nabyl jistoty, tázal jsem se dvakráte, byla-li skutečně nalezena s ostatními předměty. Po kladné odpovědi ptal jsem se (mysle totiž na ostatní součástky vozu), zdali ještě něco při tom bylo nalezeno. Když mi šafář záporně odpověděl, domnival jsem se, že vůz jest ještě v zemi. »Jehlice« tato byla příčinou, proč jsem našel ony železné zlomky kování vozovozného, pohozeného na dvoře pod dřívím. Zajisté každý nepředpojatý přízná, že bez důvodu bych si nepovídám želez, na prvý pohled bezvýznamných, jakých se v každém hospodářství leckdes dosti pouvaluje. Z toho viděti, jak možno spoléhati na výpovědi šafářovy, který prý »okolnosti nálezu důkladně pozoroval«. Jednomu z nás nemluvil pravdu. Myslím, že pravdivějším bylo to, co mi vyprávěl, neboť jsem s ním mluvil brzo po nálezu, kdy měl vše snad ještě v čerstvé paměti.

stečně ohnuté a opatřené dírkami pro hřeby a tvořily zajisté kování dvoukolového vozíku.

Úvaha:

Jak z uvedeného popisu vidno, skládá se nález ... ze tří částí, a sice:

1. Jak se zdá z hromadného nálezu bronzových udidel a z osmi kusů phaler, které byly uloženy hromadně ve velké hlíněné nádobě (?)
2. Z roztroušených různých předmětů od č. 3. až 13.
3. A konečně z nálezu železných ráfů.

Proto jeví se nutností, jednotlivé části nálezu vzít v úvahu, a pak tyto společně v celkovou úvahu sloučit. Nalezená bronzová udidla tvoří v první řadě nejdůležitější předměty nálezu ... pokud mně bylo možno v literatuře archaeologické párati, musím konstatovati, že podobných ... jsem u nás ani v cizině nenašel.⁹⁾

Z ostatních roztroušených předmětů jsou významné dva železné sekáče, které dlužno též vraditi do pozdní periody halstadtské ..

Nalezené železné ráfy od vozů zdály se mně na první pohled bezvýznamny, přec věnoval jsem tomuto nálezu pozornost a uschoval jsem je. Přispěním p. dra Piče shledali jsme, že podobné ráfy byly nalezeny ve Francii a Württembersku: tak v mohyle u Kappelu na Rýně ... Oproti názoru, že by tyto ráfy mohly být novověké, svědčí okolnosti ta, že jejich šířka je příliš malá ... Není tudiž vyloučena možnost, že i tento nález ráfů přináleží k ostatnímu želkovicckému nálezu, jak byl nalezen buď přímo, neb v bezprostředním okolí pohřebiště se skrčenými kostrami (!).

Shrneme-li nález želkoviccký v celek, můžeme s urcitostí tvrditi, že dlužno onen nález považovati co soudobý s nálezem v hrobech u Bylan, hlásící se k pozdnímu období kultury hallstadtské, která se jevi soudobou s kulturou gallskou. Pohřebiště želkoviccké stalo se tedy důležitým pro naši domácí prehistorii a to tím, že jest to druhý větší nález této přechodní periody.

* * *

Než přikročím k rozboru tohoto výtahu, dovolím si předeslati: V listopadu r. 1894 vypravil jsem se s přítelem MUDrem B. Vackem do Hostouně, probádat nekropoli mohylou, prostírající se na nezdělaném návrší, mezi Hostouní a Mirkovicemi, nálezející katastru mirkovicckému, užívanou nyní za pastviště. Při kopání bylo mi nápadno, že na každé mohyle, obyčejně v jejím středu, byly malé prohlubně, podobné jamám po vykopaných stromech. Na některé byla prohlubeň jedna, obyčejně ve středu, na jiných dvě, ba i tři. Při dalším kopání jsem seznal, že pod každou prohlubní vždy bylo kamenné jádro mohyl, pod ním rozmačkané nádoby a kovové milodary. Zajisté, že nad popelnici, postavené na zemi, byl původně sklenut sklípek z kamení, hlínou zasypáný, který časem se shroutil, a tím rozdrtilo se vše v něm uložené a na povrchu mohyl povstaly ony prohlubně.

A jen tyto prohlubně mi byly na některých místech vodítkem, kde byly mohyl stářím tak rozplzlé, že měly výšky sotva 15 cm, tak že pod trávou a mechem byly sotva znatelné. Pouze podle nich přicházel jsem na jednotlivé nálezy. Na př. zjistil jsem na nejvyšším bodu téhož naleziště, tvaru nepravidelně hrbolatého, že svahy jeho na všech stranách byly pokryty více rozlezlými mohylami, kde jedna do druhé nepravidelně přecházela.

Posledního dne jali jsme se prokopávat velkou mohylu, položenou na mezi, sahající jednou polovicí do pole a druhou na srázný svah meze. Průměr této mohyl byl 15-32 m. V jejím středu byla mísovitá prohlubeň průměru 4-70 m a střed této prohlubně byl 150 cm vysoko nad rovinou pole, kdežto její kraje 180 cm.

⁹⁾ Na N. V. Č. byla vystavena železná udidla, tvarom želkovicckým úplně podobná, při nich byly též puklice, totožné s želkovicckými, i kování vozu. Vše jsem našel v mohyle u Mirkovic na Domažlicku. Na tuto shodu upozornil jsem p. prof. Piče hned po svém návratu ze Želkovic a nechápu, proč o nich p. F. se nezmínuje; snad proto, že byly nalezeny v mohyle?

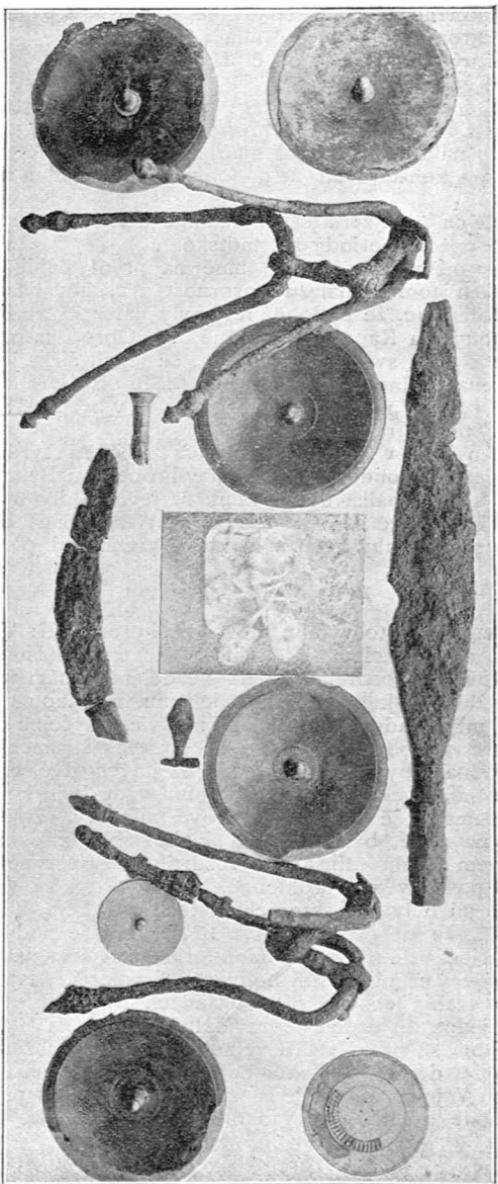
Kopáno směrem od svahu. Ve vzdálenosti 5·50 m od kraje uhodili jsme na spodku na železné kopí. (Obr. 10.) V témže směru ve vzdálenosti 1 m od kopí našli jsme pod kamením shluk železných předmětů, všelijak točených, při nichž byly bronzo-vé puklice. Vše, jak pochodem leželo, se-šinul jsem na kovový podnos, který byl při ruce, a opatrně vše očistiv, fotografoval jsem. (Viz střed obr. 10.)

Doma, při rozebrání tohoto nálezu, shledal jsem dvě železné uzdy, tvarem úplně podobné želkovickým — odli-šující se jen v ozdo-bách — a kromě toho šest velkých talířovi-tých puklic z bronzo-vého plechu, úzkého okraje (jak u talíře), který jest na vnitřní (lícni) straně zdoben. Tyto puklice jsou úplně velikostí i tvarem shodny s želkovickými (žel-kovicke puklice jsou bez okrajové ozdoby).

Každá z nich má uprostřed v nejniž-ším bodě lícni strany bronzový knoflík s hla-vičkou, který jest na rubu puklice ještě za-puštěn do zbytků ře-ménků dosud zachovalých a roztepán — patrná to ozdoba ohlá-vek. Ještě byla nalezena malá puklička s hlavič-kou (Obr. 10.)

V úhlhu as 45° v levo byla nalezena ve vzdálenosti 30—40 m, jiná puklička bronzová s tla-čenou ozdobou a dutá bronzová rourka ukon-čená miskovitě, podob-na svým ukončením nožkám uzd želkovic-kých.

V prvém směru, ve vzdálenosti 30 cm od uzd v okruhu 1·10 cm byly střepy rozmačka-ných nádob a v témže

Obr. 10. Nález z mohyly v Mirkovicích u Hostouně.

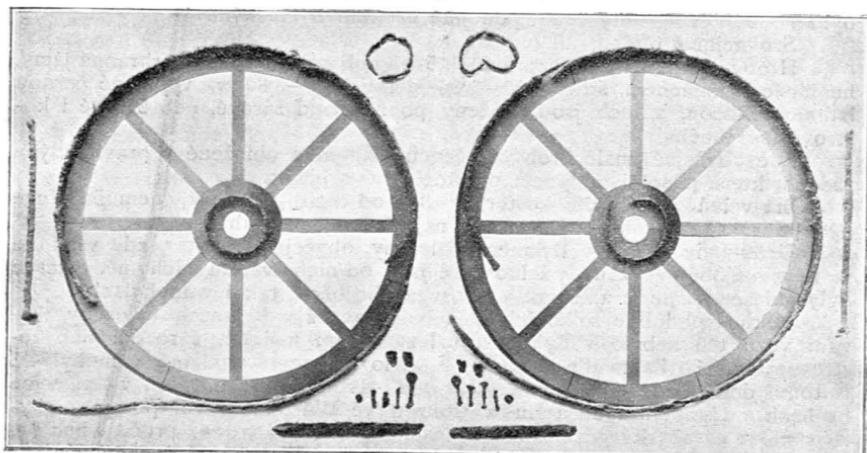
směru, ve vzdálenosti 130 cm od uzd narazili jsme na velké množství železných předmětů, roztroušených v kruhu asi 2 m. Odkopáním zjistili jsme obruce dvou kol, kování jejich hlavic a kromě toho dvě dvojice součástek kování

vozového, z nichž dvě součástky, na jednom konci opatřené očky, jsou téhož tvaru jako ona želkovicá železná »jehlice«. (Viz po stranách na obr. 11) Z toho čerpal jsem zdání, že uzdy při kladení do mohyly byly zavěšeny na konci voje vozové, poněvadž byly tak daleko od něho. V Želkovicích bylo kování vozové dle šafářova udání nalezeno »kousek dálé« od uzd a puklic. Jestliže jest jeho zpráva pravdiva, že ona část kování, kterou pan ředitel má za jehlici, byla nalezena s uzdami a puklicemi, pak byl vůz ten dosti blízko přistaven, jelikož jedna část jeho kování, při rozpadnutí vozu padla až k uzdám.

Ke konci připomínám, že jsem vykopal na témže nalezišti v jiných mohylách tři železné sekáče, shodné tvarem s želkovicckými.

Nyní k věci.

Prohlížeje u želkovicckého šafáře nález, ihned jsem si povšiml nápadné podobnosti předložených předmětů s mým nálezem; objev pohozeného kování vozového tím více povzbudil mou zvědavost a proto s potěšením do provázela jsem p. Katze k nalezišti.

Obr. 11. Součásti vozu z mohyly v Mirkovicích u Hostouně.

Došli jsme na nejvyšší hřbet, kde mi v jednom místě ukazoval p. Katz vybraný dolík, kde prý uzdy a vůz byl nalezen. Kolem prohlubně bylo vyházené kamení a stranou na hromádce střepy, které dle jeho tvrzení byly při tom nalezeny. Pátraje kolem oné vykopané prohlubně, spozoroval jsem, že jsou kolem na hrbolem povrchu různě nakupeny menší a větší rozlelé vyvýšeniny, právě jako v Mirkovicích v okolí nejvyššího bodu a na nich ony typické prohlubně po propadlých mohylových jádrech. Zvláště na jednu větší, položenou poněkud v levo asi v úhlu 45° od dolíku, jsem p. Katze upozornil a zároveň jsem s ním sdělil své zkušenosti z mohylového pohřebiště mirkovicckého. Když jsme prošli hájkem, upozornil mne p. K. na pole, položené na svahu tohoto návrší, směrem k Želkovicům (kde později objeven hřbitov skrčených kostér) a poznamenal, že při orání se objevuje mnoho střepů.

Našlo se již mnoho skupin mohylových, ale dosud ani jediného k nim příslušného sídliště, a tu mi napadlo, zda konečně na výše zmíněném poli není příslušné sídliště mohyl výše položených. Po návratu do Prahy odebral jsem se hned druhého dne do Musea k p. dru Píčovi, abych jej upozornil na důležitost tohoto naleziště. Dle referátu podaného jemu p. Landou, byly prý nalezeny mimo jiné drobné věci dva sekáče římské (!) potom v žárovém hrobě v nádobě dva bronzové předměty, neznámého tvaru (uzdy) a faléry, jaké prý

nosili vojínové na svém oděvu — dodal p. prof. Píč. O vozu se mu L. ani nezmínil. Vysvětlil jsem, že referát je pochybný, že se zde jedná o kostrové hroby z konce doby předhistorické a vzácný mohylový nález — uzdy s vozem. Při tom jsem mu připomenul svůj nález z Mirkovic, totožný s želkovicckým (který prof. Píč viděl na N. V. Č.) a upozornil jsem na další mohyly ...

Po čase, kdy vyjednání o získání předmětů želkovicckých pro musejní sbírky nevedlo k cíli, byl požádán p. F. o zakročení. Přišed na naleziště, prozkoumal je a podal o tom zprávu, dle které veškeré naleziště dělí se na dvě skupiny a sice:

1. na hroby kárované z konce doby předhistorické,
2. na hřbitov skrčenců, k němuž jak z celého sestavení referátu patrno, snaží se připojiti jako současné:

- a) onu kulturní vrstvu,
- b) nález uzd a puklic, jakožto příslušný hromadný nález v nádobě,
- c) onen »rozřázený inventář«,

konečně pak pochybný a nejistý nález kárování vozového.

Po přečtení tohoto referátu má čtenář dojem, jakoby toto naleziště bylo ne-li totožné, tedy velmi podobné hrobům bylanským.

Srovnejme obě:

Hroby bylanské jsou nepravidelně po poli roztroušené čtyrhranné jámy, neobloužené kamennem, šířky 2·20—2·36, délky 2·35—3·80 m, vyplněné černou班itou hlínou, v nich jsou uloženy pohřby buď žárové, neb žárové i kostrové (skrčené).

Zde obyčejně, malé hroby skrčenců, kamením obložené v pravidelných řadách, které působily dojmem pravidelného hřbitova

Ona velká jáma vedle kostera (2—3 m od nich) nalezená, nemůže přece být považována za hrob, ježto byla nejméně 20 m dlouhá.

Uzdy byly ovšem v Bylanech nalezeny, obyčejně u kostera, zde však dle p. F. v nádobě. Však uzdy želkoviccké jsou od nich tvarem odchylné, ostatně byly nalezeny i jinde a to jak v žárových hrobech, tak i v mohylách.

Puklice podobné želkovicckým nebyly rovněž v Bylanech nalezeny, kárvání vozu též nebylo v Bylanech nalezeno, ani v jiném žárovém neb kostrovém hrobě. Za to dle citátu p. F. bylo nalezeno v cizině v mohylách. K tomu dodávám dle Könnena nález vozů dvou- i čtyřkolových v knížecích hrobech v Hundenringen a Ludwigsburgu ve Württembersku, potom mohylový nález se zbytky vozu z Henveilesu. Jest mi záhadou, proč vůbec neuvádí nálezy kárování vozových z Čech. Kustos Franc našel úplně kárvání vozové v moře v okolí Plzně, prof. Píč uvádí ve svém díle »Čechy předhistorické« sv. 2. svátek obřuci v moře u Sovy na Bechyňsku, potom v moři na Hůrce u Sádky a konečně můj nález v moře u Mirkovic (chybně udává z okolí Strda — Národopisná výstava) a přiznává, že to byly opravdové (válečné) vozy, které byly bojovníkům dány do hrobu, tedy úplně, ne snad pouze kárvání nebo částečné vozů. O mých uzdách se zmínuje tamtéž, jako o podobných tvarech želkovicckých.

Jest s podivinem, když snad (?) ušly p. F. v Želkovicích netknuté mořby v okolí vykopané, že ušla jeho pozornosti nepatrná hloubka 50 cm, v níž byly rásy nalezeny, když sama kola měla průměr jistě jednoho metru. Jak byl potom celý vůz vysoký a jak si představuje, že moři býti ukryti v hrobě, jehož dno jest pod nynějším povrchem v hloubce pouze $\frac{1}{2}$ m? Jak moři tam přetrvali až po naše dny, aniž ho byl někdo již tehda, pokud byl v celosti neodstranil? Pravdě podobnější snad jest, že byl nad jámou nakupen páhorek, který po setlení dřevěných součástek vozových se propadl a deštěm a stářím rozlezl a snížil.

Proti vývodům p. Felcmanovým tvrdím:

Pohřebiště želkoviccké třeba zařaditi do tří dob, stářím od sebe odchylných, a sice:

1. na kostrové hroby skrčenců, dle způsobu pohřbívání spadajících nejsvíše do konce doby přechodní (z kamenné do bronzové) do předúněticke (o jámě, ježto není střepů po ruce, nemožno nám mluviti),
2. na pohřebiště kostrové (křesťanské) doby knížecí, konečně

3. na skupinu mohyl, rozložených na nejvyšším bodu a kolem návrsí z konce doby halstattské. To dokazují (pomineme-li oněch celých mohyl, které p. F. snad ušly (?)) a jichž existenci by bylo nyní marností jemu dokazovati).

1. uzdy s puklicemi podobně nalezené jako v Mirkovicích, pohromadě v sousedství střepů;

2. onen »rozřázený inventář« č. 3., 5.—13. (na číslo 3. se nepamatují, rovněž na č. 11., kteréžto poslední však může k celku náležet) nalezený podobně nejspíše v okolí uzd, jako jsem našel v Mirkovicích: kopí, nůž, ornamentovanou pukličku bronzovou a bronzovou rourku.¹⁰⁾

3. Konečně kování vozu, které bylo podobně jak v Mirkovicích v sousedství mezi kameny ostatních věcí nalezeno.¹¹⁾

Konečně ony dva sekáče, srovnáme-li je s mými nalezenými u Mirkovic.

Co týče se zařazení tohoto oddílu, souhlasím částečně s p. F., že totiž dlužno onen nález považovat co . . . hlásící se k pozdnímu období kultury halstattské, která se jeví (ovšem pouze na svém sklonku) »soudobou s kulturou gallskou« (= latenskou, považuje-li totiž pojmenování gallská za přesnéjší určení kultury, jinak zvané la Tène. Jestliže dle prof. Píče považuje tím i národ gallský, pak nemohu s ním souhlasiti, poněvadž mám po ruce ověřené hrobové doklady, dle nichž tato kultura zasahovala u nás do doby Kristovy i po ní, kdy u nás po Galley nebylo již sledu).

Dospěl pan Felcman k svým závěrům z neznalosti či úmyslně? Myslím úmyslně. Měla snad témto nesprávnými závěry býti potlačena moje výtka nad příliš samostatným jednáním Landovým a jeho nedostatečnosti v tomto oboru? Pan ředitel, který byl jistě informován p. drem Píčem o obou referátech. Landové i mé, kloní se ve své zprávě k referátu L. Když p. řed. F. tak důkladně celé naleziště ohledal a přesvědčil se o nepodstatnosti mé zprávy, proč jí nevyvrátil, proč se tak úzkostlivě vyhýbá zmínce o mohylách? Když mluví ve zprávě o vozu »oproti názoru, že by tyto ráfy mohly být novovéké . . .« (což nikdo netvrdil a netvrdí, — právě opak) proč nevyvrátil můj názor?

Z té příčiny, že Landa dal vůz pohodit, zmiňuje se o něm jako o pochybném nálezu. O všech nálezech poznamenává, v jaké byly souvislosti či v jaké vzdálenosti od sebe nalezeny — ale o vozu se pouze zmiňuje, že byl vykopán na nejvyšším bodu naleziště, ale jak daleko od druhých předmětů, hlavně od uzd, toho pominul. Ačkoliv jsem obhájil u prof. Píče své tvrzení o puklicích, že jsou to pouhé ozdoby postrojů koňských, proti jeho tvrzení, že jsou to ozdoby vojínů, přece dal, abych ani tu neměl pravdy, vyobraziti v Pam. arch. jednu z nich, obráceně, spodní stranou (rubem) nahoru, uprostřed s knoflikem vzhůru, ač má být tento vsazen na lícni straně puklice dole — tedy právě opačně. (Porovnej náš obraz č. 10. s vyobrazením v Pam. arch. XIX., tab. XXI. obr. 8.) Ostatně již z výkresu patrnó, že knoflik ten dobré nepříslíhá k puklici. Ačkoliv ve článku tvrdí p. F., že tyto knofliky jsou v puklicích zatepány, nemohl jsem to v Museu pod sklem kontrolovati, kde jest 7 puklic v chybnej poloze, dnem nahoru, a jen prostřední jest správně dle mého tvrzení s knoflikem uvnitř. Z toho, že jedna z puklic má knoflik v jiné poloze, totiž uvnitř, mohlo by se souditi, že knofliky ty, ač jsou na koncích rozteplány, lze přece z otvorů vyníti a opět libovolně buď správně do lícni nebo nesprávně do rubové strany puklic vsaditi.

¹⁰⁾ Podle tvrzení p. F. byly prý nalezeny »buď na pohřebišti samém, neb na prostoře, kde nalezeno nejvíce střepů« a »tvoří rozřázený inventář, o kterém nemožno nic bližšího říci. Tvrdím naproti tomu, že, jak bylo řečeno již výše, nemohl být nalezen na pohřebišti samém, poněvadž toto, kdy mi byly ony předměty předloženy, bylo dosud netknutým polem, byl tedy pravděpodobně nalezen na prostoře, kde nalezeno nejvíce střepů totiž — v mohyle.

¹¹⁾ Když jsem se ptal šafáře, kde kování to našel, řekl mi, že kousek dále od uzd a puklic.

Připomínám, že kování to mi darem nabízel, což však jsem nepřijal a nakázal mu s ostatními věcmi dodati je do Musea.

Majitel deváté puklice, onen obchodník, tvrdí, že knoflík ten byl patrně zasazen tak, jak dokazují já, poněvadž na jeho puklici uvnitř možno pozorovat v patině otisk knoflíku.

Považoval jsem za svou povinnost objasnití okolnosti nálezové jednoho z nejjazímacíjších našich pohřebišť, pro něž »povolané« kruhy, vzdor důtklivému upozornění jevily tak málo zájmu a porozumění. *Jos. A. Žíra.*

Ze Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze.

Zpráva pokladní za čas od 1. července do 31. prosince 1902. Uveřejňujeme vždy jen výkaz nově přistouplých P. T. členů i darů peněžitých. Stvrzovati neb uveřejňovati zaplacení příspěvků P. T. členů dříve přistouplých není lze z nedostatku místa. Příspěvky došlé později i dary uveřejníme příště.

Za členy činné s příspěvkem 2 K 50 h ročně přistoupili P. T. pp. a korporace: Bayer Jos., okr. tajemník v Nov. Benátkách; pí Beránková na Kr. Vinohradech; Česká beseda ve Vimperku; Čtenářská beseda v Konárovicích, v Radošíně (za publikace K 5·80), v České Skalici a na Zálabí v Kolíně; Čten.-pěvecká beseda v Nebušicích; Hosp. čten. beseda v Orlu; Měšťanská beseda v Bělé u Bezděže; Občanská beseda v Habrech, v Hořovicích, v Parníku a v Sedlčanech; Řemeslnická beseda v Poličce, v Unhošti a ve Velvarech; Živnost. čten. beseda v České Skalici; Bílek Vinc., farář v Plané nad Lužnicí; knihkupectví J. G. Calve; Císařovská A. odb. učiteleka; beseda »Čmeláci« v Sedlici; M. U. Dr. Drnek Boh. obv. lékař v Březnici; Drnek a spol., knihkupectví v Brandýse n. L.; Hála Ant. na Smíchově; čten. a záb. spolek »Hálek« v Rokycanech; hosp.-čten. spolek »Hálek« ve Vojicích; Holub Frant., velkoobchodník; J. U. Dr. Holubovský Ant., zemský advokát a městský radní, na r. 1903; Hořejší Lud., obchodník na Kladné; Hücke Jan K 250 za r. 1902, za publikace K 4—; Hůla Frant., c. k. pošt. assistent; Hylák Jos. v Němčovicích; Jiras Frant. J., obchodník na Smíchově; Jodl Jan, majitel domu ve Veltrusích; Kalita Josef, řídící učitel v Nebušelích; Kohout Jan, stavitec; Komárek Frant. B., kaplan v Golč. Jeníkově; Král Josef F., učitel ve Vamberku; Kutzler Frant., účetní cukrovaru ve Vys. Mýtě; Lang Josef, kaplan v St. Jičíně; Lubas Fr. H., hodinář a zlatník v Rakovníku; J. U. Dr. Müller Václav, c. k. professor na Žižkově; Novotný František na Smíchově; Učitelský okrsek pro Vrchy, Modřice, Vyskeř, Všeň a Mašov; M. U. Dr. Opočenský, I. sek. lékař; Oštádal Jaroslav, c. k. berní kontrolor v Pacově; Paďour Maxm., obchodník na Vinohradech; Patočka Frant., c. k. školní rada; M. U. Dr. Plachetský, prakt. lékař na Kr. Vinohradech; Skřivánek K. učitel ve Skuhrově; Skřivánek Lad., architekt v Karlíně; čten.-ochotnická jednota »Snaha« ve Staré Vsi; Sochovský Č., adjunkt cukrovaru v Postolopitech; Čtenářský spolek v Nové Huti, v Radlicích a ve Skořicích; Čten.-ochotnický spolek ve Hvoždanech; Srdce Alois, knihkupec; Stibálek Karel, c. k. vrchní kontrolor v Chropíně; Stolz Jaroslav, sládek v Mirošovicích; Šafařík Frant., učitel ve Veltrusích; Šilingr Boh., stavitec ve Veltrusích; Subrt Ferdinand; Tamchyna Alois; Tischer Frant., hrab. archivář v Hradci Jindřichově, 4 K za r. 1902, za publikace 2 K; Tomášek J. C., učitel na Hrádku; Wiesner Gabriel, chef fy G. Wiesner, Duffek a Spol., za r. 1902 K 2·50, za publikace 2 K.

Oznámuji, že kde není udáno jiného bydlíště u výkazu P. T. členů, rozumíme vždy členy v Praze; u P. T. členů, kde není jinak označeno, rozumí se, že jest zaplacen členský příspěvek K 2·50 za rok 1902. Členské příspěvky i dary peněžité buděž posilány podepsanému pokladníkovi.

V Praze, dne 31. prosince 1902.

A. B. Černý, jednatel.

Ed. Buška, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, Slezská tř. 38.

Ukazatel jmenný.

Sestavil Štěpán Heyda.

- A**braham, žid 119.
z Abrspachu Faltýn 83.
Abštorfský M. 40.
Adám, poddaný 69.
Adamec Josef 38.
Adámek K. V. dr. 40.
Aethiopové 114.
Afghanistan 46.
z Aichenfelsu Magdalena 136.
— viz Richter.
Albini 115.
Albrecht arcik. 54; arciv. 170.
Albrechtice 140; viz Kyj, Tistové.
Albrechtovi, manželé 145.
Alexandrie 46.
Alexandr Vel. 73.
Alžběta císařka, (m. Karla VI.) 59.
— královna 56, 155.
Amenemhat III. 42.
Ammianus Marcellinus 73, 75.
Amsterdam 174.
z Amstettu viz Šnot.
Anglie 4, 45.
Anna, císařka 54, korunovace 55.
Anti Th. 40, 60.
Aratir Štěpán 61.
Aristoteles 73, 75.
z Árklebic viz Hostakovský.
Armenie 41, 45.
Arnošt, arcikn. 14.
Aron, žid 119.
Assulinova Lidm. 121.
Assyrie 45, 114.
Atterské jezero 44.
Augšburg 174.
August saský 11, 13, 58.
z Auhornu viz Rozýn.
de Auria 56.
- B**abylon, dům 125.
Babylonie 41, 45.
Bagaria 73.
Bakalář Ondřej 68.
Bakov 127.
Baleary 46.
Balkánský poloost. 7, 43, 46.
Ballek Jos. 106.
Ballouni 15.
Barbora, podd. 67.
Barchov Malý 119.
Bareš Frant. prof. 83.
Barka podd. 67.
Bartoloměj podd. 139.
Bartoš František 51.
— písář 134;
— podd. 138.
Bartoušov 119.
Bašík Bartoň 69.
Bašnice 135.
Batory Zikm., kn. sedmih. 14.
Bauarius, abbas 11.
Bavorov 65—6.
Bavory 10.
z Bavoryně Beneš 83, Prokop 84.
Bayer Jos. V. 78.
Bayer, učitel 33.
Beckovský Jan P. 59.
Bečvařovic Anna 60.
Bechyně viz z Šternberka.
Bechyňsko 180.
Bejanský z Bejanova Ondřej 84.
Bělá ves 117.
— u Bezděze 136.
Bělehrad 59.
Bělský Jan 88; Václav dr. 106.
Bělý Jan 68.
Benácký Jan 63.

- Benátky N. 78.
 Benecký Stehlík Nykodým 136.
 Beneš, podd. 122; žid 120, 127.
 Bergman Jos. 162.
 Berka Bohuchval 88, z Dubé na Loukovci 130.
 Berka z Dubé a z Lipého Zdeněk 14.
 Berlín 73.
 sv. Bernard, místo 77.
 Bernart, koželuh 63.
 Bernartický z N. Jiřík 84.
 Beroun 154.
 Běžín 5.
 Beňkovský Mikuláš 54.
 Betlem 41.
 Bethlen Gabor 57.
 Biba Vincenc 33—4, 40.
 z Bibrštejna na Kosti Jan 84.
 Bičík Václav 142.
 Biedermann Petr dr. 168.
 Bílá Hora 57.
 z Bílé Fridrich 57—8.
 z Bilejova viz Zá kostelecký.
 Bílkova Dorota 90.
 Bílský Jindřich 89, 118.
 — z Kaříšova Kateřina, Mikuláš, Veronika 84.
 Bílský z Valáškova Petr 84.
 na Bílých Poličanech viz Grodecký.
 Biršnicer Mikuláš 61.
 z Biskupic viz Haugvic.
 z Biznthalu viz Rauſd.
 Blahút Johannes 67.
 z Blanska viz Tejnský.
 z Blatna viz Hradecký.
 Bláto v Čáslavsku 87.
 z Blauenštejna Jan Matěj, Johanna, Jindřich 85.
 — Jan, Jan Matyáš, Matěj 124.
 Blažek, švec 91.
 Blažíček, farář 116.
 Blažíčkova Dorota 116.
 Blažim 5.
 Bleška Karel 131.
 Blovice 5, 35.
 Blovský Matouš, Dorota 13.
 Bohdanecký z Hodkova a na Žlebích Kuneš 70.
 Böhmk Kamil 167.
 Boleslav I. 146.
 Boleslav Mladá 59, 83, 137, 140.
 — Stará 28—9, 146.
 Boleslavský Jiří 131.
 z Bolkenhainu viz z Černhauzu.
 Bordeaux 77.
 Borček 139.
 Borejčka z Břištan Jan 85.
 Borek 116, 121.
 Borovský F. A. 149; Říha 69.
 Bořek z Poličan Arnošt 136.
 Bořich Jan 63.
 Bosna 5—6.
 Bouquoy 169.
 Bozen 169.
 Božecký Václav 58.
 Brada Jan 62.
 Brandl Jan Petr 166, 168—9; Petr Jan Michal 168.
 z Brandlštejna Jan, Eleonora 85.
 Brandýs n./L. 6, 28—9.
 Braun Matyáš 161, 166, 168—9, 171.
 Brauner J. 34.
 Braunschweig-Wolfenbüttel, kníže 59.
 Brázda Václav 60.
 Brázdím 6.
 Brázdímov ze Svémyslic Jaroslav 85.
 z Bredova 123; Kateřina 118.
 Bremy 73, 77.
 Britannie 46.
 Britské ostrovy 4.
 z Brocemberka viz Králík.
 Brockau (Předkov) 7.
 Brocná 126.
 Brod Český 5, 137; Německý 35, 70, 129.
 Brodský z Neudorfu Florian 139, Salomena 139, 140.
 Brokok: Ferd. Maxim. 157, 159—172;
 — Jan Ferd. 157—162, 165—7, 169—171.
 Brouček Jan 87.
 Brož podd. 138; Václav 29—40.
 Brožek z Rovenska Jan 116.
 Brückner Vavřinec 125.
 Brüssel 14.
 Břečka Jakub 60.
 Břeník z Hamrštejna: Anna, Dorota, Jan, Lidmila, Václav 85.
 Břevnov 11.
 Březan Václav 110, 114.
 Březina, ves 118, 122.
 Březina Duchek 68.
 z Břištan viz Borejčka.
 Bubák V. J. 34.
 Bubla z Meziklas Václav 85.
 Budějovicé Čes 67, 110.
 Budešinský Mikuláš 89.
 Budišín 129, 137.
 Budovec Václav 57—8.
 Budyně 65.
 Bukovský z Neudorfu Jeroným, 138 až 139, Salomena 139.
 Burjan 136; mlynář 85; Magdalena 85.
 Butmirovská osada 43.
 Buxberg Franc 137.
 Býček Tomáš P. 34.
 Bydžov N 48—9, 50—2.
 Bydžovský viz Kozelius.
 Bylany 2, 45, 177, 180.

- C**aesar Germanicus 73.
Callenbergův pluk 143.
Cankl Daniel 63.
Carceus Jan 137.
Cardan 73.
Cibulka Václav 125.
Cibulkova Dorota 137.
Ciklar Bárta 60.
Colona z Felsu Leonart 54.
z Corumburka Anna, Jan 85—6.
Crint Stříbrský Zigmund 54.
Curtius A. 73.
Cyrril Jan 56—7.
Cyrus Matyáš 55—6.
- Č**apková Anna 64.
Čáslav 68—76; viz z Nebovid.
Čeclický viz ze Šanova.
Čechtický Rehoř, Kateřina a Zuzana 83.
Čechy 2, 4—7, 45, 74, 180.
Čeječek Jan, jinak Libocký z Bílé Hory 13.
Čejkovice 110.
Čermák Jiří 88, 133.
Černá Marie 125.
Černé Moře 46.
z Černhauzu a Bolkenhainu svob. p. Jan, Eliška 86; viz Rakvic.
Černín 169; Diviš 57.
Černý A. B. 15, 29, 35, 39, 40, 143 — Petr 68.
Češov u Kopidlna 5.
Čížek Josef 34.
Čtevěřín, Števěřín 137, 139.
- D**alešice 129.
Dalibohova z Vodic Ludmila 86.
Daller Frant. 158.
Dánsko 2—5, 8, 45—6.
Dědek 67; Anna 86; Boh. 39.
de Dembrawitzia viz Fireti.
Desfours hr. 121; Albrecht 85.
Diblík z Votína Jaroslav, Jiří, Lukrecie, Václav 86.
Dicastus Jiří 56.
Diesbach 124.
Diodorus 114.
Diviš Mikuláš 58, 151.
Dlabač Jan 168—170.
Dneboch 122.
Dobrá Voda 5 6.
Dobranovský 127—8;
 — z Dobranova Albrecht, Alžběta, Eleonora, Fridrich, Václav 87.
Dobranovský v Hradišti Jáchim 135.
 — na Vel. Žitětině Albrecht 130.
Dobřenský 131;
 — z Dobřenic Aleš a Václav 130;
 Mikuláš ml. 68.
- z** Dobročovic viz Heřmanka.
Dobrosol 3.
Dobrovice 120.
Doer Aug., šl. 85, 141.
Dohalské panny 121.
z Dolan Dolanská Anna, Magdalena 88; Kateřina 130—1; Maruška 131; Zuzana 88, 131.
z Dolan Dolanský Jan 130.
Dolánky 141.
Domažlice 53, 177.
Donát z Těchlovic Jan 88, Jindřich 88, 140; Anna, Marketa 88.
z Donína na Rohozci Eliška 86, 130, 133, 135.
z Dopšic Janna 91.
Dorníkovská role 123.
z Dornštějna 118; Jan Šalamoun 88, Šimon Šalamoun 89.
Dorota, služebná 127.
Doudlebský z Hartenfelsu Jan Hendrich 89.
z Drahobejle viz Krocín.
z Drahotomík Adam 65.
Drako Frant. 14.
Drangiana 46.
Dráždany 12, 58, 156, 169.
Dražice 78.
z Dražic Jan 81; Řehník 81.
Dražil Adam 116.
z Dražova Samuel Martin 58.
Drdák Matěj 18; Otmar 18.
Drch Jan 63.
Dribler Jiřík 61.
Drobalice, ves 69; potok 69.
Druhanice, ves 69; dvůr 68.
Drkov 116—7.
Drkovská Alžběta 118.
Dřínov 6.
Dub, město 136.
Dub Dobiaš 63.
z Dubé Kryzelda 129; viz Berka.
Dubí, ves 70.
Dubský Václav 84.
Duchcova Lidm. 129.
Duchek Jakub 130.
Duchková, podd. 68.
Dušek, spisov. 43.
Duškův Martin 69.
Dvořák Frant., redaktor 29, 35, 149.
Dvořák Max 33.
Dvořecký z Olbramovic Prokop 57 až 58, 150.
Dymíl Jiřík 89.
Dymokury 116.
Džerer, král eg. 41.
- z** Egenberka viz z Rederu.
Egestadius Petr, Marketa 55.
Eggard Pavel 122.

- Egypt 6 - 7, 41 - 3, 46, 114.
 z Ehrenburka na Navarově Karel Josef 134.
 Eitnhartar z Flinšpachu Albrecht 65.
 Ekert Frt. P. 18, 114, 143, 161, 166.
 Ekhart 68.
 z Elbinku viz Kolín.
 Elbl z Meyštorfu: Anna, Antonín, Kateřina 89.
 Elis 73.
 Emller Jos. dr. 17.
 Enders 135.
 Engelbert Martin 174.
 Erben K. J. 33, 53.
 Erech 41.
 z Erlachu viz Fischer.
 Ernest Abraham 62.
 Escorial 15.
 Esterreicher Adam 60, 64.
 z Eyfrštorfu Šturm: Fridrich a Dora, Kateřina 89.
- F**abricius Václav, prokurátor 13.
 Falknovsko 168.
 Fanta Martin 189.
 Felberstok Josef 62.
 Felcman J. 38, 174, 179, 180.
 z Felsu viz Colona.
 Ferdinand arcik. 54 - 5.
 Ferdinand II. 55 - 8, 156; III. 58, 156.
 Fibigar Martin 134.
 Figlšer Eliáš 62; Vít 60.
 Filip II. špan. 14 - 5; III. 15.
 Fingerhutova Anna 107 - 8.
 Fingerhut Ferdinand Pravoslav 107.
 Fingl M. 39.
 Fink Kundrát 63.
 Finsko 4, 8.
 Fireti de Dembrawitzta Nicolaus 11.
 Fischer z Erlachu Ján Bernard 171.
 Flinders Petrie 42.
 z Flinšpachu viz Eitnhartar.
 Florencie 170.
 Flum Jan 149.
 Forter 60.
 Fortnický Martin 68.
 Foucray 113.
 Frajšlák 90.
 Franc 135, 180.
 Francie 4, 7, 45 - 6, 177.
 Frank Hybner z Honenu 140; Jan, Jiřík 89 - 90; Barbora, Hedvika 89 - 90.
 z Frankenštajna Fšk. 90, 129;
 — viz Holyan.
 Franklin 74.
 František I. 59.
 František Daniel 60; Jan 60.
 z Frayskutu Zikmund 91.
 Freiberg 13.
- Frejkův Matěj 138.
 Freydenberg Petr 90.
 Fridrich, král čes. 56 - 7, 155.
 Friedenberg, primas 146.
 z Frintropu viz Lamotte; viz
 z Leveuenzu.
 Fruwein Martin 58.
 Frýdlant 86 - 90, 116, 130, 133, 138.
 Frýdštejn 136.
 Fugar Jan 60.
 Führich 167
 z Fürstenberka 109.
 Furtat z Letek 135; Jan 90
- G**alie 46.
 Gallas 169.
 Gannal 115.
 Gardius Helvig 55.
 Gaychower Jiřík 68.
 Gebler Jan 128.
 Geiger Ferd. 169, 171.
 z Gemendorfu viz Jeníkové; viz
 Zásadská.
 z Gerštorfu 133, 135; Anna 88;
 Barbora 88, 130, 137; Elena 87,
 136; Eliška 130; Kašpar 130; Meli-
 char 88.
 Ginzel F. X. 173.
 Gloss Jan Bartol. a Alena Františka
 168.
 Gmünd 90.
 Götz 127.
 z Gracu Ferdinand, arc. 54.
 Gragsa viz Kubín.
 Gratzau Kašpar 55.
 Grešlová pí 124.
 Grodecký z Grodce Jindřich 126,
 Jiří 127.
 Grodecký na Bílých Poličanech a
 Studenci Jiří Jetřich 117.
 Gross Hynek 65, 110.
 Grötz Jos. Kar., hr. 39.
 z Grünwaldu viz Levenauerova.
 Grus Vít 72.
 z Gryspeku 74, 114.
 Gurob 42.
- H**ájek Tomáš 62.
 Hájek z Hájku Tadeáš 48, 50.
 — z Libočan Václav 12, 17.
 Hák Jan 129.
 Hall 58.
 Halle 46.
 z Hamrštejna viz Břeník; viz Lou-
 kovský.
 Hammerschmid Fl. P. 16, 146 - 7.
 Handl Jakob, musicus 13.
 Hanemon Jobst 61.
 Hanykér z Potěh Matějka 70.
 Harant Kryštof 57.

- z Hardeku Ferd., hr. 14.
 Harrach Arnošt Albr. 75.
 Harsch 143.
 z Hartenfelsu viz Doudlebský.
 Hartman z Hartenštejna Jan, Kateřina 90.
 Haškovec M. P. 82.
 Haugvic z Biskupic Vilém 134.
 Haunšild Jan 58.
 Haupoltr A. 149.
 Haustroj 68.
 Hauswalterova Marie 121.
 Hauzarová 62.
 Hauzmon Jan 60; Laurenz 61.
 Havel, sedlář 64.
 Havlíček Karel 106.
 Heidelberg Arnošt 170.
 Heinsch Jan Jiří 172.
 Hejna Jan 40.
 Hektor 73.
 Helfenburg, hrad 65.
 Hemera 5.
 Hendrich Julius, kníže brunšv. 94.
 z Hendlštorfu viz Hoberk.
 Henveiles 180.
 Herain Jan 29, 33, 39, 92, 144, 146
 až 147, 149—150.
 z Hernsdorfu viz Libnaur.
 Herodot 114.
 Herold Jeroným 158; Wolfgang Jer.
 169.
 z Herštušic viz Zumr.
 Heřmanka z Dobročovic Dorota 91.
 Heřmanský Jan 63.
 Hessů, lantkrabě 54.
 Hibl z Tradaň Jakub 83.
 Hilbert Kamil 33.
 Hildanus 73.
 Hissarlik 6, 42.
 Hladomře (Ladoměř) u Blovice 5.
 Hlaváč Petr 84.
 z Hlaváčova viz Lupač.
 Hlavnicova Marta 127.
 Hlinka Albert 62.
 Hlinsko 9.
 Hložek Jan 69.
 Hlubočepy 18.
 Hoberkové z Hendlštorfu: Jan 126;
 Anna, Barbora, Fridrich, Jan Jindřich, Jan Krištof, Jan Petr, Vilém
 Jaroslav 91.
 Hoberkové na Samšině: Fridrich 126.
 Hodějice 45.
 Hodějovský Bernhard star. 54.
 z Hodkova viz Bohdanecký.
 Hodkoviče 133.
 z Hodkovic viz Litnar.
 Hodov 82.
 z Hohenau viz Frank.
 Holasovické hradistiště 7.
 Holeček Vondráček 68.
 Holfertova Marta 139.
 z Holohlav Otmar Fridrich 90; na
 Myštěvsi Prokop Otmar 140.
 Holštýn 2.
 Holub Andres 64; Kuba 69.
 Holubář Bartoloměj, Tobiáš Vít 63.
 Holý Jan 68.
 Holyan z Frankenštejna Jar. 12.
 Homan Jan Kř. 39.
 Homér 73.
 Homolka u Stelčevsi 8.
 Honzšílt Jan 64.
 Hora 58; Kutná 68, 137, 168; viz
 Sobol.
 Horák E. 106.
 z Hornburku Fridrich 91.
 z Hornsegku viz Zeyda.
 Horomyšlice 8.
 z Hory Bílé viz Čejek, Klokočské viz
 Táborský.
 Hořice 117.
 Hosin 28.
 Hospozín 5.
 na Hostačově viz Tuněchodský.
 Hostakovský z Arklebic Petr 14.
 z Hostic Jan Bernart 68.
 Hostinné 90.
 Hostivice 74.
 Hostouň, ves 57, 177.
 Hošťálek Maximilián 58.
 Hošťický Václav 70; z Hoštic Václav
 68—70.
 Houška Krištof 60.
 Houžvička viz ze Štiřína.
 Hoy Matyáš 54.
 Hozlaurová z Hozlau Marie 119.
 Hradec: Jindřichův 114; Králové 3,
 6, 35, kraj 132; Levý 7; Štýrský
 77, 113.
 Hradecký z Blatna Zikmund a Jana
 91.
 Hrádek Čáslavský 8, 44.
 Hradiště: Klášter 130; Mnichovo 89,
 118, 121—2; viz z Dobranova.
 Hradištský Martin 125.
 z Hrádku Arnošt Markvart 163; Sa-
 muel 110; Zuzana 131.
 Hrachovec Václav 139.
 Hrbkova Alžběta 168.
 Hrdlička Jan 83; Jindřich 122, Ma-
 tyáš 132; Šimon 130.
 Hrdličkova Anna, Dorota 116, Man-
 dalena 116—7, 133.
 Hrdoňovice 137; viz ze Semína.
 Hroby 56.
 Hrubčice 43.
 Hrušková Anna 62.
 Hruštice 131.
 Hubka Petr 53.

- Hundenringen 180.
 Hůrka ze Šelce 180.
 Hus Jan M. 34, 94.
 z Hustiřan viz Roderovský.
 Huvar z Lobnštejna Jiří Jindřich 122.
 Hybner Frank 140; viz Frank.
 Hyka Jan 69.
 z Hylburga Jan Kazimír 127.
 z Hyršfeldu viz Kyj.
 Hyskov 70.
- Chaim**, žid 135.
 Chlemesta Vaněk 140.
 Chlivenský v Ryzenburka Jan 12.
 Chlomek 131.
 Chlum v Boleslavště 109.
 Chlumec 49.
 Chlumský Jan 142.
 z Chlumu Mstidruh 109; viz Slavata.
 Chlustilova Anna 132.
 Chomútov: Jesuité 12.
 Chotek hr. Karel a Matyáš 159.
 Chotětovská Anna 121.
 Chotouchovský z Nebovid Jan 69.
 Christian II. 54; syn kurf. sas. 58.
 Christla 137.
 Chrudim 9, 33.
 Chufu, král egyp. 41.
 Chutnovka 117.
 z Chvalíšova Albrecht, Dorota 91;
 Jana a Kateřina 92; Mikuláš 91.
 Chynský Albrecht 92, 138; Zikmund
 90; srovnej i Vchynský.
 Chytíl Karel, Dr. 16.
- Igl** 171.
 Indie 14, 41, 45.
 Inšpruk 168.
 Irsko 73.
 Isák, žid 131.
 Isenberg 110.
 Italie 2—3, 6—7, 46.
- Jäkl Václav Matyáš 154, 156, 170.
 Jakub, mlýnář 92.
 Jan jinak Hanuš 70.
 Jan Jiří Saský 58.
 Jan Křtitel sv., pověry 9.
 Jan písář 67; rychtář 70; vrátný 67.
 sv. Jan pod Skalou 154.
 Janatka Emil 34.
 Jansa Václav 92.
 Jaroměř 35.
 Jaroměřský Jiří 134.
 Jaroš 82.
 Jarošek Havel 136.
 Javornice pod Troskami 132.
 Jednorožcova Kateřina 12.
 Jelínek Bř. 38; Urban 60; Václav 64.
 Jenda Jan 135.
- Jeníkov u Hlinska 9.
 Jeníková roz. z Vlkánova Anna Terzie 128.
 Jeníkové: Anna, Blažej, Hata, Jakub,
 Jan, Jiří 116; Kateřina, Matěj 89;
 Mikuláš, Pavel, Šimon, Tomáš a
 Václav 116.
 Jeníkové Zásadští z Gemsendorfu
 116; Albrecht 123; Alžběta 117,
 122, Al. Žofie 122; Anna 117, 122
 až 123, 139, A. Kateřina 122, A.
 Lidmila 122, A. Marie 124; Antonín
 Ferdinand František 124, A.
 Jan Štěpán 125; Barbora Jana 122;
 Daniel 117; Dorota 117, D. Alena
 122; Eleonora 124; Feliciána 124
 až 125; Ferdinand 124—5, F. Karel
 122, F. Vavřinec 125; František
 Jiří 122, F. Josefa 124; Fridrich
 Josef František 125, F. Ladislav
 122, F. Václav 124—5, 129; Jakub
 118; Jan 116—122, J. Ctibor 119
 až 120, J. Matyáš 122; Jindřich
 Jiří 122—3; Jiří 116—119, 139, J.
 Karel 120, J. Václav 125; Josefa
 Marie 125; Karel 119—120; Kateřina
 117—119, K. Johanna 123,
 K. Kordula 124—5, K. Lidmila
 125; Magdalena (Mandelína) 117,
 122; Marie Anna 125, M. Magdalena
 117; Matěj 117—8, 120; Max
 131, M. Jiří 85, M. Václav 123—4;
 Maxmilián Jiří 122, 134; Mikuláš
 118, 121; Tereza Markéta 125;
 Tomáš 118; Václav 117—8, 120,
 124—5, V. Albrecht 122; Vilém
 123—4; Veronika Anna 124—5.
 Jeníkovský grunt 90.
 Jenišovice 110, 131.
 Jeřábková Kateřina 26.
 Jesenius Jan dr. 58.
 Jesenné 125; viz Lamotte.
 Jestřebská (z Riesenburka?) Mařenka 125.
 Jesuité 12, 55—6, 147.
 Jičín 5, 39, 49, 51, 57, 109, 110, 136.
 Jičíňevský 5, 42.
 Jihlavský Samuel, Zuzana 88.
 Jilemnice 35, 59, 127.
 Jílové 117, 133—4, 168; okres 33;
 viz z Schönkirchu.
 Jindra Adam 131.
 Jíra Josef Ant. 29, 33, 40, 182.
 Jíra, sokolčí 67.
 Jirásek Alois 33.
 Jireček Herm. 83, 106; Josef 137.
 Jirsa Jakub, Anna 116; Jíra a Jiřík 68.
 Jiří Fridrich 57; nožíř 134.
 Jiří, král 17—8, 110, 147, 151; správ-
 cem země 149, 150.

- Jiřík, rychtář 70; šenkýř 68.
 Jiskra Martin Holý 68.
 z Jizbice viz Maštěžovský.
 Jizerá, řeka 126, 141.
 Joánides Jan 61.
 z Johannisberka viz Johnova.
 John Bonaventura 99.
 Johnova z Johannisberku Anna 125.
 Josef II. 10, 162.
 Judita, manželka Vladislava II. 16.
 Juditin most 16—7, 143, 148—152,
 161, 173.
 Juna Jan a Regina 116.
 Jurecký z Kornic Mikuláš 88, 125.
 de Justi Veronese, conte Ludovico
 56.
 Jutsko 3—4
 Júza Josef 59.
- K**áče, panna 137.
 Kačírek Jan 63
 Kadeřávec 87—9, 136
 Kahn 6, 41.
 Kalah (Nimrud) 41.
 Kalina Jiří 141.
 na Kálku viz z Payclsdorfu.
 Kalužník 90.
 Kamaryth z Rovin Simeon 13.
 Kamenický Jáchim 15, 149, 164,
 171—3.
 Kamenské nádoby 43.
 Kampa, ostrov 143—5, 151.
 z Kanic Bušek 67—8.
 Kaplíř Kašpar 57—8.
 Kappel na Rýně 177.
 Kapřík z Lesonic a v Hor. Oujezdě
 Jan st. 126, 140; Michal a Sigmund
 126.
 Karaff 125.
 Karel IV. 15—8, 59, 145, 150, 169;
 most 56—7, 88—9, 128—9, 143
 až 174.
 — markrabě 18.
 Karlík z Nežetic a na Tvoršicích
 Bernart 68.
 Karlín 35.
 Karmelova Dorota 122.
 Karýk Michal 68.
 z Kašírova viz Bílský.
 Kastner Jan Krištof 131.
 Katz V. 174, 179.
 Kautský Jan jinak Ješek 70.
 Kavkaz 6, 41, 45.
 Kbely 5.
 Kelbich Fridrich 137.
 — z Ostrychu 88; Barbora 91, 126;
 Fridrich, Jan, Jan Bernard, Jan
 Vilím, Krištof 126; Marie 91, 126;
 M. Magdalena 126; Zuzana Elena
 126, 128.
- Kelbich v Libunci Vilém 126.
 Kerštorfova viz Gerštorfová.
 Keržtner Jan 63.
 Kevr Tomáš 62.
 Khail Štěpán 62.
 Khaz Jan 63.
 Khober Krištof 58.
 Kladsko 7; zámek 55.
 Klamorna, hradiště na Mužském
 u Turnova 8.
 Klára, podob. 134.
 Kláruv ústav 167.
 Klášter 120.
 Klenka z Vlastimilu Richard 30,
 32, 70.
 Klepetář Řehoř 85.
 Klikar Jan 39.
 Klofciusova Anna 125.
 Kloffat Jíra 63.
 z Klokočské Hory viz Táborský.
 Klos viz Glos.
 Klösl Melichar 56.
 Klucký z Libodříc Jan 69.
 Klučák, red. 107.
 Klusáková z Kostelce Jana 91.
 Knap Jakub Paul 12.
 Knau z Weisenburku Pavel 119.
 Kněževés 57.
 Kněžmost 132.
 Knín Nový 39.
 Kniže Martin 139, 140.
 Kocín z Kocinetu Jan M. 54.
 Kocour Ondřej 58.
 Kodým Josef 106.
 Kohl Antonín 171; Jan Bedřich 159,
 166, 171; Jeroným 159, 165.
 Kohot 67.
 Kohout Otokar 34.
 Kochan Valentín 58.
 Kochen z Prachové Valentín M 54.
 Kokštejn Adam 121.
 Kolín 133.
 Kolín z Elbinku Samuel a Mandalena 56.
 z Kolmbachu Christian 58; Mandalena Sibylla 58.
 Koln Adam 63.
 Koloděje 138.
 z Kolovrat 169; Libštejnský Frant.
 Ant. hr. 164.
 — Novohradský 170.
 Komárno 126.
 Komperův mlýn 92.
 Konecchlumský Vilím 57—8.
 Konice 10.
 Koníček Jan, Václav 119.
 Koník Tomáš 12.
 Können 180.
 Konstantinopol 55.
 Kopáček Jan 62.

VIII

- Kopejtko Martin 61.
Kopidlně 118, 119; viz Stránik.
Kopr Jan 62.
z Kopšic Anna, Hendrich, Jaroslav,
Zuzana 88.
Koranda Jan 64.
z Kornic viz Jurecký.
Kornmann 73.
Korutanský Jindřich 151.
Kořenská z Terešova Polyxena 131.
Kořínek Frt. 110.
Kosařka Magdalena 85.
Kosmas 16.
z Kostelce viz Klusáková.
Kostelec Lab. 77.
Kostelnický ze Sladova Jan 127.
na Kosti viz z Bibrštejna.
z Košťáberka viz Slavata.
Koštál 118; Jan 117; Josef 34, 47.
Koubá Jan 64.
Koubus 135.
z Kouče Karel 123.
Koudelka Florian 40.
Koula Jan 110.
z Kounic viz z Újezdce.
Kousek Jan 138.
Kout Jan 84.
Kouty u Ryzenberka 5.
Kovář Jakub 142.
Kovařovice 97; viz Němec.
Kovenský kraj 2.
Kozáková skála v Šárce 8, 42, 44.
Kozel z Peclínovce Jakub a Dorota
13.
Kozelius Bydžovský Jiří 120.
Kozka Jan 68.
Kozlovy 110.
Krajíř Kunrát 134.
z Krajku Johanna 85.
Krakovec, hrad 33.
Král z Dobré Vody Vojtěch, ryt. 40.
Kralen Jakub 64.
Králík z Brocemberka Václav a Alž-
běta Eleonora 126.
z Kranichfeldu viz Písecký.
Krásá Alois, dr. 26; Daniel 134.
Krauz Mathouš 64.
Krejnarský rybník 69.
Kréta 43.
Krchleby viz z Radonic.
Kric Jan 124.
Kristian, kn. saské 13.
Krkonoše 48.
Krocín z Drahotějle Václav 13.
Krolmus Václav 143.
Kroměříž 5.
Kroupa Jakub 116.
Krůla Václav 61.
Krumlov Čes. 11, 13, 65—6.
z Krušce Jiřík 69.
- Krůta Jan 63.
Krym Linhart 64.
z Křemže viz Smil.
Křenov, osada na Turnovsku 8;
statek 91; viz Rožnovský.
Křídlo, role 128, 131.
Křinecký z Ronova Viktorín 127.
z Křišťanova viz Ledecký.
Křivoklát 83.
Kříž Daniel 64.
Kříženecký Rudolf 30.
Křtěnov 5.
Ktová 91.
Kubáňkovská usedlost 116.
Kubec 69.
Kubín Josef, jinak Gragsa, 58.
Kubova Duchovna, Marketa 67.
Kučera František 33.
z Kuřstejna Jan, hr. 29.
Kuchař Ambrož 62.
Kukus 169.
Kulda Beneš M. 50.
Kulík Karel 172.
Kumpánka 68.
Kunratice viz Voříkovský.
z Kunštatu Hynek 11.
Kurcius Jiří 61.
Kurovodice 118, 122—3, 133.
Kušta Čeněk 29—30.
Kutil Martin 64.
Kutnauer z Sommeršejna Jan 58.
Kutnohorské hradiště 8, 44.
Kvasejovice viz Přehořovský.
Kvítko Burian 63.
Kyhai Mustafa 54—5.
Kyj Jindřich 137.
— z Hiršfeldu a v Nové Vsi Hendrich
127.
— z Kyjova na Albrechticích Jan
127.
Kyncl Michal 123.
Kypr, ostrov 6, 7, 42, 45—6.
z Kyselova Václav a Zuzana Ele-
onora 126; viz Kyselovský.
Kyselovská role 128.
Kyselovsko 90.
Kyselovský z Kyselova v Nové Vsi
Jan 128; Jan Václav 127.
Kyšice 8.
Kytler Baltazar 132.
- Labe 4, 166.
Lacroix P. 115.
Ladislav Pohrobek 150.
Lachiš (?) 41.
Lamotte z Frintropu Jos, svob. p.
ryt. 125, 129; Karel Max 125.
— Josef Jiljí 128—9.
— na Sychrově Jan Jakub 134.

- Lamotte z Obelic Barbora 90.
 Lampí Jan Jakub 90.
 Landa 176.
 Lankaš Adam 88.
 Lantkamr Martin 61.
 Larsa 41.
 Laudon Gedeon, polní maršál 59.
 Lauter Maximilian 132.
 Lažany 87, 120; viz Tistové.
 Ledecký z Křišťanova Jiřík 128,
 135, 142.
 Lego Ant. 34.
 z Lehenthalu viz Lejbnic.
 Lech Matěj, mydlář 14.
 Lejbnicová z Gerstorfu Barbora
 130—1.
 Lejbnic 131; z Lejbnic Martin 88,
 129, 130, 136.
 — z Lehenthalu Jan 129, 137.
 Lengyel 7, 43.
 Lenhart Augustin 147.
 Lenk Jiřík 62.
 Leopold I. 156; II. 59.
 z Leroid Aleš 129; Prokop 129.
 Leskoun, město 5.
 z Lesonic viz Kapřík.
 z Letek viz Furtat.
 Letnar z Hodkovic 135.
 Leubingen 6.
 Leveneurova sl. 124.
 — z Grünwaldu Anna Františka
 124.
 z Leveneru, rozená z Frintropu,
 Františka 134.
 Lexova Voršila 64.
 Lhota Kostelní 50; Semínova 137
 az 138.
 Lhotka viz z Semína.
 Libčany 6.
 Libeň nad Vltavou 139.
 Libenice 130.
 Liberec 130, 133.
 Libnaur z Henrštorfu na Přichovicích
 Ondřej 130.
 Libnáurova z Henrštorfu Dorota
 132.
 Liboc 38.
 Libocký viz Čejek.
 z Libočan viz Hájek.
 z Libodřízic viz Klucký.
 Libochovice viz z Šternberka
 Libomyšl 175.
 z Libštejna viz Tistové.
 Libštejnský viz Kolovrat.
 Libuň 90, 132, 137.
 v Libunci viz Kelbich.
 v Libuni viz Semín.
 Ličkov, zámek 14.
 z Lidlova Marek 14.
 Liebscherové, bratří 156.
- z Lichtenštejna 160.
 z Limus viz Mitis.
 z Lindy Petr, probošt 13.
 Linek Václav 125.
 Linhard z Najenperku na Vlkavě
 a Struhách 56.
 Lintner Michal 62.
 Lipánská Anna, Daniel a Jan 60.
 z Lipé Jindřich 151; Berka viz
 z Dubé.
 Lipnice, hrad 110.
 z Lípy viz Trčka.
 na Lišném viz z Zásmuk 122.
 Litická pí 125; Apolena 131.
 Litický ze Šonova Jan, Jan Vojtěch,
 Mansvet 131; Dorota, Kačenka
 131; Rudolf Maximilian 124—5,
 131—2; Vojtěch 124; Zuzana Do-
 rota 131.
 Litoměřice 58.
 Littwerich Benedikt 154.
 z Lobkovic Jiří, hofmistr 14; nejv.
 maršálek zem. 35; Ladislav 54.
 — na Tejně Horšově Vilém st. 54.
 z Lobněstjna viz Huvar.
 Locre J. L. 115.
 Lohelius Jan 55—6.
 Lochenice nad Labem 7, 39, 43.
 Loket 170.
 Lomnice 90.
 Loučenský dvůr 121.
 Loučky 121, 123, 125; Sekerkovy
 117.
 z Loukonos viz Švík.
 Loukovec 131, 138, 141; viz Berka.
 Loukovský z Hamrštejna Jan 130;
 Jiřík 131—2.
 Lounský Karel, řečník, 53.
 Louvre 158.
 Lovosice 5, 6.
 Löw z Löwenberka Mikoláš 156.
 z Löwenmachtu viz Macht.
 Lublaň 8, 44.
 Lucemburský Jan 18.
 Lučka 43.
 z Ludanic viz Rožmberská.
 Ludwigsburg 180.
 Lukavecký z Lukavce Petr, Prokop
 69.
 Lukeš, podd. 69.
 Lunni jezero 44.
 Lupáč z Hlaváčova Pr. 16.
 Lužické hory 110.
 Lysá 129.
 Lysý Jakub 84.
- Mackov 91.
 Mádl Karel B. 24.
 Madrid 15.
 Magdeburk 6.

- z Machovic Jan Kuneš 117.
 Macht z Löwenmachtu Matyáš Vojtěch 160.
 Makovička Jar. 92.
 Malec Augustin 30, 37.
 Malobratřice Dol. 122.
 z Malova viz Malovský.
 Malovec z Malova Vilém 13.
 Malovský z Malova Jeronym 82.
 Mändl viz Mendl.
 Maník Burjan, Kateřina 136.
 z Mannsfeldu Ernest 56.
 Marcell Donát 73.
 Marci Marcus 74.
 Marejn Mikuláš 60.
 Marek, žid 120.
 Mareš, kovář 68.
 Marie Electa, převoříše 114.
 Markovská role 123.
 Markvart viz Hrádku.
 Markwartice 110.
 Maršová 63.
 Martin, krejčí 69, 125; měšťan turnovský 86; pekař 136; rychtář 117; šenkýr 68.
 Martini Tobiáš 62.
 z Martinic viz Smečanský.
 Masák Ant. 29, 35, 40.
 Mašek Martin 64.
 Mašov 90, 117, 123, 128; viz z Valdštejna.
 Mašovská Magdalena 140—1.
 Maštěrovský z Jizbic, Václav 58.
 Matěj, soukenník 68; zelezničník 62.
 Matheides Mich. Gabriel 161.
 Matiáš arcikn. rak. 54; císař 55—6, korunovace 54.
 Matiegka J., dr. 73, 113.
 Matouš, forman 136.
 Mattuschka, rada 9.
 Matucha Jan 128; Mikuláš 138; Kateřina 127.
 Matyáš viz Matiáš.
 Matyášovský z Matyášovic: Dorota, Jan Jiří, Jan Jindřich 132; Jana 131—2; Jiří, Ladislav, Marie, Maximilián 132; Zuzana 132, 141.
 Maudryc, syn kurf. sas. 58.
 Maximilian, arcik. 54, 56; III 56.
 Maxové, bratří 144; Emanuel 156, 161—2, 164; Josef 157—8.
 Mayer Jan dr. 73; Jan Oldřich 169; Josef 73, 159, 160, 171.
 Mazánkův Václav 116.
 Medikus 73.
 z Mejštorfu viz Elbl
 Mejtský Josef 40.
 Melichar, Václav dr. 40.
 Menčík Ferd. 109.
 Mendl (Mendel, Mändel, Mandl) Bernard 160, 171.
 Mendl ze Steinfelsu Jan Joachim 99.
 Menšík Bartoloměj, Václav 133.
 Merhout Cyril 29—30, 33—4, 40.
 Mestorsova, dr. 113.
 Měšice, ves 82.
 de Meteren Emanuel 15.
 Mexiko 114.
 z Meyštorfu viz Elbl.
 z Mezihůří viz Šašek.
 z Meziklas viz Bubla.
 z Meziříčí viz Perštejnek.
 Michal, postříhač 68; řezník 68; zelezničník 62; Jan 68.
 Michálek, šenkýr 68.
 z Michalovic Bohuslav 57—8.
 Mikuláš, hrnčíř 64; kuchař 139; vretenář 134; zámečník 84.
 Miler Jan 61.
 z Milešovky viz Sixt.
 Miletín 33.
 z Milíkovic viz Svatomír.
 z Miloňovic viz Vlášek.
 Milota ze Všejan Petr 132 - 3.
 Mirkovice 177, 179, 182.
 Mirš Daniel 62; Viktorin 60.
 Mitis z Limus Tomáš M. 12.
 Mitrovský viz Sezima.
 Mitterberské doly 46.
 Mizera, tiskař 109.
 Mladota ze Solopisk Václav 85.
 Mlázovice 124; dvůr 88, 118, 133.
 Mlázovský Jan a Mariána 133.
 — z Tešnice Jan 130, 133.
 Mnata 16.
 Mníšek Jan 129, 135, 139.
 Mockr Josef 152, 165.
 Modřice 88.
 Mohelnický Martin, arcib. 14.
 Mojžíš, žid 84.
 Montelius Oskar, dr. 1.
 Morava předhist. 5, 7—8, 45; pověry 50—1.
 Morsini, hr. 170.
 Morstadtova rytná 145.
 Most Kněžník 88.
 Motejlovský dvůr 130; grunt 131.
 Mrázová Regina 55.
 Much Mat. 1
 Mulaček Martin 68.
 Müller, hřebenář 39.
 Müller J. 143; Jan Krištof 39.
 Müllerův »Künstler-Lexicon« 171.
 Mužský 8.
 Mykénský hrad 43.
 Myška ze Žlunic 83.
 na Myščevsi viz z Holohlav.
 Mýto viz Vysoké Mýto.

- N**a Borecku 116.
 Nabozník Mikuláš 68.
 Nad Bělou 131.
 Nádenník Rudolf 34.
 Nad Mirovcem na Znojemsku 8.
 Nádvorník Jan 69.
 Náchod 59, 90, 127.
 z Najenperku viz Linhart.
 Najkmon Adam 64.
 Na Nové Hásce 134.
 Na Ratiborště 140.
 z Nassau, hr. 55.
 Na širokém prutě 123.
 Na Trávnících 129.
 Navarov 116; viz z Ehrenburka.
 Navrátil Celestín 141; Jan Benedikt
 132; Zuzana 141.
 Naymon Jan 59.
 Neapol 170.
 z Nebovid Jan Kašpárek 69; Jiřík
 Kašpárek 68; Kaňka Kašpárek 69.
 — a v Čáslavi Jan 68; viz Chotounský.
 Neděliště 50.
 Nedvídек Václav a Anna 13.
 Negada 41.
 Nejedlá Barbora 61.
 Nejedlý Jan 34; Zdeněk 39.
 Němci 92—109.
 Němčí, kraj ve Slezsku 7, 43.
 Němec z Kovářovic Jan 66—8.
 Německo 2, 4—8, 45—6.
 z Nemyšle viz Sezima.
 Neplach, kronikář 110.
 Nepolysský ze Záchráštan Mikuláš
 90.
 Neprobilice 6.
 Neratovice 166.
 z Nestajova viz Žehušický.
 z Neuberka viz Neumann.
 z Neudecka Dorota Kateřina 133.
 z Neudorfu viz Brodský; Bukovský;
 Semilský.
 Neumann Karel 30.
 Neumann z Neuberka Jan Bedřich
 157.
 Neuräutter Augustin 172.
 Nezdašov 5.
 z Nežetic viz Karlík.
 Niederle Lubor, dr. 40.
 Nitra 132.
 Nizozemí 14.
 Nonnenmacher Marek 171.
 Norimberk 39, 158.
 Norrajt 58.
 Norsko 4.
 Noutonice 5, 6.
 Nová Haska 141—2.
 Nová Ves viz Ves Nová; viz Kyj;
 viz Kyselovský.
 Novák Vít 68.
 Nováková Barbora 138.
 Nové Město n. Met. 35, 120.
 Novohradský viz z Kolovrat.
 Nový Alexandr 60; Jan 60.
 Nusle 70.
 Nymburk 35.
 Nymburský Tomáš 138.
Obelická z Obelic Barbora 129; viz
 Lamottová.
 Obitecký z Obitec Jan Václav 161.
 na Obrubcích viz ze Šanova.
 Octavián, sochař 164.
 Odkolek z Oujezdce na Hořením
 Valtinově Jan 134.
 Odra 4, 7.
 Oftalmius z Oskořína Vít 14.
 z Okenštorfu Boleslav, Václav, Ve-
 ronika 134.
 z Olbramovic viz Dvořecký.
 Oldřich, kníže 16.
 Olešnice 90.
 Ondřej, sládek 118.
 Opatovice, klášter 74.
 Opava 7.
 Oppl Daniel 62.
 z Oraně Vilém 55.
 Ortlik, kantor 127.
 Osek, klášter 56, 154, 166.
 Říšský ostrov 4.
 z Oskořína viz Oftalmius.
 Ostroměřský z Rokytníka Jan Jiří 123.
 z Ostrychu viz Kelbichová.
 Ostřihom 14.
 Otické sídliště u Ratiboře 7.
 Otmar viz z Holohlav.
 Otta Jindřich 58; Oldřich 57.
 Oujezd Dolní 91; Horní 140; viz
 Kapřík.
 z Oujezdce viz Odkolek.
 Oustí na Labi 56.
 Ouvaly 82.
Pac Jan 60.
 Pacelt Jan 124.
 Pacovský Daniel 142; Pavel 15.
 Palacký František 39, 67.
 Palermo 73, 77.
 Pancner K. 38.
 Papáček Pavel 29, 33.
 Pardubice 35, 49.
 Paris Franěk 40.
 Parléř Petr 16, 17, 150.
 Paříž 113.
 Pasovský vpád 147.
 z Pašiněvsi viz Studenecký.
 Patočka Adam 142.
 Pausanias 73.
 Pavel 129; rychtář 69; sladovník 68.

- Pavlík 62.
 Pavlův Tomáš 134.
 z Payclsdorfu na Kálku Damián 130.
 Payrl Pavel 61.
 Pecenka Adolf 33—4, 77.
 Pec-huba Jan 126; Marta 88, 131;
 Valentín 86.
 Pecina Jiřík 91; Samuel 126.
 z Peclínovce viz Kozel; viz Sladký.
 Pehm Janek 18; Pešek 18.
 Pek Jan 64.
 Pekař, prof. dr. 146.
 Pěkný Jan 68.
 Pelešany 142.
 Pelikán Pavel 63.
 Pelzel 10.
 Pendel Jiří a Jan Jiří 146.
 Pěnná: kostnice 114.
 Pepu, král egypt. 42.
 Perchlíkovo místo 69.
 Perchta, pole 90.
 Perchta Malá, louka 128; Velká,
 role 124.
 Perknovský z Perknova Hynek,
 Matěj, Václav 134.
 z Pernštejna Vojtěch 70.
 Persie 41, 46.
 Peršík 69.
 Perštejnec Vít z Meziříčí 135.
 Petr, mlýnář 85; rychtář 136.
 Petřík Ě. 174—5.
 Petřů Jan 59; Řehoř 59.
 Petříků Martin 67.
 Pfeffel Joh. Andr. 173.
 Phaiston 43.
 Pichl Josef Boj., dr. 106.
 Pič J. L., dr. 7, 38, 176—7, 179—180;
 Kristof 133.
 Pillwein Benedikt 171.
 Pirna, město 12.
 Pisecký Mikuláš 69; z Kranichfeldu
 Václav 29—30.
 Pivoň 169.
 Plachý Jiří 18, 155.
 Plaňany 56.
 Plasy: klášter 74, 169.
 Plavnice 6, 8, 42.
 Platzer Ignác 158.
 Plinius 73.
 Ploskovice 119.
 Plzeň 56, 180.
 z Poběžovic viz Tuněchodský.
 z Pobivěžek Dorota 134.
 Pococke 174.
 Podbaba 7, 43.
 z Poděbrad Jiří 110; viz Jiří, král.
 z Podivic Kateřina 70.
 Pod Chlomkem 91, 174.
 Pod Kalužníkem 128.
 Podlahá P., kvardian 33.
 Podolí 119.
 Pod Spravedlností 141.
 Poduška Jiří 134.
 Pohonice Jíra 69.
 Polák Eliáš, žid 14.
 Poledne Pavel 135.
 z Poličan viz Bořek; na Bílých Po-
 ličanech viz Grodecký.
 Polička 48—9, 52.
 Polius Šotnovský z Závořic Jan 13.
 Polsko: poselstvo v Praze 11.
 Pomořany 8, 122.
 Pomoří 5.
 Porýní 4.
 z Potěh viz Hanykéř.
 Potěhy, ves 70.
 Praha 10, 82;
 Andělská zahrada 13;
 Ballouni 15;
 boje národnostní 92—109;
 brána: Prašná 30, 32, 145; Žitná
 59;
 divadlo (r. 1596) 15;
 dům: Názovský (na Perštýně) 151;
 proti Človíčkovům 57; u vola
 (č. p. 142) 18; u Mašků 12;
 Vlašský (u Štajniců) 151;
 Daliborka 14;
 hrad 70: kaple P. Marie Einsie-
 delské 164; — kostel: sv. Jiří
 13; sv. Vít 13—4, 54, 56—7,
 146; Všechn Svatých 13, 54, 56;
 — sněm 93;
 Hradčany 144: kostel sv. Bene-
 dikta 114;
 kolej 12;
 Koňský trh 15;
 korunovace 54—6;
 kostel sv. Trojice v Latráně 115;
 královská obrazárna 168;
 krchov u sv. Martina 14;
 lázeň Pisárná 14;
 Malá Strana 144—5; Hluboký
 sklep 171; — kostely: sv. Jana
 v Oboře 171; sv. Mikuláše 54,
 95—8; na novém krchově u M.
 Jana Husi 94, 97; P. Marie Ví-
 tězné 77, 92; sv. Tomáše 13;
 sv. Trojice 94—8; — klášter
 Mil. sester pod Petřínem 14; —
 měšťané 170;
 most Karlův: věže 149—154; viz
 článek o mostu;
 na Františku 57;
 Nové město 137; — dům: u Ho-
 pfenštöků 170; — klášter sv.
 Josefa 164; — kostel: Božího
 Těla 14; sv. Jana na Skalce
 158; u sv. Jindřicha 13; u P.
 Marie Sněžné 103; u sv. Štěpána

- 13, 169; u sv. Trojice 103; — měštané 170;
obnovení rady 57;
ostrov Střelecký (dříve N. Benátky) 18;
palác hr. Morzinů 170;
Podskalí: kostel sv. Vojtěcha 11; vory 55;
posevstva cizí 11, 14, 54—5;
 povodně 15;
Staré město: 141, 145—6; — dům: u Měsícu nebo u Kaple (v rynku) 55; u stříbrné růže 15; u vozův 15; u tří moždýrů 54; — kaple rathouská 13; sv. Lazara 32, 35; — kašna 13; — klášter Uršulinek 103; — kostel sv. Benedikta 12, 54, 56; v Betlemě 13, 15, 54, 56; sv. Clementa 103; sv. Ducha 15; sv. Františka 103, 143, 146: špitál při něm 16—8, 59; sv. Haštala 58; sv. Havla 12, 57, 170; sv. Jakuba 15, 170; sv. Jana konec mostu 13; sv. Jilji 14, 102—109; sv. Kříže 12, 13, 54, 58; sv. Kříže Vel. 14; sv. Martina 170; Matky Boží před Týmem 12, 53—4, 58, 151; sv. Michala 14; sv. Salvatoria 54, 55, 57, 103 (u Klementa 144, 150, 156); sv. Vojtěcha 75; — na Tarmarce 54; — radnice 145; — rybní trh 56—7; — rynk 145, 150: exekuce 57—8; — Skořepka 170; — zvon 11, 13; vpád Pasovský 54; vyhození místodržících 56.
- Prachatice 9.
z Práchňan Mikuláš 68.
z Prachové viz Kochan.
Prajkmon Václav 64
Preclíčkova Mandalena 129; Martin 141.
Pressern 74.
Procházka K. 39.
Prokeš J., dr. 75.
z Prosečí viz Smetana.
Prošinger V. 106.
z Prudic viz Špetle.
Pruner Mathouš 64.
Prusko 7, 59, 143.
Předkov — Brockau 7.
z Předměstí Vít 68.
Přehořovský z Kvasejovic Jan Šťastný 82.
Přemysl 152.
Přemyšlenská cihelna 38.
Přepeče 130.
Příchovská Terezie Judita 162.
- Příšovice 87, 89; viz Libnaur.
Pulszky 1.
Pyrenejský poloostrov 4, 45—6.
Pyrrhus 73.
- Quanchové 114.
Quitainer Ondřej 169, 171.
- Ráb v Uhrách 14.
z Radonic a na Krchlebích Johanka 68—9.
Radvanovská Alžběta 88, 122; Anna 139.
Radvanovský Jan Václav 122; Jindřich 88.
Radivil Jiří, kardinál 11.
Rajská z Ráje Eleonora 124; Magdalena 134.
Rajský z Ráje Jan Zikmund 134; Karel Rudolf Jan Max 134—5.
Rakousko-Uhersko 5.
Rakousy Dolní 7, 44; Horní 44.
Rakvic 131; z Černhouzu Bernart 135.
Ramses 41—2.
Rašínová z Ryzmburka Helena Angela 134.
Ratajčická hospoda 68.
Ratiboř 7.
Raufd z Bizntálu Krištof 83.
Rauchmüller Mat. 158, 169.
Rausendorf ze Špremsberka Fridrich a Mariána 135.
Raychler Jan 63.
Raynaudus 73.
Rečkova kollej 12.
Redernská panství 133.
z Rederu pán z Egenberka Melichar 14.
Reinecke 2.
Reinsberg, dr. 75.
Rejnolfové ze Štířína: Augustin, Barbora, Benigna, Hedvika 89; Jiřík 89, 130, 140; Kristina 89; viz ze Štířína.
Rejnovský Jan 137—8; z Rejnova Jiřík 135—6.
Rejzyna Jan 64.
z Riesenburka viz Jestřábská.
Richter z Aichenfelsu Adam 136.
Ringl, malíř 173.
Rippl Leandr 58.
Röbel 73.
Rocca A. 172.
Rodovský z Hustiřan Karel 117.
Rohozec 85, 87, 89, 91, 121—2, 129 130, 131—2; viz z Donína; viz z Vartemberka.
Rokycany 35.
Rokytnice, potok 146.

XIV

- z Rokytníka viz Ostroměřský.
z Ronova viz Křinecký.
Ronšperk 158, 169.
z Rosenfeldu Filip Fabricius 56; viz Zich.
Rosický P., probošt 33.
Rosnice 43.
z Rotštejna 110, 137; Jan 88, 130, 139; Rotštejnský z R. Jakub David 136; Jan 136 - 7.
Roudnice 35
z Roupova Václav Vilém 54.
Rovensko 116, 123, 138; viz Brožek; viz Tutenhofer.
z Rovin viz Kamaryth.
na Rovni viz z Šmolcu.
Roztoky 7, 43.
Rozýn z Auhornu Daniel, Petr 137;
Dorota, Mariána 137.
Rozyna Petr 129.
z Rožmberka 67, 110; Jan 64; Jindřich 65; Jošt 11; Petr 65; Petr Vok 11, 13, 54, 114; Vilém 13.
Rožmberská Mandalena 116.
Rožmberská z Ludanic Kateřina 115.
Rožmberský Mikuláš 116 - 7.
Rožnovský z Kítěnova Bernard 130.
Rudé moře 7.
Rudolf II. 12 - 4, 54 - 6, 93, 137.
Rudolf I. a III., saský 151.
Ruffer Vojtěch 148.
z Rukštejna 110.
Rupert Dorota 61.
Rusko 5.
Ruth František 30, 33.
Rychmburský úřad, vrchnost 9.
Rymlova Anna 126.
Rýn 4.
Ryšavá Anna 85.
z Ryzenska viz Chlivenský.
z Ryzmburka viz Rašín.
- Řecko 43, 44.
Řečice Kard. 39.
z Řehnic viz Vančura.
Řepec 5.
Repický ze Sudoměře 142; Josef, Anna a Nepomucena 137.
Řeporyje 44.
Řezno 169.
Říčany 70.
z Říčan Jan 137, 140; Karel Adam 155.
Řím 170.
Řivnáč 6, 8, 42, 44.
- Sadeler 150, 155, 162.
Sakař Josef 35.
Salava 4.
- Salcburk 171.
Salus Samuel 139.
Samšina 91; viz Hoberk; viz Seletický.
Sarajevo 43.
Sargon I. 42.
Sarzeč 41.
Sasko 2, 10, 46, 151.
Sauter Jakub 61.
Sáva 14.
Saydl Pavel 61.
Sedláček August 65, 110.
Sedlec: klášter 69, 168.
Seipl Jan 158.
Seletický ze Smojna na Samšině Jindřich 136.
Sělisko viz Želízko.
z Semanína viz Šudá.
Semilský v Neudorfu Václav 138.
Semily 117, 132, 140.
Seminova Lhota 137 - 8.
Semínové ze Semína: 137 - 8; v Hrdňovicích Petr 135 - 7; v Libuni: Václav 126, 137; na Lhotce: Adam 135, 137 - 8; Anna Marie 138; Turnovský: Jan a Jeroným 137.
Semka Mikuláš 69.
z Semmerfeldu Abraham, Arnošt Elena 87 - 8.
Senohraby nad Oslavou 8
Serafinova Kateřina 125.
z Serenu hrabě 14.
Sezima ryt. Mitrovský z Nemyšle Frant. 159.
Schaller Jaroslav 171.
Schejbal Jiřík 89.
Schiller Antonín 26, 33 - 4; Václav 26.
Schlaggenwald 170.
Schmidt Václav 35.
Schmoranz Frant. 24.
ze Schönkirchu na Jílovém Karel Jan Vilém 134.
Schor Jan Ferd. 169.
Schottky Julius Max 174.
Schránil 109.
Schrötter Jan 168.
Schuttus 73.
Sibiř 5.
Sicilie 4, 46.
Sinajský poloostrov 41, 45.
Singerův >Allg. Künstler-Lexicon 171.
Sisek 14.
Sixtova z Milešovky Kateřina 55.
Skály (Hrubá a Malá) 85, 87, 89, 90, 116 - 7, 124, 126, 129, 130, 134, 136 - 8, 140.
na Skále viz z Vartemberka.
Skandinavie 8, 45 - 6, 113.

- Skony 4, 5.
 Skotsko 45.
 Skřemínek Jan 64.
 Skřivan Zdeněk 92; viz Šlibovský.
 Skřivanský Zdeněk 138.
 Skřeza Havel 135.
 Slaběkuje, kovář 84.
 Sládeček A. 109.
 Sládek 61; Jan 57.
 Sladký z Peclínovce Jan 14.
 ze Sladova viz Kostelnický.
 Slanská hora 6, 8.
 Slaný 11.
 Slapy 53.
 Slavata 170—1; z Chlumu a z Košmberka Vilém 56.
 Slavík Vl., dr. 113.
 Slavíkovcova ze Svojkova 68—9.
 Slavkov 170.
 Slepice 67.
 Slezsko 7, 10, 170.
 Slovacius Adam a Dorota 116.
 Slovák Jakub 84, 135.
 Smach Jan 84.
 Smečanský z Martinic Jaroslav 56.
 Smetana Jiří z Prosečí 140.
 Smidary 50.
 Smíchov: letohrad Slavatův 170;
 zřízení okres. musea 32.
 Smil z Kremže Jan 81.
 Smiř.čtí 87, 138; ze Smiřic: Anna
 Kateřina 86; Jindřich 91.
 Smišek Matúš 68.
 ze Smojna viz Seletický.
 Smola J. 52—3.
 Snejfru, král egyptský 41.
 Soběchleby 5, 8.
 Soběnice 5, 8, 42.
 Soběslav 82.
 Sobol z Vojkovic a na Horách
 Kutnách 68.
 Sobota Jan 137.
 Sobota Spišská 169.
 Sobotka 91, 141.
 Sochor Ed. 32—3.
 Sokol Jan 35.
 Sokolova Kateřina 122.
 Solnické panství 126.
 z Solopish viz Mladota.
 Sommer Frant. 34.
 z Sommerštejna viz Kutnauer.
 Soukal František 141.
 Soukup Josef 33.
 Sova 180.
 Spěrova Anna 135.
 Spinali 56.
 Spiróva Mandalena 129.
 Splzovský Marta Mach 131.
 Srbsko 59.
 Srch u Pardubic 70.
 Srnovec z Varvažova, prokurator 13.
 Stachov 5.
 Staré Hrady 119.
 Staré místo 117.
 Starý Martin, kněz 12.
 Starý Ondřej, písář 68.
 Starímský Petr 84.
 Stebeň 90, 117, 128, 132, 134.
 Stehlík viz Benecký.
 ze Steinfelsu viz Mendl.
 Stelčeves 2, 5, 8, 45.
 Stockholm 1.
 Stodský Zikmund 62.
 Stolc 60.
 Stollhof 44.
 Strabo 46.
 Strádal Jeremiáš 139.
 Straka Albrecht 64; Ondřej 64.
 Strakatý Karel 106.
 Strakonická Anna 61.
 Strakonický Daniel 60.
 Stránik z Kopidlna; Šťastný Václav
 138; na Střevaci Marie a Vavřinec
 138.
 ze Stránova viz Užík.
 Strd 180.
 Strobach Antonín, dr. 106.
 Struhý viz Linhart.
 Strunkovice 65.
 Střelecký Šimon 89.
 Střešovice 38.
 Střevac viz Stránik.
 Stříbro 60—4
 Střibrský Jan 63; viz Crinit; viz
 Vavák.
 Stříška Daniel 61; Šimon 61.
 na Studenci viz Grodecký.
 Studenecký z Pašiněvsi Jan 69.
 Stuchlík Václav 62.
 z Sudetu Jiřík star., dr. medic. 15.
 ze Sudoměře viz Řepický.
 Suetonius 73.
 Suchan Adam 132.
 Suchánek, rolník 43.
 Sukovanský Daniel 63; Jan 63.
 Sušický Šimon 58.
 Svátek Josef 143, 146, 148.
 Svatomír Jindřicha Eliška 67; z Milíkovic Petr 67—8.
 Svatoňovice 137.
 z Svémyslic viz Brázdimský.
 Světlá nad Sázavou 12, viz Trčka.
 Svijany 87, 89, 117, 119, 130, 133,
 139; viz z Vartemberka.
 Svinětice 65.
 Svoboda Jan 61; Josef 142.
 z Svojkova Anna 68; viz Slavíkovcova.
 na Sychrově viz Lamotte.
 Synan, paša 14.

- Syrie 41.
 Szlawensko (Zihlau) 112.
- Šafařík Boh. 39.
 Šage Volf, žid 89.
 Šalamoun Jiří 141; Šimon a Kateřina 118.
 z Šanova Čečelický na Obrubcích Petr 135, 137–9; Anna 138.
 Šárecké hradiště 4.
 Šašek Jan 136.
 Šašek z Mezihůří: Antonín, Ignác a Václav 139; — Anna Marie, Barbora, Marie Sabina, Polyxena 139.
 Šatra Vojtěch 39.
 Šebastian, truhlář 63.
 z Šenfeldu Jakub, Kateřina 125.
 Šerc Andres 60.
 Šerer Jan 56.
 Šimák J. V., dr. 10, 35, 83, 116.
 Šimek Ludvík 165.
 Šimon 60; Jan, Karel 34; od bílého lva 18.
 Šípek Jakub 121.
 Šipoun, ves 9.
 Šišá Martin 88, 92.
 u Šitkův 67.
 Škréta Karel 168.
 Škroup 33.
 Škvorec 139.
 Šlejšíř Ludvík P. 53.
 Šlibovský z Skřivan Burjan 69.
 Šlik, hr. 119; Jáchim Ondřej 57, 86, 150.
 Šmech Marek 69.
 Šmolc ze Šmolcu na Rovni: Krištof 84; Lorenc 139.
 Šnajdr Ludvík 1.
 Snobltova Veronika, Anna 124 – 5.
 Šnot z Amstettu Hanuš 68.
 z Šanova viz Litický.
 Sotnovský Polius ze Závořic Jan 13.
 Španělsko 1, 46.
 Špetle z Prudic Jan 70; Jindřich 69.
 Šplechta Václav 84.
 Špork Frt. Ant. a Eleonora 169.
 ze Špremsberka viz Rausendorf.
 Štáhlavský 61.
 Štědry Frant. 40.
 Šteffek Tobiáš 58.
 Štěpán, kramář 69; Václav 82.
 Štěpánova Anna 88.
 Štěpánovice 116–7, 127–8.
 z Sternberka na Bechyni a Libochovicích Adam, purkrabí pr. 54.
 Štětin 55.
 Štětka Ondřej 141.
 z Štipoklas Johannes 68.
- ze Štiřína Houžvice nebo Houžvička
 Václav, Jan Jiří 139; Anna 139;
 Marta 140; viz Rejnolf.
 Štítný ze Štítného Adam 69.
 z Štolberku Julianu 55.
 Štolmíř 5.
 Šturm viz z Eyfrštorfu.
 Štveřín 137, 139.
 Sud z Semanína Eliáš 55.
 Šukdíra Mikolás 117.
 Šuler Matouš 64.
 Šultys Jan 58.
 Šumava 5.
 Švédové 18, 60 – 64, 121, 126, 147, 155.
 Švédsko 2, 4 – 5, 8, 45.
 Švehla Jan 58.
 Švík z Loukonos Jan 89.
 Švýcary 6 – 8, 45.
- Taberna Beneš 140, Burjan 85.
 Tábor 82.
 Táborský z Klokočské Hory Jan 34.
 Tajvl Jan 60.
 Tarčinský František 125.
 Taubenheimová Kateřina, jehlářka 127.
 z Taxisu viz z Thurnu.
 z Těchenic Joachim 57.
 z Těchlovic viz Donát.
 Teige Jos., JU. et Phdr. 34, 68, 92, 146 – 9.
 Tejnský z Blanska Jan 140.
 Tejsarova Benigna 62.
 Tekner Jan 61.
 Tel - el - Hesa (Lachiš?) 41.
 Tel - Loh 41.
 Tel - Sifr 41.
 z Terešova viz Kořenská.
 Tessauer Karel 172.
 z Tešnice viz Mlázovský.
 Těžký Jan 133.
 Theodor Jan od Sixtů 58.
 Thořovy 69.
 Thouret 113.
 Thun Frt. Jos., hr. 167; Romed 165.
 z Thurnu hr. 88, 129;
 z Thurnu-Taxisu 109.
 Tintěra 68.
 Tista 88.
 Tistové z Libštejna: Elena, Jan, Petr, Oldřich, Václav 140; na Albrechticích: Bohuše, Mikuláš, Oldřich, Petr 140; v Lažanech Mikuláš 140.
 Tistovský dvůr 134.
 Tlučvrata Jan 68.
 Tobolka, role 118.
 Točník 150.
 Toffl Dorota 61.

- Tomas, zedník 85.
 Tomek V. V., ryt., dr. 10, 110, 149,
 151.
 Toulouse 73 4, 77.
 z Tourového viz Želízko.
 Toussaint 78.
 z Tradaňe viz Hibr.
 Trávník 134.
 Trčka z Lípy 110; na Světlé n. Sáz.
 Burian 12.
 Trejbal Jiří 87.
 Trenkwald Jan 34.
 Troada 6, 42, 44.
 Trosecké panství 87.
 z Třebomyslic Jan 67.
 Třeboň 54.
 Třebonín 69.
 Tuček Miroslav 38.
 z Tulechova Žofka 69
 Tuněchodský z Poběžovic a na
 Hostačově Václav 70.
 Tupadly 69, 70; viz Žehušický.
 Turci 14.
 Turkestan 41.
 Turnov 8, 10, 110; kostel P. Marie
 131; šlechtické rodiny 83 – 92,
 116 – 142.
 Turnovský Machek 141; viz Semí-
 nové.
 Turovice 45.
 Tutenhofe z Tutenhofu v Rovensku
 Bartoloměj 135, 138
 Tvoršovice viz Karlík.
 Tvoříraz, místo v Uhrách 5.
 Tycho de Brahe 33.
 Tykhert Jan 64.
 Tyl J. Kaj. 107.
 Týn Horsův viz z Lobkovic.
 Tyrolsko 5, 7.
 Tyttl Eugen 166, 169.
- Uhry** 1 3 7, 13, 45
Uhriněves 70, 138.
Újezd Kamenný 67.
 z Újezdce a z Kounic Oldřich 117.
 Umělecká Beseda 16.
 Únětice 6.
 Ur 41.
 z Uráčova viz Vodňanští.
 Usertesen II. a III. 42.
 Užík ze Stránová Markvart, Otík 140.
- Vacek** 69; B., dr. 117.
 Václav Jagellovec 165.
 Václav, kníže 145 – 6; král 68, 152;
 I. 17; IV. 18, 150.
 Václav, syn rychtáře 88.
 Václavův Jan a Marta 117.
 Vačkářka Mandalena 62.
 Vácha, fišmajstr 67.
- z Valáškova viz Bílský.
 z Valdštejna Adam ml. 54; Albrecht
 90, 132; Jindřich 140; Henik 109;
 Maximilian 117, 127; Vilém 90;
 v Mašově Aleš, Jan, Vilém 140
 Valečov 92.
 Vališ Jan 124.
 Valkoun Jakub 128.
 na Valtinově Hoř. viz Odcolek.
 Vančura z Řehnic Jiří Felix 91;
 Marie 126.
 Vanček, kožišník 140; od Pěti korun
 18.
 z Vartemberka 89, 110, 133; Adam
 84, 89, 129, 130; Jan 84, 129 130,
 136; Jan Jiří 133; Jaroslav 88;
 Jiří 86; Karel 54, 127; Krištof 85,
 89, 130, 132; Otta Jindřich 89;
 na Rohozci Krištof 86.
 — na Skále a Svijanech Jaroslav
 86; Karel 86.
 — na Skále, Rohozci a Svijanech
 Jaroslav 130, 133.
 — na Svijanech Karel 130, 133, 135.
 z Varvažova viz Srnovec.
 Vavák Stříbrský Cyprian 12.
 Vavřín, mlýn 44.
 V Dolcích 116.
 Vejrich Václav 125.
 Vejvoda Matouš 63.
 z Velechova viz Žibřid.
 z Veleslavína Daniel Adam 10, 15, 17.
 Velešíň 67, 110.
 Veliš 5, 7 – 8, 44, 109, 117, 119.
 Velká Dobrá 5 – 6.
 Velnice 130.
 Velvary 7.
 Veronese viz de Justi.
 Ves Nová 87 – 8, 118, 128, 136 – 7;
 viz Kyj; viz Kyselovský.
 Vesec 89.
 z Vestce Anna, Dorota, Kateřina
 68 – 9.
 Věžník Adam 123; František 102;
 Václav 141.
 Vchynští (?) Albrecht 92; Václav
 55; Zikmund 90, 92. srovnej
 Chynský.
 Vídeň 14, 56, 58, 77, 169, 171.
 Vilém, farář 67.
 Villa Fratti 4.
 Vilno 2.
 Vinoř 35.
 Visla 4.
 Vít, konvář 84; mlynář 127.
 Vlachy 16.
 Vladislav II. 16 – 7.
 Vlásek 66.
 — z Miloňovic Václav 65.
 z Vlastimilu viz Klenka.

XVIII

- Vlaši 56.
Vlk Jiří 63.
— z Vraného Jakub a Anna, Jiřík
a Dorota 141.
z Vlkánova Adam, Ferdinand, Anna
Terezie 124; viz Jeníková.
Vlkava viz Linhart.
Vlkov 132.
Vlkovina nad Chlomkem 118.
Víkoviny 118, 123—4; dvůr 90.
Vltava 55, 143, 146.
Vnučka Jan 68.
z Vodic viz Dalibohova.
Vodňanský 61.
Vodňanští 66; z Uráčova 10, 53—65;
Dorota 10; Jan 10, 11, 57; Natha-
nael 10—1, 54, 58.
Vodslon 135.
z Vody Dobré viz Král.
z Vojkovic viz Sobol.
Vojislavice — Woischwitz 7.
Vokáč Šimon 58.
Vokatý Vít 127.
Vokovická cihelna 4.
Vokšice 132.
Volovníkova Marketa 136.
Vondruš Jan 69.
z Vonšova Žofka 68.
Vopička, svec 131.
Vorovec Štěpán 170.
Voříkovský z Kunratic Bohuslav Jan
161.
Vořísek Šimon 126.
Vosice 33.
Vosov 6, 8.
z Votina viz Diblík.
Votrubcová Marketa 69.
Votrubec Vratislav 19.
Votýpka Matěj 85.
z Vraného viz Vlk.
Vratislav 7.
Vratislava 168.
Vrdy, ves 70.
Vrchhůra 89, 123, 126, 128.
Vrchol Mikuláš 91.
Vršovští 162.
z Vrbty 169.
Vřetovice 74.
ze Všeřd Viktorín Kornel 33.
ze Všejan viz Milota.
Všeň 116.
ze Všeně 110.
Vtelno 5.
Vunšvic Matyáš 158, 169.
Vyčítal V. 10.
Vyskeř 87.
Vyskeřský Jan 129; Jakub 135;
Magdalena 129.
Vysoké 116.
Vysoké Mýto 16, 35, 19—24.
Vystrkalovská chalupa 117.
Vyšebrodský klášter 54, 115.
Vyšehrad 17.

Wagner Theodor 65.
Wachsmann Bedřich 173.
z Waldsteina viz z Valdštejna.
Wanka, purkmistr 167; W. 107.
z Wartemberka viz z Vartemberka.
z Weisenburku viz Knaur.
Welleba W. F. 146, 156, 161, 172—3.
Winter Zikmund 18, 92.
Wirth Zdeněk 19.
Wisinger Leop. 40.
Wittauer K. M. 159.
Wittenberg 137.
Wittman Michal 58.
Wolfenbüttel viz Braunschweig.
Würtembersko 177, 180.
Würzburg 113.
Wussin Kašpar 172.

Zábarovský Václav 89, 130, 137.
Zadní Jíra 69.
Zahradník Vaněk 69.
Zachias P. 73.
ze Záchrašťan viz Nepolysský.
Zajíček Jiřík 61.
Zákostelecký z Bílejova Jan 14.
Zalužanský ze Zalužan Adam, dr. 54.
Zámky 8.
Zárubovna Engelburga 127.
Zárybnický 68; Pavel 69.
Zásada 116.
Zásadská z Girmsendorfu Anna 139;
viz Jeníkové.
Zásmucká ze Zásmuk Anna Marie,
Eliška 138.
ze Zásmuk na Lišném: Alžběta a
Zdeněk 122.
Zavidov 130, 133.
ze Zavořic viz Polius.
Zehuby, ves 70.
Zeidler Jeroným 158.
Zelenka Anjel 60.
Zelený Michal 68.
Zelotin M. Václav 11.
Zemek Ezechiel 64; Jan 60.
ze Zeměřic Anna, Estreych 88.
Zeyda z Hornsegku Jan 14.
Zihlau 122.
Zichové z Rosenfeldu 141—2; Anto-
nín, Jan 141—2; Josef 137, 141,
142; Kateřina 141; Terezie 142.
Zikmund III., kr. polský 11.
Zlabecko 137.
Zuman Frant. 30, 35, 149.
Zumer z Heršušic Jiří 142.
Zvěřín 73.
Zvířetice 129, 142.

- Zvoleňoves 5 – 6, 35.
 Zych Jan 64; viz Zichové
- Žák** Antonín 129.
Žáky, ves 69.
Žamberský Samuel 89; Václav 138.
 ze Žampachu Tomáš 68.
Žatec 58, 74.
Ždánice, dvůr 126.
Žďár 122.
Žehrov 84, 130.
Žehušice 5.
Žehušický z Nestajova Václav 69;
 na Tupajedlích Bernard 69.
Želetavský Martin 68.
- Železnice** 59, 110.
Želízko (Selisko) 173; J. V. 40.
 — z Tourového Ladislav 65.
Želkovice, nálezy 38, 174 – 182.
Žernov 116, 119, 122.
Žibřid z Velechova Jindřich 135.
Židiněves 109.
Žirovnice 33.
Žitava 133, 135.
Žitenická dědina 69.
 na Žitětíně Vel. viz Dobranovský.
Žiwna 108.
Žleby viz Bohdanecký.
 ze Žlunic viz Myška.
Žlutický Jakub, Jana 92.
-

Ukazatel věcí.

- »Der Adel der böhm. Kronländer« 85, 141.
adipocire 113.
agnoskování mrtvol 115.
»Allgem. Künstler-Lexicon« 171.
ambrožkový prášek 48—9.
antimon 15, 45.
apatykatě 60.
»Archiv für Anthropologie« 1.
archiv kr. hl. m. Prahy 92, 100—2,
134, 141, 169.
— místodržitelský 86, 90, 92, 129,
130, 133, 137.
— musea kr. Čes. 68.
arsen 1, 45.
- Bakalář 137.
balsamování viz konservování.
barokové sochy viz most Karlův.
barvička hra 10.
bělmo oční 51.
berní rolla 91, 120, 122—3, 127, 138.
»Die berühmte Prager Brücke« 146.
»Beschreibung der steinernen Brücke in d. kgl. Hauptst. Prag« 172.
bezová kůra 49.
biblí 82.
»Bohemie« 107.
boje národnostní 92—109.
boží muka 149, 161—2.
bradáč 147—8, 173.
břity 2, 4, 8.
bronz 1—8, 41—47.
bronzové předměty 3, 175, 178.
bubeníčková hra čili škubavka 10.
buoch slanin 66.
- Caparování, hra 10.
cech řeznický 39.
— umělců 171.
cesty obchodní 4—6, 46.
- cín 1—8, 41—2, 45—47.
cisterna 66.
clo 17, 145.
- Čarodějnice 109.
— litání (zvyk) 9.
čáry 87.
»Časopis Čes. mus.« 10—1, 48, 50
až 52, 92, 137.
»Časopis lék. čes.« 113.
»Časopis Společnosti přátel starož.
českých« 132, 174.
čepec viz sekera, sekyrka.
čepel listovitá 8; srov. dýka.
černobýl 47.
»Česká akademie c. F. J.« 19.
»Český čas. histor.« 110.
čeština 92—109.
- Dary vánoční 10.
»Dějepis města Prahy« 16, 151.
»Dějiny konfiskací« 86—88, 126.
»Dějiny města Jičína« 109.
»Denkbuch über Anwesenheit Ihrer
K. K. Majestäten Franz I. und
Caroline Auguste in Böhmen im
J. 1833« 22.
desky zemské 89, 130—1, 139.
destičky 45.
děti (makovice) 10.
— vražda 132.
»Děvina« 72.
dílčí cedule 86, 91.
»Dílo« 110.
dlaždičky 78—81.
doba bronzová 1—8, 38, 41—7, 180.
— hallstattská 181.
— kamenná 1, 3—8, 38, 41—2, 46,
180.
— knižecí 180.
— mědi 1, 6, 8.

doba neolithická 7.
 — předúnětická 180.
 dolmeny 46.
 domů vykuřování 9.
 dráhy obchodní viz cesty.
 dýky 2, 5–7, 43–4.
 — italské 8.
 džbánek a jelinek, hra 10.

►Eigentlicher Entwurf u. Vorbildung
 d. vortref. kostb. u. welther. Prager
 Brucken < 15, 173.
 erb Jeníků ze Zásady 118.
 — Kyselovských 128.
 — pánu z Lemberka 110.
 — — z Michalovic 110.
 — — z Vartemberka 110.
 — — ze Zvířetic 11
 erbovní list 141.

Falerie 175.
 faleš trestána 14.
 feldčar 59.
 fibule peschirské 43.
 fidrot 62.
 ►Fischer von Erlach< 171.
 flint 46.
 fundace 125.

Geologický ústav čes. univ. 5.
 gerštorfská knihovna 137.
 gotika 149–153.
 gruntfeštní kámen 54.
 gubernium zemské 9, 144.

Hadi sádro 48.
 hasičské rády 9.
 herbář 48.
 herynky 135.
 hlava či orel, hra 10.
 hodiny 13.
 hofmistr 14.
 honzík, na kuželníku hra 10.
 hospodští 9.
 ►Hrad Okoř< 34.
 hradiště šárecké 38.
 hradní inventář 65–6.
 ►Hrady a zámky< 65, 91, 110, 123,
 137.
 hrnky černé 42.
 hrobky kupolovité 46.
 hroby 2–4, 7, 45–6, 175–180.
 — bylanské 180.
 — kostrové 43, 175, 179, 180.
 hrom 57.
 hromádky viz pod hromádky.
 hrotý dýkovité 6.
 — kopí s otvory 6.
 hry, různé 10.

hudebník 13.
 hutě komárovské 144.

Chlévů vykuřování 9.
 ►Chronologie d. ältesten Bronzezeit
 in Norddeutschland und Skandi-
 navien< 1.
 chudí lidé 67.

Instrukce celniční 145.
 inventář hradní 65–6.

Jadeit 46.
 jahody 50.
 jantar 3, 7, 46.
 jedenadvacet (velus), hra 10.
 ►Jednání a dopisy konsist. kat.< 92,
 134, 138–9.
 jednota bratrská 54–7, 83–4, 93,
 129, 131, 134, 138.
 jehlice různé (bronzové a měděné)
 6, 42.
 — stříbrné 42.
 — železné 176.
 jilec viz dýky.
 jitrocel 49.
 jízda králů 9.

Kád' měsivá, mlatná, bezednivá 66.
 kadidlo 50.
 ►Kalendář historický< 10, 17.
 kamenář 142.
 kantor 127, 142.
 kat pražský 57.
 katastr teresiánský 91, 128, 132, 138
 kelnatky viz lastury.
 keramika 8, 38, 42, 46, 110; viz
 i nádoby.
 klasy žitné 51.
 knihovna gerštorfská 129.
 knihy kom. soudní 126.
 knovízský typ hrnečku 38.
 kolčava 51.
 koleda 97.
 komínky dřevěné 9.
 konzervátorův instrukce 30.
 konzervování mrtvol 77, 113–116.
 kopí 2, 6, 43, 178.
 kopř vlašský 51.
 koprové semeno 148.
 kostela popis 16, 19.
 kostky, hry v ně, 10.
 kostnice 114.
 kostry skrčené 38, 43, 175, 179, 180
 krev holubí 49.
 kronika 15.
 ►Kronika č. dějepis vš. povodní etc.<
 143.
 kroužky bronzové, železné 176.
 kruhy 5, 42.

- kruh náhrdelní 3, 5—6.
 — nánožní 3.
 krypty 73—78.
 křtiny: střelba 9.
 kšaft 67—8, 130, 136—7.
 kuchyně 66.
 kultura galská a hallstattská 176—7,
 181; mykénská, neolitická, prae-
 mykénská 43; nordická bronzová
 3, 4, 6.
 »Kulturní obraz čes. měst« 18.
 »Künstler-Lexicon« 171.
 kupci: dary vánoční 10.
 kupčení čili hrad pod hromádky 10.
 »Die Kupferzeit in Europa« 1.
 »Die Kupferzeit in Ungarn« 1.
 »Květy« 47, 52—3.
- L**astury: kelnatky 7, 43.
 léčivé bylinky 10.
 lékárny 10.
 lékaři 10.
 »Lékovadla a zaříkadla« 52—3.
 letniční jízda králů 9.
 »Lid a národ« 51.
 lín 115.
 list hamfeští 117.
 literatský sbor 91, 122, 136, 139,
 140.
- M**ajestát (1609) 54, 93.
 — kr. Václava 68.
 malachit 41.
 malby 28—9, 33.
 mandát o službě v ciz. vojště 12.
 manual rovenský 91, 116, 119, 121,
 126, 128, 138.
 »Matériaux pour l'histoire naturelle
 et primitive de l'homme« 1.
 meče 2—3, 5, 8, 47.
 med 50, 114.
 měď 1—8, 41, 43—46.
 — babylonská 41.
 meches 145.
 »Die merkwürdigsten Tage Prags
 in der Pfingstwoche 1848« 143.
 mír zemský 90.
 mísa viz nádoba.
 místopisář kr. Českého 13.
 mistr mostu 18.
 mlat kamenný 2, 5
 mohyly 4, 38, 177—182.
 mor 124.
 »Mor. nár. pohádky« 50.
 moře baltické 4.
 — severní 4.
 most Juditin 16—7, 143, 148—152,
 161, 173.
 — Karlův 15—18, 30, 56—7, 88—9,
 128—9, 143—174.
- mravnost ohrožena 9.
 mrtvol konservování 73, 113, 116.
 mučedlnice 66.
 mumifikace viz mrtvol konservování.
 musejní statistika 32.
 museum jičínské 5.
 — Královéhradecké 6.
 — města Prahy 143, 165.
 — národopisné 32.
 — zemské 175—6.
 musicus 13.
 myto 17, 18.
- N**áboženské akty 93—109.
 náčinní, nářadí hradu 65—6.
 nádoby praehistoricke 42—7, 175
 až 178.
 náhrdelníky 7.
 »Nálezy přehistorické« 43.
 náramky (kruhy nánožní) 3.
 — kamenné 47.
 — měděné 43.
 — závitnicové 2, 5, 7, 44.
 »Národní Noviny« 106.
 nástroje bronzové 1, 41, 43.
 — kamenné 1, 4, 7, 41—2.
 — měděné 1, 2, 41—3.
 »Nauka o soudním lékařství« 75.
 »Nejstarší kronika česká« 146.
 němcina 92—109.
 nordická kultura viz kultura.
 nože 2, 176, 181.
 nožíky pazourkové 7.
 nůž měděný 41.
 nýty s hlavičkami 5, 8.
- O**bchod 135.
 »Obnovené zřízení zemské« 99, 101.
 obnovení rady 57.
 obruce kol 178.
 obsidian 42—3.
 obyčeje 9—10, 47.
 oceán atlantický 4.
 oční nemoci 47.
 odvar z makovic 10.
 ohně svatojanské 9.
 oka čili strašidlo,hra 10.
 olovo 5.
 ornamentika butmirská 43.
 ouplavice 14.
 ozdoba náprsní 3.
- P**alcát kamenný 7.
 palstava (tulaj) 2.
 »Památky archaeolog.« 17, 38, 129,
 148, 174.
 »Paměti města Dobrovic« 109.
 »Paměti o školách Turnovských«
 129.
 pamětní listina 144.

- pásy viz poháry zvoncovité.
 pazourek 42—3.
 — : nožíky 7.
 pečet St. města Praž. ukradena 12.
 pekárna 66.
 pekaři 147.
 perly 43, 46.
 »Petr Parlér a mistři gmündští« 16.
 petrzel 49.
 písář kancel. čes. 12.
 — při berni na hradě Praž. 14.
 »Písně a říkadla« 53.
 pivnice (inventář) 66.
 pivovar (inventář) 66.
 písmo 51.
 podkomoří 12.
 poháry sicilské 43.
 — zvoncovité 2, 4, 6, 8, 45.
 pohřebiště kostrové 43, 175—182.
 pochovávání nebožtíků 10.
 »Pokrok« 71.
 policie: předpisy 9.
 poloostrov balkánský 4.
 »Popis král. Čes.« 67.
 poprava 56.
 »Poselkyně« 59.
 »Posvátná místa« 18, 143.
 pošmistr král. 141.
 pošta 141.
 poměry 47—53.
 povodeň 15, 17—8, 143—4, 148.
 »Poznámky o nezletilosti lid. těl.« 73.
 prach střelný 66.
 »Prag« 174.
 »z Prahy a z Čech« 24.
 právní obyčeje 10.
 právo hraniční 128, 130,
 — soukromé 10.
 — útrpné 13.
 — veřejné 10.
 primas N. m. Praž. 14.
 — St. m. Praž. 53—4.
 — v Oustí n. L. 56.
 primator St. m. Praž.
 probošt kostela hr. praž. 13.
 »Prodromus gloriae Prag.« 16, 146,
 147.
 prokurator 13.
 protireformace 147.
 protomedik zemský 9.
 provaz vlášenec 12.
 prsteny 2, 3.
 prsténce ze zlat. drátu 5—6.
 pryskyřice 4.
 puklice bronzové 174—5, 178, 181.
 purkmistr praž. 12.
 purkrabi nejv. praž. 13.
- Ráfy železné 176.
 rakve 10.
 ranhojiči 10.
 »Regesta výsad daných m. Č. Krumlovu na panství Rožmb.« 110.
 reg. kom. soudu 68, 89—91, 126,
 129, 130, 135—6.
 renaissance česká 145.
 renaisanční rustica 153.
 »Rerum boh. ephemeris.« 16.
 románská stavba 152.
 roupník 49.
 rovenská kniha 117 viz manual.
 rudy 1, 4, 41.
 »Rukovět k dějinám literatury čes.«
 83, 137.
 růžice u náramků 5.
 rybník 69.
 rýhy viz dýky.
- Řád soudní z r. 1781 99.
 řapík u dýky 2.
 řečník 53.
 »Řemesla dle národnosti v St. m.
 Praž.« 92.
 řemeslníci: dary vánoční 10.
- Sádra 114.
 »Salzburger Künstler-Lexicon« 171.
 saponifikace 113.
 Schwerstab 2, 5—6.
 »Scriptores rerum boh.« 17, 148.
 sekromlaty 2.
 — kamenné 5.
 — měděné 5, 43.
 sekýra teletníci 12.
 sekýrky bronzové 4—5.
 — kamenné 2, 7, 42.
 — měděné 5, 6, 41, 43—5.
 — různé 2, 5, 6, 42.
 sloup Rolandův 147, 149, 165, 173.
 sluneční rosa 49.
 sněm obecní r. 1608. 93.
 sochy viz most Karlův.
 »Sokromá učená společnost« 73.
 »Soupis památek hist. a uměl. v kr.
 Čes.« 19, 29, 40.
 sousoší viz most Karlův.
 spižírna 66.
 »Stará Praha« 92, 144.
 »Staroměstský rynk« 34.
 »Statuae pontis Prag.« 172.
 »Statuae pontis Prag. a diver. benefac.
 et cultor. dilectorum sanctorum
 Dei magnefice inventa . . . et
 a celebr. statuariis elaborata si-
 mulacra « 174.
 »Statuae pontis prag. honori ac
 vener. S. S coelitum sumptibus

- illustrium virorum insigni artif.
opera erectae ... « 173.
- strašák, hra 10.
- strašidlo, čili oka, hra 10.
- strúzek 66.
- střelba při svatbách, křtinách 9.
- stříbro 1, 3, 42, 46.
- studenti 143—4, 155—6.
- sudá nebo lichá, hra 10.
- sudí nejv. 54.
- sůl 4, 7, 46, 55; kamenná 114.
- svadby: střelba 9.
- svícení loučemi 9.
- svršky různé 87.
- S**atstvo 67.
- šenk 9, 136.
- senktyš 66.
- šípy peřené 66.
- šilhání 50.
- Škubavka, čili hra bubeníčková, 10.
- šlechtické rodiny turnovské 83—92,
116 - 142.
- šperky 3, 42.
- štok 66.
- štola 97.
- šťovík 48, 50.
- T**abák šňupavý 49.
- tanec vrták 9.
- těla mrtvá viz hroby, konzervování
mrtvol.
- tsiskárna 109.
- topůrko viz dýky, sekyry.
- tridakny rudomořské 43.
- trojúhelník čárkováný viz bronzové
předměty, dýky
- tulaj (palstava) 2—3, 43.
- tunelová ucha 42.
- »Typografie« 27.
- tyrkys 46.
- U**didla bronzová 175—6.
- upálení pro víru 134.
- urbář 89.
- úřad mostecký 18, 145.
- úřady krajské, vrchnostenské 9.
- V**ánoce: dary 10.
- »Veleslavín« 27.
- velus, hra 10.
- »Věstník král. čes. spol. nauk« 110.
- vězeň věčný 55.
- vlčí mha 50.
- vodovod 13.
- vojsko: zápopěď v cizím v. sloužiti
12.
- vomanový kořen 148.
- vory 55.
- vražda dítěte 132.
- v kostele 56.
- vrba 48.
- vrták, tanec 9.
- vůz praehistorický 176—182.
- výbor zemský 39.
- »Vycházky po Praze a okolí« 27.
- vykuřování domů a chlévů 9.
- vývalky 43—4.
- Z**ákon občanský 10.
- obchodní 10.
- trestní 9—10.
- zaříkávadla 48—53.
- závaží hliněné 38.
- závity viz šperky.
- zbraně 66—7.
- bronzové 41, 43.
- kamenné 43.
- měděné 41.
- zelí 48.
- »Ze staré Prahy« 143, 149.
- zlato 1, 3—7, 42—3, 46.
- znaky 81, 150—1, 157—9, 161—2,
165.
- »Zpráva o orloji staroměstském« 34.
- zřízení obecní 110.
- zvony 10—11, 13, 27—8, 30.
- zvyky viz obyčeje.
- Ž**ebráci 98, 144.
- železo 5, 42, 45, 176, 178.
- žid 14, 145, 154—5.
- živé vlasy 51.

LXXVI. Z Harasova.

Znak: Prvotní, všem větvím asi společný znak byl štit rozpoltený, jehož pravá polovice stříbrná, levá červené a černě rozdelená, klenot pak sítio pštrosími páry ozdobené. Znak tento byl u rozličných větví rodu a v rozličných dobách poněkud změněn. Tak u Homutů z Harasova Adam na Petrovicích z r. 1576 má na pečeti pravou polovicí štítu rozdelenou a dolní čtvrt vyvýšenou, tedy kovovou, tak že znak jeho bezpochyby byl: Štit rozpoltený, jehož pravá polovice černé a stříbrem rozdelená a levá červená, klenot pak sítio s 6 páry pštrosími. Avšak syn jeho Jiřík Homut na Radeníč, Choustníku a Bělé z r. 1609 a 1610 užíval štitu, jehož levá polovice jest rozdělena a sítio ozdobeno jen 5 páry. Také u druhé větve rodu, Hrzanů z Harasova, měnivá se znak. Václav Hrzan na Housce a Vrutici z r. 1576 má klenot jen 3 páry ozdobený, později však ustálen vždy se 6 páry. Naproti tomu zase krásná, velkým uměním rytá pečeť hr. Františka Hrzana z r. 1759 má pravou polovicí štítu rozdelenou (červená a černě), Jan Adam hr. Hrzan z H. r. 1672 má i štit rozčtvrcený, jehož druhá čtvrt na tři díly rozdelená. Touto změnou přiblížili se Hrzanové moravské a slezské větvi rodu Harasovského, z nichž moravská posud užívá (obr. LXXVI.a): Štitu rozpolteného, jehož pravá polovice jest stříbrná a levá barvami červenou, bílou a modrou rozdelená, klenot pak zlatá obrubč (lépe sítio) 3 pávimi páry (někdy celý ocas páví) ozdobená.

Znak slezské větve jest (obr. LXXVI.b): Štit rozpoltený, pravá polovice stříbrná, levá na 3 díly rozdelená a v prostředním díle stříbrném jest zlatá hvězda; klenot jest zlatá okrouhlá deska ozdobená 5 červenými, bílými a modrými pštrosími páry. Přikryvadla u obou větví v pravo červená a bílá, v levo modrá a bílá.

Názvu z Harasova užívaly 4 české vladycké rodiny, které jsou téhož původu: Domousičtí, Harasovští, Homutové a Hrzanové z H., s nimi pak téhož původu byli též Chmelíkové z Újezda. Z 5 těchto rodin již 4 vymřely, jenom druhá, Harasovští z Harasova, posud kvete v stavu rytířském:

a) Homutové z H. Původním sídlem byl H. v okresu mělnickém. Homutové později drželi i všeliké statky v Karlínsku, Jílovsku, Říčansku a Smíchovsku, ano i na jih se odebrali do Táborska, Soběslavská, Lomnická, Krumlovská a na východ do Chrudimská.

Prvý z nich jména Homut (Siebmacher, Čechy, praví, že má býti Chomut, prý od statku Chomutic, leč není znám žádný člen toho rodu na Chomuticích) jest Jan Homut z Bosyně r. 1408 na B. usedlý.

Současně s ním připomíná se i Homut (1409) farář v Týně, ale bez přídomku z Bosyně. Sem patří i Petr Janda z B. 1404 na Lobci. Syn Jana Homuta byl Jindřich na Bosyni a v Kanině 1420.

Mimo ně jmenuje se také Radslav 1432 a jeden Homut 1440 na sjezdu o sjednání míru šlechty kraje boleslavského v Nymburce. Tento H. i r. 1455 se uvádí. V l. 1465—70 žil zase Jan H. z Bosyně. Potomkem Homuta (v l. 1440—55) byl Jindřich H.

z Harasova, okolo r. 1520 pán na Bosyni. S manželkou Marjanou z Kokor měl 7 synův: Jiříka, Radslava, Adama, Albrechta, Petra, Václava a Jindřicha a dceru Elišku, kterými sice rod Homutů se dosti rozvětvil, ale přece jenom 100 let potrval a v bouřích a strastech XVII. věku v zemích našich zanikl.

Nejstarší syn Jindřichův, Jiřík držel po otci s ostatními bratry Bosyni zprvu společně, později sám, získal r. 1547 Vysokou u Chrudimě a zemřel 1578 neb krátce před tím. Syn jeho byl Jan H. z H. na Bosyni a Chodči. Ten prodal již 1579 staré sídlo rodiuné Bosyni, potom i Choteč a později se více nepomíná. Známé potomstvo, ze všech ostatních 6 synův Jindřichových zůstavil jen třetí syn Adam. Bratři jeho Radslav, Albrecht, Petr a Václav se později nepomínají, ač jméno Homut (ted' Homuta) udrželo se podnes (ve Vel. Újezdě).

Jenom o Jindřichovi, sedmém z bratrů, víme, že byl 1582 lesním v Netolicích. Nechtice opakovati věcí známých, připomínáme jen, že třetí syn Jindřichův, Adam, zanechal syny Václava st., Jiříka a Jindřicha, z nichž první měl opět Viléma a Jindřicha Šťastného. Tento držel (1618–22) Chrastěnice, Železnou, Přílepy, Bubovice, dvůr v Dobříši, Sv. Jan, Sedlec a Hostim, ale většinu toho konfiskací 1622 ztratil. Syn Adamův Jindřich (1587–1611) na Radonicích byl též r. 1611 král. komisařem (1. manž. Anna Žehartová z Nasavrk zasn. 13. led. 1588) a měl syny Václava ml. a Oldřicha. Z těchto Václav prodal Radonice 1628 odešel pro náboženství do saského Perna.

Jiřík, syn Adamův, byl také hejtmanem na Třeboni a kancléřem krumlovským ve službě rožmberské a držel Petrovice u Vlt. (2. manž. Eliška z Vojslavic a z Cimburka, zasn. 11. září 1590). Měl jen dvě dcery Joh. Eusebii († 1624) a Zuzanu, známou ušlechtilou svou povahou pravé české šlechtičny († 1654). Tato jest poslední známý člen Homutů z Harasova.

b) Domousičtí z Harasova. Tito již r. 1405 objevují se na Domousnicích v Sobotecku, podrželi však po Harasově příjmí »Haras«. Tak jest znám r. 1405 Karel Haras z Bosyně na Domousnicích, kterýž zemř. před koncem válek husitských zanechav dceru Elišku (manž. Petr Trojan ze Vtelna). Domousnice (pak Domousice) získal po něm Bohuněk z Harasova (manž. Anna z Domousic), ale i tento zemř. před 1437. Zůstaly po něm děti nezletilé, zejména Jan (z Domousic, též z Harasova) v l. 1437–82 připomenutý, pán na Dom., Harasově a od r. 1482 Veselicích. Sestra jeho snad byla Kat. Domousická z H. z r. 1482 (manž. Jan Dražický z Kunvaldu † 1482).

V 1. pol. XVI. stol. žil z větve této Václav (1534–39) jsa majitelem domu v Hradci Králové se synem Janem (1539–73). Jiní členové byli usedlí v Jičíně (Kateřina 1542 na domě řeč. Hrádek a Bohuše [1534–57] na témže domě). Tam se připomíná i Bedřich 1556. Hrádek ten prodal Bohuše 1555, a bud' on, nebo spíše jiný Bohuše, usedlý v Kostelci n. O., byl 1574 zabit od Adama Semína.

V tituláři na r. 1534 a 1556 nacházíme i Jindřicha D. z H. na Bošíně (později usedlý též v Kostelci n. O.) a sestru jeho Annu (manž. Bedř. z Donína). Také žil v Kostelci Šebestián s dcerou Majdalenou. Tento koupil 1552 dům v Jaroměři za 285 kop grošů a držel jej ještě r. 1590. V témže čase žili také dva bratři Natanael a Jan D. z H. (1571—89). Natanael měl statek v Kostelci a Jan byl úředníkem rožňberským na Helfenštejně.

Na počátku XVII. stol. žil z této větve pouze Bedřich D. z H. na Kvasinách. Týž odešel r. 1628 pro náboženství ze země, postoupiv statek onen své manželce. S ní mizí i jméno Domousických z H. z paměti dějinných.

c) Chmelíkové z Újezda. Z těchto známi jsou na ten čas jenom Ješek, který byl 1403 svědkem v darování Alše Škopka z Dubé klášteru v Nov. Benátkách. Jiný Chmelík pomáhal 1448 Jiřímu z Poděbrad při dobytí Prahy.

d) Hrzánové z Harasova. Jméno mají z osobního Hrzek změněné v druhotvar Hrzán, Herzan i Hrzáň. Předek jejich jest Dobeš Hrzán z Újezda, syn Dobšův, také zvaný z Harasova odj. z Chlumína (1420), pán na Řepíně a Chlumíně (manž. Markéta ze Lhoty 1427—40). Syny měl Jindřicha a Frycka a několik dcer. Starší Jindřich držel po otci Chlumín a Řepín (1420—59), koupil od Jakuba z Maršova jeho práva na Řepín, získal 1437 Nasedlnice, držel též Kralovice a připomíná se také 10. břez. 1440 na sněmě nymburském. Za manželku měl Annu z Třebíče (zemř. ok. 1451), kteráž odkázala Třebíz nezletilým svým dětem. Tyto byly ještě r. 1463 nezletilé a poručník jejich, Jaroš ze Stránova, vyhrál jim u dvorského soudu Chlumín. Bratr Jindřichův Frycek (1420—48) účastnil se horlivě tehdejších bouřlivých událostí, byl na sněmě nymburském a pomáhal 1448 při dobytí Prahy.

Jedním z dítek Jindřichových byl Václav Hrzán z H. na Brodci a Žerčicích (prodal je před 1486). Současný jeho byli Jindřich (1498) a Jiřík Frycek z H. (1484—90), kterýžto poslední koupil 1485 dům v Praze (na Příkopě), ale zapleten byv do spiknutí kníž. Hynka z Minstrberka proti životu královu, utekl ze země.

Zmíněný Václav jest bezpochyby totožný s oním Václavem H., který získal ok. 1500 Housku, Zásadku a Ctěnice, držel 1498 až 1499 dům na M. Straně a zemř. buď 1520 nebo před tím, protože t. r. dělili se o statky pozůstalé synové jeho Adam, Jan a Dobeš.

Počátkem XVI. věku připomíná se ještě Záviše z H., který držel do 1513 Lobeč, a Barbora z H. (1510—35), která postoupila dlužní úpis Račínevských Děpoltovi z Lobkovic.

Ze tří synů Václava H. Jan (1520 † 61) ač tříkráte ženat, nezanechal mužských potomků a značné statky jeho: Zásadka, Kovaň, Skalsko, Vrutice, Bezno, Kurovodice, Přibyslavice, Tajná a Hradecko dostaly se většinou do jiných rodů. Pouze Kovaň, Vrutice a Ctěnice zachovala se Hrzánům. Potomstvo měli oba bratři Janovi: Adam (zemř. ok. 1533) a Dobeš. Tento založil

mladší větev Hrzánů. Mimo své statky Housku a Sovinky zdědil po Janovi Vrutici a držel též Ždírec a Týn, jakož i dům v Ml. Boleslavi. Byl 1553 hejtmanem kraje boleslavského a zemř. před r. 1579, zůstaviv z manž. Kateřiny Vliňské z Vliněvsi dva syny a dvě dcery: Kateřinu (m. Albr. Pětipeský z Chýš a E.) a Majdalénu.

Synové byli Václav a Jiřík. Václav (1555, † 84) na Housce, Vrutici, Horkách a Malkově, měl za manželku Dorotu Horovou z Ocelovic, která jej přečkala a měla po něm Vrutice a Katusice. Děti jejich byly Kateřina (m. Pecingar z Bydzína) a Dobeš († 1599, manž. Eliška Mrácká z Dubé) na Vys. Libni, Vrutici a Housce, jehož dětmi: Janem, Václavem a Jiříkem větev tato zanikla (potomstvo Jiříkovo [1570–89]: Oldřich [† 1599] a jeho syn Adam Dobeš, který též nepřečkal války 30leté).

Mnohem déle kvetla a k větší platnosti dospěla starší větev Adamova († př. 1533). Synové jeho byli Václav st. (1534 † 70 22. ún.) a Mikuláš (1542 † př. 65, manž. Marjana Studenecká z Pašiněvsi).

Potomstvo Václava st. vymřelo v druhém koleně, kdežto potomci Mikulášovi udrželi se až do polovice XIX. stol. Zvláště synem Mikulášovým Adamem st. (1585, † 1619 11. led.) rod Hrzánů neobyčejně zbohatl, tak že synové jeho, zachovavše si při všeobecné konfiskaci pobělohorské obratné statky, dosli povýšení do stavu panského (Zdeslav a Jan 1623, 24) a syn Zdeslavův Jan Adam 1666 povýšen i do stavu hraběcího († 1681, 22. ún., manž. Maximiliana hr. z Valdšteina).

Syn jeho Jan Leopold dědil po Kaplířích ze Sulevic statky Milešov a Nedvědice a spojil jejich jméno a znak se svým. Zemřel 28. ún. 1711.

Posloupnost jeho potomků jest tato: Synové jeho byli Ferd. Maximilian a Zikmund Gustav. Onen měl syny Františka de P., děkana kapituly u Všech Sv. na hradě Pražském, opata almádského a biskupa kameneckého v Uhrách, jenž dosáhl i hodnosti kardinálské a zemř. 1804, a Max. Antonína, jenž zase měl Karla Josefa.

Zikmund Gustav († 24. září 1760) byl tajným radou a hejtmanem kraje litoměřického. Držel Milešov, Nedvědice a Kosmonosy. Syn jeho Jan Josef († 25. dub. 1785) měl zase syna Karla a Bedřicha.

V 1. polovici předešlého stol. (1840) žili: Emanuel hr. H. na Milešově a František na Milešově a Dužicích († 1847), Antonie hr. H. [† v lednu 1820 jsouc vdovou po Ludv. Josefovi hr. Bylandtovi († 2. srp. 1810)], Marie hr. H. měla 1840 dům v Praze na Nov. Městě (č. 149) a Luisa hr. H. zemř. 2. dub. 1847, vdova po Ferd. hr. Morzinovi (nar. 1753, † 27. ún. 1805). Ti jsou poslední potomci hrabat H. z H.

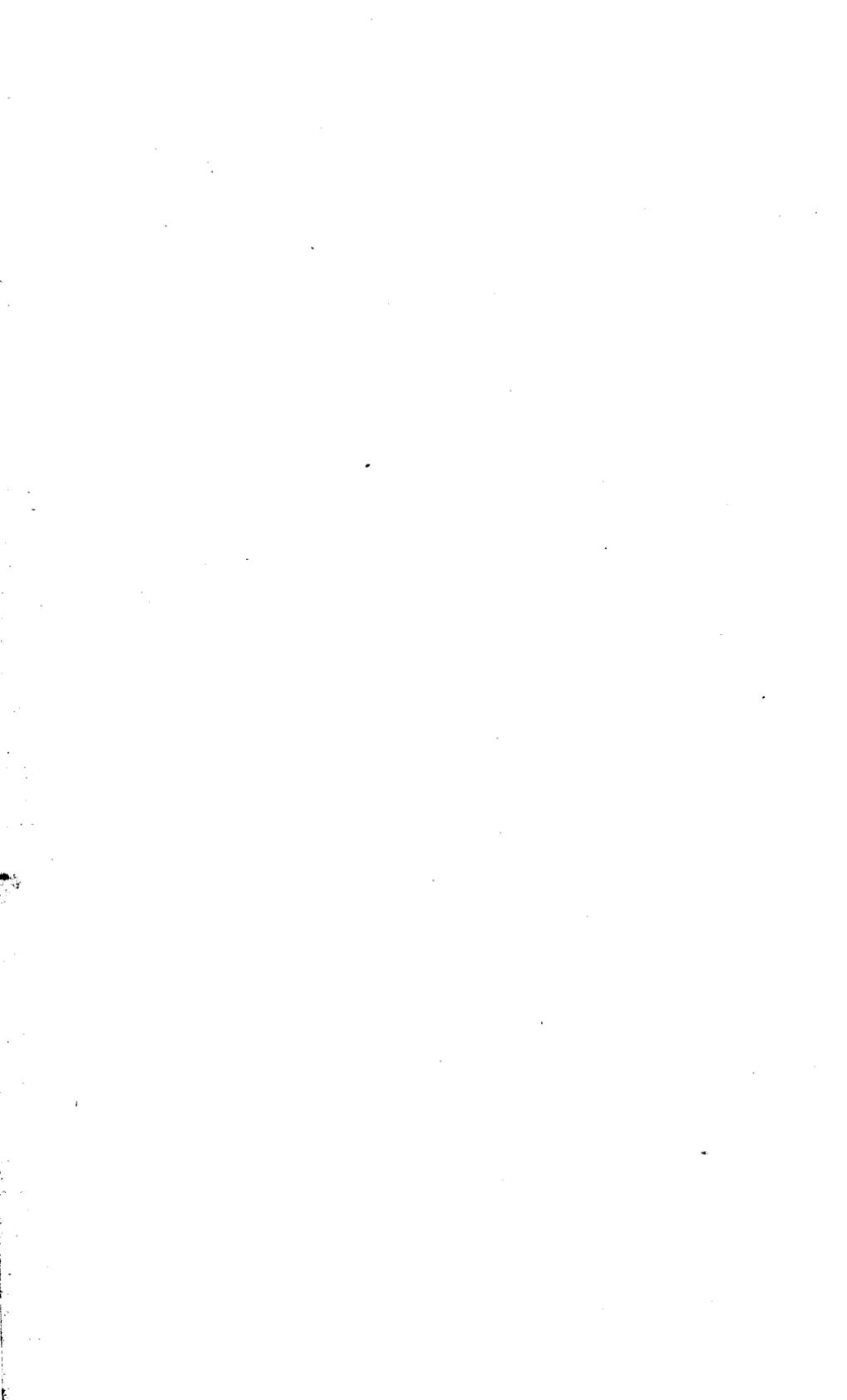
Po vymření rodu nastal dlouhý spor o dědictví Milešovské, jenž rozhodnut konečně ve prospěch syna hraběnky Antonie Hrzánové. hraběte Ferd. Bylandt-Reida.

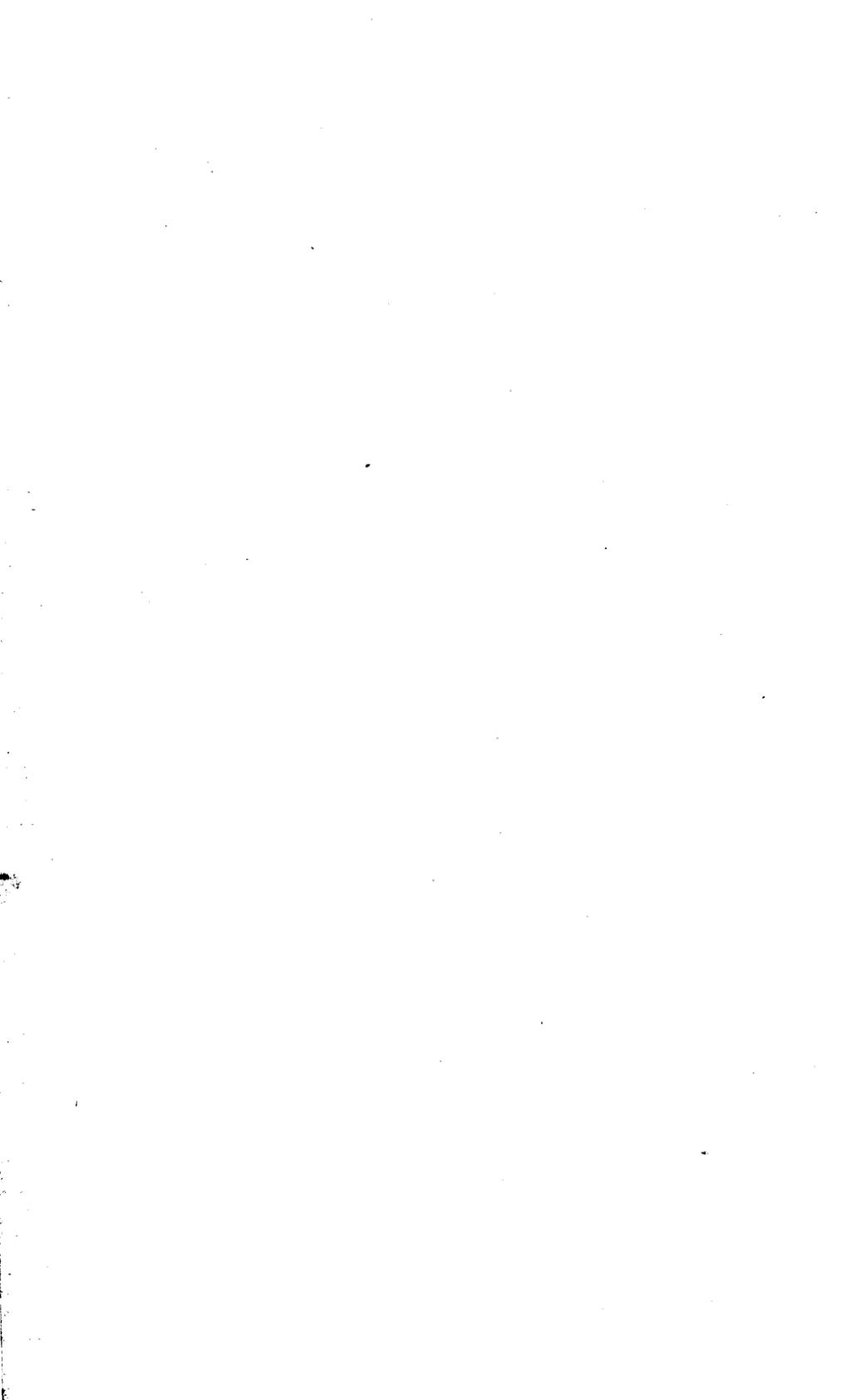
e) Harasovští z H. Tato větev již v XVI. stol. na Moravě usedlá, přetrvala všecky české větve a kvete posud. První z nich připomíná se 1526—33 Albrecht Harasovský mezi těmi, kdož přispívali na výpravu moravských stavů proti Turkům k Vídni. Měl lenní statek Stařice u Místku, který pak držel jiný Albrecht H. z H. (1553—70). Po něm jmenují se Jiří H. a syn jeho Maximilian, jako hejtmané olomouckého biskupa na Hukvaldech.

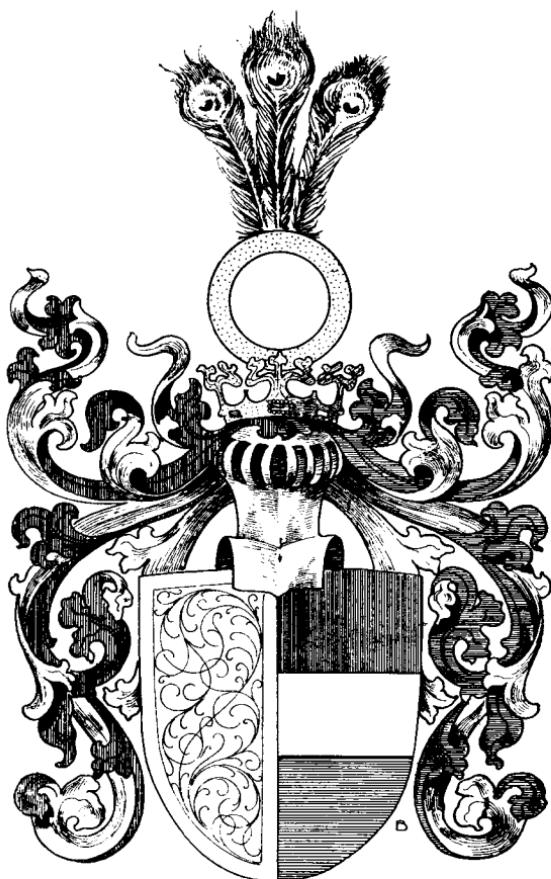
Na počátku XVII. st. žil Jan H. z H. Patřily mu Kateřinice, k nimž přikoupil 1628 Trnávku, kterou pak potomci jeho až do vymření (moravské větve) po 260 let drželi. Zemřel ok. 1648, zanechav tři syny: Jiříka, Bedřicha a Jana (1649—70), kteří společně drželi statky otcovské i Stařice. Ku konci XVII. st. drželi Kateřinice bratří Václav a Maximilian (1698—1710). Václav měl syna Ant. Ferdinanda (1724 na Kateřinicích), jehož manž. byla Karolina Gusnarová z Komárna, a syn snad Jáchym Václav, který jsa pán na Kateřinicích, roku 1772 bezdětek zemřel. Na počátku XVIII. věku držel Jan Václav H. z H. statek Horní Suchou. Tu zdědila dcera jeho (1731), provdaná za Ludvíka z Nostic. V polovici toho století držel Josef Julius Vel. Kunčice (od 1752) a Jiří Frant. Hor. Tošonovice (od 1744). Synem Jos. Julia byl Karel, který měl Vel. Kunčice do 1827, načež ujal jich Filip H. z H., který měl i Trnávku (1804 † ok. 1835). S ním r. 1804 připomíná se i Emanuel H. z H. na Hor. Tošonovicích, které byl držel ku konci XVIII. st. Jiří, syn Jiřího Františka shora připomenutého. Taktéž patřily rodu Stanislavice, ale jen krátký čas (Ignác 1793—1801). V 1. čtvrti předešlého stol. žil i Filip ryt. H. z H. s manželkou Frant. svob. paní Spensovou z Bodenu (nar. 20. led. 1780, zemř. 10. září 1824). Synem Filipovým († ok. 1835) byl vynikající právník a poslanec moravský Filip H. z H. Nar. 13. ún. 1833, zasnoubil se 2. květ. 1868 s Terezií svob. paní Scharschmidovou (nar. 6. list. 1836, † 14. led. 1885), stal se radou zem. soudu mor. a dvorním radou (1883). Byl posledním pánum na Trnávce, která po jeho smrti (1890) od dědiců prodána.

Z větve slezské posud kvetoucí žil na Hor. Tošonovicích Karel († 9. kv. 1873), jehož dcera Emelína (n. 7. července 1845) zasnoubila se 29. čce 1879 s Jiřím hr. Vossem (n. 29. čce 1831). Po něm držel Hor. Tošonovice ryt. Mořic H. z H., bývalý poručík u vozatajstva.

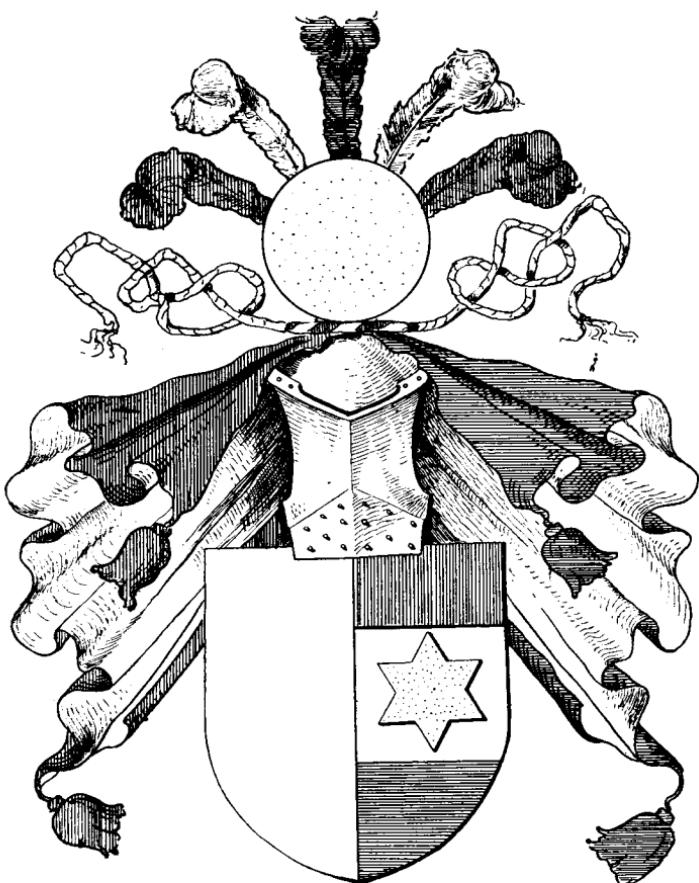
Ant. Masák.

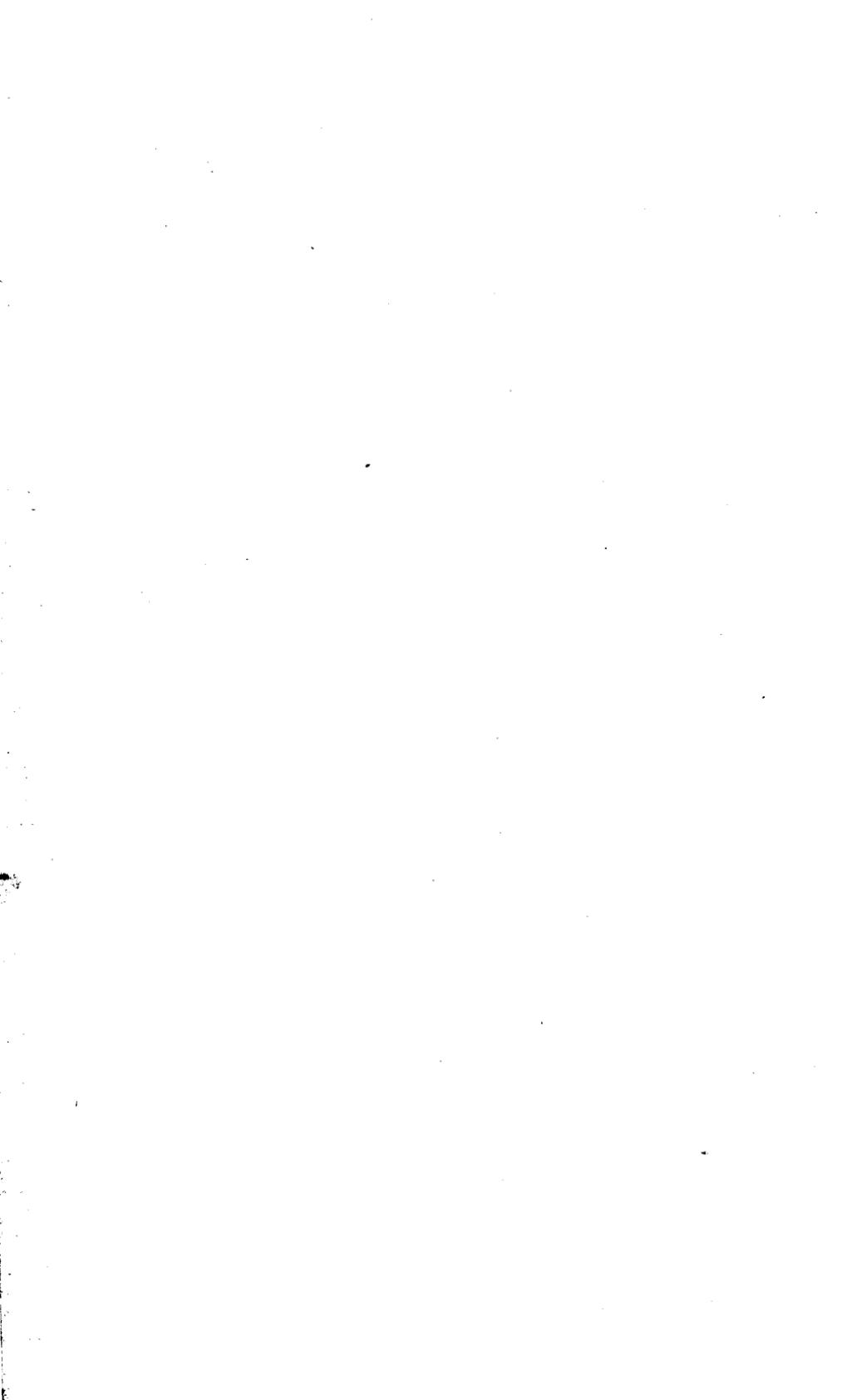

LXXVI. a) ZNAK RYT. Z HARASOVA.

LXXVI. b) ZNAK RYT. Z HARASOVA.

LXXVII. Hrušovští z Hrušova.

Znak: **Štit rozpoltěný, jehož pravá polovice rozdělená černě a bíle, levá jest červená; klenot 6** (někdy 5, ano i 3) **per pštrosích, červených, bílých a černých.** Na pečeti Albrechta H. z H. z 1607 jsou jen 3 péra. Znak tento jest tak podobný onomu ryt. z Harasova (zvlášť Adamova Homuta z H. pečeť z 1576, viz LXXVI.) až na klenot, že by mohl vésti k domněnce, že Hrušovští a Harasovští jsou téhož rodu. Avšak dokladů pro to není. Takéž nepatří sem Voděradští z Hrušova, ač původní sídlo jejich jest s Hrušovskými stejně. Jest to tvrz a ves Hrušov v Novobenátecku.

Praotec Hrušovských jest Milota z Rokytovce, již 1350 na Rokytovce připomenutý, a potomci jeho oblíbili si jméno Milota tak, že se stalo jako i u jiných rodů českých (Přech z Češtic, Absolon z Ledské, Otšk Bradský z Labouně, Valkoun z Adlaru, Amcha z Borovnice, Bleh z Těšnice, Bláha z Lub, Beneda z Nečtin a j.) jejich příjmením. Hrušovští patří též k rodům českým starodávným, posud kvetoucím, ačkoli ne již v zemích českých.

Synové Miloty z Rokytovce byli Milota z Brodec odj. z Hrušova (1368—88) na Brodcích, farář v Rožďalovicích, a Mikuláš 1368 též na Brodcích. S nimi současně žil Milota z Rudče (1364—1401) na Rudči. Otec jeho byl Zdeněk (zemř. již 1373). Milota zanechal syna Pavlíka (1405—36) na Chotěticích, kterýž se r. 1406 spolčil jméním s Janem Kabátem z Telibě. Na začátku XV. stol. žil též Dětrich z Hrušova a z Rudče na Rudči (prodal 1418) a Milota na Hrušově (1405—27).

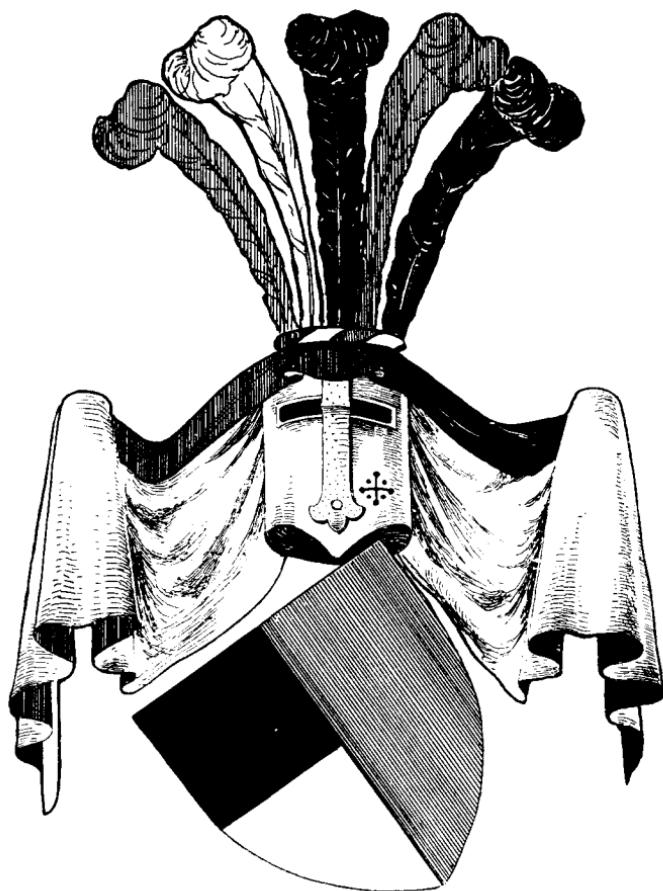
Na sněmu kraje boleslavského v Nymburce 10. břez. 1440 byl přítomen též Vaněk z Hrušova. S ním byl tam i Milota st. z H., bratr Jetřichův. Milota (1440—79) držel rodinné sídlo Hrušov, Slivno (od 1466) a koupil 1451 grunty v Brodcích. Přichází též jako svědek v zakladací listině špitálu v Benátkách. Týmž časem žili jiní dva bratři: Ješek a Petr. Oba pomáhali 1448 dobývati Prahy a Petr se tam usadil (1448—95). V let. 1468—82 měl dům č. 894 v Panské ulici a podací kláštera Servitů u Botiče. Manželka jeho Kateřina byla z patricijského rodu Štuků z Pytkovic. Patřil jí také dům na Nov. Městě (od 1482). Jiný Petr z Hrušova byl 1460 úředníkem na Bezdězi.

V l. 1470—81 žil Milota ml. v Kouřimsku. Synem snad Miloty na Hrušově (1440—79) byl jiný Milota (1501—59), který mimo Hrušov držel i Přebozy (od 1559). Měl manželku Elišku z Vchynic, již ukázal věno 250 kop gr. na Hrušově. V dobách těchto byli Hrušovští dosti četní. Jetřich z H. (1501 † ok. 46) držel stále ještě rodinné sídlo Hrušov a část Brodec a měl dva syny: Hynka na Hrušově (1546 † př. 1554) který měl manželku Vero-

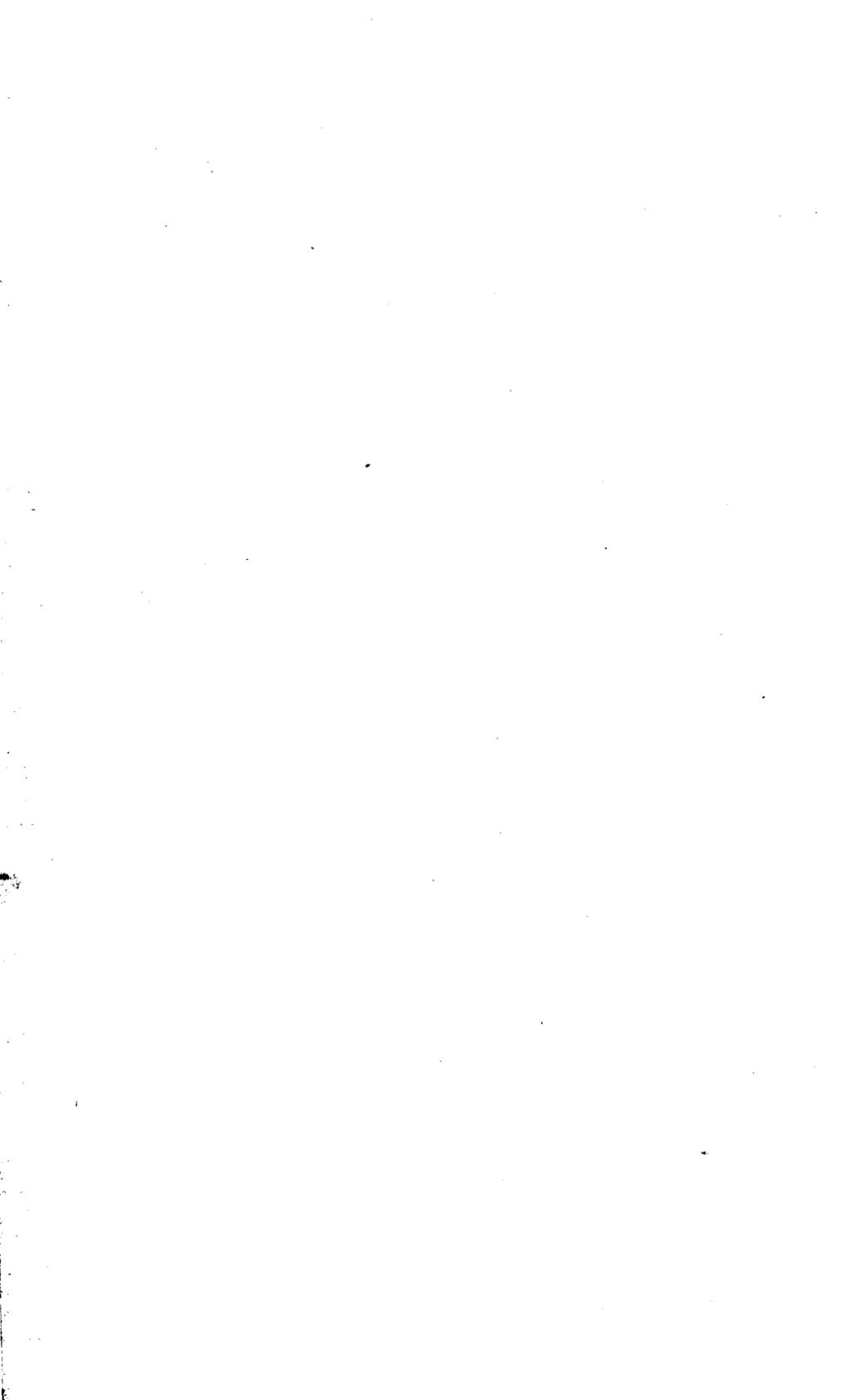
niku z Močidlan (od 1546 věno na Hrušově); a Šťastného (1546—89), manž. Eliška z Močidlan věno 1554 na Hrušově, jenž držel Hrušov, Nedomice (do 1559), Ovčáry a 1577, koupil dvůr v Kovanci. Oba bratři měli dítky. Z dětí Hynkových známe Václava (1558—79), který držel nějaký čas Ceteň, a Jindřicha. Synem snad Šťastného byl Ondřej na Horkách a Hrušově, kteréžto statky dědila dcera Majdalena († 1608) manž. Bohumíra z Berbisdorfu na Sluhách († 1612). Strýc Václava a Jindřicha a spolužržitel Ceteně byl Smil (1558 † 99), též na Hodkově, (který koupil r. 1577 od Vančurů z Řehnic). Měl tři dítky: Kateřinu († 1599 v pan.), Jana Václava († 1598) a Smila Bedřicha, oba na Hodkově. Trvalé potomstvo zůstavil Vilém (1579 † 1639) na Lhotce (od 1581), Loučné hoře (od 1588) a Cetni (od 1572). Manželka jeho byla z rodu pánů z Tetova. Měl s ní čtyři syny: Jana, Jindřicha, Viléma a Mikuláše Václava. Bratři drželi společně Hodkov, Jan sám Loučnou horu. Mikul. Václav z manželky Elišky Sobkové z Jezera zanechal syna Václava Milota (1640 † 99). Tento byl dvakrát ženat. Poprvé s Annou Barborou Trmalovou z Toušic (ok. 1650), podruhé s Dorotou Alžbětou Lhotskou ze Ptení roz. Belvicovou z Nostvic († 1667).

Měl statky Skrýšov, Čkyni a Vyšately, leč jen Čkyně se v rukou rodu jeho udržela. Zanechal patero dítek: Adama Václava, Jana Štěpána, Zdeňka Václava, Vojtěcha Antonína a Evu Elišku. Čkyně dostala se Zdeňku Václavovi. Tento měl i dvůr v Přestanicích, ale zemř. již 1739. S manželkou Marií Lidmilou Hubrykovou z Hennersdorfu měl 3 dcery a syna Jana Václava Zdeňka Milota (1764 † 93), kterému také patřila Čkyně. Dítky jeho byly: Františka Rozalie Čeňka Joh. (n. 8. dub. 1784, zasn. 9. led. 1807) s Fr. Václavem sv. p. z Vernieru (n. 12. 1761 † 26. dub. 1826), Jan Kajetan Milota (1796—1820), Jan Jindřich a Jan Milota. Nejstarší bratr měl sice Čkyni, Načerac a Pravonín, ale vše to opět prodal, a od té doby rod jeho pozemských statků nedržel. Ještě r. 1840 připomíná se Jindřich H. z H., guberniální sekretář v Praze a c. k. komoří. Potom mizí starobylý rod v Čechách docela, tak že v Ot. Slov. Nauč. čteme: (pod heslem »H. z H.«) »O jejich potomstvu se na ten čas zpráv nedostává.« Tím více překvapí tedy, čteme-li v denních listech německých, že počátkem měsíce února t. r. (1902) zemřela v Hamburce zpěvačka Amalie Bellini pravým jmenem »Hrušovská z Hrušova!« Tam v dálne cizině tedy zase nacházíme potomka Milotů H. z H.!

A. Masák.

LXXVII. ZNAK RYT. HRUŠOVSKÝCH Z HRUŠOVA.

LXXVIII. Lipovští z Lipovice.

Znak: Prvotně půl zlatého lva na modrém štítě; později štit modře a zlatě rozdělený a v horní polovici týž lev, který jest i klenotem.

Starožitný rod L. pochází z Pošumaví, kdež u Vlachova Březí první jejich sídlo Lipovice se najde. Na něm seděl v bouřích husitských Michálek z L., který zemř. před 1454, zanechav Lipovici a Žárovnu (necelé), na které sáhnuto právem odúmrtním. S Michálkem žili současně bratři Markvart a Chval z L., onen na Boršicích (1432 † ok. 61), tento na Lipovicích a Žárovni. Chval byl v l. 1452—68 ve službě rožmberské a vyprosil si 1454 odúmrť po Michálkovi. Ku konci XV. a na počátku XVI. stol. žili bratři Chval Lipolt na Lipovici (1490—1514) a Vojtěch. Potom připomínají se Jan st. (1544—74) a jeho synovci: Adam, Lipolt, Jan ml. a Václav. Z těchto byl jen Adam r. 1544. zletilý a prodal jmenem nezlet. bratří se strýcem Janem st. t. r. Lipovici.

a) Jan st. zemř. po 1574. Držel statky Lipovici, Jiřičný a Počepice. Manželku měl Kateřinu Boubínskou z Újezda, s níž splodil dvě dítky: Jana a Elišku. Jan (nar. 1558) pán na Březně, zasnoubil se s Kateř. Chlumčanskou z Přestavlk. Sestra jeho Eliška měla za manž. Dětleba Koce z Dobrše na Olšově.

Syn Janův byl téhož jména (nar. ok. 1582) a měl za manž. Eriku z Manderscheidu-Blankenheimu. Obě jeho sestry provdaly se do rodu Koců z Dobrše: Majdalena († v Sušici 1614) vdána za Jana Adama Koce na Olšově a Kateřina za Jana Markvarta.

Jan měl 3 syny: Jana Adama, Prokopa a Jáchyma. Jan Adam (nar. v Jiřičném ok. 1600 † po 1680) zasnoubil se s Kateř. Eliškou Chřepickou z Modliškovic (před 1643), která † 1687. Bratr jeho Prokop (nar. 1608) stal se 1619 pážetem krále Bedřicha Falckého a utekl s ním z vlasti.

Po 19leté pouti v cizině vrátil se opět do Čech, přijal víru katolickou, vstoupil do král. vojska, kdež se stal »nejvyšším« u jízdy, a získal též titul král. komorníka. Za svého exilu pojhal za choť anglickou šlechtici Saru Clarkovou, dámou král. dvoru. Třetí bratr Jáchym (n. ok. 1609) na Jiřičném, zasnoubil se ok. 1655 s Kateřinou Malovecovou z Chýnova a Vimperka † 1687. Potomstvo známe jen po Janu Adamovi. Ten měl syna Jana Karla (nar. 1644, † ok. 1688 † 1702), kterému patřil též Jiřičný a Kojšice, oženil

se s Kateřinou Pekovou z Římsku a zůstavil z ní r. 1702 tři dítky, zletilou dceru Kateřinu a nezletilé Jana Ferdinanda a Annu. S nimi mizejí stopy této větve, která však asi nezašla, ale dlouho ještě kvetla. Patříš k ní bezpochyby několik oněch Lipovských, které nelze jinam zařaditi, jako L., z L. hejtman v rak. vojště (nar. 1839 † ve Vídni 26. květ. 1875) a j.

b) Posud kvetoucí obě větve Lipovských pocházejí od Jana ml. (1544 nezl. † př. 1589) jenž měl patero synů a tři dcery: Václava, Adama Jindřicha, Jáchyma, Jindřicha, Pavla, pak Annu, Kateřinu a Alžbětu.

Adam dědil po otci Droužetice, ale † již 1589, načež dostal se statek ten Václavovi, který koupil 1596 Řečici na Moravě (u Dačic). Ta dostala se pak Jáchymovi († ok. 1630, manž. Eliška Marjana Ostrovcová z Kralovic, zemř. 29. září 1624) a poněvadž jeho nezletilá dcera zemřela před otcem, zdědila Řečici sestra Kateřina. Ta ji prodala 1638 strýcům. Byli to: Jan, Chval, Lipolt a Adam bratři L. Adam na Bojenicích a Dražicích † 1636 bez potomků. Dražice pak do smrti držela manželka jeho Kateřina Barská z Barště († 1643). Také Chval neměl dítek. Jediný Jan na St. Smolivici vedl dále rod. Synové jeho Jan Jáchym Ferd. (1638 † 70) a Adam Václav Maximilian získali 1638 Řečici a drželi Smolivec společně, od 1670 Adam sám, ale krátce († 7162). Ze čtyř jeho synů druhý, Václav Frant. (1672 † 92 na Řečici, manž Anna Františka Chlumčanská z Přestavlk) stal se zakladatelem větve panské a čtvrtý, Frant. Karel (1672 † 1742) při smrti otcově ještě nezletilý, oženil se později s Ludmilou Evou Janovskou z Janovic a jest zakladatelem větve rytířské.

A. Rytířská větev. Tato dosáhla pátého kolena; na tomto také přestane. Zakladatel její Frant. Karel měl osm dítek, pět synů a tři dcery: Adama Jiříka Karla (nar. 27. břez. 1698, posléze děkan v Plzenci, zemř. tamtéž 21. led. r. 1755), Markétu Annu (nar. 14. ún. 1700, zasn. s Ant. Lipovským z L.), Annu Maximiliánu (n. 30. břez. 1702 zemř. 28. čce 1772 v Písku), Apolonii Majdalenu (n. 19. dub. 1704), Karla Michala (n. 29. září 1706) v řádě křižovníků, Františka Václava Josefa (n. 7. říj. 1708 † ok. 1757), Josefa Jakuba (n. 29. čce 1710) a Václav. Engelberta (n. v list. 1712) později hejtmana kraje píseckého. Z nich Frant. Václav držel Životice, Chotouň, Pňovice a Knovíz; měl tři dítky: Jana Čeňka (křtěn 21. září 1750, zasn. 21. května 1778 s Barborkou Ditrichovou z Adelsfelsu), Marii Annu Viktorii (křt. 27. čce 1753, zemř. v Sušici 19. led. 1810) a Josefa Jáchyma. Tento (křtěn 7. břez. 1752) zasnoubil se 5. čv. 1777 s Eleonorou Netvorskou z Březí, držel Chotouň, Stětkovice a Suchdol a zemř. 1809. Měl tři syny: Josefa, Aloise a Václava Erazma a dvě dcery Eleonoru a Terezii. Václav (n. 3. čv. 1782) pojal za choť 2. čv. 1813 Jindříšku Jos. sv. paní Ottovou z Otilienfeldu (n. 7. říj. 1787 v Praze, zemř. v Štětkovicích 19. čce 1871) držel Štětkovice a Suchdol, ale zemř. dlouho

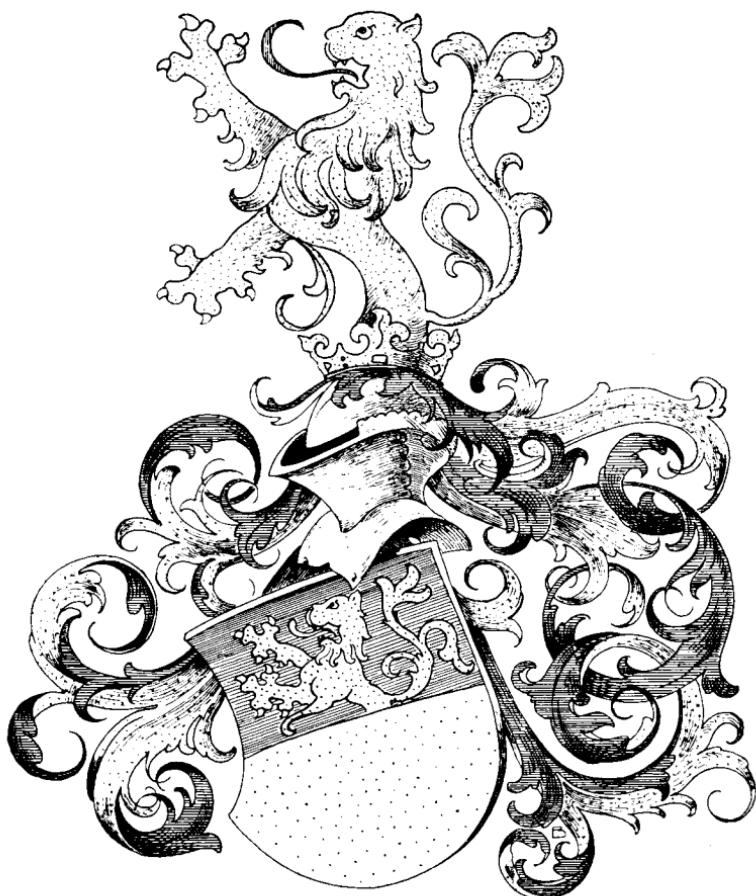
před chotí (5. dub. 1847) zůstaviv patero dítěk: Karolinu Annu (křtěna 29. dub. 1814, zasn. v Praze 8. srp. 1839, zemř. v Teplicích 7. kv. 1878) vdanou za Frant. sv. p. z Frantenberka (nar. 1800 † 26. břez. 1866) král. komořího a radu zem. soudu, Eleonoru (n. v Štětkovicích 21. čv. 1817, zemř. v Teplicích 26. ún. 1885), Marii (n. v Štětkovicích 23. srp. 1818), Josefa (n. v Štětkovicích 5. ún. 1825) c. k. GM. na odpočinku ve Vídni a rytíře řádu Leopoldova, kterýž jest posledním potomkem rytířské větve, a Jindřicha (n. 6. led. 1828 zemř. 5. dub. 1894 v Praze), horlivého člena missonářské společnosti v Londýně a duchovního správce amerických Čechů. Z této větve pocházela i Barbora L. z L. (n. 1828) která zemř. jako soukromnice na Král. Vinohradech 10. list. 1890.

B. Panská větev. Po zakladateli této větve Václavu Františkovi násleoval v držení Řečice syn Václav Oldřich sv. p. L. z L. († 1712) s manž. Annou Barborou z Binago (opět vdanou za Frant. Mikuláše Kobylku z Kobylého) a tohoto syn Antonín (n. 13. čv. 1704, zemř. 4. led. 1781, manž. (od 2. říj. 1726) Markéta Lipovská z L. († 14. ún. 1776). Dědicem jeho byl syn Frant. Antonín (křtěn 8. čv. 1738 zem. 22. led. 1790) který pojal r. 1758 za manželku Antonii sv. paní Besovou z Kolína a Katovic a zůstavil s ní tři syny a dceru. Nejstarší syn Frant. Antonín měl za manželku Karolinu sv. paní Forgatschovou, třetí Antonín (nar. 28. list. 1765) padl 1794 v boji, dcera Josefa nar. ze 14. břez. 1770. Druhý syn Emanuel Ant. Ondřej (n. 30. list. 1763 v Dačicích, zemř. 27. břez. 1827 v Krakově) oženil se 13. břez. 1792 s Eleonorou svob. paní Baumovou z Appelshofu (n. 1777, zemř. 26. led. 1855) držel Řečici, Hutisko a Vinary; potomci jeho posud žijí. Měl syny Karla a Bedřicha a dceru Amalii Leonoru.

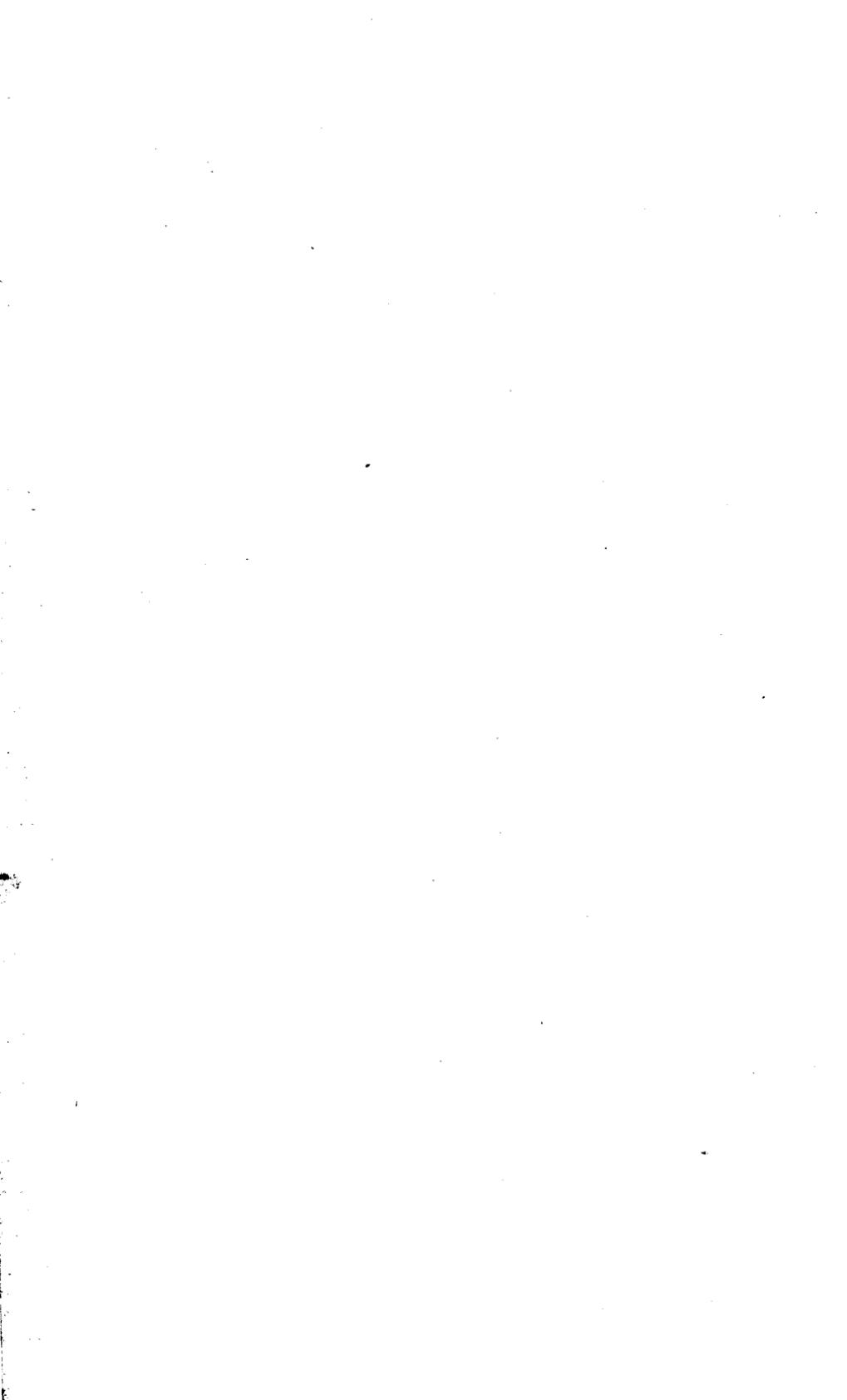
Z téchto Bedřich prodal 1830 Řečici na Moravě a tím (dle Ot. Slov. Nauč. heslo »Lipovský z L.«) členové této panské větve »zapadli ve víru světovém.« Ale dlužno k útěše dodati, že nezypadli, nýbrž v klidu žijí a to v Haliči. Tam totiž dostal se otec jejich Emanuel Ant. jako gener. konsul v Krakově a koupil tu statky Hutisko a Vinary. Nejstarší syn jeho Karel Josef (n. 22. čce 1793, zemř. 8. ún. 1857) vstoupil do vojska a stal se nadporučíkem. Ženat byl s Marií šl. Kruševskou. Bratr Bedřich zem. svoboden a sestra Amalie (n. 17. září 1804) zasn. se s hr. Gustavem Podstatským s Lichtensteina a Trusinovic. Kar. Josef zanechal šest dítěk: syna Adolfa a 5 dcer: Luisu (m. Jindř. šl. Komáš), Kristinu (m. Vít šl. Komáš), Marii (m. Alexandr šl. Skrzynski), Anděliku (m. Emerich šl. Romanovski) a Žofii (m. šl. Laryš-Nedělský). Syn Adolf sv. p. L. z. L. nar. 17. čce 1830 v Živci, vstoupil jako otec jeho do vojska a stal se taktéž nadporučíkem. Žije na svých statcích Hutisku a Rudníku. Ženat jest od 8. září 1859 s polskou šlechtičnou Žofíí Uznaňskou a má čtyři dítky: Nejstarší syn jest Gustav (n. 8. září 1860) majitel Vinar, zasn. od 3. čce 1888 s Viktorií šl. Drohojovskou a má dceru Žofii Cecilii (n. v ún. 1891). Sestra jeho Marie (n. 1861), zasn. se 24. led. 1883 s Tomášem

šl. Dąbskim, majitelem statku Vel. Kaliny v Rusku. Bratr Edvard Adam (n. 24. ún. 1866) poručík v zál. 1. hul. pluku, zasn. se v Krakově 29. říj. 1890 s Isabelou Karolinou hr. z Geldern-Egmondu (n. 18. list. 1867) a žije ve Vídni. Má syna Tadeáše Gustava Adolfa (n. 3. čce 1891). Třetí bratr jest Alfred Ant. nar. 5. čce 1869.

A. Masák.

LXXVIII. ZNAK RYT. LIPOVSKÝCH Z LIPOVICE.

LXXIX. Čabeličtí ze Soutic.

Znak: Černé křídlo supí se zlatou nohou na červeném štítě; klénot týž.

Znak tento jest v Čechách vzácný. Mimo Čabelické a jejich větve Janovských ze Soutic a Janovských ze Suchotlesk užívali ho jen vladyky z Podole a ze Střechova, ve Slezsku pak Halčnovští z Halčnova a Návojové z Dulného (druhdy z Dolního). Jako i jiné znaky české byl také rozšířen v zemích starého Polska pod jménem »Topacz«. Posud ho užívají i v Uhrách hrab. Viczayové (černé křídlo se zlatou nohou na zlatém štítě). Přesně heraldicky vzato, měl by být štít buď zlatý (jak mají hr. Viczayové) neb stříbrný, ale tím by zase za jednu odstraněnou vadu vznikla druhá. Byla by opět zlatá noha na zlatém štítě. Nohu s pařáty nelze tu bráti za pouhou »zbraň« zvířete, jako zobák a pazoury u orla neb drápy a zuby u lva, což jest vždy zlaté neb stříbrné, ale v tomto případě dlužno považovati křídlo a nohu jako složku dvou znakových obrazců, jinak samostatných (křídlo u pánu z Lomnice, Meziříčí, z Karlovic, Mníšků z Vel. Kunčic (posud) a j., noha u Tomků z Čejkova a j.) i zastupuje tu křídlo jako objemem větší barvu (černou), noha kov a může tudy být správně druhá barva, štítu, červená. Proto měli i slezští Halčnovští i Návojové stejný znak s Čabelickými, ač rodem k nim nepatřili: Černé křídlo, zlatou nohu na červeném štítě. Lišili se jen klenotem, užívaliť tří per pštrosích.

Č. ze S. patří k nejstarším českým rodům vladyckým kraje Táborského. Původíště jejich jsou Soutice na Vlašimsku a později Čabelice v Uhlířsko-Janovicku. Rozšířili se však i do sousedních krajů Čáslavského a Píseckého a na konec odešli do ciziny, kdež vymřeli. K heslu »Č. ze S.« v »Ottově Slov. Naučném« není potřebí mnoho přičiniti. Rod vládyk ze S. rozštěpil se ve dvě hlavní větve: Čabelické a Janovské ze S., od těchto pak pocházejí J. ze Suchotlesk.

A. Čabeličtí ze S. K předkům jich lze i počítati Rynarta, faráře v Pobipsech, kterýž s Hrochem ze Soutic nadal 1395 kostel Všebořský platem 7 kop za duše předkův a příbuzných svých i Hrochových (Bernarta, Matěje, Herky, Přibyslava, Rynarta, Gertrudy, Svenky, Lidy, Ryneše a Zdenky). Hroch dotčený držel mimo Čabelice i Všebořice (asi do 1405) a Petrovice. První jeho manželka Anna zemř. před 1395, druhá Eliška připomíná se ok. 1402. Dítky jeho byly: Jan (kněz, asi týž jako Jan, arcibiskup ostre-

homský a kanclér uherský (1414) v l. 1402—14 připomínaný, Vítěk ze S. odjinud z Petrovic (1407—8) na Petrovicích, Eliška (dostala 1402 věno) a Bohuslava (zemř. již 1383, věno její v Losinách provoláno za odúmrť). Současně žil Martin ze S. 1412 purkrabí na Libenicích, dále Matěj ze S. (1407—12), nejprve oltářník Bož. Těla v Příbrami, potom (od 1412) sv. Petra na Vyšehradě a Zdeněk, bratr Jošta ze S. a poručník dětí jeho, z nichž zejména se připomíná Petr (z Borovska) 1414 i ještě 1418 nezletilý. K rodu vládyk ze S. dle znaku naleží též Beneš ze Střechova (1446—57) na Božejově.

Pravdě podobno jest, že Jan Č. ze S., od r. 1434—57 zhusta připomínaný, jest syn Joštův a že smrtí bratrovce Vítka zdědil všechny statky této větve. Měltě nejen rodinné sídlo Soutice, ale i Čabelice, Jindice, Černé Bláto, Chabeřice, Rataje (jako poručník Žofky z Pirkšteina), Čížov, Karlovice a Tlučeň. Súčastnil se všech tehdejších pohnutých běhův politických i válečných (též výpravy proti Roháčovi z Dubé na Sioně, odkudž vzal s sebou zemské dsky, Roháčem prý odnesené). Zemřel ok. 1457, ana vdova Kateřina z Valdšteina již 7. led. 1458 opět v nový sňatek se Lvem z Rožmitála vešla. Další vývod Č. ze S. viz v Ottově Slovníku Naučném. Připojiti lze: Eliška Kat. Čabelická z Věžník (manž. Jana Fr. Č.) žádala 1681 (16. břez.), aby směla prodati lenní statek Řítku. Zemřela 5. čv. 1715. Z dcer Václava Karla († 1687) Eliška provdala se za sv. p. Šípkou ze Šihoffen a Zuzanou Markétou 12. ún. 1704 za Václava sv. p. Pachtu z Rájova. Synem Václavem Karlem byl též bezpochyby Václav Karel, narozen v březnu 1670 (křtěn 21. břez.), který však brzy zemřel. Gotvald Fr. nar. se v Praze v prosinci 1675 (křtěn 1. led. 1676) a nezemřel 1746 nýbrž 25. pros. 1745. Marie Markéta Č. ze S., bezpochyby též dcera Václavem Karlem, nar. se v březnu 1680 (křtěna 18. března) a zemř. v květnu 1687 (pohřbena 27.), Marie Kat. nar. v červnu 1682 (křtěna 25. červ.), Adolf Ferdinand (též syn Václavem Karlem) nar. se 24. červ. 1686. Hr. Václav Karel zemř. 10. led. 1687 a chot jeho Maří Majdalena ze Sahlhausu 20. čce 1707.

B. Janovští ze Soutic. Tito pocházejí od Zdeňka, bratra Joštova. Ten sídlil na Janovičkách a připomíná se v letech 1390 až 1418.

Získal Pobipsy a Samechov (zápisně od Markvarta z Pobipes 1411, skutečně 1417) a měl i Jiřice. Syn jeho byl Aleš ze Soutic (1440 † 66), kterýž se psal i z Borovska (1440), súčastnil se snemu Čáslavského (1440, kdež byli přítomni z toho rodu Záviše a Beneš ze S.), 1448 pomáhal Jiřímu z Poděbrad dobývat Prahy, držel Janovičky a obdržel v zástavě od krále (asi 1459) Sion s Chlístovicemi, Chroustovem, Všesoky, Mileticemi a Újezdem. Po Prokopovi ze Zhoře vyprosil si část Zhoře (1461). Také získal Odranec, musil však ho postoupiti zase Karlíkovi z Nežetic.

Druhý snad syn Zdeňkův byl Zdeněk, který se psal nejdříve ze Soutic, pak z Janovic. Byl purkrabím hradu pražského (1435)

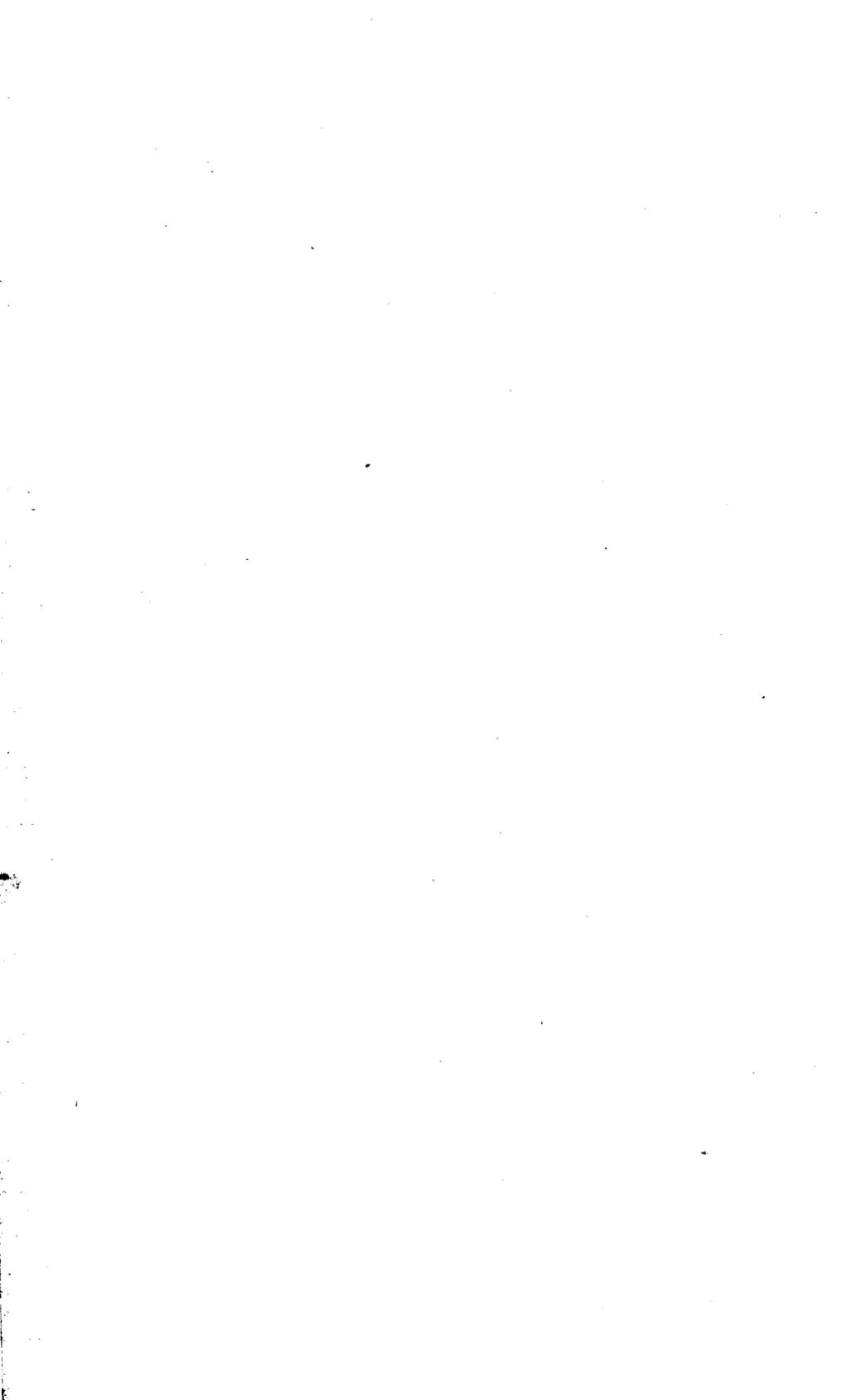
a 17. břez. 1440 mezi sněmovníky v Čáslavi. Syn jeho byl Jan J. ze S., kterýž měl v l. 1499—1505 Libenice. Jest to snad týž Jan (neb syn), který získal okolo 1509 Žumberk, měl též Lukavici, r. 1518 byl smluvčím při koupi Pardubic Vilémem z Pernšteina a připomíná se ještě 1520. Zdá se, že dědicové Žumberka, Karel, Anna, Hynek a Kateřina J. ze S. byly jeho dítky. Karel vládl (1529—34 i nás.) na Žumberce, rozsáhlém to zboží s příslušnými vsemi: Prostějovem, Částkovem, Bošovem, Švihovem, Havlovicemi, Hůrkou, Krupíнем, Bratroňovem, Ctěním, Štíkovem, Vranovem, Kváčovem, Všesulovem a Potlýštanym, což s ním držel bratr Hynek, který jej přečkal (zem. ok. 1550). Sestra Anna provdala se v list. 1511 za Jana z Práchňan a zemř. 1535. Všechny sourozence přečkala Kateřina, která konečně Žumberk 1552 prodala.

Bratrem Janovým na Žumberce byl snad Štěpán J. ze S. Tento držel až do 1529 Zaječice a odevzdal je t. r. synům Alšovi a Petrovi. Aleš (1529 † 52) měl statky: Lukavici, Orel, Kunčí, Radechyni, Vížky a Loučky. Byl hejtmanem kraje chrudimského a měl za manželku Anežku Rendlovou z Úšavy (zemřel 24. list. 1579). Zanechal 9 dítek, dva syny, Petra a Jana, a sedm dcer. Ze synův Petr zdědil statek Orel, ale následoval záhy otce do hrobu (zemřel 2. říj. 1556). Druhý syn Jan dědil pak všechn statek, byl též hejtmanem kraje chrudimského a zemřel 1574 asi bez potomkův, protože rok na to sestry jeho: Johanka, Lidmila a Kristina (manž. Jana Kekule ze Stradonic) statek Orel prodaly.

Alšův bratr Petr (1529—52) na Zaječicích a Libenicích zastával také úřad hejtmana kraje chrudimského, byl i přísedícím zem. soudu (manželka Likarda Andělová z Ronovce 1535—60, kteráž dostala 1552 dvůr v Chrudimi od matky) a zanechal jenom syna Štěpána. Ten připomíná se již v tituláři z 1534 později 1552 a s manželkou Johankou z Kralovic měl jen dceru Marianu. Tato zdědila 1565 Zaječice se Smrčkem, Svídnicí a Sečí a měla za manž. Zikm. Robinhápa ze Suché. Dvůr v Chrudimi přenechala již 1560 Kateřině Holcové z Nemošic. Jí zavírá se řada Janovských ze Soutic.

Z Janovských ze Suchotlesk (u Hraběšina) připomíná se Petr J. ze S. a Janovic s manž. Kateřinou (v l. 1457—82). Držel Janovičky, Suchotlesky, Paběnice a Petrovice. Měl syna Bohuslava, který žil v l. 1478—1512 (manželka Anna Pokšňhová roz. Miránková z Kutné Hory od 29. červ. 1505). Bohuslav však prodal všecky statky otcovské (1487) až na Janovičky. Tyto zanechal jmenovci Bohuslavovi (snad synu), ale on prodal i tento statek (ok. 1513) Haugvicovi z Biskupic. Jméno jeho čte se ještě v tituláři z 1534 ale pak mizí jméno větve této docela.

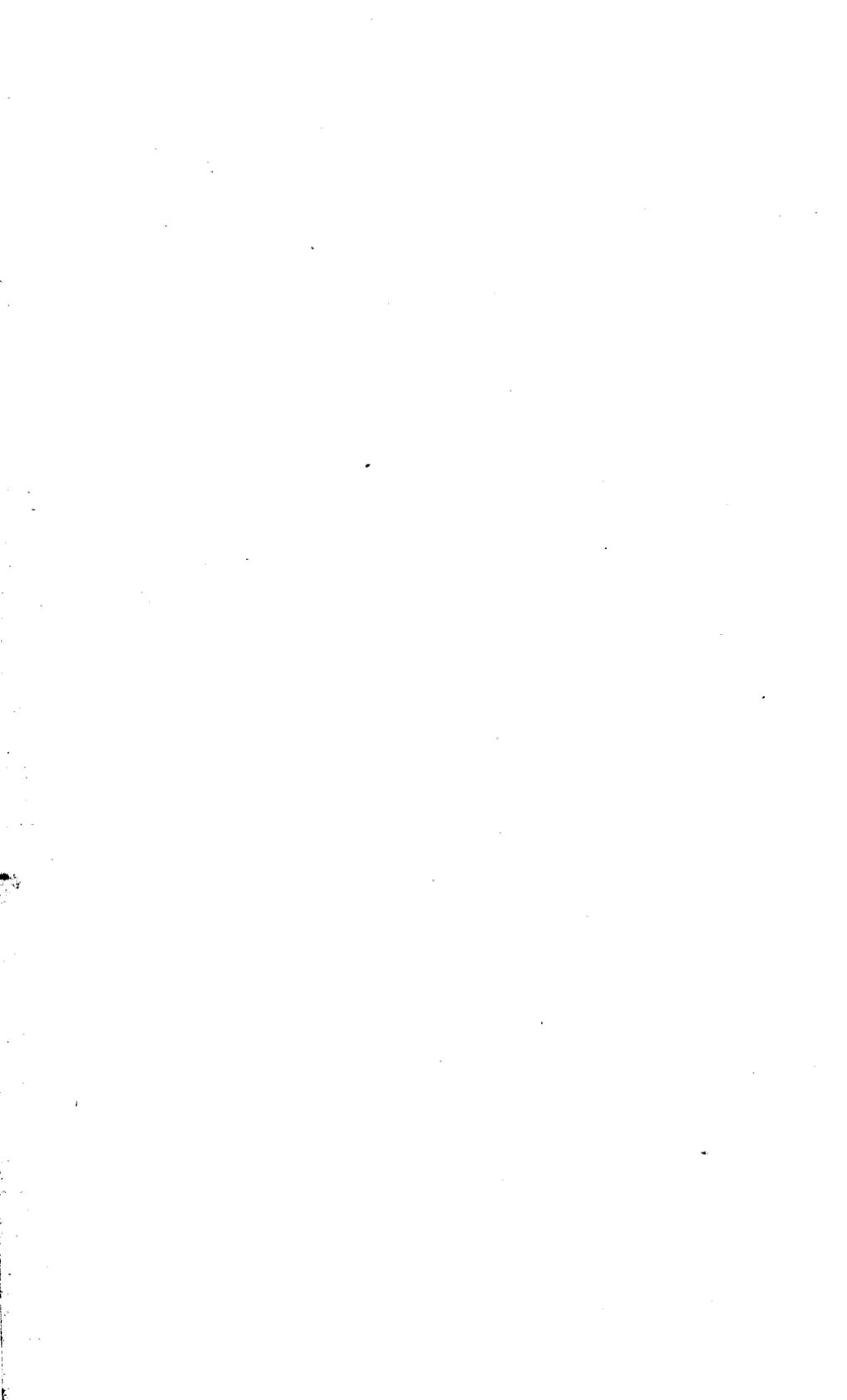
A. Masák.

LXXIX. ZNAK ČABELICKÝCH ZE SOUTIC.

Podle kresby Dürerovy z r. 1509.

LXXX. Bradští z Labouně.

Znak: Štit rozčtvrcený, v jehož 1. a 4. čtvrti zlaté jest červený, bíle opásaný býk, druhá a třetí rozdělená klinem bílým, prohnutým, na tré dílů, červený, bílý a černý. Klenot jest kotouč stříbrem, červeně, černě a zlatem rozčtvrcený, ozdobený 6 pštrosími péry červenými a bílými.

B. z L. jsou prastará, vzácná, posud kvetuocí rodina vladická v severovýchodních částech Čech usedlá, kdež v Jičínsku její prvoční sídlo Labouně se nachází. Z Jičínska rozšířili se do blízkých okresů: Libánska, Sobotecka, Hořicka, Bydžovska, Chlumecka, Královéhradecka a Poděbradska a konečně i do Sas. Připomínají se již na počátku XIV. stol. Prvotně zvali se nejen z Labouně, ale i dle jiných sídel, ale konečně ustálili se na přídomku z L., k němuž přibrali příjmení: Bradský, Labounský, Kosický, Údrnický, Zlivský a Bartoušovský. Z těchto všech kvetou jen Bradští. Oblíbené jméno u nich bylo Ota, později Otík a toto i za příjmení připojovali.

Již v l. 1313—25 znám jest Ota z L. odjinud z Vysoké, nebo také z Chvaliny sídlem na Vysoké, jemuž také patřily Údrnice a Bartoušov. Týž pohnán s Janem z L. odj. z Havraně (1318—25) na Havrani, Údrnicích a Bartoušově od Voka z Rotštýna ze škod, které mu spáchali na statku jeho, do soudu zemského.

Současníkem jich byl Bohuslav z L. odj. z Chvaliny na těchže statcích (1315—25). Ku konci XIV. stol. vyskytuje se z rodu toho bratří Jan z Údrnic a Markvart starší z Ú. odj z L. (1381—97). Tento byl rychtářem v Jičíně (1393—6), purkrabím na Velíši. Dále připomínají se Pešík (1386—51) se synem Otíkem, Zdeněk (1386 až 1395), který získal 1395 Kosice, Havel z L. a Újezda (1397) na Újezdě, bratří Čeněk a Beneš (1395—6), z nichž onen byl právníkem a rektorem university.

Vedle nich žili z četné již rodiny i bratři Zdeněk, Mikuláš a Jindřich (1387), bezpochyby synovci Markvarta staršího, a bratří Jan řečený Vitolt (1400—9) na Mačkově (držel později dům v Praze) a Frycek z L. odj. z Mačkova (1400) také na Mačkově.

Markvart st. na Labouni měl velmi četné potomstvo, ne méně než sedmero synův. Nejstarší Vítěk dle tehdejšího obyčeje oddal se stavu kněžskému a byl farářem v Radimi a Dohalicích. Zemřel 1407. Druhý byl Bohuněk z Dolan (1360 † 95) na Dolanech

a Údrnicích, který pojistil 1360 manželce Anně věno na Údrnicích. Třetím z bratří byl Jindra z Bartoušova a Hlušec (1384–1414) na Bartoušově a Hlušcích. Držel též části Zádražan, Lhoty a Konic a byl purkrabím bydžovským. Syn jeho byl Bohuněk z Konic (1425 † 60) na Konicích (manž. Eliška ze Sloupna 1460), jehož děti byly: Čeněk (1467–94) na Konicích a Eliška (1460 na Konicích, manž. Michal z Krucemburku). Vrstevníkem Bohunka byl Zdeněk z Konic, který také r. 1448 pomáhal Jiřímu z Poděbrad dobývat Prahy.

Ještě v 1. polovici XVI. stol. žil Bohuněk z L. na Konicích a Staré Vodě (1519–34, na St. Vodě do 1519). S ním zanikla větev Konická.

Čtvrtý syn Markvarta st. byl Otík z Dřevěnic, Jičíněvsi, Mostku i Bartoušova (1393–1415 zemř. před 1437, manž. Jitka), který byl také rychtářem v Jičíně, regentem velíšským a držel mimo dotčené statky též Kostelec. Byl poručníkem svých synovců (po bratrovi Markvartu ml.). Synem jeho bezpochyby byl Otík z Údrnic (1428–39) spoludržitel Dřevěnic, Jičíněvsi, Mostku a Údrnic.

Pátý syn Markvartův byl Jan z Bartoušova, připomenutý 1393–1403 na Údrnicích a sedmý (1395 † 1407). Šestý syn s otcem stejnojmenný byl Markwart ml. z Údrnic (1392 † ok. 1406, manž. Zdena 1406–16). Zastával též úrad purkraběte na Velíši (1393–8) a měl Mačkov a Údrnice. Od něho v přímé řadě pocházejí všichni nynější B. z L. Při smrti byly dítka jeho: Markwart, Zdeněk, Jindřich a Anna nezletilí.

Nejstarší Markwart (1431–68) nazýval se z L. a z Údrnic. R. 1448 získal hrad Bradu od Haška z Valdšteina a počal se první z rodu psati z Brady. Týž vyprosil si 1454 i Zliv po Vaňkovi Drštovi ze Zlivě, byl taktéž purkrabím velíšským a zanechal syna Otíka, který se již jmenoval Bradský (ale hrad ten před 1487 prodal).

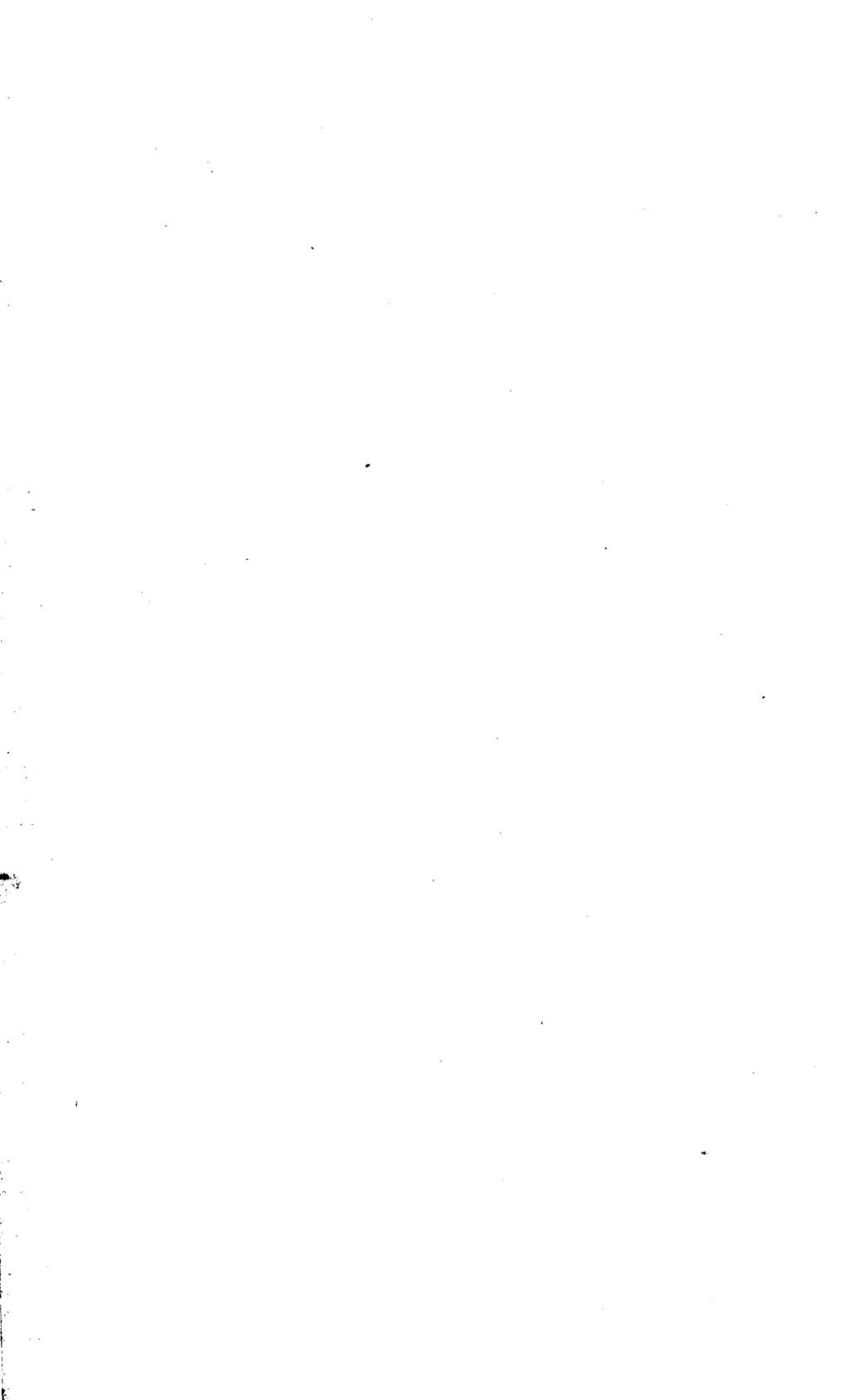
Tento Otík Bradský měl tuším bratra, který zdědil po otci Zliv a odkázal ji synu svému Petrovi, kterýž se na Údrnicích a Zlivě v l. 1500–25 připomíná. Toboto r. zemřel, odkázav Zliv strýci svému (Údrnice byl již 1511 prodal) Janu ml. (Synové Beneš Otík a Jan strýci své díly postoupili, onen 1525 a tento r. 1535). Tato větev Zlivských udržela se až do r. 1671.

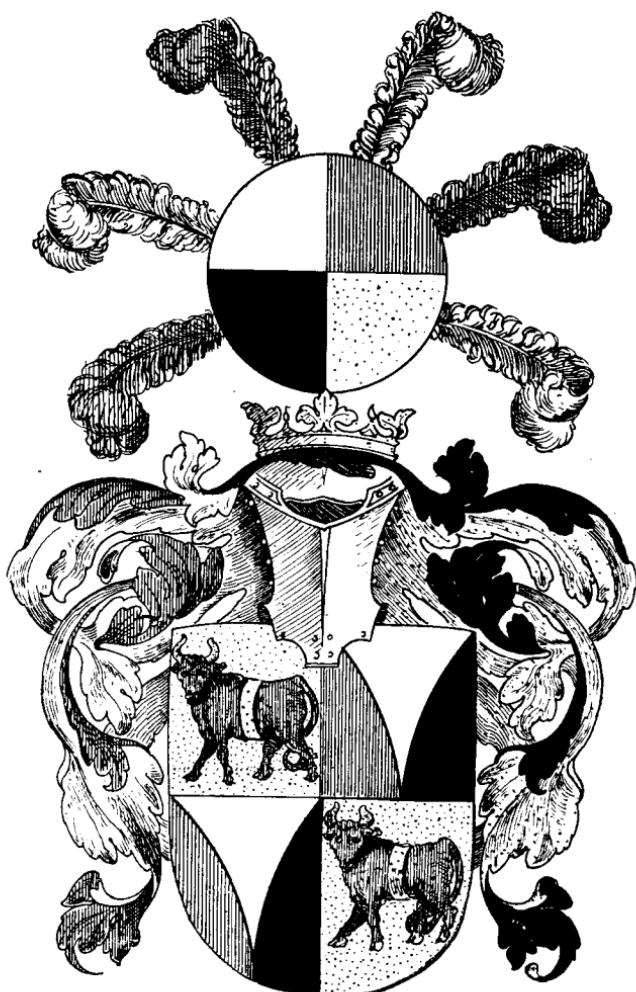
Jan a Beneš Otíkové přicházejí pak i dále; onen měl Kamenci (prodal ji před 1530) a tento držel šosovní statky v Hořicích a Libáni (1519–33). Vůbec v XVI. věku rodina tato sestoupila většinou mezi rody v městech usedlé. Dítka Jana Otíka byly: Bedřich (1534 † 68), Jindřich (nar. 1520 † 23. břez. 1605) a Praxida († 1555), z nichž jen Jindřich nabyl ještě Čížkrajic a Klažar, byl ve službě u pp. z Rožemberka ale zemř. svoboden. Statky jeho dostaly se synovcům Janovi a Jiříkovi. Jan (1568 † 1601) koupil si statek Hrádeček (1590), měl i Hradiště (ok. 1577), leč obě zase ztraceno, Hrádeček po jeho smrti. Zanechal 7 dětí, z nichž

nejstarší Bedřich Otík (1603—37) po strýci zděděné Čížkrajice před 1615 prodal a nabyl Keblova, ale odešel pro náboženství ze země (1628 do Sas). Manželka jeho Krystyna Boubínská z Újezda držela do 1636 Keblov. Tento Bedřich jest praotecem posud kvetoucí větve rytířské, kdežto potomci v stavu městském (v Jičíně) usedly pocházejí od třetího bratra Jana Kryštofa, který stal se katolíkem a byl 1631—5 hejtmanem na Kosti. Větev českosaská dosáhla 19. července 1881 potvrzení starého šlechtictví českého a to bratři Josef a Frant. Viktor. Onen (narozen 1825 v Táboře) zasnoubil se 24. list. 1863 s Leopoldinou Philippovou (nar. 20. pros. 1838) byl posléz hlav. pokladníkem kníž. z Fürstenberka na Křivoklátě a zemř. 3. dub. 1887 zanechav jen dceru Marii. Tato (nar. 12. červ. 1864) zasnoubila se 12. července 1884 s Janem Bap. Urbanem, inženýrem fürstenberským. Bratr Josefův Frant. Viktor, narož. 28. července 1830 v Žatci, zasnoubil se 18. srpna 1863 s Bertou Kar. Fischerovou, býval okr. komisařem v Rakovnici a jest c. k. truksasem a majitelem statku Chodova (Cotta) u Perna v Sasku. Měl 4 dítky, z nichž však nejstarší Markéta Mar. Křist., nar. 17. května 1864, zemřela 4. dub. 1879. Ostatní jsou: Otokar Teodor Arno nar. 4. května 1866, Rudolf Artur Viktor, nar. 12. července 1871, a Dorota Helena Olga, nar. 23. pros. 1873.

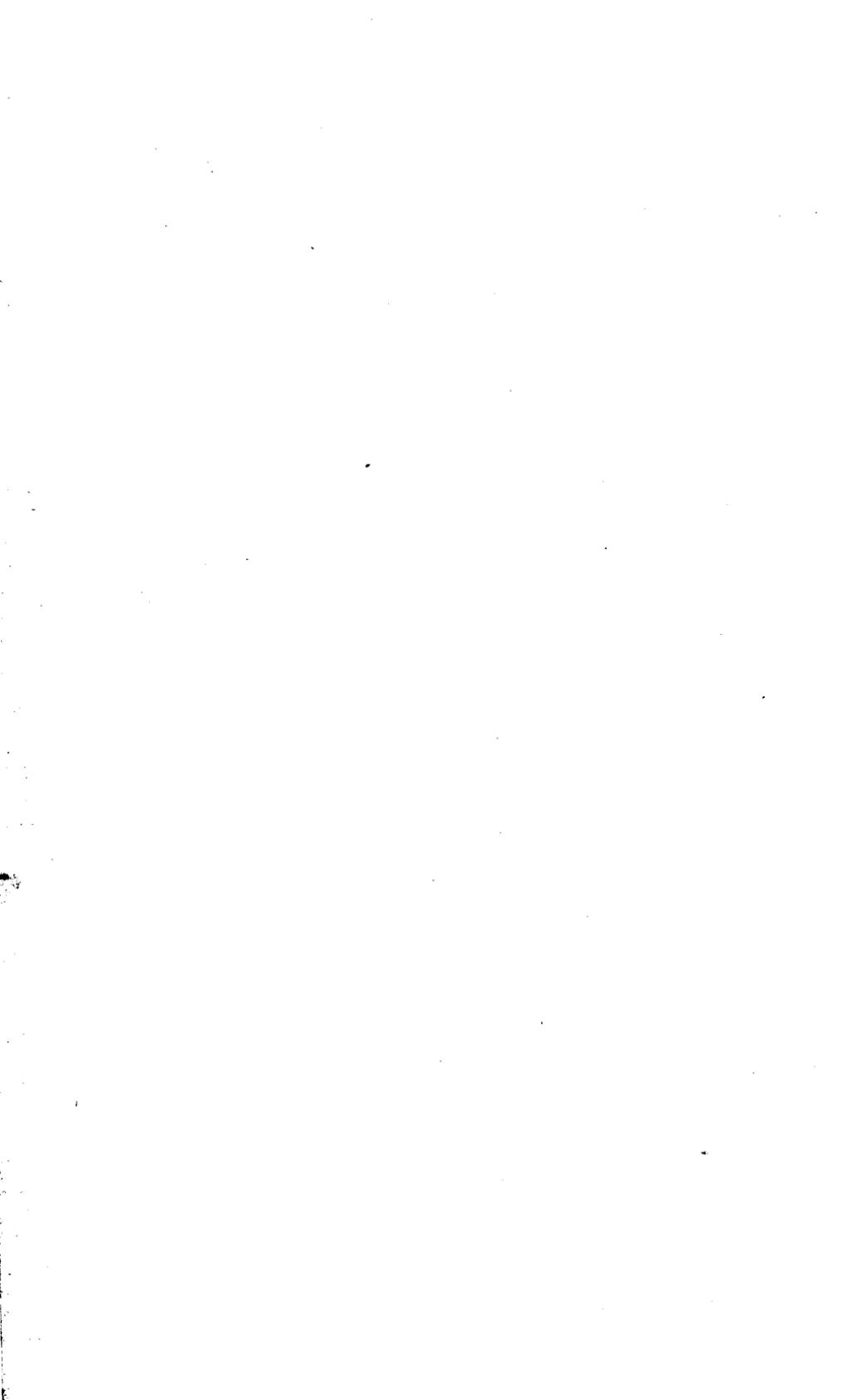
K této větvi patří i Václav Teodor B. z L., narož., 1833 v Rakovnici, od roku 1874 dvorní skladatel prince Jiřího Prus., zemřel v Berlíně 1881. Dcera jeho Beatrice jest německou operní pěvkyní.

Ant. Masák.

LXXX. ZNAK BRADSKÝCH Z LABOUNĚ.

LXXXI. Čejkové z Olbramovic.

Znak: Orlice bíle a červené rozpoltěná na modrém štítě, na prsou se zlatým měsíčkem zakončeným trojlistem; klenot křídla rozložená bílé a červené se zlatým měsíčkem a trojlistem.

Jest s podivením, že rod tak starého původu (byť by i nebyl odnoží Dalimilových knížecích Vlašislaviců Luckých), nedá se stopovat dálé nežli do polovice XV. věku. Snad se jeho předkové skrývají pod jinými přídomky. Ani jeho spojitosť s nejbližšími příbuznými Dvoreckými z Olbramovic není posud prokázána. Prvým členem pořád zůstává Petr Č. z O. z 1450. R. 1501 připomíná se na Němcích Jan Č. z O. a ten jest snad vnukem předka Petra a otcem bratří Jana, Petra a Jiříka. Petr mino Němcice držel též Hůrku a Petrovičky (manž. Anežka Nebylovská z Drahobuzi). Další vývod v Ottově Sl. Nauč. Manželkou Petra, syna Janova (nar. 1540) byla Anna Miřkovská ze Stropčic.

K věti B. připojuji, že manž. Václava na Oseku (syna Jiříkova) byla Majdalena Záborská z Brlohu. Václav držel též Malou Turnou (od 1577). Syn jeho Zdeněk na Oseku měl syny Václava a Jindřicha. Tento měl za manž. Zuzanu Řepickou ze Sudoměře a s ní syna Jáchyma Zdeňka. Syn jeho Václav Jáchym dosáhl povýšení do stavu hraběcího. Připojiti k této hraběcti věti lze, že z dcer hr. Františka a Marie Anny ze Salzu Anna Mariě nar. se v červenci 1760 (křtěna 25. čce). Syn Josef zemřel v dětském věku 2. čce 1761, druhý syn Jos. Fr. de Paula nar. v listopadu 1763 (křtěn 21. list.), dcera Aloisie Marie Anna nar. se v červnu 1765 (křtěna 1. čce) a zasnoubila se 11. čce 1791 s hrab. Karlem Bedřichem Hrzanem z Harasova-Kaplířem. Jiná Emanuela Marie křtěna 15. čv. 1767, Aloisie Anna křtěna 27. říj. 1772. Dcera Jáchyma hr. Č. († 1738) Terezie nar. se 1727 a zemř. 6. ún. 1789. Hrabě František nezemřel 1793, nýbrž 22. led. 1789 v stáří 57 let.

O této hraběcí věti právě Ottův Sl. Nauč.: «Ač nelze pochybovat, že potomci této hrab. větve žijí, přece o nich známosti není.» Mám opravdovou pochybnost, že by potomci této hrab. větve žili, a vůbec lze mít důvodně za to, že celý druhdy přečetný rod Č. z O. po meči vyhynul. Z jiné větve (rytířské) žije jediný člen (po přeslici).

Větev C. Z této větve dcera Janova Dorota měla za manž. Viléma Chobotského z Ostředka a druhá Kateřina (zasn. 13. ún. 1575, zem. 27. dub. 1581) Symeona Mírka ze Solopisk. Syn jeho

Václav st. nar. se ok. 1535, zasn. 1564, † 1601 měl Jana ml., jehož manž. byla Majdal. Malešická z Černožic na Ratajích (zem. 1593).

Z větve Jedlčanské měl Václav ml. manželku Markétu z Jedlčan (žila ok. 1600 v Kolíně, druhý muž Václav Chrt ze Rtína).

K těmto haluzím patří snad i pošlost Jeronýma Č. z O. (syna Filipova (1604—17), kterýž s manž. Salomenou Příchovskou z Příchovic měl syna Jana Jiřího (manž. Veronika Strojetická ze Strojetic) a ten opět Filipa (m. Markéta Ždárská ze Ždáru). Syn jejich byl Karel Ludvík (1672 † 99) na Markvarticích a Daňovsi (manž. Anna Dorota Chlumčanská z Přestavlk roz. Měděncová z Ratibořic (nar. 1630, zem. 13. říj. 1686 v Praze). Dítky jejich byly Václav a Jáchym (jiný než hrabě téhož jména) a Kat. Veronika (manž. Jan Rud. Č. z O.)

Z téže větve pocházel Tyburc Č. z O. (1615 † 32), který koupil Hor. a Dol. Ptici a měl syny: Václava Jindřicha (1642—67, manž. Eliška Fr. z Rudolfsberka) Jiříka Rudolfa, Karla Benjamina a dceru Lidmilu. Synové drželi jenom dvorec u Unhoště. Oba mladší zemřeli před 1642. Václav Jindřich přestěhoval se do Prahy a měl tu syna Bernarta Štastného (nar. 1667, křtěn 18. září) a dceru Polexinu (nar. 1658, křtěna 19. červ.).

K pošlosti Viléma Č. z O. na Lešanech přidat lze: Jan Rudolf (zem. 12. dub. 1692) měl dvě dcery, z nichž jedna byla Marie Julie (nar. v květnu 1683, křtěna 27. květ.); syn jeho Karel Rudolf nar. se v srp. 1685 (křtěn 19. srp.).

Z větve D b) Ferd. Rudolf, plukovník ve vojstě, nar. se 1623 a zemřel 16. března 1705. Synem jeho bezpochyby jest Rudolf nar. 1666 Praze (křtěn 24. květ.).

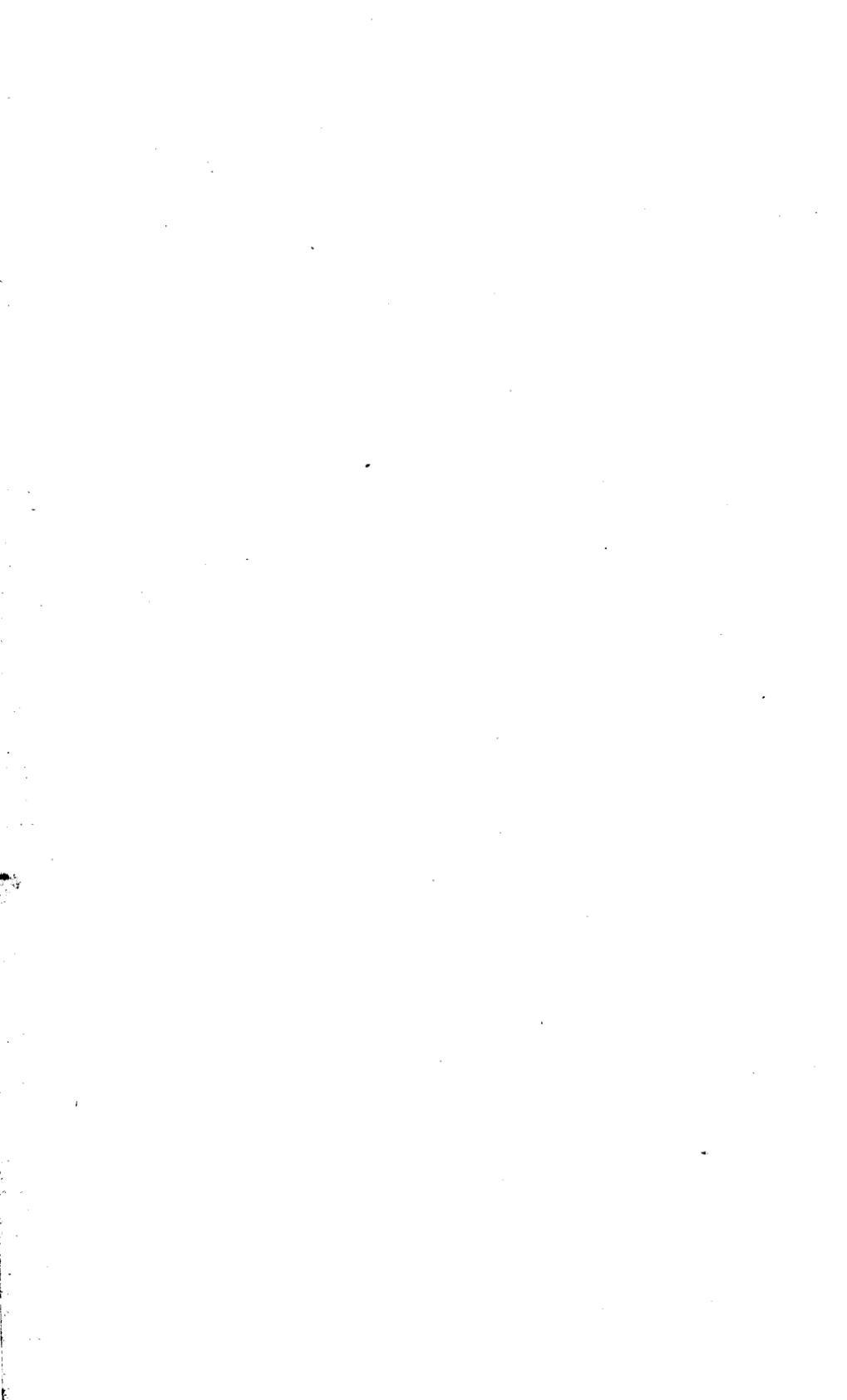
Jediná posud kvetoucí větev Čejkův z Olbramovic*) zdá se že pochází od Jana Č. z O., bratra Filipa (z 1604—17)

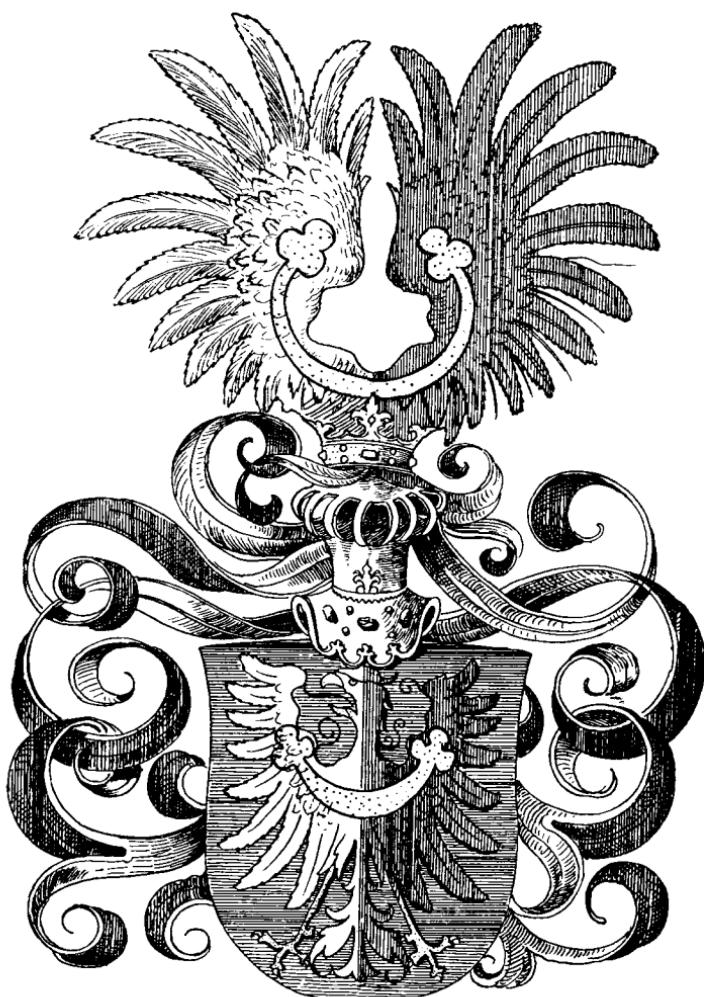
Tento Jan odebral se na počátku XVII. st. na Moravu, oženil se tu s Voršilou Lorantovou z Inky a nabyl 1609 statku Bystrice. S manželkou koupil roku 1610 N. Syrovice, získal roku 1612 Bořetice, roku 1616 Bošovice. Mimo to měl Borotín, Pulice, Hrotovice, Krnčice a dvůr v Čížkrajově. Zastával úřad purkraběte a nejvyš. písáře na Moravě až do udušení povstání stavů českých. Po té byly mu jako přečetným jiným statky zkonfiskovány, čímž tato větev zcela schudla. Vnukem jeho snad byl Václav Karel, Č. z O., jímž počíná nepřerušená řada členů až na naše časy. Václav Karel nar. se 1648, zasnoubil se s Andělikou Kateřinou Drahanovskou z Pěnčína (nar. 1660, zem. 14. list. 1716) a zemřel v Letovicích 19. list. 1710 zanechav syna Ladislava. Tento (nar. 1687) stal se později hejtmanem kraje hradišťského a pohraničním komi-

*) Všechna data v této věci opatřena ochotou bratra mého Karla, revidenta stát. drah ve Vídni, i prostřednictvím p. Kar. Brandnera, soukromníka v St. Hradci od p. JUDra Eug. ryt. Frölicha z Frölichsthalu, presidenta zem. soudu v St. Hradci, syna Leopoldiny Č. z O. Všem buďtež vysloveny tuto upřímné díky.

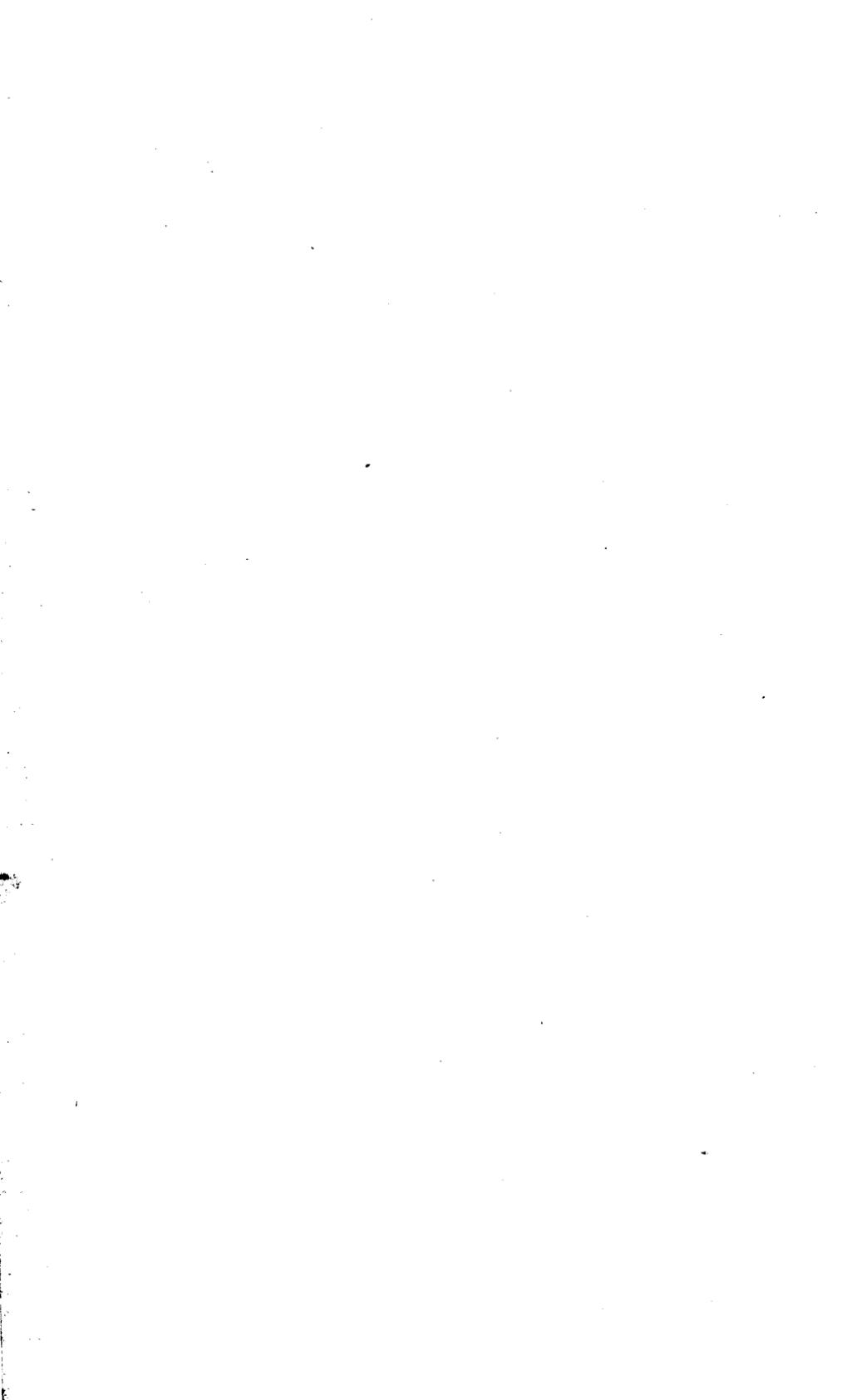
sařem a zem. v Hodoníně 23. květ. 1776 u vzácném věku 89 let. Císařským rozhodnutím z 26. února 1717 byl mu přiznán inkolát moravský. Manželka jeho byla Marie Anna sv. pí. z Landkirschu (zem. v Hodoníně 20. srp. 1766). Z dítek jeho rod dále vedl Leopold. Týž nar. se 2. květ. 1740 a zastával též úřady po svém otci. Zemř. 20. červ. 1797 (manž. Marie Anna Hofmannova). Syn jeho jmenoval se také Leopold; nar. se 9. led. 1783, byl pak správcem statku Pavlovic na Mor. a tu i zemřel (ok. 1846). S manž. Jos. Giersigovou (čti Jiříkovou) zemřelou ve Vídni 1863, zůstavil tři dítky: Leopoldinu, Josefa a Karla. Dcera Leopoldina (nar. 6. led. 1819) provdala se za Eug. ryt. Frölicha z Frölichsthalu, c. k. dvor. radu a zemřela v Št. Hradci 4. led. 1902 v požehnaném stáří 83 let, podobna svému pradědu, uprostřed četného potomstva a příbuzenstva (26 členů), z nichž však již žádný jména Č. z O. Pohřbena byla na tamním Linhartském hřbitově. Bratr její Josef (nar. 5. dub. 1820) vstoupil do c. k. vojska, kde již 1846 byl poručíkem v pěš. pluku č. 10. a zemřel ok. 1880 v Mor. Krumlově. Druhý bratr Karel též již zemřel a s ním vyhynul vzácný ten rod po meči. Zanechal jedinou dceru Marii provd. Stehlíkovou, která žije v Haliči (v Gorze Kopcziszce u Sędziejewa). Na ní rod Č. z O. přestane i po přeslici.

Ant. Masák.

LXXXI. ZNAK ČEJKŮ Z OLBRAMOVIC.

LXXXII. Bystřičtí ze Studnic.

Znak: Zlaté břevno se stínkami po obou stranách na modrém štíť; klenot zlatá kachna (nyní divoká kachna barvy přirozené) obklopená černými kohoutími péry (původně a lépe asi kachna v rákosí sedící).

B. ze S. jsou starobylá vladická rodina moravská, usedlá na Vělko-Meziříčku, kdež obě její původní sídla Studnice i Bystřice se nacházejí. Z Moravy dostala se v XVI. st. i do Čech a před tím již ok. 1500 do Slezska, později i do Branibor. V těchto obou zemích kvete posud. Tak dlužno opravit větu v Ottově Sl. Nauč.: »Rod tento připomíná se ještě k r. 1720.«

Příjmení »Bystřický« rod nyní neužívá, ale jest si ho vědom jakož i svého moravského původu. Píše se jen ze S. Předkem rodu nazvati lze Beneše ze S., který v l. 1387—90 na Studnických sídlil a tu 1387 manželce své Elišce platy zapsal. Po něm připomíná se Ondřej ze S., kterýž byl pohnán 1390 od Jana z Rozstání z dluhu 5 kop gr. do soudu zem. Nedlouho na to jmenuje se Jan Lhotka ze S., který byl 1406 pohnán od Ondřeje z Okarce z 12. hř. gr. (z kterých Ondřeje nevyvadil). Přiznal se 1407 k povinnosti v 8 hřivnách, v nichž byl t. r. Ondřej na Studnice zveden.

První majitel Bystřice byl Ondřej ze Studnic jinak z B. v l. 1430—52. Tento byl až do 1434 ve službě kr. Zikmunda, držel v l. 1437—47 Medlov, měl též Blansko, dvůr v Os'avě s grunty, kupil platy od kláštera Tišnovského a prodal Medlov a Blansko, které měl společně s bratrem Janem, kupil Vel. Bystřici, Čechovice, Mrsklice a Hluboký. Manž. jeho byla Markéta z Kněžic (zem. 1454). Statky tyto zdědil syn Václav (1452—80), který mimo to držel Homberky, Nepřivazy, Lhotu Jestřebí, Beranov (spolu s Benešem a Janem ze S. snad svými bratrovci). Všichni tři byli 1452 přijati na spolek Radíkova od Jana z Dlužína a opravdu z nich Jan dostal se v držení tohoto statku a měl jej až do 1496. Po nich se na Moravě ještě připomíná Matěj Studnice ze Studnic se sestrou Markétou. Onen pak měl v l. 1507—18 Ctibořice a Štítinu v Opavsku. Tuto poslední zdědila po něm sestra a prodala ji 1536. Manžel její byl Jan Vok Bříka z Násilé. Jiná větev odešla do Čech, kde Jan do 1488 měl dům na Hradčanech a přichází ještě 1508. O větví, která z Jaroměře přestěhovala se do Prahy viz Ot. Sl. Nauč. Dlužno jen poukázati k neshodě. Kdežto Ot. Sl. má předkem této větve Brikcího (manž. Apolena) a syna Václava (manž. Dorota) mají Pam. arch. (díl IX. str. 883) Václava (1577 † 1600), který

byl obecním starším v Jaroměři, rychtářem literáckého kúru (až do r. 1597) a měl v Jaroměři dům se zahradou a zanechal syna Brikcseho. Matka jeho prodala vše v Jaroměři 1601 a odešla do Prahy! Poněvadž se Václav připomíná i v tituláři z 1589, nezemřel před otcem a tedy jsou přesnější údaje Pam. ar.

Paprocký (Zrc mar. mor. 362 a) zná také B. ze S. ale mluví jen o větvi slezské. Z té zná Jiřího na Heralticích, který v l. 1499 byl hejtmanem pomocného českého vojska v Polsku proti něm. řádu. Manž. jeho byla z rodu pánů ze Strachvic. Syn jeho byl Jan Heroltický ze Studnic (manž. z Priezelvitz — Předslavic) a tohoto opět Jan (manž. Hedvika Kozlíková), také na Heralticích. Tento Jan měl 14 dítek, 8 synů a 6 dcer, z nichž 1593 žilo 5: Václav na Heralticích, Jindřich ve vojstě v Uhrách s Albrechtem, Adam ve službě u kníž. pomořanského a Bartoloměj ve vojstě rotmistra z Redern. Z dcer byly 1588 ještě Dorota, Barbora a Kateřina svb., starší 3 vdané za Skálu a Jakubovského, slezské zemány.

Paměti rodinné nesouhlasí s Paprockým. Místo obou jeho Janů mají Václava (manž. Markéta z Priezelvitz) a syna Jiřího (m. Hedvika Kozlíková z Jahodic). Syn Jiřkův Adam (m. Eva z Koschembahru a Skorkova) jest předkem všech šesti větví rodu posud bohatě kvetoucích. Měl dva syny: Hanuše Jiřího a Adama. Hanuš (nar. 14. led. 1607) zdědil po otci Heraltice a měl též Vončice. Zemřel 14. ún. 1681 (manž. Anna z Koschembahru a Skorkova (n. 25. čce 1606 † 9. břez. 1695) zanechav staršímu synu Melicharovi (n. 2. srp. 1630 † 1693) Vončice a mladšímu Adamu Václavovi (n. 29. srp. 1638 † 30. led. 1703) Heraltice. Melichar získal též Něm. Vrbici a měl za manž. Voršilu z Frankenberka (zasn. 24. pros. 1651 † 17. září 1677). Syna měl Hanuše Bedřicha (nar. 1655 † 4. list. 1701) na Vončicích a Něm. Vrbici (manž. Voršila Marie z Frankenberka (n. 1650 zasn. 24. čv. 1680 † 22. říj. 1701). Syny jeho Kristianem Leopoldem (n. 1690 † 1743) a Karlem Bedřichem (n. 12. srp. 1692 † 12. dub. 1733) zače rod se rozdělil a potomci jich utvořili tři větve rodu posud kvetoucího. (I.—III.).

I. Přímá posloupnost v této větvi jest tato: Kristian Leopold na Něm. Vrbici a Vel. Svinarech měl syna Hanuše Jindřicha (nar. 1712), který byl ředitelem mincovny v Berlíně a rytmistrem ve vojstě. Jsa svoboden adoptoval Hanuše Jindřicha (II.) za syna. Tento byl majorem ve vojstě a zem. 1821. Synem jeho Hanušem Jindř. III. vymřela tato větev po meči (1827), Kvete po přeslici dcerami jeho Laurou a Blankou.

II. Větev tato pochází od Kristiána na Belmsdorfu († 1792). Syn jeho byl Adam Václav (n. 1783 zem. 26. září 1821) manž. Luisa šl. Wisslová († 4. říj. 1852). Přečkav syna Gustava Leop. Adamá († 17. čce 1817) byl i této větve posledním potomkem. Po přeslici kvete větev ta v dcerách jeho Luise a Augustě.

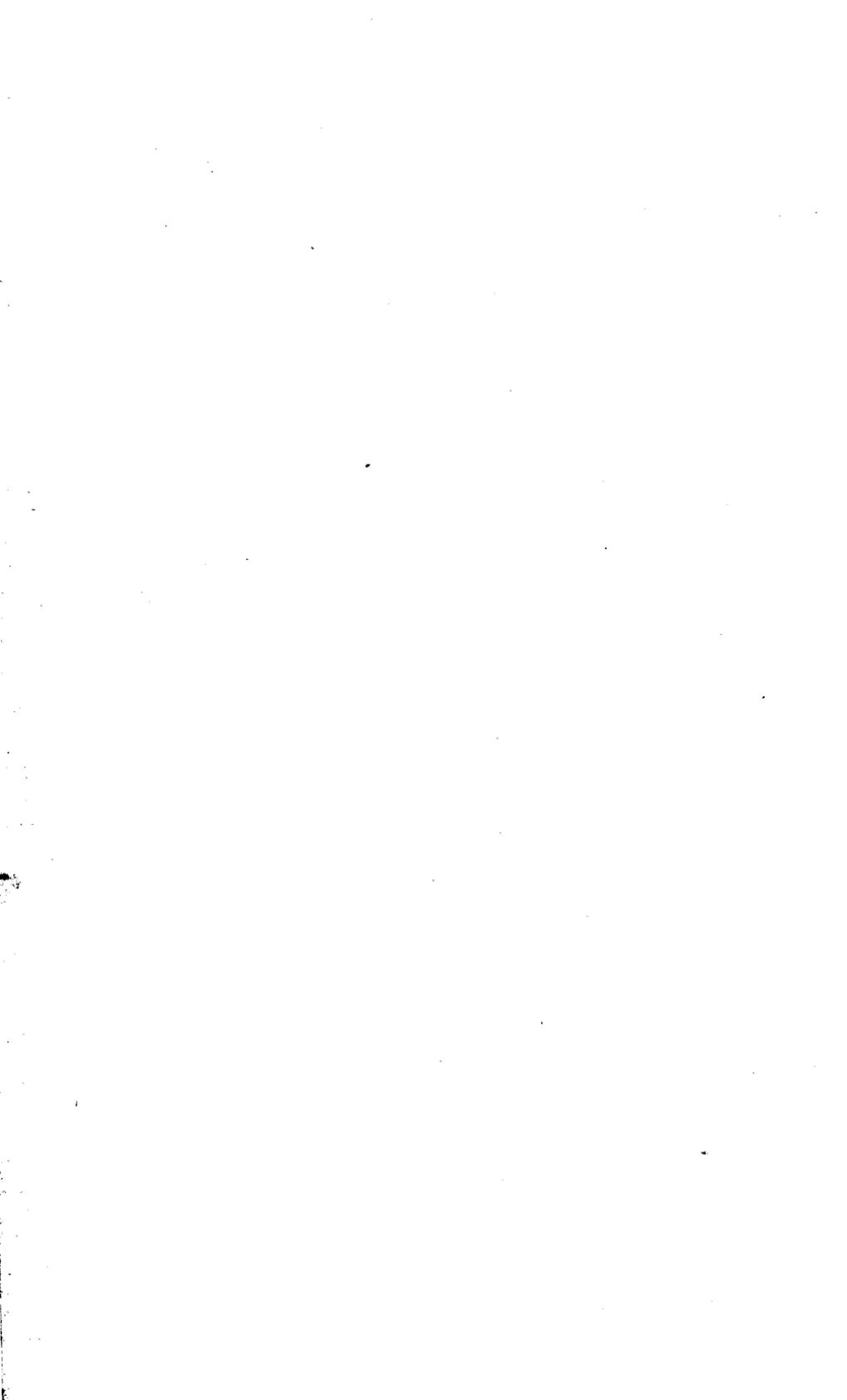
III. Větev ta pochází od Karla Bedřicha († 1733 na Caternu, Schmitzdorfu a Vogelsangu. Syn tohoto byl Karel Vilém (n. 5. srp. 1721 † 1779), jehož požehnanou rodinou (20 dětmi z dvojitého

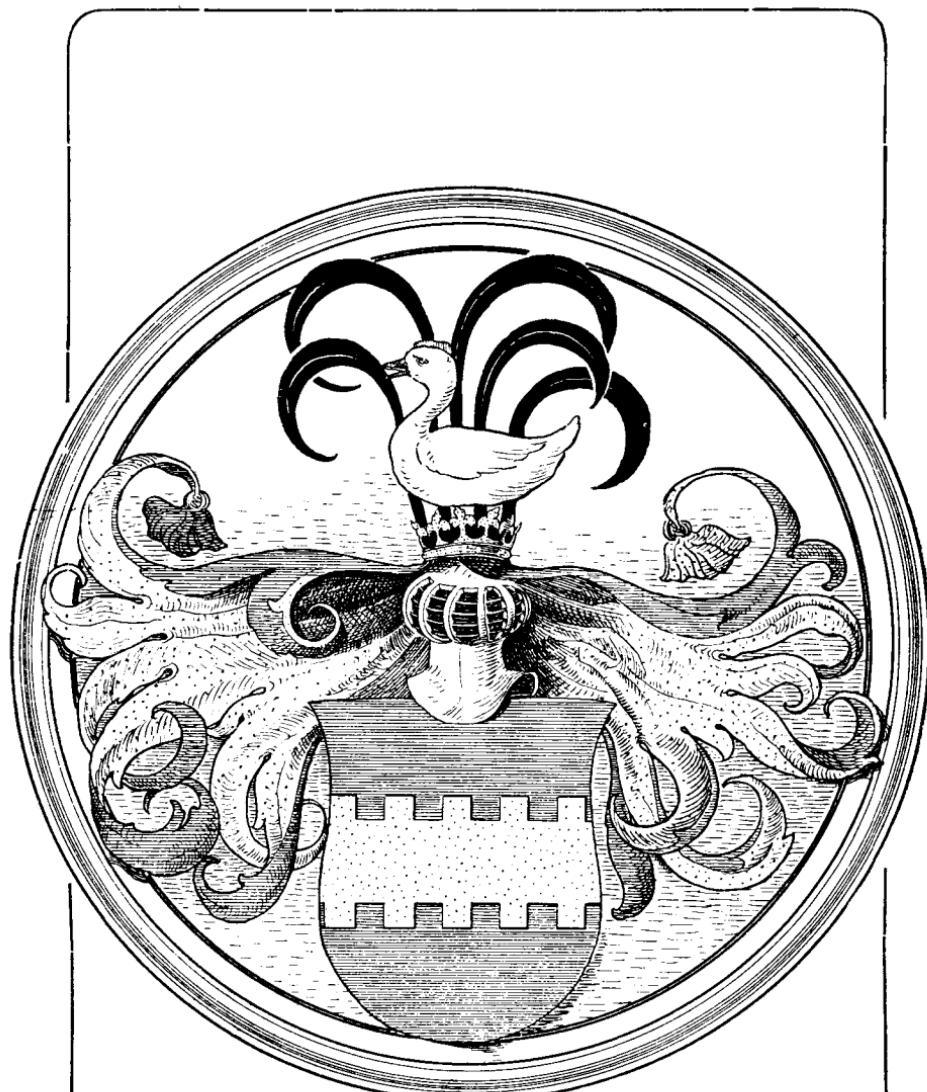
manželství), 10 syny se větev tato velice rozšířila. Ze synů vedli dále rod Arnošt Bernard (n. 2. čv. 1753, zem. 23. dub. 1822) a Vilém Zikmund (n. 3. srp. 1760, zem. 17. říj. 1806). Synové onoho byli Kar. Ferd. Bedř. (n. 9. květ. 1790, zem. 24. čv. 1860), Arnošt Bedř. Vilém (n. 7. květ. 1791, zem. 30. srp. 1834) a Vilém (nar. 10. září 1798, zem. 25. květ. 1874). První dva měli potomky. Karel Ferd. měl syny: Heřmana Vilibalda (n. 19. září 1818, rytmistr v prus. vojstě pán na Schmitzdorfu), Benna (n. 29. list. 1819, zem. 14. září 1827) a Šťastného Bernarta (n. 21. dub. 1821, rytm. m. sl., pán na Jordansmühce a Schönwaldě). Arnošt Bedř. Vilém má syna Benna (n. 22. čce 1830 jenerál-major na odpoč.). Heřman Vilibalda měl jenom syna Arnošta (n. 25. říj. 1859, zem. 10. led. 1862), Šťastný Bernard má dva syny: Karla (n. 16. břez. 1856) a Šťastného (n. 22. pros. 1859); tento poslední má dvě dítěty Hanuše Jindř. Šťastného (n. 24. ún. 1885) a Marii Luisu (n. 2. list. 1886). Benno (n. 22. čce 1830) má mimo tři dcery: Františku, Helenu a Fridu též dva syny: Arnošta (n. 20. říj. 1862) a Osvalda (nar. 10. ún. 1871).

IV. větev má praotcem (spolu s V. i VI.) Adama Václava, bratra Melicharova. Adam Václav zdědil po otci Heraltice, přikoupil Simenan, oženil se 19. list. 1665 s Evou Barntovou z Rovné (nar. 1. list. 1650, zem. 14. břez. 1722) a zemřel 30. led 1703 zůstaviv syna Hanuše Jiřího. Tento (n. 4. říj. 1666) držel oba statky otcovské, byl dvakráté ženat (s Annou Eliškou šl. Dziembovskou roz. Čamerovou z Jiskřicna a Annou Helenou šl. Grutschreibrovou z Cokendorfu) a zemřel 14. list. 1733. Zůstavil tři dítěty: Adama Bedřicha, Žofii Vilemínu a Hanuše Jiříka. Starší Adam (n. 10. pros. 1695 † 20. září 1736) na Heralticích jest praotcem IV. větve. Z jeho 10 dítek měl potomky jenom Arnošt Emil August (nar. 10. říj. 1728, zem. 1785), z jehož tří synů jediný August zůstavil potomstvo, čtyři dcery: Marii, Augustu, Vilemínu a Irenu, jimiž tato větev vymřela.

V. Větev tato má zakladatelem Hanuše Jiříka (ml.), bratra Adama Bedřicha. Hanuš (n. 19. ún. 1698) vstoupil do služeb vojenských v rak. vojstě, kdež se stal praporečníkem. Měl statek Hor. a Dol. Pržno (manž. Zuz. Helena sv. paní Děbičová) a zem. 4. dub. 1758. Starší jeho syn Bedř. Arnošt jest zakladatelem V. a mladší Karel Zikmund VI. větve. Onen byl po otci majitelem Pržna (n. 11. list. 1729, zem. 27. břez. 1763) a měl syna Hanuše Arnošta Zikmunda (n. 17. září 1762, zem. 7. břez. 1839). Z jeho 12 dítek čtyři synové zůstavili četné potomstvo. Obě ty větve kvetou až posud (ve vnucích a pravnucích Hanuše Arnošta) a počítá vůbec rod Bystřických ze Studnic na 46 členů, tak že jest nejčetnějším ze šlechty české.

Ant. Masák.

LXXXII. ZNAK BYSTŘICKÝCH ZE STUDNIC.

Podle kresby H. Burgmairovy z r. 1500—1559.

